

श्रीमद् देवचन्द्रजीकृत

चोवीशी स्वोपज्ञ बालावबोध

तथा

विहरमानवीशी-अतीत चोवीशी सहित.

छपावी प्रसिद्ध करनार

श्री. अध्यात्म ज्ञानप्रसारक मंडल. हा.

वकील-मोहनलाल हीमचंद-पादरा.

संवत् १९८५

::

सने १९२९

कीमत रु. ०-१२-०

आ पुस्तक मल्लवानुं ठेकाणुं:

वकील मोहनलाल हीमचंद-पादरा (गुजरात)

अध्यात्म ज्ञानप्रसारक मंडल-त्रांवाकांटा-मुंबई.

भावनगर-श्री आनंद प्रीन्टींग प्रेसमां पृष्ठ २१७ थी ४९२

शा. गुलाबचंद ललुभाइए छाप्यां.

अमदावाद-धी डायमंड ज्युविली प्रीन्टींग प्रेसमां टाइटल

तथा नीवेदन फक्त परीख देवीदास छगनलाले छाप्युं.

નિવેદન.

આ ગ્રન્થ પ્રથમ શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારક મંડલ તરફથી છપાયેલ શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર ભાગ ૨ માં ઢાસલ કરેલો તેમજ વિજાપુર નિવાસી શા. સુરચંદભાઈ સરુપચંદ તરફથી એક આવૃત્તિ છપાવી મેટ આપેલી પણ તે વંન્ને ગ્રન્થોની તમામ નકલો સ્વપી જવાથી ને માગણી ચાલુ રહેવાથી હાલમાં ઉક્ત મંડલ તરફથી છપાતા શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર ભાગ ૨ માંથી આ ગ્રન્થ પુરતી છુટી નકલો વગરે કઢાવી વહાર પાઢવામાં આવી છે જેથી તે ગ્રન્થના અનુક્રમ મુજબ પૃષ્ઠ ૨૧૭ થી આ ગ્રન્થ શરુ થતો હોવાથી તે પૃષ્ઠાંક કાયમ રાસેલા છે. આ ગ્રન્થનો વિષય અધ્યાત્મજ્ઞાન તથા દ્રવ્યાનુયોગથી ભરપુર અને ગહન હોવાથી તે ગુરુગમપૂર્વક વાંચવા વિચારવા વિનંતી છે.

જ્યેષ્ઠ વડી ઝઠ્ઠમી

મંચત ૧૯૮૭

}

વકીલ. મોહનલાલ હીમચંદ.

પાઢરા-(ગુજરાત)

श्रीमद् देवचंद्रजीकृत चोवीशी.

शुद्धिपत्रक.

पृष्ठ	पक्ति.	अशुद्धि	शुद्धि
२१९	१	विभाग	विभाव
"	२४	वीतराग	वीतराग
२२१	२३	पुद्गल	पुद्गल
२२४	६	श्रुताज्ञा०	श्रुतज्ञा०
२२५	१२	परपर्यायाश्चो	परपर्यायाश्चो
"	२०	बीजा	बीजा
२२६	८	कर्ता घटकार्य	कर्ता घटकार्य
२३६	१८	भाव	भान
२३८	३	वस्तुधर्म	वस्तुधर्म
२४३	६	तत्त्व	तत्त्व
"	१६	पुद्गलनो	पुद्गलनो
२४४	२२	पुद्गला०	पुद्गला०
२४६	४	भावे	भाव
२४८	२३	थवु	थवु
२४९	९	सालवन	सालवन
२६३	८	नहीं	नहीं
२६५	६	"	"
२६७	२१	अतरग	अतरग
२७६	५	गुणपणु	गुणपणु
"	९	छ, जे गुणने	छे, जे गुणने
"	१४	धमनुं	धर्मनु
"	१९	मादेव	मार्दव
२७८	३	वीर्यादिक	वीर्यादिक
२७९	५	विकल्परूप	विकल्परूप
"	२२	प्रभुमी	प्रभुनी
२८२	६	पटला	पटले

”	१६	साधे	साधे
२८३	१७	घनधाति	घनधाति
२८६	२०	अपावादें	अपवादें
२८८	१	साधन	साधन
२८९	१९	यम	धर्म
२९१	९	आत्मागुणनी	आत्मगुणनी
”	१६	भावसेना	भावसेवना
२९५	१४	शैलेंसे	शैलेसे
२९७	६	जाइ	जोइ
२९९	१२	वतिराग	वीतराग
”	१४	पारेपाक	परिपाक
३००	१३	सम्यक	सम्यक्
”	१५	परिगम्यो	परिणम्यो
३०२	७	अद्भुत	अद्भुत
३०३	२५	आमा	आमां
३०५	१९	प्रभुमुद्राने	प्रभुमुद्राने याग
३०६	२५	क्षायोपशमि	क्षायोपशमिक
३०७	१३	स्तवनम	स्तवनम्
३०८	५-७	अभिलाष्य	अभिलाप्य
”	५-६	अनभिलाष्य	अनभिलाप्य
३०९	७	द्वतीय	द्वितीय
३१२	१६	निश्चे	निश्चे
३१४	८	पप्पुण...सिद्ध	मप्पुण...सिद्धि
३१५	२-३	प्राग्भावना	प्राग्भावना
३१६	१७	मागतो	मागतो
”	१८	सर्द्धहतां	सर्द्धहतां
३१८	२३	स्वर्योभे	स्वर्याभे
३१९	३	कर्त्ता	कर्त्ता
२०	१२	कार्य	कार्य
	१	देशी	देशी
	--	बहुमान	बहुमान
		वासपूज्य	वासुपूज्य

३३९	६	गाथार्थ	गाथार्थ
३४०	१८	घटादि	घटादि
३४३	२२	धम	धर्म
३५०	४	पर्यायमा	पर्यायमा
३५४	१०	सर्व	सर्व
३५६	२	ग्राहक	ग्राहक
३६४	४	पारेणम्यो	परिणम्यो
३६५	९	तुल्यत्व	तुल्यवत्
३६७	२	वाघी	वाघी
३७३	१८	पोतपोताना	पोतपोतानी
३८१	१९	धर्मवत	धर्मवत
३८२	५	घटकार्य	घटकार्य
३८६	४	कार्यनुं	कार्यनुं
३८७	२१	निवारण	-निरावरण
३९३	१४	लवनादि	लवनादि
४०४	२२	सर्व	सर्व
४०५	२०	प्राग्भावी	प्राग्भावी
४०८	१३	सम्यक्	सम्यक्
"	१८	प्राग्भाव	प्राग्भाव
४०९	२४	बीज	बीज
४२२	७	पडवो	पडवो
"	२०	विभाग	विभाग
४२५	७	को	को
४२६	१८	निर्धार	निर्धार
४३०	१४	ताना	ताना
"	१५	धमतां	धमता
४३१	३	कहेरो	कहेरो
४३४	१६	अन । ०	अनपो
४३५	८	सम्यग्	सम्यग्
"	९	गायघी	जाणघी
४३८	२	ण्हवो	ण्हवो
४४०	१२	पुद्गल	पुद्गल

४४२	१७	विभावै	विभावै
४४३	१६	सर्व	सर्व
४४७	१७	ध्यावो	ध्यावो
"	२१	अमोध	अमोध
४४८	१७	पुद्गलै	पुद्गलै
४४९	१३	लाद्यो	लाध्यो
४५१	१३	अनुमरते	अनुसरते
४५३	१४	अनुमवे	अनुभवे
४६०	१८	प्रभा त्री	प्रभावी
४६६	१९	भावैम	भावमै
४७६	१२	तं...संतोष	ते...संतोष
"	२२	वोग	योग
४७७	८	का ण	कारण

અનુક્રમણિકા.

વિષય

પૃષ્ઠ

શ્રી વર્તમાન ચોવીઝી.

- ૧ શ્રી રૂપભજિન સ્તવન જેમાં પ્રીતિની રીત વતાવી છે. ૨૧૭
- ૨ શ્રી અજિતનાથ સ્તવન જેમાં કારણ કાર્ય ભાવની સાધનતા વતાવી છે. ૨૩૩
- ૩ શ્રી સંભવજિન સ્તવન જેમાં મોક્ષનુ કારણ ક્યારે ને કેવી રીતે નીપજે તે દર્શાવ્યું છે. ૨૩૫
- ૪ શ્રી અભિનંદનજિન સ્તવન જેમાં છ દ્રવ્ય નિશ્ચય-નયથી કોડ કોડથી મઠતાં નથી તે વતાવેલ છે ૨૪૨
- ૫ શ્રી સુમતિજિન સ્તવનમાં સામાન્ય વિશેષ ધર્મનું તથા સપ્તભંગીનું સ્વરૂપ વર્ણવ્યું છે. ૨૫૧
- ૬ શ્રી પદ્મપ્રભજિન સ્તવનમાં નયના મેદવડે પ્રમુદર્શન જણાવ્યું છે. ૨૬૬
- ૭ શ્રી સુપાર્શ્વજિન સ્તવનમાં જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રાદિ જુદા જુદા ગુણનું લક્ષણાદિ વર્ણન છે. ૨૭૨
- ૮ શ્રી ચંદ્રપ્રભુના સ્તવન મધ્યે ચાર નિક્ષેપા તથા સાત નયવડે ઉત્સર્ગ અપવાદ સેવનાના મેદ વર્ણવ્યા છે. ૨૮૪
- ૯ શ્રી સુપ્રિયિનાથ જિન સ્તવનમાં આત્મસમાધિ આદિ ગુણ તથા તે પ્રગટ કરવાની રીતિ વતાવી છે. ૨૯૯
- ૧૦ શ્રી શીતલનાથ જિન સ્તવન મધ્યે સિદ્ધના ગુણોની અનંતતા તથા દ્રવ્યનું અલ્પ વહુત્વ તથા દ્રવ્યપૂજા ભાવપૂજાની અગત્ય વર્ણવી છે. ૩૦૭
- ૧૧ શ્રી શ્રેયાંસજિન સ્તવનમાં રૂઘ્ણ ક્રિયાને કાર્યરૂપ ત્રીભંગીજ્ઞ જ્ઞાનાદિ ગુણો પરિણમે છે તેનું વર્ણન છે. ૩૧૯

- ૧૧ શ્રી વાસુપૂજ્ય જિન સ્તવનમાં દ્રવ્યપૂજા ભાવપૂજાનું ચારે નિર્દેષે વર્ણન કરી પ્રશસ્ત ભાવપૂજા તથા શુદ્ધ ભાવપૂજા તથા પ્રશસ્ત રાગનાં લક્ષણ વતાવ્યાં છે. ૩૨૮
- ૧૨ શ્રી વિમલાનાથજીના સ્તવનમાં અસ્તિતા નાસ્તિતાની અનંતતા તથા લક્ષણ વતાવેલ છે. ૩૩૮
- ૧૪ શ્રી અનંતનાથજીના સ્તવનમાં પ્રભુ દર્શનથી સાધક-જીવના આત્મગુણની પુષ્ટિ થાય છે વિગેરે કથન છે. ૩૪૪
- ૧૫ શ્રી ધર્મનાથજીના સ્તવનમાં સામાન્ય સ્વભાવ તથા વિશેષ સ્વભાવના ભેદ વિસ્તારથી વર્ણવ્યા છે. ૩૪૭
- ૧૬ શ્રી શાંતિનાથજીના સ્તવનમાં સાતનયે પ્રભુ સ્થાપનાનું વર્ણન તથા સ્થાપના તે સોક્ષ્ણનું નિમિત્ત કારણ સાતનયે છે તે સમજાવ્યું છે. ૩૫૯
- ૧૭ શ્રી કુંથુનાથજીના સ્તવનમાં પ્રભુ દેશનાના વર્ણન પ્રસંગે અર્પિત અનર્પિતનયનું તથા સપ્તભંગીનું સકલાદેશિ વિકલાદેશિ ભાંગા સહીત વર્ણન છે. ૩૬૮
- ૧૮ શ્રી અરનાથ જિન સ્તવન જેમાં ઉપાદાન, અસાધારણ, નિમિત્ત તથા અપેક્ષા કારણનું સ્વરૂપ તથા તે કારણતા પ્રગટ કરવી એ કર્તાને વશ છે વિગેરે વર્ણન છે. ૩૭૯
- ૧૯ શ્રી મલ્હિજિન સ્તવનમાં છ કારકની સાધકતા, બાધકતા તથા શુદ્ધતાનું વિસ્તારથી વર્ણન છે. ૩૯૦
- ૨૦ શ્રી મુનિસુવ્રત જિનસ્તવનમાં પુષ્ટ તથા અપુષ્ટ નિમિત્તનું સ્વરૂપ તેમજ પુષ્ટ નિમિત્તવડે સિદ્ધતા રૂપ કાર્ય નિપજાવવા પ્રસંગે છ કારક કેવી રીતે હોય તેનું વર્ણન છે. ૪૦૧

- ૨૧ શ્રી નેમિનાથ જિન સ્તવનમાં પ્રશુ સેવાને મેઘની
ઉપમા ઘટાવી છે. ૪૦૯
- ૨૨ શ્રી નેમિનાથ જિન સ્તવનમાં રાજિમતીએ પ્રશુ પ્ર-
ત્યેનો કામરુપ અશુદ્ધ રાગ ટાલી પ્રશસ્ત રાગ કયો
તેનું વર્ણન છે. ૪૧૬
- ૨૩ શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવનમાં પરિણતી તથા પ્રવૃત્તિની
એકતા દર્શાવી પછી શુદ્ધતા, એકતા, તીક્ષ્ણતાના
અર્થ કહ્યા છે. ૪૨૧
- ૨૪ શ્રી મહાવીર જિન સ્તવનમાં સંસાર પાર પામવા
વિનતી કરી છે. ૪૨૯
- ૨૫ કલશરુપ સ્તવનમાં જીન સ્તુતીનું ફળ તથા કર્તાની
ગુરુપરંપરા વર્ણવી છે. ૪૩૪
- ૨૬ વીસ વિહરમાન જિન સ્તવન. ૪૩૯
- ૨૭ ગતચોવીસી જિન સ્તવન. ૪૫૮

श्रीमद् देवचंद्रजीकृत

चोवीशी.

स्वोपज्ञ घालावबोध सहित.

तत्र प्रथम पीठिका.

ए संसारी जीव, देवतत्त्व, गुरुतत्त्व, धर्मतत्त्वनी भूलें अनादिनो संसारचक्रमाहे भमी रह्यो छे, शरीर, इन्द्रियसुख, परिग्रह तेने हितकारी मान्या छे, अने पोतानु आत्मस्वरूप, अनंतानंदमय विसारी भूक्युं छे, ते संभारतोज नथी, पण संज्ञी पंचेंद्रियपणु पामीने, जो पोतानो शुद्धधर्म तथा शुद्ध धर्मना कारण सेवे नहीं, तो आत्मा, स्यात् संपदा केम पामे ? तेमाटे उपकारी, जगत् हितकारी, श्रीवीतराग, परमात्मा, परमपुरुषोत्तम एवा श्रीअरिहतनी स्तवना तथा सेवना करवी, पण राग विना प्रभुनी सेवना थाय नहीं, ते कारणथी प्रथम श्रीरूपभदेवजीनी स्तवना करता श्रीवीतराग उपर प्रीति करपी ते रीत कहे छे. प्रथम धर्मना चार आचरण कहां छे १ प्रीति, २ भक्ति, ३ वचन, ४ असंग. तेमा प्रथम प्रीतिनुं लक्षण, षोडशकटीकाथी जाणवु “यत्रानुष्ठातुः आदरप्रयत्नातिशयोस्ति प्रीतिश्च अभिरुचिरुपाहित उदयोयस्याः सा तथा भवति कर्तुः अनुष्ठातुः शेषाणां त्यागेन च तत्काले यच्च करोति तदेकमात्रनिष्ठतया तत्प्रीत्यनुष्ठानं ज्ञेयमिति.” जिहां आचरण करवानालानु अति आदर सहित उद्यमनु अतिशयपणुं होय, ते प्रीति जाणवी, ते प्रीतिना

विलास विना चाले नहीं, माटे तेहना रुचि अभिलाषी जीवें बीजां सर्व कार्य तजीने तेहज करवुं. तथा तिहांज एक निष्ठा प्रतीति करवी, तेने प्रीतिअनुष्ठान जाणवुं ॥ इति भावार्थः ॥
ते प्रीति संसारी भावथी सर्व जीवोने छे, पण ते पलटावीने गुणीथी करवी, ते कहे छे.

॥ अथ प्रथम श्रीऋषभजिन स्तवन ॥

॥ निद्रडी बेरण हुइ रही ॥ ए देशी ॥

ऋषभ जिणंदशुं प्रीतडी,
किम कीजें हो कहो चतुर विचार ॥

प्रभुजी जइ अलगा वश्या,
तिहां कियें नवि हो को वचन उच्चार ॥॥० ॥ १ ॥

अर्थः—श्रीनाभिकुलधरनी भार्या, श्रीमरुदेवी स्वामिनीनी कुक्षिनेविषे उत्पन्न थईने जेणे अठार कोडा कोडी सागरापम सुधी, निर्वाण मार्गनुं विघ्न हतुं ते निवार्युं, एवा श्रीऋषभदेव प्रथम तीर्थकर, रागद्वेष रहितताथी जिन कहियें, तथा उपकारसंपदा, अने अतिशय संपदायेंकरि विराजमानताथी जिणंद कहियें. तेनाथी प्रीतिविलास करवाना अर्थी भव्य जीव, मोक्षाभिलाषी विचारे छे जे, नीरागी ऋषभ पुरुषोत्तम साथे शी रीतें प्रीति कीजे ? ए बीतरागथी प्रीति, महारा आत्मायें पहेलां किवारें अनुभवी नथी, ते परमेश्वरथी प्रीतिनो अर्थी प्रीतिनी चाल अजाणतो पूछे छे, जे हे चतुर डाह्या ज्ञानी आचार्यादिक पुरुषों ! अथवा पोतानो आत्मा ते जातें चतुर छे, तेहने पूछे छे, के ते प्रीतिनो विचार कहों. जे नजीक होय तेथी प्रीति बने, पण प्रभुजी तो सर्व रीते अलगा रह्या

छे. प्रथम द्रव्यथी हुं अशुद्धपरिणतिविभागकर्मानुयायी, पुद्गल भावभोगी, तेथी अशुद्ध द्रव्य छुं, अने श्रीभगवान् तो शुद्ध-परिणामी, सकल निगवरणस्वभावी, निःकर्मा, अनंत अक्षय-ज्ञानादिस्वगुणभोगी, तेथी शुद्धद्रव्य छे. बीजु चेत्रेकरी हुं सं-सार चेत्री, शरीरावगाही छु, अने श्रीऋषभप्रभु तो लोकांत-चेत्रे रह्या छे, अशरीरी, स्वप्रदेशावगाही छे, तेथी क्षेत्रे करी भिन्न छैयें. तेमज बीजुं काले पण भिन्न छैयें. अने भावथी हुं रागी, द्वेषी, तथा अटार पापस्थानकें भर्यो छुं, अने श्री देवाधिदेव तो नीरागी, सर्वपापस्थानरहित छे, माटे श्रीप्रभुजी हमणां तो सर्व रीतें मुक्तथी वेगला वसे छे. वली अलगाने पण वचनादिके मलियें, पण श्रीऋषभदेव सिद्ध थया, तिहां सिद्ध अवस्थामां कोई वचननुं उच्चारवुं नथी, त्यारे प्रीति केम कराय ? इति गाथार्थः ॥१॥

कागल पण पहाँचे नहीं, नवि पहाँचे हो तिहां को परधान ॥
जे पहाँचे ते तुम समो, नवि भांखे हो कोईनुं(नो)व्यवधान ॥
ॐ ॥ २ ॥

अर्थः—तथा एक बीजो पण प्रीति करवानो उपाय छे, जे कागल वडे प्रीति थाय छे, पण सिद्धने विषे कागल पण पहाँचे नहीं. तथा कागल नहीं पहाँचे तो कोई माणस मूकीयें, पण तिहा सिद्धावस्थाने विषे कोई प्रधान पण पहाँचे नहीं; के जेनी सार्थे विनति कहावियें. इहां कोई जीवने संशय उपजे के रत्नत्रयी आराधीने अनेक जीव मोचे जाय छे, तो कोई न पहाँचे एम केम कहो छो ? ते उपर कहे छे जे तिहां सिद्धावस्थाने विषे जे पहाँचे ते तुम समो, तुम जेयो प्रभुता-मय, वीत्तराग, अयोगी, असंगी, सकलज्ञायक, पण वचनरहित

अर्थात् ते पण परमपूज्य ते कोइनुं व्यवधान कहेतां आंतरो भेद कहे नहीं, माटे प्रीतिना त्रण उपाय मांहेलो कोइ उपाय दीसतो नथी, तेमाटे श्रीयुगादिदेव सार्थे प्रीति केम करियें ? ॥ इति ॥२॥

प्रीति करे ते रागीया, जिनवरजी हो तुमें तो वीतराग ॥

प्रीतडी जेह अरागीथी, भेळववी ते हो लोकोत्तर माग ॥ ऋ० ॥३॥

अर्थ:—हवे वळी कहे छे के संसारी जीव मुक्त सरीखा तथा सम्यग्दृष्टि प्रमुख पण जे श्रीसर्वज्ञ त्रैलोकीतिलकथी प्रीति करवा चाहे तेतो रागी राग सहित छे, अने हे जिनवरजी ! तुमें तो वीतराग छो, रागरहित छो, रागीने अनेक रीतें रीझ-वीर्यें, पण जे पोते रागी नहीं, ते केम रीझ पामे ? इहां कोइ जीव कहेशे जे तेवारे वीतरागथी प्रीति न करवी ? तिहां कहे छे० जे अरागी राग रहित तेहथी जे प्रीति भेलववी, तेतो लोकोत्तर मार्ग छे, एटले एम जाणवुं जे रागीथी रागी थाय ते मले, पण कोइ रागांश जे मध्यें नथी तेहथी प्रीति करवी, ते लोकोत्तर मार्ग जाणवो, एटले अरागीथी राग करवो, ते अति आश्चर्य जाणवुं ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥ ३ ॥

प्रीति अनादिनी विष भरी, ते रीतें हो करवा मुझ भाव ॥

करवी निर्विष प्रीतडी, किण भातें हो कहो बने बनाव ॥ ऋ० ॥४॥

अर्थ — हवे संसारी जीव मध्यें प्रीतिनी परिणति अनादिनी छे, परंतु ते पुद्गलना वर्ण, गंध, रस, स्पर्श, मनोज्ञ-संयोग उपर इष्टता छे, ते प्रीति अग्रशस्त छे, नवा कर्मना बंधनुं कारण छे, तेथी ए अनादिनी प्रीति, विष भरी छे, जेम ऐश्वर्यादिक देखीने पुद्गल अशुद्धता उपर जे इष्टता ते राग, विषमय छे, ते राग, स्वजन, कुटुंब, परिग्रह उपर छे, ते रीतें

प्रभुजी तुम उपर राग करवानो मारो भाव छे, पण ते राग कामनो नहीं. ममकार कुलाचारें जे अरिहत उपर राग, ते मोक्षमार्गमां नहीं. श्यामाटे जे ममकारें कोण राग करतो नहीं ? ए राग, संसारहेतु छे ॥ उक्तं च ॥ जो अपसत्थो रागो वड्डइ ससारभ्रमण परिवाडी ॥ विषयाइसु सयणाइसु, इहत्त पुगलाइसु ॥ १ ॥ अने श्रीअरिहंतथी जे राग करवो ते प्रशस्त करवो तेनुं लक्षण कहे छे. नाणाईसु गुणोसु, अरिहंताईसु धम्मरूवेसु ॥ धम्मोवगरणसाहम्मी एसु, धम्मत्थं जो य गुणरागो ॥ २ ॥ सो सुपसत्थो रागो, धम्मसंयोगकारणो गुणदो ॥ पढमं कायणो सो पत्तगुणे खवई तं सव्व ॥ ३ ॥ ते माटे अरिहंत उपर राग करवो, ते निर्विष करवो, जेमा विषयाभिलापपणुं नहीं, वर्णादिकनी रीझ नहीं, तथा इहलोक, परलोक, इन्द्रियसुखाभिलाप नहीं, प्रभुना ज्ञानादिक गुण छे ते मने आपे, एवी अभिलाषा नहीं. एक अरूपी, अज, अविनाशी, अकृत्रिम, शुद्धज्ञानादिक गुण सकल व्यक्त थया, स्वरूपभोगी, स्वरूपपरमणी, स्वरूपाश्रित, एवा गुणनो राग, एकलो गुण प्रकट करवा वास्ते करवो ते राग, निर्विष जाणवो, ते निर्विष प्रीति करवानी मुझमां तो शक्ति नहीं, ते माटे हवे ए वनाव केम वने ? हे उपकारी पुरुषो ! ते तमे कहो ॥ इति चतुर्थगाथार्थः ॥ ४ ॥

प्रीति अनंती परथकी, जे तोडे हो ते जोडे एह ॥

परम पुरुषथी रागता, एकत्वता हो दाखी गुण गेह ॥ ५ ॥

अर्थः—हवे चतुर पुरुष, उपाय कहे छे, प्रीति कहेतां राग अनंतो परथकी एटले पुद्गलभावथी अथवा शरीरी जीवथी छे, ते सर्व जे जीव तोडे कहेता टाले, ते जीव ए गुणी

અરિહંતાદિકથી પ્રીતિ જોડે, ઇટલે સર્વ પરમાવથી રાગ તજે, તે ગુણીરાગ કરી શકે. તિહાં કોઈ પૂછશે જે ગુણી અરિહંતાદિકથી ગુણે મલે, પણ રાગ તો પાપસ્થાનક છે, તે શામાટે કરિયે ? તિહાં કહે છે જે, પરમ પુરુષ, વીતરાગથી રાગતા કહેતાં રાગીપણું તે પણ ગુણનું ઘર કહ્યું છે, અને શ્રીઅરિહંતાદિકથી ગુણે એકત્વધ્યાને મલવું, તે પણ ગુણનું ગેહ કહ્યું છે, તેમાટે પ્રથમ શ્રીઅરિહંત ઉપર રાગ કરવો તેહીજ વીતરાગતાનું કારણ છે ॥ इति पंचमगाथार्थः ॥ ५ ॥

પ્રભુજીને અવલંબતાં, નિજ પ્રભુતા હો પ્રગટે ગુણરાસ ॥

દેવચંદ્રની સેવના, આપે મુજ હો અવિચલ સુખવાસ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—એ રીતે પ્રભુજીને અવલંબતાં કહેતાં આશ્રયતાં પોતાની પ્રભુતા અનંતગુણપર્યાયરૂપ પ્રગટે, નિરાવરણ થાએ, ગુણનો રાશિ સમૂહ, સર્વ વ્યક્ત થાય, તેમાટે દેવ જે ચાર નિકાયના દેવતા અથવા નરદેવાદિકમાંહે ચંદ્રમા સમાન શ્રી અરિહંત દેવ, તેહની સેવના, ભક્તિ, દ્રવ્યથી તથા ભાવથી કરવી, તે આપે કહેતાં દે, મુને અવિચલ સુખ, અવ્યાબાધ સુખ, તેહનો વાસ કહેતાં રહેવું, ઇટલે ભાવાર્થ એ જે, શ્રીપરમાત્મા, પરમપુરુષોત્તમ અરિહંતની સેવના અસંયમ આસ્રવત્યાગ, સંયમ સંવર-રૂપપરિણમન, તે સેવના કહિયે ॥ ઉક્તં ચ ॥ આણાકારી ભત્તો આણા છેઈઓ સો અમત્તોત્તિ ॥ इति ॥ તથા અરિહંત પ્રભુ પોતે તો પોતાની સેવનાના અર્થી નથી, પણ સર્વ જીવોને સ્વ-હિત કરવા વાસ્તે એહીજ કરવું છે, અને અરિહંત આજ્ઞા તે કોઈનો હુકમ મનાવવો નથી, પણ શ્રીઅરિહંત દેવે કેવલ જ્ઞાને દીધું, જે સર્વ જીવોને પોતાનાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તે પરમાનંદહેતુ છે, તેમાટે જે રીતે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર નીપજે, તે

માર્ગ ઉપદેશ્યો, તે પ્રમાણે વર્તવું. તે અરિહંતની સેવના કરતાં નિશ્ચય મોક્ષપદ, સર્વ ઉત્તમ જીવ પામે, માટે પ્રમુજીની સેવા, તે અવિચલ સુખ આપે, તે કારણે સર્વ મન્ય જીવે સકલ સંસાર કાર્ય તજી સર્વ પરમાવથી નિસ્પૃહી થઈને એક પરમોપકારી, તત્ત્વોપદેશી, ધર્મનાયક, શ્રીઅરિહંત દેવની સેવના કરવી ॥૬॥
 इति श्रीरूपभजिनस्तवनं समाप्तम् ॥

॥ અથ દ્વિતીય શ્રીઅજિતજિનસ્તવનં ॥

॥ देखो गति दैवनी रे ॥ ए देशी ॥

જ્ઞાનાદિક ગુણસંપદા રે, તુજ અનંત અપાર ॥
 તે સાંભલતાં ઝૂપની રે, રુચિ તેણે પાર ઉતાર ॥
 અજિત જિન તારજો રે, તારજો દીન દયાલ ॥
 અજિત જિન તારજો રે ॥ ૧ ॥

અર્થ:—હવે શ્રીઅજિતનાથ સ્વામીની સ્તવના કરે છે. કારણ કાર્યમાવની સાધનતા દેખાડે છે, જે કારણ મલે તે કાર્ય નીપજે, તે કારણના વે ભેદ છે, એક નિમિત્ત કારણ, બીજું ઉપાદાન કારણ, પણ ઉપાદાન કારણની કારણતા નિમિત્ત મન્યાં પ્રગટે, તે નિમિત્ત કારણની પુણ્યાર્થે થાય, અને મોક્ષનું નિમિત્ત કારણ શ્રીદેવતત્ત્વ છે, તે કારણે કાર્ય નિપજે, તે પરિપાટી દેખાડે છે, સકલ પંચાસ્તિકાય ગુણપર્યાયાદિ વિશેષ ધર્મ, પ્રત્યક્ષ માસન, ત્રિકાલાવબોધ, તે કેવલજ્ઞાન તથા સકલ સામાન્યગ્રાહક તે કેવલદર્શન અને સ્વરૂપ એકત્વ તે પરમચારિત્ર, વલી અરૂપી અવ્યાવાધ પ્રમુખ ગુણની સંપદા,

हे प्रभुजी ! तुज कहेतां तुमारे अनंत छे, अपार छे, जेथकी सर्व द्रव्यथी सर्व द्रव्यना प्रदेश अनंत गुणा, सर्व प्रदेशथी एक द्रव्यना गुण अनंतगुणा, सर्व गुणथी अस्ति नास्तिरूप स्वपर्याय अनंत गुणा, अस्तिपर्याय ते पण वस्तुनो स्वधर्म छे, तथा नास्तिपर्याय ते पण वस्तुनो स्वधर्म छे, श्री विशेष-पावश्यकमाहे श्रुताज्ञानाधिकारे कथुं छे.

॥ एवं उक्ते सति परः प्राह ॥ जह ते परपञ्चाया, न तस्स अह तस्स न परपञ्चाया ॥ जं तं भिय संवद्धा, तो परपञ्चाय ववणसो ॥ १ ॥ इह स्वपर्यायाणामेव तत्पर्यायता युक्ता ये चामी परपर्यायास्ते यदि घटादीनां तर्हि नाक्षरस्य तथाक्षरस्य ते तर्हि न घटादीनां ततश्च यदि परस्य पर्यायास्तर्हि तस्य कथं ? तस्य चेत्परस्य कथमिति विरोधः स्तदयुक्तमभिप्रायापरिज्ञानाद्यस्मात् कारणात् तस्मिन्कारेकाराद्यक्षरे घटादिपर्यायाअस्तित्वेनासंवद्धास्ततस्तेषां परपर्यायव्यपदेशोअन्यथा व्यावृत्तेन रूपेण तेऽपि संवद्धाएवेत्यतस्तेषामपि व्यावृत्त रूपतया पारमार्थिकपर्यायत्वं न विरुद्धयते अस्तित्वेन तु घटादिपर्याया घटादिष्वेव प्रतिबद्धा इत्यक्षरस्य ते परपर्याया व्यपदेश्यन्ते इति भावः ॥ द्विविधं हि वस्तुनः स्वरूपं, अस्तित्वं नास्तित्वं च ततो ये यत्रास्तित्वेन प्रतिबद्धास्ते तस्य स्वपर्याया उच्यते, येतु यत्र नास्तित्वेन संवद्धास्ते तस्य परपर्यायाः प्रतिपाद्यन्ते ॥ इति निमित्तभेदख्यापनपरावेव स्वपरशब्दौ, नत्वेकेषां तत्र सर्वथा संबंधनिराकरणपरौ ॥ वत्थुसहावंपइतंपि सपरपञ्चाय-भेयत्रो भिन्नं ॥ तं जेण जीवभावो, भिन्ना इत उग्वडायाया ॥ १ ॥ वस्तुस्वभावं प्रति यथावस्थितं वस्तुस्वरूपमाश्रित्य तदपि केवलज्ञानं अकाराद्यक्षरवत् स्वपरपर्यायभेदतो भिन्नमेव

॥ ननु यथोक्तनीत्या स्वपर्यायान्वितमेवेति भावः ॥ कुतः ?
इत्याह ॥ येन कारणेन तत्केवलज्ञानं जीवभावप्रतिनियतो जीव-
पर्यायो न घटादिस्वरूपं, तत्रापि घटादयस्तत्स्वभावाः किंतु ततो
भिन्ना इति ते ज्ञायमाना अपि ते कथं तस्य स्वपर्यायाभवेयुः ?
सर्वसंकरैकत्वादिप्रसगात्तस्मादमूर्तत्वचेतनत्सर्ववेतृत्वाप्रतिपा-
ती च निरावरणत्वादयः केवलज्ञानस्य स्वपर्याया घटादिपर्यायास्तु
व्यावृत्तिमाश्रित्य परपर्यायाः ॥ अन्ये तु व्याचक्षते ॥ सर्वद्रव्य
गतान् सर्वानपि पर्यायान् केवलज्ञानं जानाति येन च स्वभा-
वेनैक पर्यायं जानाति न तेनैवापरमपि किंतु स्वभावभेदेनान्यथा
सर्वं द्रव्यपर्यायैकत्वप्रसंगस्तस्मात् सर्वं द्रव्यपर्यायराशितुल्याः-
स्वभावभेदलक्षणकेवलज्ञानस्य स्वपर्यायाः सर्वं द्रव्यपर्यायास्तु
परपर्यायाः इत्येवं स्वपर्यायाः परपर्यायाश्चोभयेऽपि परस्परं
तुल्याः केवलस्येति ॥ इत्यादि अधिकारं सर्वं माहाभाष्यधी
जाणजो. ते अस्तिपर्याय ते जीवद्रव्यना सर्वधी अनंतगुणा छे,
ते सर्वं प्रभुजी तुमारा निरावरण थया, ते अनंतगुणमयी
परमानंदसंपदा तमारी आगममांथी सांभलतां मुझने पण ए
रुचि उपनी, जे एहवी सिद्धता माहरे प्रगटे, एहवो अमिलाप
उपनो तेथी कहु छुं के हे परमपुरुष ! मुझ अनाथ दीन कर्म-
बर्षो भवममताने भवममुद्रयी पार उतार, संसारथी पार उता-
रवानी विनति तुम मिना बीजा कोण आगल कहु ? जे
भवपार पाम्या ते आगल भवपार पामवानी विनति करं ?
ते भणी स्वामी ! मुझने ससार निस्तार करो ए विनति जे
जीव, भवधी उद्विग्न मोचाभिलापी थयो, ते आतुर थइने कहे
छे के हे अजित जिन ! मुने तारजो, संसारथी पार उतारजो
तारजो हे प्रभुजी तुम दीनदयाल छो. हे स्वामी ! परमभाव-
करुणाना करणहार छो ॥ इति प्रथमगाथार्थः ॥ १ ॥

जे जे कारण जेहनुं रे, सामग्रीसंयोग ॥

मलतां कारज नीपजे रे, करतातणे प्रयोग ॥ अ०॥२॥

अर्थः—हवे जे कार्यनुं जे कारण छे, ते कारण तथा सामग्री ए वेनो संयोग मलतां कार्य नीपजे, जेम घटरूप कार्य, तेहने दंड, चक्र, चीवर, निमित्त कारण छे, तथा मृत्तिका उपादान कारण छे, अने कुंभकार कर्त्ता छे, जे कार्य अभेद तेहनो तेहवो कर्त्ता पण अभेद, जे कार्य कर्त्ताथी भिन्न, तेनो कर्त्ता पण भिन्न; एटले घटकार्य ते परवस्तु छे, तेहनो कर्त्ता कुंभकार पण भिन्न छे. अने सिद्धतारूप कार्य आत्माथी अभिन्न छे, तो तेहनो कर्त्ता आत्मा पण अभिन्न छे.

हवे आत्मा कर्त्ताने सकलस्वधर्मव्यक्त रूप जे सिद्धता, ते कार्य तेहने देव श्री अरिहंत देवाधिदेव तथा गुरु निर्ग्रंथादिक ते निमित्त कारण मन्यां, अने सामग्री कर्म भूमि साधर्मिकादिक संयोग मन्यां मोक्षरूप कार्य नीपजे, माटे माहरुं मोक्षरूप कार्य तेना निमित्तकारण श्री वीतराग तुमें छो, तेथी तमने आश्रयतां मोक्षरूप कार्य नीपजे, पण कारण सर्व मन्यां अने कर्त्ता जे आत्मा ते जो तेम प्रयोगसाधननो व्यापार न करे, तो कार्य नीपजे नहीं, केमके अरिहंतादिकना निमित्त पामीने पण अनेक जीव आत्मा साध्यावलंबी तथा साधनपरिणति थया विना मोक्षकार्य निपजाव्या विना हजी संसारमां भमता दीसे छे, ते माटे कर्त्ता जे आत्मा ते जो मोक्षसाधनरूप प्रयोग कहेतां व्यापार करे; तो सिद्धतारूप कार्य नीपजे ॥ इति ॥ द्वितीयगाथार्थः ॥ २ ॥

कार्य सिद्धि कर्त्ता वसु रे, लहि कारण संयोग ॥

निजपदकारक प्रभु मन्या रे, होए निमित्तह भोग ॥ अ०॥३॥

अर्थः—माटे कार्यसिद्धतानी निष्पात्ति ते कर्त्ताने हाथ छे, जेम दंडरूप कारण तेने जो कर्त्ता घटरूप कार्य करवाने प्रवर्त्तावे तो घटरूप कार्य करे, अने तेज दंड जो घटध्वंसने प्रवर्त्तावे तो घटध्वंस करे, ते माटे निमित्तनी प्रवृत्ति ते कर्त्ता जे कार्य करवाने प्रवर्त्तावे ते कार्य करे, माटे कार्यनी सिद्धि ते कर्त्ताने हाथ छे, पण कारणनिमित्तादिक तेनो संयोग मन्या कार्य निपजे, ए पद्धति छे. माटे कोई ससारी आत्मा निज कहेतां पोतानुं आत्मिक पद परमानंद महोदयरूप तेहनो कारक कहेतां करवावंत तेने मोक्षना पुष्ट कारण प्रभुजी श्री अरिहंत मन्यां थकां अवश्य निमित्तनो भोग थाय, एटले जे जीव संसारथी उभग्यो मोक्षामिलापी थयो, ते मोक्षना निमित्त श्री तीर्थकर देव पामीने हर्षनो भोग आस्वादन पामे, घण्यो विलास उपजे, कार्योथी कारणनी पुष्टता वांछे, ए नीति छे इति ॥३॥

अजकुलगत केसरी लहे रे, निजपद सिंह निहाल ॥

तिम प्रभुभक्तें भवि लहे रे, आत्मशक्ति संमाल ॥अ०॥४॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कहे छे. जेम कोई केसरी सिंह जन्मकालथी बकराना टोलामा बध्यो छे, तो ते एम जाणै जे बकरानो टोलो तेज माहेरुं कुडुंब छे, त्यां किवारें बीजो सिंह आवे, तेवारें बकरा सर्ग नासे, अने पोते पण नासे, एम करतां किवारें सिंहनो आकार देखीने पोता साग्रं जुए, त्यारें ते पोतानो समान आकार जोईने विचारे जे एहनुंने मारुं तो तुल्यपणुं दीसे छे, ने हु पण सिंह छुं, पछी निर्भय थाय. ए रीतें अज केतां बकरानां कुल केतां टोलामांई गत केतां रह्यो जे सिंह, ते सिंहपणुं भूली गयो, ते बीजा सिंहने दे-

લીને પોતાનું સિંહપણું સંભારે, તિમ કહેતાં તે રીતે પ્રભુની ભક્તિ કરતાં ભવ્યજીવ લહે કહેતાં પામે, પોતાની આત્મશક્તિની સંભાલ કહેતાં ઓલખાણ પામે. જે વીતરાગ દેવ દેહીને તેની ભક્તિ કરતાં તથા સેવતાં થકાં ઉપજે જે વસ્તુસ્વરૂપ-સત્તાધર્મે હું પણ વીતરાગ નિઃકર્મા શુદ્ધસ્વરૂપી છું, એ પણ પહેલાં સંસારી જીવદ્રવ્ય હતા, પછી સિદ્ધ થયા, તેમ હું પણ પ્રથમથી સંસારી છું, પણ જો સાધું, તો સિદ્ધરૂપ થાઉં. એ સર્વ ઓલખાણ, પ્રભુસેવના કરતાં નિપજે ॥ ૪ ॥ इति चतुर्थ गार्थाः ॥

કારણ પદ કર્ત્તાપણે રે, કરી આરોપ અભેદ ॥

નિજ પદઅર્થી પ્રભુથકી રે, કરે અનેક ઉમેદ ॥અ०॥૫॥

અર્થ:—તે વારે કોઈ કદેશે જે અરિહંત દેવ તો અન્ય જીવના મોક્ષકર્તા નથી, તો અરિહંતદેવ પાસે મોક્ષ માગો છો ? તેને ઉત્તર કહે છે, કે કારણપદ જે અરિહંતાદિક તે અતિ પુટાલંબન છે, માટે જે કારણ તેનેજ અભેદ કર્ત્તાપણે આરોપ કરીને નિજ કહેતાં પોતાનું પદ જે શુદ્ધ સિદ્ધતા, તેહનો અર્થી જે ભવ્ય જીવ, તે પ્રભુ શ્રીતીર્થંકર દેવથી અનેક સમ્યક્ત્વાદિક ગુણની ઉમેદ કહેતાં આશા કરે, જે હે પ્રભુજી ! મુજને મોક્ષનાં કારણ તથા મોક્ષ તમે આપો. એટલે નિમિત્ત કારણને કર્ત્તાપણે આરોપ કરી સ્તુતિ કરી ॥ ૫ ॥

અહવાં પરમાત્મ પ્રભુ રે, પરમાનંદ સ્વરૂપ ॥

સ્યાદ્વાદસત્તા રસી રે, અમલ અલંકાર અનૂપ ॥અ०॥૬॥

અર્થ:—હવે જે નિમિત્ત પામીને ઉપાદાન સમરે, પલટણ પામે, તે રીત કહે છે, અથવા પ્રભુ પરમાત્મા તેહનું સ્વરૂપ

कहे छे. आत्मा प्रण प्रकारना छे, एक बहिरात्मा, बीजो अंतरात्मा, श्रीजो परमात्मा. तिहां जे शरीरादिक औदयिक-भावकर्मजनितने आत्मपणे गणै, ते बहिरात्मा कहियै, अने जे शरीरादिक औदयिकभावथी आत्मा असत्ख्यात प्रदेशी, चेतना-लक्षणज्ञानादि अनतगुण पर्याय सहित अरूपी भिन्न एटले आत्मा अरूपी, शरीर रूपी, आत्मा सहज अकृत्रिम, शरीर संयोगी कृत्रिम, ते माटे कर्मयोगे शरीरादियन्हे रह्यो, पण भिन्न छे, एह्यो भेदज्ञानवंत संप्रकित गुणठाणाथी मांडी चीणमोह गुणठाणाना चरम समय पर्यंत अंतरात्मा जाणवो, तथा ज्ञानावरणी, दर्शनावरणी, मोहनी, अंतराय, ए चार कर्म द्य ग्यां, केवलज्ञानी ते सयोगी अने अयोगी केवली तथा अष्ट-कर्ममुक्त सिद्धात्मा, ते परमात्मा जाणवो, एटले श्रीअजितनाथ अरिहंत एवभूतनयें परमात्मा छे, प्रभु छे, सर्व सिद्ध वस्तु-गते पोताना गुणपर्यायरूप संपदाना प्रभु छे, कोई द्रव्य, अन्यद्रव्यनुं स्वामी होयज नहीं, ज्यां सुधी जे द्रव्यना चि-तनमाहे पण परद्रव्यनु स्वामिपणुं छे, त्यां सुधी ते द्रव्य शुद्ध नहीं, ते माटे श्रीअजित अरिहंत पोताना स्वभावना प्रभु छे, अने उत्तम जीव पोताने कर्मवश पड्या मोहें मृज्या जाणी, पोताने रंक समान गणै, अने अमोही स्वाधीन थया तेहने प्रभु कहे, अने अमोहीने अवलंब्यां पोतें स्वसंपदाना धणी थाय, ते माटे जेहना कारणपणाथी पोतानुं प्रभुत्वपणुं पामीयें, तेहने प्रभु कहियै, स्तवीयै, जगतमाहे पुद्गलना संयोगें जे सुख कहेवाय छे, तेतो आरोपमात्र छे, एटले जातें सुख नथी. ॥ उक्तंच विशेषावश्यके ॥ जत्तोचिय पच्चक्खं, सोम्म सुहं नत्थि दुःखमेवेक ॥ तप्पडियार विमत्तं, तो पुञ्जफलति दुःक्खंति

॥ ૧ ॥ હે સૌમ્ય ! ‘પ્રભાસજ્ઞાનાવલોકનેન’ એ સર્વ દૃશ્યમાન તે સુખ નથી, જે કાંઈ એ સંસારમાંહે, સ્વગ્ચંદનઅંગના સંયોગથી ઉપનાં જે સુખ તે સર્વ દુઃખજ છે. વિષયની ઉત્સુકતાથી ઉપની જે અરતિ, તેહનો એ પ્રતિકાર છે એટલે દુઃખ તેનેજ તત્ત્વના અજાણપણાથી, સુખદુઃખરૂપ ભેદેં વેહેંચ્યું છે, પણ જાતેં એકજ દુઃખરૂપ છે ॥ યથા ॥ શ્લોક ॥ ઔત્સુક્ય માત્ર પ્રવસાદયતિ પ્રતિષ્ઠા, ક્લિષ્ણાતિલબ્ધપરિપાલનવૃત્તિરેવ ॥ નાતિશ્રમાપગમનાય યથા શ્રમાય, રાજ્યં સ્વહસ્તધૃતદંડમિવાતપત્રમ્ ॥ ૧ ॥ જે પુણ્યફલ તે સર્વ તત્ત્વથી દુઃખરૂપ છે ॥ ઉક્તં ચ ॥ વિષયસુહં દુઃખં ચિય, દુઃખપઢિઆરઓ તિગચ્છવ્વ ॥ તં સુહમુવચારાઓ, ન ઉવચારો વિણા તત્થં ॥૧॥ વિષયસુખ તે તત્ત્વથી દુઃખજ છે. જેમ રોગીને કાથપાન છેદન દંભનાદિ ચિકિત્સાની પરેં હિત ભાસે છે, પણ દુઃખપણું છતું છે, માત્ર ઉપચારેં સુખ ભાસે છે, અને જે ઉપચાર તે તથ્ય પારમાર્થિક સુખ નહીં, સુખ તે મુક્ત આત્માને નિરુપચરિત સ્વાભાવિક નિઃપ્રતિકારરૂપ આત્મિક આનંદ છે, તેજ સુખ છે, તથા શાતાનો ઉદય તે પણ દુઃખ, અશાતાનો ઉદય તે પણ દુઃખ, કારણકે શાતા તે કર્મ છે, અને કર્મનો વિપાક તે ગુણ રોધક છે, સ્વગુણનો રોધ તેહને સુખ કોણ કહે ? ॥ ઉક્તં ચ ॥ સાયાસાયં, દુઃખં, તવિરહંમિમ ય સુહં જઓ તેણં ॥ દેહિંદિય સુદુઃખં, સુઃખં દેહિંદિયાભાવો ॥ ઇતિ ॥ તે માટે સંસાર સર્વ દુઃખરૂપ છે, અને સર્વ પરમાવના સંગથી રહિત, સ્વાભાવિક જે આનંદ; તેને પરમાનંદ કહીયેં, તે પરમાનંદ, શ્રીઅજિતનાથનું સ્વરૂપ છે, જીવાદિ ષડ્ દ્રવ્ય છે, તે મધ્યે પંચાસ્તિકાય તે પરમાર્થે દ્રવ્ય છે, તથા છઠો કાલ તે ઉપચારે દ્રવ્ય છે. એ

चर्चा तत्त्वार्थ, विशेषावश्यकतया धर्मसंग्रहणी मध्येथी जोवी. ते मध्ये एक एक द्रव्यने विषे अनंता गुण, अनंता पर्याय छे, ते अनेकता जाणवी, अने एक द्रव्यने विषे एक समयें स्या-
न्नित्यं, स्यादनित्यं, स्यात् एकं, स्यात् अनेकं, स्यात् अस्ति, स्यात्
नास्ति, स्यात् भिन्न, स्यात् अभिन्न, स्यात् वक्तव्य, स्यात्
अवक्तव्य. ए सर्व स्वभाव समकालें वर्त्तता पामीयें छीयें,
एटला धर्म समकाले जेमांहे वरते, ते धर्मनी अनंत प्रवृत्तिने
स्याद्वावाद कहियें ॥ स्यात् इति पद अनेकांतोद्योतकं ॥ एहवी
स्याद्वादमयी जे आत्मानी गुणपर्यायरूप सत्ता छे, तेना रसी
कहेतां रसीया छो, एटले स्याद्वादमयी आत्मसत्ता, तेहना भोगी
छो, तथा अमल कहेतां कर्ममल रहित छो, अखंड कहेतां
किंवारे खड न पामो, अनुप कहेतां जेहनी उपमा नथी एहवा
प्रभु देखीने माहारे लाभ थयो ॥ ६ ॥

आरोपित सुख भ्रम टल्यो रे, भास्यो अव्यावाध ॥

समरथो अभिलाषीपणो रे, कर्त्ता साधन साध्य ॥ अ० ॥ ७ ॥

अर्थः—एहवा प्रभुजी आत्मानंद भोगी, आत्मस्वरूप
रमणी, तत्त्वविलासी, तंमनें जोडने माहारे अनादि कालनुं इ-
न्द्रियसुखने विषे जे सुखनु भासन ते आरोपितसुखभ्रम हतो,
ते टल्यो, अने अव्यावाध, आत्मिकआनंद सुख ते भास्युं.
जिहां सुधि विषय सुख उपर सुखबुद्धि हती, तिहां सुधि वि-
षय सुखनो अभिलाष हतो, ते हवे तो सर्व विषय रहित,
अव्यावाध सुखी श्री प्रभुजी दीठा, तेथी ते मन्य जीवने पण
सुख ते अव्यावाध छे. एहवो निर्धार थयो, तेवारे अभिलाष
पण अव्यावाध सुखनो थयो, माटे अभिलाषीपणं समर्थ, ते-
वारे स्वरूपानुयायी थयो, एटला काळ सुधी विषय सुखने

અભિલાષે, આત્મા વિષયસુખનો કર્તા હતો, તે જિવારેં એહને અવ્યાવાધ સુખનો અભિલાષ થયો, તેવારેં કર્તા પણ તેહવાંજ કારણ મેલવે, અને સાધ્ય પણ તેહીજ હોય, એટલે આજ સુધી સાધ્ય વિષયસુખનું હતું, તેથી સાધન પણ વિષયસુખનાં મેલવતો હતો, હવે પ્રભુ શ્રી અજિતનાથ નિર્વિકારી દીઠા, તેવારેં તે અવ્યાવાધ સુખ સાધ્ય થયો, એટલે સાધ્ય સાધન સમયું ॥ ૭ ॥

ગ્રાહકતા સ્વામિત્વતા રે, વ્યાપક ભોક્તાભાવ ॥

કારણતા કારજદશા રે, સકલ પ્રહું નિજ ભાવ ॥અ०॥૮॥

અર્થ:—એટલા કાલ સુધી એ જીવ વિષયસુખનો ગ્રાહક હતો, હવે શુદ્ધ અવ્યાવાધ સુખી પરમેશ્વર દેખીને એ જીવ, અવ્યાવાધ સુખનો ગ્રાહક થયો, એટલા કાલ સુધી ભૂલનો વાહ્યો વિષયસુખનાં હેતુ જે ધન, સ્ત્રી, વસ્ત્ર, આહારાદિક પરભાવ, તેનું સ્વામિપણું કરતો હતો, હવે જ્ઞાનાદિક અનંત ગુણ સંપદાના સ્વામી શ્રી દેવાધિદેવ દેખીને એ જીવને પણ અનંત જ્ઞાનાદિક સ્વસંપદાનું સ્વામિપણું થયું, એટલે ગ્રાહકભાવ તથા સ્વામિત્વભાવ સમયો. એટલા કાલ સુધી એ આત્મા વિષયાદિક પરભાવમધ્યે વ્યાપક હતો, તે હવે આત્માનંદ મધ્યે તથા તેના સાધનમધ્યે વ્યાપક થયો, તથા અનાદિ કાલ સુધી પરભાવનો ભોક્તા હતો, હવે પરમપ્રભુ સ્વભાવભોગી દેખીને, એ પણ સ્વભાવનો ભોક્તા થયો, એટલે વ્યાપકતા તથા ભોક્તાપણું સમયું. એટલા કાલ સુધી ભૂલેં પડ્યો એ આત્મા, સંસારમાં આઠ કર્મરૂપ ઉપાધિનું ઉપાદાન કારણ હતો, હવે શુદ્ધ સ્વરૂપી, નિઃકર્મા, તત્ત્વદેવ દેખીને પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપનું ઉપાદાન કારણ થયો, એટલા કાલ સુધી એ આત્મા આઠ કર્મરૂપ કાર્યનો કર્તા હતો, હવે પરમદેવની શ્રદ્ધા પામીને સંવર

નિર્જરા રૂપ કાર્યનો કર્તા થયો, માટે હે પરમેશ્વર ! હે જગ-
દાધાર ! હે દીનબંધો ! તુમારે અનુયાયી મારી ચેતના પ્રવૃત્તી
તેથી કારણ તથા કાર્ય હત્યાદિ વીજી પણ અનંતી આત્મશક્તિ,
તે સર્વ સમરવા લાગી, એટલે સર્વ આત્માની શક્તે આત્મભાવ
બ્રહ્મો, અને પરભાવ તજવા માંડ્યો ॥૮॥ હિતિ અષ્ટમ ગાથાર્થઃ ॥

શ્રદ્ધા ભાસન રમણતા રે, દાનાદિક પરિણામ ॥

સકલ થયા સત્તા રસી રે, જિનવર દરિસણ પામ ॥ અ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ—એટલા કાલ સુધિ ઉદૈક પુણ્ય પ્રકૃતિ તેનો વિ-
પાક જે શાતાવેદની પ્રમુખ ગુણરોધક તત્ત્વવિમુક્ત તેના સ્વાદ,
જીવને મીઠા લાગતા હતા, તેથી તે પુણ્યના ઉદયને સુણ મા-
નતો હતો, તે હવે એવી શ્રદ્ધા થઈ જે અવ્યાવાધ નિઃકર્મ પદ, તે-
હીજ મારું સાધ્ય છે. તથા જે વસ્તુની યથાર્થતાનું જ્ઞાન થયું
તે ભાસન કેતાં જાણપણુ તે પણ સમર્પુ, અને રમણ જે પુદ્ગ-
લના વર્ણાદિકમાં હતું, તે સર્વસ્વરૂપનું રમણ થયુ, તથા ૧
દાન, ૨ લાભ, ૩ ભોગ, ૪ ઉપભોગ, ૫ વીર્ય-એ પાંચેનો
અયોપશમ તે, એટલા કાલ સુધિ દાન પુદ્ગલનો હતો, લાભ
પણ પુદ્ગલનો માનતો હતો, તથા ભોગપણ પુદ્ગલનો, ઉપભોગ
પણ સસારમા પુદ્ગલનો હતો અને વીર્ય પણ ચાલવીર્ય, તે પુદ્ગલ-
ગ્રહણ બંધન પ્રમુખ આઠ કરણપણે પ્રવર્તતો હતો, તે સર્વ
સત્તાપણે પોતાના જીવદ્રવ્યના મૂલધર્મ જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણપ-
ર્યાયરૂપ તેના રમીયા થયા, એટલે પુદ્ગલાનુયાયિતા તજીને
શુદ્ધ સ્વરૂપાનુયાયી થયા, એટલે સ્વસત્તા તે માહારો ધર્મ, એ-
હવી શ્રદ્ધા થઈ, અને સ્વગુણ જે પોતાનો માનનિષેધો તે સાર છે,
એહવું ભાસન થયું, તથા રમણ તે, આત્મધર્મ અમાદિકમા થયુ,

અને સહકારરૂપ તે દાનગુણ, ગુણપ્રાગ્ભાવ રૂપ તે લાભ, ભોગ સ્વગુણનો થયો, ઉપભોગ સ્વપર્યાયનો, વીર્ય તે પંડિત વીર્ય થઈને સંવર હેતુ નિર્જ્જરારૂપ થયો. તે સર્વ હે વીતરાગદેવ ! હે જિનવર ! તમારું દર્શન પામીને એટલે પ્રભુ દીઠે માહારા એટલા ગુણ સમર્થા ॥ ૯ ॥ ઇતિ નવમ માથાર્થઃ ॥

તેણે નિર્યામક માહણો રે, વૈદ્ય ગોપ આધાર ॥

દેવચંદ્ર સુખ સાગરુ રે, ભાવ ધર્મ દાતાર ॥ અ० ॥૧૦॥

અર્થઃ—તેમાટે હે પ્રભુ ! તમે સંસારસમુદ્રનો પાર પમાડનાર એવું જે ચારિત્રધર્મરૂપ ભ્રૂહાજ, તેને ચલાવવાને નિર્યામક સમાન છો. તથા તત્ત્વધર્મપણે પોતે પરિણમ્યા, તેથી દ્રવ્યહિંસા તથા ભાવહિંસાથી રહિત છો, અને પરમ અર્હિસક ધર્મના ઉપદેશક છો માટે માહણ છો, તથા આત્મશુદ્ધતા રૂપ ભાવરોગ તેની સમ્યક્જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ ભાવચિકિત્સા, તેને દેખાડવાના વૈદ્ય છો, તથા ભાવથી જ્ઞાનાદિગુણ અને દ્રવ્યથી છકાય રૂપ જીવની રક્ષા કરવાને પરમ ગોપ છો, વલી ભવઅટવીમાંહે ભમતા પ્રાણીયોને હે પ્રભુ તમે આધાર છો, સર્વ દેવમાંહે ચંદ્રમા સમાન પોતાના સુખના સાગર એવા હે શ્રી અજિતનાથ પરમેશ્વર, તમે જીવદ્રવ્યને વિષે વ્યાપકપણે રહ્યો જે સમ્યક્ જ્ઞાન, સમ્યક્ દર્શન, સમ્યક્ ચારિત્રરૂપ ભાવધર્મ તેના દાતાર છો, એટલે હે પ્રભુ ! તુમ દીઠાં ભાવધર્મ સાંભરે, તમે ભાવધર્મના ઉપદેશક છો, સર્વ જીવને ભાવધર્મના દાતાર છો ॥૧૦॥ ઇતિ શ્રી અજિતનાથસ્તવનમ્ ॥

॥ અથ તૃતીય શ્રીસંભવજિન સ્તવન પ્રારંભઃ॥

॥ ઘળરા ઢોલ ॥ એ દેશી ॥

શ્રીસંભવ જિનરાજજી રે,

તાહરુ અકલ સ્વરૂપ ॥ જિનવર પૂજો ॥

સ્વપરપ્રકાશક દિનમણિ રે,

સમતારસનો ભૂપ ॥ જિ० ॥ ૧ ॥

પૂજો પૂજો રે ભવિકજિન પૂજો,

હારે પ્રમુ પૂજ્યાં પરમાનંદ ॥ જિ० ॥

અર્થઃ—હવે શ્રીસંભવનાથ જિન કહેતાં શ્રુતકેવલી, અવ-
ધિજ્ઞાની, મનઃપર્યવજ્ઞાની પ્રમુખમાં રાજા સમાન, એવા હે સંભવ
પ્રમુ ! તાહરુ કહેતાં તમારુ અકલ કહેતાં કોઈથી કલાય
નહીં એહવું સ્વરૂપ છે, એહવા જિનવરને પૂજો. અહો મળ્યો !
તમે એહવા પરમ પૂજ્ય પરમેશ્વરને પૂજો, વલી પ્રમુ કેહના છે ?
જે સ્વ કેતા પોતાનો ધર્મ અને પર કેતા ધર્માસ્તિકાયાદિકનો
ધર્મ, તેને પ્રકાશવાને દિનમણિ કહેતાં સૂર્ય જેવા છે, તથા
સમતા જે સર્વને વિષે રાગદ્વેષ રહીતપણું, તેહના ભૂપ કેતાં
રાજા છે એહવા તત્ત્વપ્રકાશક અરિહંતને પૂજો, વારવાર પૂજો,
ભવિક કેતાં મોક્ષ યોગ્ય મોક્ષરુચિ જીવ, તમે પૂજો, એ સ્વરૂપ-
ભોગી, નિર્મલાનંદમયી, અજ, અવિનાશી, અચ્ચય, અણાહારી,
અશરીરી, અનંતજ્ઞાનમયી, અનંતદર્શનમયી, શુદ્ધસ્વરૂપી, દેવ-
તત્ત્વને પૂજ્યાં પરમાનંદ થાય. જે પુદ્ગલયોગથી સુખ ઉપજે, તે
ઉપચારસુખ માટે તે પરમાનંદ નહીં, અને જે આત્માનુ સદ્ગજ
અવિનાશી, અપ્રયાસી, સ્વરૂપનુ સુખ અવ્યાનાધરૂપ તેને પર-
માનંદ કહીયે, તે સુખ, અરિહંત દેવને પૂજ્યાં પામીજે. યદ્યપિ

અરિહંત દેવ, કોઈ અન્ય જીવના અવ્યાવાધાદિ ગુણના કર્તા નથી, પણ જે ભવ્યજીવ, પોતાનું શુદ્ધપારિણામિક પરમસિદ્ધતા સ્વરૂપ સાધ્ય કરીને વીતરાગ પરમાત્માને સેવે, અવલંબે, તે નિયમા પોતાનું તત્ત્વ પ્રગટ કરે, નિયામિક કારણ માટે, એહથી સ્વરૂપ પ્રગટ થાય એમજ ધારવું ॥ ૧ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

અવિસંવાદ નિમિત્ત છો રે,

જગત જંતુ સુખકાજ ॥ જિ० ॥

हेतु सत्य बहुमानथी रे,

जिन सेव्यां शिवराज ॥ जि० ॥ २ ॥

अर्थः—वली हे प्रभुजी ! तमे अविसंवादि केतां विसंवाद जे निर्धार नहीं ते, अने तमें निश्चय निर्धार कार्यने करो, माटे अविसंवादनिमित्त कारण छो ॥ निमित्त लक्षणं ॥ कार्य-भिन्नत्वे सति कर्तृत्वव्यापारत्वे सति हेतुर्निमित्तमिति । माटे हे प्रभु ! तुमें जगत्ना जीव तेना आत्मिक सुखरूप कार्य नि-पजाववाने प्रधान निमित्त छोजी, माटे हेतु केहेतां कारण ते सत्य केहेतां साचुं तेने बहुमान केहेतां माहामोटमपणे सेवतां जे मुज सरिखो मोहवश पड्यो, तृष्णायें ग्रस्यो, पुद्गलनो रागी, असंयममयी, मिथ्यात्वे भूल्यो भाव, ते निराधार, अशरण एह-वो हुं, तेने श्रीतीर्थकर देव, परमतत्त्वमय, त्रैलोक्योपकारी, जेना नामथी परम कल्याण थाय, एहवा परमेश्वरनो योग मल्यो, माटे मारे ए बेला, ए घडी धन्य. एम असंख्यात प्रदेशें निःकर्मा, निःसंगी, स्वरूपभोगी देवतत्त्वनुं बहुमान करतो थको जे जिन केतां वीतरागने सेवे, ते जीव, परम कल्याणमयी पोतें थाय. इहां सत्यपद बेने जोडवुं, हेतु सत्य ते अरिहंत देव आपणा मोक्षरूप कार्यना हेतु छे, तेनुं सत्य केहेतां साचुं

વહુમાન કરવું, એટલે હહલોક, પરલોક, ઇન્દ્રિયસુખની આશંસા ટાલીને અદ્ભુત વર્ણ, ગંધ, મસ્થાનાતિશય, વચનાતિશય, પ્રાતિ-
હાર્ય પ્રમુખ સર્વ શુદ્ધ વહુમાન કારણ, માટે વહુમાન કરવા
યોગ્ય છે, તે દ્રવ્યવહુમાન પણ જે અરિહંતના શુદ્ધ જ્ઞાનાદિ
ગુણ અનંતાનું, મકલ પુદ્ગલાતીતપણાનું, પરમ અરૂપી અર્તીન્દ્રિય-
પણાનું વહુમાન તે સત્યવહુમાન કહિએ. એટલે જિનશાસનમધ્યે
૧ નામ, ૨ થાપના, ૩ દ્રવ્ય, ૪ ત્રણ નિષ્કેષા તે કારણ છે;
અને ચોથો ભાવનિષ્કેષો તે કાર્યવસ્તુ છે, માટે જિહાં સુધી
પ્રમુખના અતિશયાદિકના યોગ વિકલ્પ તિહાં સુધી દ્રવ્યવહુમાન
છે, અને જે દર્શનગુણે પ્રમુખતાનું માસન થયાથી તત્ત્વપ્રાગ્ભા-
વનું જે વહુમાન, તે ભાવવહુમાન કહિએ. અને નામાદિક ત્રણ
નિષ્કેષા તે ભાવના કર્તા છે, અથવા ભાવામિલાપી છે, તો
તે પણ સત્યવહુમાન જાણવું તે સત્યવહુમાનથી જે જિનસેવના
તેજ પ્રમુખની આજ્ઞાએ પરમાવ ત્યાગ સ્વમાવ ગ્રહણ કરતાં શિવ-
નિરુપદ્રવ જે સિદ્ધપણું, તે રાજ પામીયે. એટલે માંમારિક શિવ
તે ઉપચારી અન્યકાલી અને માન્યતારૂપ છે, માટે જે નિઃકર્મા-
પણે સર્વસ્વરૂપ પ્રાગ્ભાવ, તે નિરુપચરિત, અવિનાશી શિવ
કહિએ ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીય ગાથાર્થઃ ॥

ઉપાદાન આતમ સહી રે, પુષ્ટાલંબન દેવ ॥ જિ૦ ॥

ઉપાદાન કારણપણે રે, પ્રગટ કરે પ્રમુ સેવ ॥ જિ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ — હવે આત્મનિષ્પત્તિવિષે તો ઉપાદાન કારણ મૂલ
છે, તોપણ નિમિત્ત કારણ વિશેષ છે, તે દેખાડે છે. જે કારણ
તેજ કાર્યપણે અભેદે પરિણમે તે ઉપાદાન કારણ જાણવું, અને
જે કર્તાના વ્યાપારે કાર્યને નિપજાવવાનું સહકારી થાય, તેને
નિમિત્તકારણ કહિયે. એ નિમિત્તકારણ તે કાર્યથી ભિન્ન હોય.

હાં કોઈ પૂછે જે ઉપાદાન કારણમાં તથા નિમિત્તકારણમાં જે
 કારણ ધર્મ છે, તે વસ્તુમાં છતો પર્યાય છે કે અછતો ઉપજે
 છે ? તેને ઉત્તર કહે છે. જો કારણ પર્યાય વસ્તુધર્મે હોય તો
 સિદ્ધ ભગવાનમાં પણ ઉપાદાન કારણ પામ્યો જોડ્યે ? તેતો
 નથી દેખાતું, કેમ જે સિદ્ધમાં કારણપણું હોય તો કાંहीं કાર્ય-
 પણ નિપજાવ્યું જોડ્યે તે કાર્ય તો સંપૂર્ણ નિપતું છે. તથા
 નિગોદાવસ્થાવિષે પણ ઉપાદાન કારણ માનવું પડે, તે પણ સં-
 ભવતું નથી, કેમ જે નિગોદાવસ્થામાં ઉપાદાન કારણ માનિયે,
 તો આત્માસિદ્ધિરૂપ કાર્ય પણ થવું જોડ્યે. તે કેમ ? જે કાર-
 ણ, તે નિયમા કાર્ય કરે, અને કારણકાલ, કાર્યકાલ, તે
 નિયમા અભેદ છે, તે વિશેષાવશ્યકમાં મતિજ્ઞાનાધિકારથી જોડ
 લેજો. તે માટે કારણપર્યાય તે ઉત્પન્ન છે, તે કાર્ય સંપૂર્ણ થયે
 કારણતાનો અભાવ છે, અને જેની સાદિ હોય તેનોજ અંત
 થાય, માટે કારણપર્યાય તે સાદિ સાંત છે, હાં કોઈ કહેશે
 જે ઉત્પન્નપર્યાય તે કેવારેં ઉપનો ? ત્યાં કહે છે, કે જેવારેં
 કર્તા કાર્યરુચિ થાય, તેવારેં કારણતા ઉપજે, ઇટલે ભવ્ય તથા
 અભવ્ય સર્વ જીવ સંપૂર્ણ સિદ્ધતાનાં ઉપાદાન છે, પણ સર્વે
 સિદ્ધતા નિપજાવતા નથી, શ્યા માટે ? જે કારણપણું નથી, જો
 કારણપણું પ્રગટે, તો કાર્ય નિપજે, માટે સર્વ આત્મા પોત-
 પોતાના ગુણપ્રાગ્ભાવરૂપ સિદ્ધતા કાર્યના ઉપાદાન અવશ્ય છે,
 પણ શ્રી જિનવરદેવ શુદ્ધતત્ત્વને અવલંબને કારણતા નિપજાવે,
 માટે પુષ્ટ કહેતાં નિયામકી મોડું આલંબન અરિહંત દેવ છે,
 જેમાટે સાલંબન વિના આત્મા અનાદિ દોષથી નિવૃત્તિને તત્ત્વને
 આશ્રી શકે નહિ, માટે અરિહંત દેવનો તીર્થંકર નામકર્મનો
 વિપાક, તેહથી ઉપનાં સમવસરણાદિ જે આશ્ચર્ય, તેને આલંબ્યાં

संसारी जीव पोतानो आत्मधर्म नजीक करे, तो जगत् जीवना आधार श्री तीर्थकरनी स्वरूप संपदाने आलंब्यां थकां आत्मधर्म अवश्य निपजे, माटे अरिहत देव, ते भव्य जीवने पोतानी शुद्धसत्ता प्राग्भावे करतां मुख्य आलंबन छे, हवे श्री वीतरागदेव पुष्टआलंबन केवी रीते छे ? तेनुं कारण कहे छे, जे आत्माने निपे उपादानपणुं अनादिनु छे पण ते आत्ममिद्वतारूप कार्यने करतुं नथी, शा माटे ? जे उपादान कारणपणुं थयुं नथी, ते श्री जिनवर वीतरागनी जे सेवना, ते उपादान कारणपणु प्रगट करे छे, एटले अरिहंत देवनी द्रव्य भावथी भक्ति करता संसारी आत्मा मोक्षनो साधक थाय, तेमाटे श्रीजगद्दयाल, कर्मरोगना भाववैद्य, मिथ्यात्वरूप अधकार टालवाने सूर्यसमान, ममकाररहित, एवा गुणी प्रभुने सेवतां आत्मा मोक्षरूप कार्य निपजाववानुं कारणपणुं प्रगट करे, तेथी प्रभुजी पुष्टालंबन जाणवा ॥ ३ ॥ इति तृतीय गा० ॥

कार्यगुण कारणपणे रे, कारण कार्य अनूप ॥ जि० ॥

सकल सिद्धता ताहरी रे, माहरे साधन रूप ॥ जि० ॥ ४ ॥

अर्थः—हवे अनादि मिथ्यादृष्टि जीवने शरीर, इन्द्रिय, विषय, कषायरूप कार्य करतां अनतो काल गयो, ते जेवारें सम्यग्दृष्टि गुण प्रगट्यो, तेवारें रत्नत्रयी जे सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान, सम्यक चारित्र, ते पोतानु कार्य जाण्युं. पछी श्रीअरिहंत सेवना, आगमश्रवणादि कारण सेवीने रत्नत्रयीनो क्षयोपशम प्रगट कर्यो, एटले यथार्थ तत्त्वश्रद्धान तत्त्वभासन, तत्त्वरमण, परभावतत्त्व त्यागरूप भेदरत्नत्रयी प्रगटी, ते पहेलां कार्यगुणें थयी, पछी तेज, चायिक अमेद रत्नत्रयी-रूप स्वकार्य करवाने कारणपणे प्रवर्चावे, तेवारें जे कार्यपणे

हत्तुं, ते कारणरूप थाय पछी तेहीज कारणरूप भेद रत्नत्रयी ते क्षायिक भावरूप कार्यरूपे परिणमे, माटे जे कारण तेहीज कार्य थाय. ए उपादान कारण कार्यरूप पद्धति कही. हवे निमित्तपणे कहे छे. हे प्रभुजी ! तमारुं शुद्ध स्वरूप तेहीज तमारो कार्यगुण छे, पण ते भव्य मोक्षरुचि जीवने कारणपणे छे, केमके जे उपादानने तमारा शुद्ध गुण तेने कारणपणे अवलंबी तमारा जेवी सत्ता प्रगट करवी, ते कार्य छे, एटले जे कारण तेहीज करवाने संकल्पें कार्य छे, माटे हे प्रभुजी ! तुमारी सकल केतां संपूर्णसिद्धता, सकल प्रदेशे निरावरणता, सर्वस्वधर्म प्रागभावता ते माहरे साधनरूप छे, एटले तुमारी शुद्धतानुं जे साधन छे, तेने जेवारें माहरो आत्मा परम प्रभु-तारूप संपदाने अवलंबे. तेवारें परभावत्यागी थइने, स्वरूपा-वलंबी थाय, तेवारें माहरी सिद्धता निपजे, माटे तुमारी सिद्धता ते माहारे साधनरूप छे, तेथीं हुं जे माहरुं स्वरूप प्रगट करुं, ते उपकार तमारो छे, तेथीं माहरे तो आधार, प्राण, शरण; सर्व हे देव ! तमेज छो ॥ ४ ॥ इति चतुर्थ गाथार्थः ॥

एकवार प्रभुवंदना रे, आगम रीतें थाय ॥ जि० ॥

कारणसत्यें कार्यनीरे, सिद्धि प्रतीत कराय ॥ जि० ॥ ५ ॥

अर्थः—माटे श्रीअरिहंत अनंतज्ञानी, अनंतदर्शनी; शुद्ध चारित्र्यी, अविकारी, अकषायी, स्वरूपभोगी, स्वरूपरमणी; स्वरूपविलासी, त्रैलोक्यपूज्य, त्रैलोक्यउपकारी, चालता भावसूर्य, कर्मरोगना महावैद्य, परमेश्वर, परमोपकारी, तेने एकवार पण जे रीते आगम कहेतां सिद्धांतमां कह्युं छे, ते रीतें जो वंदन थाय, एटले अनुष्ठान वर्जिने गुणबहुमानें अद्भुतता, आश्चर्यता, तद्विरहकातरतायें जो थाय तो माहरुं मोक्षरूप कार्य नि-

पजे, एहवी प्रतीत कराय. शा माटे ? जे कारणसत्ते कहेतां छते कारणें अथवा कारणसत्ते कार्यनी सिद्धि एटले निष्पत्तिनी प्रतीत कराय, अने कार्य पण निपजे. एटले श्रीप्रभु परमात्मानें विधिए वदना करता उपादान जे आत्मा, ते गुणानुयायी थयो, तो निमित्त तथा उपादान वेहु कारण साचां मन्यां थकी कार्य पण साचुं निपजे. जेम स्त्री, धन, विषयादिक अशुद्ध निमित्त मले तेवार् आत्मा अशुद्ध उपादानी थाय, तेथी संसार अशुद्धतारूप कार्य निपजे छे, तो श्रीवीतराग शुद्ध निमित्त मलेथी उपादान जे आत्मा ते शुद्ध परिणामी थाय, तेथी सुद्ध सिद्धतारूप कार्य निपजेजी अनादिकाल संसारमा भमता न आव्युं एहवुं अरिहत बहुमान ते जो एकनार आवे, तो कार्य निपजयानी प्रतीति थाय ॥५॥ इति पचम गाथार्थः॥

प्रभुपणे प्रभु ओलखी रे, अमल विमल गुणगेह॥जि०॥

साध्यदृष्टि साधकपणे रे, वंदे धन्य नर तेह ॥जि०॥६॥

अर्थः—हवे शुद्धसत्ता परिणामिपणे संसार तथा परजीवनी सिद्धिना अकर्ताने सेव्यां मिद्धि प्रगटे, वली अमल कहेता राग द्वेषादि आग्रणादि मलथी शून्य, विमल कहेतां भाव उज्ज्वलतावत, गुणगेह कहेता ज्ञानादि गुणना घर, एवी रीते प्रभुनुं जे रूप छे, तेने ओलखीने साध्यदृष्टि एटले पोतानो आत्मा परमानंद रूप छे, तेनी सर्व संपदा प्रगटानवा रूप साध्य नजरमा राखीने एटले तत्त्वकार्य आलमनो थडने साधक पणे कहेतां पोते साधक थडने, जे पोताना ज्ञानादिक गुण क्षयोपशमी छे, ते सर्व गुण निर्मल करवारूप कार्य करवापणे प्रवर्त्तावतां जे शुद्धानदी, परमज्ञानी, निर्मोही देवने वादे, नमस्कार करे, ते नर धन्य, कृतपुण्य जाणना ॥ उक्त च ॥ जे

पुण तिलोयनाहो, भत्तिभर पूरिएण हीययेण ॥ वंदंति न
मंसंति, ते धन्ना ते कयत्था य ॥ ६ ॥ इति षष्ठगाथार्थः ॥

जन्म कृतारथ तेहनो रे, दिवस सफल पण तास ॥

जगत शरण जिन चरणे रे, वंदे धरीय उल्लास ॥ जि० ॥ ७ ॥

अर्थः— ते जीवनो जन्म कृतार्थ जाणवो, वली ते
दिवस पण तेहवोज सफल जाणवो, जगत्ना जीव, मोहे मुं-
ज्याने, भव अटवीमध्ये पड्याने, मिथ्यात्वे लुंटाताने, परमश-
रण त्राण आधारभूत एहवा श्रीजिन कहेतां वीतरागना चर-
णने जे उल्लास कहेतां हर्ष धरीने वंदे कहेतां वांदे, तेनो जन्म
कृतार्थ ॥ ७ ॥

निज सत्ता निज भावथी रे, गुण अनंतनुं ठाण ॥

देवचंद्र जिनराजजी रे. शुद्ध सिद्ध सुखखाण ॥ जि० ॥ ८ ॥

अर्थः—ते प्रभु निज कहेतां पोतानी सत्ता अनंतगुण
पर्याय रूप ते निज भावथी कहेतां पोताने भाव स्वभावेथी
थया छे. एहवा जे गुणज्ञानादिक अनंत तेनुं ठाण कहेतां
ठेकाणुं छे. सर्व देवमां चंद्रमा समान जिनराज, ते कहेवा छे ?
शुद्ध सिद्ध कहेतां निष्पन्न गुणनी खाण छे ॥ ८ ॥ इति
संभवजिनस्तवनं ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ श्रीअभिनंदनजिनस्तवनम् ॥

॥ ब्रह्मचर्यपद पूजीये ॥ ए देशी ॥

क्युं जाणुं क्युं बनी आवशे,
अभिनंदन रस रीति हो मित्त ॥

पुद्गल अनुभव त्यागथी,

करवी जसु परतीत हो मित्र ॥ क्युं० ॥ १ ॥

अर्थः—हवे श्री अभिनंदन प्रभुनी स्तुति कहे छे. कोइ मव्य जीवने श्रीवीतरागदेवथी एकत्वपणे मलवानुं मन थयुं, पण प्रभुजीने मलवानी शक्ति पोतामां अण देखतो विचारे छे, जे एहवा परमोत्कृष्ट देवतत्त्वथी केम मिलाय ? तेनो विरहवंत थको बोले छे जे ए प्रभुजीथी श्रुं जाणीयें केम बनी आवशे ? ते परम बल्लमथी मलवानु मन छे, पण मलवुं दुर्लभ देखीने बोले छे, जे हे प्रभु श्रीअभिनंदन देव ! तुमथी माहरे श्रुं जाणीयें केम बनी आवशे ? अभिनंदन कहेतां संवर राजाना पुत्र, सिद्धार्थ राणीनी कुचियें उत्पन्न, गर्भे आव्याथी जिहां सुधी गर्भे रक्षा, तिहां सुधी नित्य इंद्रें आवीने सुखपृच्छा पूछी, तेथी अभिनंदन एबु नाम थयु, अथवा अति समस्तपणे आनंदमयी तेथी अभिनंदन नाम थाप्युं, ते प्रभुथी रस कहेतां रसीली एकत्वता रीति केम बने ? पुद्गलना वर्ण, गंध, रस, फरसनो अनुभव कहेतां भोगवु, तेहना त्यागथी करवी, जेहनी प्रतीत एटले सर्व पुद्गलनो अनादिनो अशुद्धभोग तजीने जेवारें जे बर्त्ते. तेवारें तेने प्रभुथी मलि शकवानी प्रतीति थाय, पण पुद्गलभोगीने ते शुद्ध तत्त्वथी एकत्वता न थाय, जे स्वरूपभोगी थयो, तेहने ए रसरीत बनी, एवी प्रतीत थाय, माटे पोताना आत्माने कहे छे, जे हे मित्र ! ए कार्य केम बनशे ? ते तुं विचारी जो ॥ १ ॥ इति प्रथमगाथार्थः ॥

परमातम परमेसरू, वस्तुगते ते अलिप्त हो मित्र ॥

द्रव्ये द्रव्य मले नहिं, भावे ते अन्य अव्याप्त हो मित्र ॥ क्युं० ॥ २ ॥

અર્થ:—પ્રભુ તો નિઃકર્માકેવલી પરમાત્મા છે, તથા પરમ કહેતાં ઉત્કૃષ્ટાઈશ્વર છે, એટલે અસંખ્યાત પ્રદેશે પારિણામિકપણે રહ્યા જે અનંતા ગુણપર્યાય, તેહના ઈશ્વર અથવા સર્વ પ્રકારે સ્વાધીન, નિર્દોષી તેથી પરમેશ્વર. વલી કહેવા છે ? જે વસ્તુગતે કહેતાં મૂલવસ્તુધર્મે અલિપ્ત છે. એટલે સર્વ જીવદ્રવ્ય શુદ્ધસંગ્રહનયે અલિપ્ત છે, પણ કોઈ અન્યદ્રવ્ય તથા રાગાદિ અશુદ્ધ પરિણતિથી લેપાય નહીં, અને અભિનંદન પ્રભુ તો સર્વનયે વિશુદ્ધ થયા છે, ટંકોત્કીર્ણન્યાયે પ્રાગ્ભાવધર્મી થયા છે, તે સર્વ રીતે પરથી અલિપ્ત છે. એટલે જે લેપાય, તે મલે, પણ જે લેપાય નહીં, તે કેમ મલે ? હવે છ દ્રવ્ય છે, તેનાં નામ કહે છે. ? અસંખ્યાત પ્રદેશી, લોકપ્રમાણ, અરૂપી અક્રિય, અચલ, અચેતન, ચેતન તથા જીવ અને પુદ્ગલ એ બે દ્રવ્ય, ગતિપરિણામી છે તેને ગતિનો સહાયી થાય, તે ધર્માસ્તિકાય દ્રવ્ય જાણવું. ૨ અસંખ્યાતપ્રદેશી, લોકપ્રમાણ, અરૂપી, અચેતન, અક્રિય, સ્થિતિપરિણામી, એટલે જે જીવપુદ્ગલને સ્થિર રહેવાનું સહાય આપે, તે અધર્માસ્તિકાય. ૩ અનંતપ્રદેશી, લોકાલોકપ્રમાણ, અરૂપી, અચેતન, અક્રિય, અને સર્વ દ્રવ્યના પોતે અવગાહક પરિણામી, તેને અવગાહનાનું હેતુ તે આકાશાસ્તિકાય દ્રવ્ય. ૪ પુદ્ગલપરમાણુ, અનંતા, રૂપી, અચેતન, સક્રિય, પૂર્ણગલનધર્મનયી, ૧ વર્ણ, ૨ ગંધ, રસ, ૪ સ્પર્શયુક્ત, ૫ ચેતનાલક્ષણ, ૧ જ્ઞાન, ૨ દર્શન, ૩ ચારિત્ર, ૪ તપ, ૫ વીર્ય. ૬ ઉપયોગ, લક્ષણ તથા અરૂપી, સ્વભાવનું કર્તા, અસંખ્યાત પ્રદેશી, એહવું એક જીવદ્રવ્ય, તેહના અનંતા જીવ, તે જીવાસ્તિ-

कायद्रव्य कहिये. ए पांच द्रव्यने प्रदेशनो सर्वंध छे, माटे अस्तिकाय कहिये, ई तथा छठुं अप्रदेशी, अरूपी, वर्तनालक्षण, निश्चयनयथी पंचास्तिकायनी वर्तनारूप अने व्यवहारें उपचारथी ज्योतिश्चक्रने चारें ओलखाय, ते कालद्रव्य. ए छ द्रव्यनां नाम कह्या. तेमा १ धर्मास्तिकाय, २ अधर्मास्तिकाय, ३ आकाशास्तिकाय, ४ काल, ए चार द्रव्य, अपरिणामी कोइथी मिले नहीं, अने १ जीव, २ पुद्गल, ए वे द्रव्य परिणामी, एटले अन्यद्रव्यथी मिले. तेमाहे पुद्गलद्रव्य मांहोमांहे रुधपणुं पामे, अने परानुयायी हेतुपणे परिणम्यो जे जीव, तेने प्रदेशें कर्मपणे बलगे, पण एक जीवथी बीजो जीव मले नहीं अने पुद्गल तो संसारी जीवथी मले. पण माहरा अभिनंदन परमेश्वर तो सिद्ध थया छे, मिथ्यात्वादिक हेतुथी मुक्त थया छे, तेने पुद्गल लागी शके नहीं, ए स्वरूप छे माटे द्रव्यथी द्रव्य मले नहीं, एटले शुद्ध जीव ते अशुद्ध जीवथी मले नहीं. बीजुं पण मूलनये कोइ द्रव्य कोइ द्रव्यथी मले नहीं, ते द्रव्यें तो मलबु नथी, तथापि कदाचित् भावें मले तो पण भाव कहेतां वस्तुनी मूलपरिणति प्रवृत्तिरूप तेथी अन्य जीवो तथा अन्य पुद्गलनु अव्याप्तपणुं छे, एटले व्यापे नहीं. जे परव्यापकता ते उपाधिथी छे, अने प्रभु श्रीअभिनंदन देवनो भावधर्म ते परम निर्मल थयो छे, सर्वस्वभावने अनुयायी थयो छे, एटले कर्त्ता, भोक्ता, ग्राहकता, व्यापकता, आधारता, रमणता, अवस्थानता, इत्यादिक सर्व स्वरूपपणे निपना छे, ते केम अन्यद्रव्यने आपे ? तेयी प्रभुजीनां १ द्रव्य, २ क्षेत्र, ३ काल, ४ भाव, सर्व शुद्ध-धर्मी छे ए द्रव्यादि चारनुं स्वरूप लखे छे ॥ गाथा ॥ द्रवं गुणसमुदायो, खित्तं ओगाह बट्टणा कालो ॥ गुणपञ्जाय प-

वत्ति, भावो निश्च वस्तुधम्मो सो ॥१॥ इति आगमवचनात् ॥
 गुणपर्यायनो समुदाय ते द्रव्य तथा प्रदेशावगाहना ते क्षेत्र
 अने उत्पाद व्ययनी वर्तना, ते काल, तथा द्रव्यना पोत
 पोताना गुणपर्यायनी प्रवृत्ति ते भावे, एम द्रव्यादि चारनी
 परिणति ते वस्तुधर्म छे, माटे ते प्रभु केम मले ? ॥ २ ॥
 इति द्वितीय गाथार्थः ॥

शुद्ध सरूप सनातनो, निर्मल जे निःसंग हो मित्त ॥

आत्म विभूतं परिणम्यो, न करे ते परसंग हो मित्त ॥

॥ क्युं० ॥ ३ ॥

अर्थः—वली श्रीवीतरागदेव केहवा छे ? शुद्ध कहेतां
 सर्वदोषरहित, एहवुं स्वरूप जेहनुं सनातनो कहेतां नित्य छे,
 यद्यपि पर्यायै अनित्य छे, पण इहां कूटस्थ नित्यतायें नित्य
 छे, निर्मल ज्ञानावरणादि मल रहित, वली निस्संग कहेतां सर्व
 संग रहित, जेहनो असंख्यातप्रदेशमध्ये द्रव्यथी कोइ परमाणु
 मात्र रह्यो नथी, अने भावथी जेहनी परिणतिमांहे रागी द्वेषी-
 पणो कांइ अन्य भाव नथी, एहवो निस्संग छे ते परमेश्वर,
 वली आत्मविभूति कहेतां पोतानी शुद्धस्याद्वादरूप, अनंत,
 अज, अविनाशी, अखंड, स्वधर्मे परिणम्यो छे, एहवो जे पर-
 मेश्वर ते पर-कहेतां बीजा द्रव्यनो संग एटले संबंध करे नहीं,
 एटले सत्तायें जीवद्रव्य परसंगी नथी, विभावें परसंगी थयो छे.
 पण जे सम्यक् रत्नत्रयी रूप साधनपणो परिणमीने शुद्धरूपे
 थया ते कोइ रीते परनो संग करे नहीं, तो एहवा प्रभुथी केम
 मलाशे ? माटे हे प्रभु ! तुमने मल्या विना मुझने सुख केम
 थाशे ? ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥

पण जाणुं आगम बले, मिलवुं तुम प्रभु साथ हो मित्र ॥
प्रभु तो स्वमपत्तिमयी, शुद्ध स्वरूपनो नाथ हो मित्र ॥
क्युं ॥ ४ ॥

अर्थः—एम विचारतां उपयोग आव्यो ते कहे छे, पण-
जाणुं आगमबलें केहेतां जे आगममाहिं कह्युं ते गुरुमुखें सां-
भन्युं, तेना बलथकी जाणु छुं, जे हे भव्यजीव ! प्रभुश्री
वीतराग साथें आपणे मलवु छे, जेहने गरज होय, ते मले.
एटले पोतानी सपदा प्रगट करवानो रुचिवंत मले. प्रभु तो
स्व कहेतां पोतानी संपत्ति जे स्वचेत्र असख्यात स्व प्रदेश-
विषे व्यापकपणे रक्षा जे अनंतज्ञानादिक गुण, ते संपदामयी
छे, शुद्ध स्वरूपनो नाथ कहेता घणी छे, माटे निष्पन्नपरमा-
नंदभोगी शुद्ध स्वरूपी ते कोइथी मले नहीं ॥ ४ ॥ इति चतुर्थ
गाथार्थः ॥

परपरिणामिकता अछे, जे तुझ पुद्गलयोग हो मित्र ॥
जड चल जगनी एंठनो, न घटे तुझने भोग हो मित्र ॥
क्युं ॥ ५ ॥

अर्थः—हवे कोइ पुछ्छो जे सर्वद्रव्यमाहे परयी मल-
वानी शक्ति नथी, तो साधकनुं जीवद्रव्य पण, वस्तुधर्मे शुद्ध
छे, तेने प्रभुथी मलवुं, ते पण तेनी सत्तामां तो नथी, तो हवे
केवी रीते मिले ? त्यां कहे छे. जे अनादि अतीतकाल ए
संसारी जीवनु आत्मिक सुख सर्व अवराणु अने भोगधर्म,
क्षयोपशमी छे, ते काईक भोगव्यो जोइयें, ते स्वरूपने अण-
पामवे, पुद्गलना वर्ण, गंध, रस, फरस, जे अमोग्य छे, तेने
भोगवतो थको परभोगी थयो, परपरिणामी थयो. ए परपरि-

શામિકતાની ચાલ તે અનાદિની ટેવ છે, એટલે કર્તા પરનો, મોક્તા પરનો, રમણ પરને વિષે, ગ્રાહક પરનો, એમ સર્વ, પર-ભાવમયી થયો છે. इहां कोई पूछशे जे शुद्ध द्रव्यधर्मी, ते पर-परिणामी केम थाय ? तेने कहे છે. જે પુદ્ગલના યોગે પુદ્ગલા-વલંબી ચેતના થઈ, એટલે કહે છે જે હે જીવ ! પુદ્ગલને યોગે જે તારી પરપરિણામિકતા તે અનાદિની અશુદ્ધતા વિજાતીય-પણે છે, દોષરૂપ છે, અને આત્માને સર્વ અઘટિત છે, કેમ જે પુદ્ગલ તે જડ છે, તથા ચલ કહેતાં વિનાશી છે, જગત્ની એંઠ છે, તે પુદ્ગલ દ્રવ્ય દ્રવ્યે ધ્રુવ છે, અને પર્યાયે અધ્રુવ છે, વર્ણાદિક, સંધાદિક પર્યાય સર્વ પલટે છે, અને સર્વ સંસારી એકેકા જીવે એકેકો પુદ્ગલપરમાણુ, તેને શરીરપણે, માપાપણે, મનપણે, આહારપણે, અનંતી વાર લઈ લઈને મૂક્યો છે, તે માટે એ પુદ્ગલ તે સર્વ, જીવોની એંઠ છે અને જીવદ્રવ્ય તે સ્વરૂપ-મોગી છે, માટે હે ચેતન ! તુને એ પુદ્ગલનો ભોગ ઘટતો નથી, કેમ જે હંસ કેવારેં કચરામાં ચાંચ ઘાલે નહીં ॥ ૫ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

શુદ્ધનિમિત્તી પ્રભુ ગ્રહો, કરી અશુદ્ધ પર હેય હો મિત્ત ॥

આત્માલંબી ગુણ લયી, સદ્ધુ સાધકનો ધ્યેય હો મિત્ત ॥

કયું ॥ ૬ ॥

અર્થ:—માટે પરમોગીપણું અશુદ્ધ નિમિત્ત જે પુદ્ગલા-દિક, તેને તજીને શુદ્ધ, નિઃકર્મા, પૂર્ણાનંદરૂપ પ્રભુને અવલંબો, એટલે એ આત્માને વિષે પરાનુયાયિતાપણું છે, તે ટાલવાને માટે પ્રથમ અશુદ્ધાલંબન તજીને અરિહંતાલંબની થવું, તેથી શુદ્ધનિમિત્તી જે નિમિત્ત નિયામકી કારણ છે, તે પ્રભુને મજો,

सेवो. पण सर्व परवस्तु अशुद्ध ते हेय कहेता तजवारूप करीने
एटले सर्व परभाव त्याग करीने प्रभुने भजो. ते प्रभु केहेवा
छे ? जे आत्मालगी केहेतां सर्वपणे पोताना आत्माने अवलं-
व्या छे, एटले पोताना आत्माने विपेज तन्मय थया छे, तथा
गुणलयी कहेतां गुणने विपे लय कहेतां मिश्राम जेहनो छे
वली श्रीवीतरागतत्त्व केहेवु छे ? सर्वमोचने निपजावनारा
साधक एहवा जे सम्यग्दृष्टि देशविरति, सर्व विरति, श्रेणिना
वासी, ध्यानारूढ जीवो तेने ध्येय छे, एटले सर्व आत्माने श्री
सिद्ध परमात्मा ध्येय छे ध्यान वे प्रकारनुं छे, एक सालंघन,
बीजु निरालंघन. तेमा जे अरिहंतसिद्धनु तत्त्व स्वरूप अलं-
घीने ध्यान करवु, ते सालंघन ध्यान छे. तेणे श्रीअभिनन्दन
प्रभु सर्वने ध्याववा योग्य छे ॥ ६ ॥ इति षष्ठ गाथार्थ ॥

जिम जिनवर आलंघनं, वधे सधे एक तान हो मित्त ॥

तेम तेम आत्मालंघनी, ग्रहे स्वरूप निदान हो मित्त ॥

वयुं० ॥ ७ ॥

अर्थः—इम करतां जेम जेम साधक जे आपणो जीव,
ते श्रीजिनवरदेवनी तत्त्वप्रभुताने आलंघने वधे, केहेतां मर्त्य-
क्षयोपशमी चेतना वीर्य रमण अरिहंतनी शुद्धतामां तन्मयपणे
थाय, एकतान केहेतां एकत्वपणुं सधे निपजे, एटले सकलप-
रभावथी टलीने एक निष्पन्न परमात्माने स्वरूपे चेतना व्याप्त
थाय, तेम तेम ए साधक जीव, पोतानो आत्मा कार्यरूप
तेहेने स्वरूपने आलंघे, उपादानस्मरण चिंतन ध्यानरूप थाय,
तेवारें एक स्वरूपनुं निदान कहेता मूलकारण ग्रहे, अंगीकार
करे ॥ इति ॥ ७ ॥

स्वस्वरूप एकत्वता, साधे पूर्णानंद हो मित्त ॥

रमे भोगवे आत्मा, रत्नत्रयी गुणवृंद हो मित्त ॥

क्युं० ॥ ८ ॥

अर्थः—ते जेवारें स्वस्वरूपएकाग्रता ज्ञान, दर्शन, चारित्ररूप ग्रहे, तेवारें परिणामिक परमतत्त्वने विषे एकत्वता शुद्धस्वरूपपरमण, शुद्धस्वरूपभोगी थाय, तेथी सधे कहेतां निपजे, पूर्णानंद कहेतां संपूर्ण, आत्यंतिक, एकांतिक, अनंतातिशय, अबाधक, केवलनिराबाध, स्वाधीन आत्मसुख निपजे, पळी ए आत्मा पोतानी रत्नत्रयी आदिक गुणवृंदने विषे रमे, तेहनेज भोगवे, तन्मय, तद्विलासी, स्वभावआनंदी थको रहे, सादि अनंतोकाल, स्वपरिणामिक प्रगटपणे वर्ते ॥ ८ ॥ इति अष्टम गाथार्थः ॥

अभिनंदन अवलंबनें, परमानंद विलास हो मित्त ॥

देवचंद्र प्रभु सेवना, करी अनुभव अभ्यास हो मित्त

॥ क्युं० ॥ ९ ॥

अर्थः—ए रीतें श्रीअभिनंदन प्रभुने अवलंबनें परमानंदनो विलास थाय, सर्वदेवमांहे चंद्रमा समान जे अरिहंत देव, तेहनी सेवना, अथवा स्तुतिकर्तानुं नाम पण देवचंद्र. तेमाटे पोताने संबोधनें हे देवचंद्रप्रभु ! तमारी सेवना करे, पण अनुभवना अभ्यासथी एटले अनुभवयुक्त करे. एहीज आत्मा निपजाववानुं परम कारण छे, माटे एहने सेवो, आदरो ॥ ९ ॥ इति ॥

॥ અથ પંચમ શ્રી સુમતિજિન સ્તવન. ॥

॥ કડલાની દેશી ॥

અહો શ્રી સુમતિજિન શુદ્ધતા તાહરી,

સ્વગુણ પર્યાય પરિણામરામી ॥

નિત્યતા એકતા અસ્તિતા હિતર યુત,

મોગ્યમોગી થકો પ્રમુ અકામી ॥ અ૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—અહો હિત આશ્ચર્યે, હે શ્રી સુમતિજિન ! પાંચમા પરમેશ્વર ! તાહરી શુદ્ધતા આશ્ચર્ય રૂપ છે, તે શુદ્ધતા કહેવી છે. સ્વ કહેતાં પોતાના ગુણ જ્ઞાનાદિક તથા પર્યાય તે ૧ દ્રવ્યપર્યાય, ૨ ગુણપર્યાય, ૩ દ્રવ્યવ્યંજનપર્યાય, ૪ ગુણવ્યંજન-પર્યાય, ૫ સ્વભાવપર્યાય. ત્યાં સદ્ભાવિકધર્મ તે ગુણ કહિયે, અને ક્રમભાવિ તે પર્યાય કહિયે, તથા શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સુર્તે ॥ ગાથા ॥ ગુણાણામાસઓ દન્વ, એગદન્વસિયા ગુણા ॥ લર-કણં પજગણં તુ ઉમઓ નિસ્સિયા મવે ॥ ૧ ॥ એહવી સ્વગુણ-પર્યાયરૂપ સંપદામધ્યે રમી રહ્યા છો, પરભાવથી નિવર્તીને પોતાને ધર્મે રમ્યા છો. વલી તે શુદ્ધતા કહેવી છે ? જે નિત્યતા, તદ્ભાવાવ્યય નિત્ય તે નિત્યતા, તથા એકતા, તથા અસ્તિતા, હિતર કહેતાં બીજા ભેદ અનિત્યતા, અનેકતા, નાસ્તિતા, એટલા ધર્મમયી છે. જે નિત્ય તેહીજ અનિત્ય, જે એક તેહીજ અનેક જે અસ્તિ, તેહીજ નાસ્તિ, માટે આશ્ચર્ય રૂપ છે, વલી કહેવો છે ? મોગ્ય જે પોતાના ગુણપર્યાય, તેહનો મોગી છે, તો પણ અકામી એટલે સ્વરૂપનો મોગી પણ કામના (વાંછના) વિના મોગવે છે, માટે અકામી છે, એટલે સ્વદેવથી વેગલો જે પુદ્ગલનો વર્ણ, ગંધ, રસ, ફરમનો મોગ, તે વાઙ્મો પડે,

તેને કામના કહિયે, પણ તેનો ભોગી આત્મા નથી. આત્મા તો જ્ઞાનાદિક ગુણ જે સ્વદેવવ્યાપકપણે પ્રગટભોગ તેહનો ભોગી છે, તે ભોગવતાં કામના ન જોઈયે, માટે કામના વિના ભોગી છે, એ અચરજ જાણવી ॥ ૧ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

ઝપજે વ્યય લહે તહવિ તેહવો રહે,

ગુણ પ્રમુખ વહુલતા તહવિ પિંડી ॥

આત્મભાવે રહે અપરતા નવિ પ્રહે,

લોક પ્રદેશ મિત પણ અલંડો ॥ અ० ॥ ૨ ॥

અર્થ:—હવે નિત્યતાદિક ધર્મ કહિ સમજાવે છે. સર્વદ્રવ્ય છે છે, તેમણે કાલ તે ઉપચાર દ્રવ્ય છે, તથા ધર્માસ્તિકાયાદિ પાંચ દ્રવ્ય અસ્તિકાય છે, તેમાં ૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩ આકાશાસ્તિકાય. એ ત્રણ એકેક દ્રવ્ય છે, જીવ અનંતા દ્રવ્ય છે, પુદ્ગલ અનંતા દ્રવ્ય છે, દ્રવ્યનું અગુરુલઘુપર્યાયનું ષટ્ગુણ હાનિવૃદ્ધિરૂપ ચક્ર એકહું જલાવર્તની પરે વર્તે, તે એકદ્રવ્ય જેનું ચક્ર ભિન્ન પડયું તે ભિન્નદ્રવ્ય, તે સર્વ દ્રવ્ય, ઉત્પાદ, વ્યય, ધ્રુવયુક્ત છે, તે માટે નિત્યાનિત્ય છે ॥ ઉક્ત ચ વિશેષાવશ્યકભાષ્યે ॥ તં જઈ જીવો નાસો, તં નાસો હોડ સવ્વસો નત્થિ ॥ જં સો ઉપ્પાયવ્વય, ધુવ ધમ્માણંત પજ્ઞાઓ ॥ ૧ ॥ પુનઃ ॥ સવ્વંવિ ય પડ્સમયં, ઉપ્પજ્ઞઈ નાસણ્ય નિચ્ચં ત્ર ॥ એવં ચેવ ય સુહદુઃક્ખ વંધ મોક્ખાઈ સમ્ભાવો ॥ ૨ ॥

इहां युक्तिनो समूह, माहाभाष्यथी जाणवो. एम जीवनो नित्यानित्य स्वभाव છે, તે કહે છે. અમિનવપર્યાય ઝપજે છે, પૂર્વપર્યાય વ્યય થાય છે, યથા એક પ્રદેશે અગુરુલઘુપર્યાય અનંત ગુણો છે, વીજે પ્રદેશે તેથી અનંતભાગહીન છે, ત્રીજે પ્રદેશે

અસંખ્યાત ગુણ વધતો છે ચોથે પ્રદેશે સંખ્યાત ગુણ વૃદ્ધિ છે એમ અસંખ્યાત વિશાગ છે, તે પ્રતિસમય પરાવર્તરૂપ છે. તે જિહા અનંતગુણ તિહાં અસંખ્યાત ગુણ થાય, તેથી જે, પ્રદેશે અનંત ગુણપણુ ટલ્યું, તે વ્યય થયો, અને અસંખ્યાત-પણાનું ઉપજવું થયું, તે ઉત્પાદ થયો, તથા અગુરુલઘુ સત્પણે રહ્યો તે ધ્રુવ જાણવો, તથા જ્ઞેયનું જાણવું, એ જ્ઞાનનો ધર્મ છે તે જ્ઞેયને પલટવે જો જ્ઞાન નિત્ય હોય, તો જણાય નહીં. જે માટે વિવચિત સમયને વિષે કેવલજ્ઞાન અનંતા અતીત ધર્મ થયા, તેને જાણે, વર્તમાને અનંતા ધર્મ છે તેને જાણે, તથા અનાગત અનંતા થાશે તે પણ જાણે; યદ્યપિ થયા છે થશે એ ધર્મ જ્ઞેયના છે, પણ તે સર્વને જાણવાનો ધર્મ જ્ઞાનમાહે છે. અને પરજ્ઞેયને જાણાંપણે જ્ઞાન પરાનુયાયી થાતુ નથી “વિષયમેદાત્ વિષયિણોઽપિ ભેદઃ જ્ઞેયમેદાત્ જ્ઞાનભેદઃ, પુનઃ જ્ઞાન યાવંતોહિ જ્ઞેયસ્ય પર્યાયા-સ્તાવંતસ્તદેવભાસકત્વેનાસ્થાપ્યેષ્ટવ્યાઙિતિ વૃહદ્ભાષ્યે” તથા જે જ્ઞાન વર્તમાનપણે જાણતો, તેહને અતીતપણે જાણે, અને જે અનાગત તેહને વર્તમાનપણે જાણે, એ જ્ઞાનના પર્યાય ભાસન-વેત્તાદિક તે સર્વે એવી રીતે પલટે, તેથી પૂર્વપર્યાયનો વ્યય, ઉત્તરપર્યાયનો ઉત્પાદ, અને જ્ઞાનપણે ધ્રુવ, એમ દર્શન, ચારિત્ર સર્વ ગુણ જાણવા, માટે હે શ્રીસુમતિનાથ પ્રભુ! તમારી શુ-દ્ધતા કેહવી છે? જે સમય ઉપજે, તે સમયેજ વ્યય પામે છે, અને તહાવિ કહેતા તો પણ તેહવો રહે કેતાં મૂલધ્રુવધર્મ ન મૂકે, એટલે ઉપજે, વિણસે, તે અનિત્યતા, અને ધ્રુવ રહે, તે નિત્યતા. એ બે સ્વભાવ કહ્યા. તથા એક આત્માને વિષે જ્ઞાનગુણ, દર્શનગુણ, ચારિત્રગુણ, વીર્યગુણ દાનગુણ લાભગુણ, ભોગગુણ, અરૂપીગુણ, અગુરુલઘુગુણ, અન્યાનાધગુણ, इत्यादિક

अनंता गुण छे, ते सर्व गुण भिन्न भिन्न छे, तेथी अनेकता छे तथा ते सर्वगुण समुदायरूप छे, पण केवारें भिन्नचेत्री न थाय, ते अनंत गुणपर्यायनो एकपिंड एहवो आत्मा छे, माटे एक रूपनो, वली प्रभुजी तमे केहवा छो ? जे स्वद्रव्य, स्वक्षेत्र, स्वकाल, स्वभावपणे अस्ति छो, ते अस्तिभाव कोइ वारें टलतो नथी. तेणें हे प्रभु ! तमें आत्मभावे रहो छो, पण कोइ वारें अपर केतां बीजा द्रव्यनो भाव केतां धर्म लेता नथी, माटे स्यात्अस्तिपणे छो, पोताना धर्म रहो छो, पर द्रव्यनो धर्म स्यात्नास्तिपणे छे, ते कोइवारें तेमें (तेमां) ते पणे परिणमता नथी, माटे स्यात्अस्तिनास्तिरूप छो. हवे इहां सप्तभंगी उपजे, ते कहे छे ? स्वद्रव्य ते पोताना गुण अने पर्यायनो समुदाय तथा स्वक्षेत्र, ते पोतानो अगुरुलघु स्वभाव विभागीकृत असंख्यातप्रदेशें, स्वकाल ते उत्पाद व्ययरूप प्रवर्तना, स्वभाव ते अनंता ज्ञानना पर्याय, अनंता दर्शनना पर्याय, अनंता चारित्रना पर्याय, अनंता अगुरुलघु पर्याय, तेणें स्यात्अस्ति ए पहेलो भांगो थयो. २ परद्रव्य, परक्षेत्र, परकाल, परभावपणे स्यात्नास्ति ए बीजो भांगो. ३ तथा अस्ति, नास्ति, ए बे वस्तुधर्म रह्या छे, माटे स्यात्अस्ति, स्यात्नास्ति, ए त्रीजो भांगो थयो. ४ एहवो धर्म एक वस्तुमां एक समयें छे, अथवा वस्तुमध्ये अनंता धर्म, वचनें गोचर नहीं एहवा अवक्तव्य छे, तेथी स्यात् कथंचित्पणे अवक्तव्य ए चौथो भांगो थयो. ५ ते अवक्तव्यपणुं अस्ति-धर्मनुं पण छे, माटे स्यात्अस्ति अवक्तव्य ए पांचमो भांगो थयो. ६ ते अवक्तव्यपणुं नास्तिधर्मनुं पण छे, ते माटे स्यात्-नास्ति अवक्तव्य ए छठो भांगो. ७ एहवो वस्तुधर्म समुदाय

पर्यायपर्ये स्यात्अस्ति नास्ति युगपत् अवक्तव्यं ए पदार्थ धर्म
छे ए सातमो भागो धर्मो. ए सामान्ये सप्तमंगी कही, तेमज
नित्य तथा अनित्यनी सप्तमंगी, एक अनेकनी सप्तमंगी, व-
क्तव्य तथा अवक्तव्यनी सप्तमंगी तथा गुणपर्यायनी सप्तमंगी,
तथा द्रव्यास्तिक पर्यायास्तिकनी सप्तमंगी, एम अनंती सप्तमंगी
वस्तुधर्म छे, ते सप्तमंगीये सर्व पदार्थ पोताना स्वभावनै पल-
टता नथी. ते कारणे हे प्रभुजी ! तुम अस्तिनातिस्तपणे छो,
स्वधर्मपर्ये रहो छो, परधर्म ग्रहण करता नथी. बली हे प्रभु !
तमें केहेवा छो ? तो के चउद राजलोकना जेटला आकाशप्र-
देश छे तेटला तमारा आत्मप्रदेश छे, पण ते असख्यात-
प्रदेशनुं जे स्वरूप, पद्गुण हानिवृद्धिरूप, अगुरुलघुपर्यायनो
तरतमयोग, विभागपर्ये रहेवुं. शृंखलाअवयवनी परे ज्ञानादि
गुणोनुं अवस्थान चेत्र, चयोपशम काले कार्याभ्यासे तरतमता,
तेहनुं स्वरूप कम्मपयडी विषे योगस्थान अधिकारें तथा
वृहत्कल्पभाष्यमध्यं संयमत्रेणिअधिकारथी जाणजो तथाचायि-
कभावे सर्वगुणनी सामान्यता, परंतु अगुरुलघुपर्यायनुं तारतम्य
सदा छे, तेथी प्रदेशधर्म छे, अथवा सर्वगुण पर्याय तुल्य-
विभागें असंख्यातप्रदेशपर्ये वेहेचाय पण कोइ वारें जूदा खं-
डाता नथी, माटे अखंडरूप छो, एटले अमख्याता प्रदेशरूप
अवयवता छे, पण भिन्न थाय नहीं, ते आश्चर्य जाणवुं ॥२॥
॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

कार्यकारणपर्ये प्रणमे तहवो ध्रुव,
कार्यभेदे करे पण अमेदी ॥
कर्तृता परिणामे नव्यता नवि रमे,
सकल वेत्ता थको पण अवेदी ॥ ३ ॥

अर्थः—वली उत्पादव्ययधर्म कहे छे. जीवद्रव्यने विषे जेटला गुण छे, ते सर्व पोतानुं कार्य करे छे, अने उपादानरूप कारण तेहीज कार्य थाय छे. इहां कोइ कहेशे जे पूर्वकालें कारण, पश्चात्कालें कार्य, एतो जमालीनो मत छे. जो कारणकाल, कार्यकाल भिन्न होय, तो कारणकाल विनाशें तदनंतर कार्यकालें कारण विना कार्योत्पत्ति थाय, अने कारण विना कार्य मानतां अनेक दोष थाय, तेवारें घटें पट कार्य थाय पटें घटकार्य थाय, माटे कारण विना कार्य नथी. एटले कारणभाव, तथा कार्यभाव, ए बे एक समयें छे, ए जैननी श्रद्धा छे. श्रीविशेषावश्यकमध्ये घणुं वखाणुं छे, जो बाह्य उत्पन्न कारण कार्यविषे एक कालता छे, तो सहज अकृत्रिम कारण कार्यता एकसमयेज होय, तेमाटे जीवनो केवलज्ञानगुण, ते विशेषभाव सर्व जाणे छे. तिहां सर्वनुं जाणवुं, ते कार्य छे, अने ज्ञानगुण, जाणवा रीतें प्रवर्त्ते, ते कारण छे, तेहज समयें कारण कार्यपणे परिणमे छे. अने ज्ञानगुण पणे सदा ध्रुव छे तेम केवल दर्शनादि गुण अनंता छे, ते सर्व ए रीतें परिणमे छे, कारणता व्यय, तिहांज कार्यता उत्पाद, कार्यताव्यय, तिहांज कारणता उत्पाद, इम सर्व द्रव्यने विषे, उत्पादव्यय धर्म छे. इहां कोइ कहे छे जे उत्पादव्यय स्वतः नथी, परप्रत्ययी छे, एम कहे छे तेनी भूल छे, जे परप्रत्ययी धर्म, ते लक्षण न थाय, लक्षण ते स्वधर्मनुंज थाय, तिहां श्रीश्वेतांबरगणी तत्त्वार्थटीकाकारनी साख लखे छे ॥ अथ यौ व्याचक्ष्येते व्ययोत्पादौ न स्वतो व्योम्नः किंतु परप्रत्यया-ज्जायेतेऽवगाहकसन्निधानायत्तापुत्पादव्ययाविति तेषां कथमलोकाकाशेऽवगाहकाभावात् अर्द्धवैशसं च सतोलक्षणं लक्षणस्य

સાધ્યાઽવ્યાપિત્વં ચેષ્યતે સ્થિત્યુત્પાદવ્યયત્રયમિતિ અત્રોચ્યતે
 ય एवं महात्मानस्तर्कयति स्वबुद्धिबलेन पदार्थस्वरूपं तेऽत्र
 निपुणतरमनुयोक्तव्याः कथमेतत् वयं तु विस्रसापरिणामेन
 सर्ववस्तूनामुत्पादादित्रयमिच्छामः प्रयोगपरिणत्या जीवपुद्गला-
 नामित्थ तावदस्मद्दर्शनमविरुद्धसिद्धांतसद्भाव अस्मदुक्तार्थानु-
 गुणमेव च भाष्यकारेणाप्युच्यते ॥ ए वचन जोइ શ્રદ્ધા યથાર્થ
 કરવી, માટે હે પ્રશુજી ! તમારા ગુણ, કાર્યપણે પરિણમે છે,
 તેથી ઉત્પાદ વ્યય છે, અને ગુણનો અભાવ થતો નથી, તે ધ્રુવ-
 ધર્મ છે, તેથી સ્વાત્નિત્યં, સ્વાત્અનિત્યં, એ સ્વરૂપ છે, તે અ-
 ચરિજ જેહું છે કાલની અપેક્ષાએ પરપણો કહે તેહને કહીયે
 જે કાલતો પંચાસ્તિકાયથી ભિન્ન નથી તે માટે પરપણો રથાને
 કહો છો. વલી જીવદ્રવ્યમધ્યે જેટલા ગુણ છે, તે સર્વ ભિન્નપણે
 પોતાનું કાર્ય કરે છે, દર્શન તે દેસવારૂપ કાર્ય કરે છે, સમ
 કિત તે નિર્ધારકાર્ય કરે છે, ચારિત્ર તે ધિરતારૂપ કાર્ય કરે
 છે, અમૂર્તગુણ, અરૂપીપણે કાર્ય કરે છે, એમ સર્વ ગુણ પોતાના
 કાર્યના કર્તા છે, એવો કાર્યમેદે કહેતાં જુદા જુદા પણે કરે,
 તે વસ્તુમાં અનેકતા સ્વભાવ છે, તેથી ભેદ સ્વભાવ છે, પણ
 તે કાર્યધર્મનું કારણ કોઈ દ્રવ્યે તથા ચેત્રે જુદું થતું નથી,
 તેથી અભેદરૂપ છે. જેમ સુવર્ણમધ્યે પીતતા, ગુરુતા, સ્નિગ્ધતા
 એ કાર્યમેદે ત્રણ ધર્મ પામીયે છે, પરંતુ કેવારે ભિન્ન થાતા
 નથી. તિમ જીવના અનતગુણ ભિન્ન ભિન્ન કાર્ય કરે છે, પરંતુ
 વસ્તુધર્મે ભિન્ન નથી કાર્ય તો સર્વ ભેદે કહેતાં ભિન્નપણે કરે
 છે, પણ અભેદી કહેતા ભેદરહિત છે. વલી પ્રતિસમય કર્તૃતા-
 પણે છે, એટલે, પંચાસ્તિકાયમધ્યે ચાર અસ્તિકાય તે અકર્તા
 છે, અને એક જીવાસ્તિકાય સ્વતંત્રકર્તા છે, તે સ્વાધીનપણે

કારણાવલંબી થઈ કાર્યને નિપજાવે, તે કર્તા, તથા જેમ પર-
કાર્ય ઘટ, તેનો કર્તા કુંભકાર, તેમ જ્ઞાનાદિ કાર્યનો કર્તા
જીવ છે, માટે કર્વૃતાપણે પરિણમે છે, પણ કાંઈ નવ્યપણે નથી
રમતો, એટલે જે પ્રતિસમયે પર્યાયને કરે, પણ કાંઈ નવો નથી
કરતો. અસ્તિધર્મ છે તેમજ રહે છે, વલી સકલ કહેતાં સર્વ
દ્રવ્ય છે તેહના ગુણપર્યાય, સ્વભાવ, તેના ઉત્પાદરૂપ, વ્યયરૂપ,
ધ્રુવરૂપ, અતીત અનાગત વર્તમાનકાલ સર્વ ત્રણે કાલના વેત્તા
કહેતાં જાણ છો, એ સર્વને જાણો છો, પણ અવેદી કહેતાં પુરુષ,
સ્ત્રી, નપુંસકરૂપ વેદ રહિત છો, માટે વેત્તા થકા પણ વચનધર્મે
અવેદી છો, એ અચરિજ જાણવું ॥૩॥ હિતિ તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥

શુદ્ધતા બુદ્ધતા દેવપરમાત્મતા,
સહજ નિજ ભાવભોગી અયોગી ॥
સ્વપર ઉપયોગી તાદાત્મ્યસત્તા રસી,
શક્તિ પ્રયુજતો ન પ્રયોગી ॥ અ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—વલી શુદ્ધતા તે સકલપુદ્ગલરૂપ સંકરતા રહિત,
બુદ્ધતા કહેતાં કેવલ જ્ઞાનદર્શનરૂપ સંપૂર્ણબોધરૂપ છો, દેવ
કહેતાં પોતાનું સ્વરૂપ તેણે દિવ્યતિ કહેતાં રમણશીલ તે દેવ
કહિયે, પરમાત્મતા કહેતાં પોતાનો આત્મા જ્ઞાનાવર્ણાદિકર્મથી
રહિત છે, માટે પરમાત્માપણું સંપૂર્ણ ભોગવો છો, પરમાત્મનિ-
ષ્પન્ન જે આત્મા, તે ભાવ પામ્યા છો, વલી સહજ કહેતાં સ્વ-
ભાવના અકૃત્રિમ એવા નિજ કહેતાં પોતાના ભાવ તે જ્ઞાનાદિક
અનંતધર્મ તેહના ભોગી કહેતાં ભોગ આસ્વાદનવંત છો, વલી
કહેવા છો ? કે અયોગી કહેતાં મન વચન કાયારૂપ યોગ તેથી
રહિત છો, અને ત્રયોપશમી વીર્ય, તેહને ચલનપણે વર્તે, તે
યોગ કહિયે, તિહાં ભાષાવર્ગણા, શરીરવર્ગણા, તથા મનોવર્ગણા,

ते जिहां अवष्टंभहेतु छे, ते द्रव्ययोग कहियें. अने जे अवष्टंभ ग्राहक वीर्यपरिणाम ते पहेलो परिणामन, बीजो अवलंबन, त्रीजो ग्रहणरूप, ए त्रण शक्तिने भावयोग कहियें, एहवु जे योग-परिणामन, तेथी रहित छो, कारण के योग जे छे ते आश्रव छे, अने सिद्ध आत्मा तो संपूर्ण सवरमयी छे, वली प्रभुजी तमें केहेवा छो ? जे स्व कहेतां पोतानुं आत्मतत्त्व तेहना उपयोगी कहेतां जाण तथा पर आत्मा ते बीजा अनंता जीव तथा सर्व पुद्गल, तथा धर्म, अधर्म, आकाश अने काल, ते सर्वना जाण छो, एटले स्व तथा पर ए बेना जाण पण तादात्म्य कहेतां तन्मयपणे रह्यो जे पोतानो सत्ताधर्म, तेहना रसी कहेतां रसीया छो, आस्वादी छो, एटले जाणंग स्व पर बेना छो, पण भोगी एक आत्मधर्मनाज छो. इहां कोइ कहेशे जे जाणंग बेना छे तो भोगी बेना केम नथी ? तेने कहेवु जे परमात्मधर्म भोगधर्म नथी, माटे आत्मा परभावनो भोगी नथी स्वभोगीज छे, परचेत्रे रह्यो जे धर्म, ते भोगवाय नहीं, स्वचेत्री धर्म भोगवाय. वली प्रभु तमारी अनंती शक्ति छे, ते सकर्मा जीवनी सर्व शक्ति दवाणी छे, अने तमें माध्य साधक भाव करीने सर्व कर्मपडलने दलवे करीने सर्व शक्ति प्रगट करी छे, अने ते सर्व शक्तिनी भिन्न भिन्न प्रवृत्ति छे, ते सर्व शक्तिने प्रयुंजता छो, एटले सर्व कर्तृत्व, भोक्तृत्व, ज्ञायकत्व, पारिणामिकत्व, ग्राहकत्व, आधारत्वादि शक्ति प्रवर्त्ते छे, पण कोइ शक्ति अणप्रवर्त्ती रहेती नथी, तथापि न प्रयोगी कहेतां शक्ति प्रवर्त्तावतां कोइ जातिनो प्रयोग कहेतां प्रयास उद्यम विकल्प करवो पडतो नथी, एटले सर्व शक्ति सहेजें प्रवर्त्ते छे ॥ ४ ॥ इति चतुर्थगाथार्थः ॥

વસ્તુ નિજ પરિણતે સર્વ પરિણામિકી,

ઘટલે કોઈ પ્રભુતા ન પામે ॥

કરે જાણે રમે અનુભવે તે પ્રભુ,

તત્ત્વસામિત્વ શુચિ તત્ત્વ ધાર્મે ॥ અ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—હવે ૧ નિત્ય, ૨ અનિત્ય, ૩ એક, ૪ અનેક, ૫ અસ્તિ, ૬ નાસ્તિ, ૭ ભેદ, ૮ અભેદ. इत्यादिक. अनंत-धर्म प्रभुमां છે, તે માટે પરમેશ્વરપણું છે તેની ઝલ્લખાણ કરવાને કહે છે. જે નિત્યાનિત્યાદિક ધર્મ તો સર્વ દ્રવ્યમાં છે. ઘટલે વસ્તુ કેતાં જીવાદિ પદાર્થ તે નિજ પરિણતિયે કેતાં પોતાની સ્યાદ્વાદ પરિણતિયે સર્વ કેતાં સમસ્ત દ્રવ્ય પરિણામિકી કેતાં પરિણામી છે. ઘટલે નિત્યાનિત્યાદિક ધર્મપણે સર્વ દ્રવ્ય પરિણામી છે. પણ તેથી કોઈ પરમેશ્વરપણું ન પામે, સર્વ દ્રવ્ય સાધારણધર્મી માટે એમાં શી અધિકાઈ ? ઘટલે કેતાં એથી કોઈ કેતાં હરેક દ્રવ્ય, તે પ્રભુતા કેતાં મોટાઈપણું, ન પામે કેતાં પામે નહીં, તો કેમ પામે ? તે કહે છે. કરે કેતાં પોતાના ધર્મને કર્તાપણે કરે, ઘટલે બીજા અજીવાદિ પાંચ દ્રવ્ય તે સર્વ ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણે પરિણમે છે, પણ તે કર્તા નથી, અને જીવદ્રવ્ય તે કર્તા છે, તે શા માટે ? જે બીજા સર્વ દ્રવ્યના ધર્મ પ્રતિપ્રદેશે છે, અને તે પ્રદેશે પ્રદેશે પ્રવર્તે છે, પણ એક પ્રદેશને બીજા પ્રદેશનું સહાય એમ એકઠું પ્રવર્તન નથી, અને જીવદ્રવ્યને પ્રદેશે પ્રદેશે ધર્મ અનંતા છે, અને તે તે પ્રદેશે રહ્યા પ્રવૃત્તિ કરે છે, પણ તે સર્વ પ્રદેશે સમુદાય મલીને એકઠી પ્રવૃત્તિ છે, માટે જીવદ્રવ્ય કર્તા છે, તેથી સ્વ સ્વ ધર્મને કરે છે, એ કર્તાપણું તે ईश्वरता છે, તથા અજીવદ્રવ્યમધ્યે પણ અનંતાગુણ અનંતાપર્યાય છે, પણ તે દ્રવ્ય પોતાના ગુણને જાણતા નથી, અને

आत्मा ज्ञानादिक अनंता आत्मगुण तथा अनंता परद्रव्य तेथी
अनंतगुणा परगुण, ते सर्वने जाणे छे, माटे जाणपणुं ते असा
धारण धर्म छे, तथा स्वचारित्रगुणें कगी आत्मा पोताना गुण
ने विषे रमे छे, अने अजीवद्रव्य ते स्वधर्म रमी शकता नथी,
तथा आत्मा स्वभाव धर्मने भोगवे छे, तथा स्वरूपानुभवी छे,
माटे जे कर्त्ता होय ते भोक्ता होय, पण जे कर्त्ता नथी, ते
भोक्ता नथी, तेथी अनुभवधर्म ते आत्माने विपेज छे, माटे जे
कर्त्ता ते ज्ञाता, जे चारित्री, जे भोक्ता, ते प्रभु केता तेने
परमेश्वर जाणवो, एटले दर्शनांतरी परमेश्वरने अकर्त्ता कहे छे
ते पण मिथ्या छे, अथवा परभावना कर्त्ता कहे ते पण मिथ्या,
केम जे परमेश्वर निःकर्मा ते स्वभावना कर्त्ता, स्वभावना भोक्ता
छे. हवे एम कहेतां संसारी तथा सिद्ध सर्व परमेश्वरपणुं पामे ?
ते उपर कहे छे. तच्च केता वस्तुनो मूलधर्म, स्वामित्व केहेतां
तेनुं स्वामिपणु ते परमेश्वरपणु, शुचि केहेता पवित्र, कर्म रहित
निर्मल तच्च सिद्धतानु धाम केहेतां घर ते निष्पन्न सिद्धावस्था
तेज परमेश्वरपणुं छे, वाकी सर्व संसारी जीव, सत्ताये परम-
गुणी छे, पण जेना गुण प्रगट थया, ते पूज्य जाणवा. माटे
श्रीयशोविजयजी उपाध्यायें कह्युं छे ॥ गाथा ॥ जे जे अंशे
रे निरुपाधिरूपणु, ते ते कहीयें रे धर्म ॥ सम्यगदृष्टि रे गुण-
ठाणा थकी, जाव लहे शिवशर्म ॥ १ ॥ माटे जे परम पूज्य
ते सिद्ध छे ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थ. ॥

जीव नवि पुगली नैपुगल कदा,

पुगलाधार नही तास रगी ॥

परतणो ईश नहि अपर ऐश्वर्यता,

वस्तुधर्म कदा न परसगी ॥ अ० ॥ ६ ॥

अर्थः—हवे जीवनो जे मूल धर्म छे, ते श्रीसुमतिनाथ अरिहंतने निपज्यो छे, ते कहे छे. जे जीव नवि पुद्गली कहेतां जीव ते कोइ वारें पुद्गली नथी, अनंतो काल संसारावस्थायें पुद्गलथी एकठो रह्यो, पण केवारें पुद्गलरूप थयो नही, तथा जीव ते पुद्गलनो आधार नथी, कारण जे क्षेत्रीद्रव्य तो आकाश छे, धर्म, अधर्म, जीव, पुद्गल, ए सर्व आकाशद्रव्य मध्ये रह्यां छे, पण जीवना प्रदेशें पुद्गलनुं रहेवुं, ते जीवनी भावअशुद्धताथी थयुं छे, केम जे सर्व संसारी जीवोने भोग तथा उपभोग गुणनो सदाकाल क्षयोपशम पामीयें, पण स्वभोगनी प्रगटता नथी तेथी परभोगी थयो छे, वीर्यांतरायनो क्षयोपशम पामीयें ते वीर्य पण परानुयायी थयुं, तथा कर्त्ता, ग्राहकता, व्यापकता, भोक्तापणुं सदा निरावरण छे, अने कार्य, ग्राह्य, व्याप्य, भोग अवराणां छे, तेथी पुद्गलग्राह्य, पुद्गलानुयायी प्रवृत्ति ते कार्य, पुद्गलभोगपणें तेहना वर्णादिकमां व्यापक थयो, पुद्गलने ग्रहे छे, पछी जेने भोगव्यो तेनीज होंश उपजे, एटले पुद्गलनो रुचि ते फरी पुद्गलने ग्रहे, तथा भोगवे, तेथी आत्मप्रदेशें पुद्गल रह्या छे, आत्मप्रदेश ते स्वगुणपर्यायनुं क्षेत्र छे, पण परपुद्गलद्रव्यनुं क्षेत्र नथी, तथा मूलवस्तुधर्में पुद्गलनो रंगी नथी, स्वधर्मना आस्वादन विना ए पुद्गलनो रंगी थयो छे, पण वस्तुरीतें विचारतां एने पुद्गलथी श्यो संबंध छे ? वली आत्मा परभावनो स्वामी नथी, परभावे एनी ऐश्वर्यता कहेतां ठकुराई नथी, एटले वस्तुधर्में कदा कहेतां कोइ वेला परवस्तुनो संगी नथी, जीवद्रव्यनो सत्ताधर्म एहवो छे, माटे माहारो सुमतिनाथ परमेश्वर शुद्धदेव, ते पुद्गलनो आधार तथा रागी केम होय ? सर्व पुद्गलातीत छे ॥ ६ ॥

संग्रहे नहीं आपे नहीं परभणी,
नवि करे आदरे न पर राखे ॥
शुद्धस्याद्वाद निजभाव भोगी जिके,
तेह परभावने केम चाखे ॥ अ० ॥ ७ ॥

अर्थ.—वली सुमतिनाथ परमात्मा कहेवा छे ? जे परभणी कहेतां परवस्तु भणी माहारापणे संग्रहे नहीं, ते परवस्तु कोइ चीजाने आपे नहीं, परवस्तुने करे नहीं, परवस्तुने आदरे नहीं, परवस्तुने परिग्रह धनपणे राखे नहीं, ए शुद्धद्रव्यनो धर्म छे. तथा शुद्ध कहेतां निर्दोष, स्याद्वाद कहेतां अनंतधर्मात्मक, निज कहेतां पोतानो, भाव कहेता धर्म, अनंत ज्ञान दर्शनादिक, तेहना जे भोगी आस्वादी एटले स्वभोग्यना जे भोगी थया, ते परभाव जे रागद्वेषादिक अथवा पुद्गलवर्णादिक, तेहने निष्पन्नपरमात्मा केम चाखे कहेतां आस्वादे ? माटे परमात्मा ते परभावने चाखे नहीं, स्वरूपभोगीज होय ॥ ७ ॥ इति

ताहरी शुद्धता भास आश्चर्यथी,
उपजे रुचि तेणें तत्त्व ईहे ॥
तत्त्वरंगी थयो दोषथी उभग्यो,
दोषत्यागे ढलें तत्त्व लीहे ॥ अ० ॥ ८ ॥

अर्थ:—हवे साधन धर्म कहे छे. तिहां श्रीसुमतिनाथ पोतें मुक्त थइ कृत कृत्य थया, ते परजीवनी मुक्तिना कर्त्ता नहीं, तो शा वास्ते स्तवो छो ? नमो छो ? त्या कहे छे, जे ताहरी कहेता हे प्रभु ! तुमारी शुद्धता, निःकर्मता, अनंतगुण प्रगटता, तेहनुं जेवारें भासन कहेता जाणपणुं थाय, ते जेम जेम गुणनी घोषणा करे, तेम तेम गुणनुं भासन थाय, तेथी आश्चर्यता उपजे, जे अहो प्रभुनुं ज्ञान ! त्रय लोकगत पद्द्रव्य

त्रण काल परावृत्ति सहित एक समये जाणो, तेमज अहो प्रभुनुं दर्शन ! अहो प्रभुनुं चारित्र ! सकल पुद्गल अभोगी ! अहो परमानंद ! इत्यादिक आश्चर्यथी आश्चर्य उपजे, तेथी पोताने तेहवी परमात्म दशा निपजाववानी रुचि उपजे, ईहा उपजे. पछी ते मोक्षरुचि जीव विचारे जे केवारें माहारो आत्मा कर्म-रहित थाय ? केवारें माहारो शुद्ध पारिणामिकभाव प्रगटे ? केवारें माहरा गुण हुं भोगवुं ? अने अनंता जीवोनी एंठ जे पुद्गल तेने तजी पोतानो धर्म हुं केवारें भोगवीश ? एहवी रुचि उपजे. पछी ते रुचिवंत जीव तत्त्वनी ईहा-करतां काल गमाडे, ते जेम जेम तत्त्वनी ईहा करे, तेम तेम तत्त्वनो रंग प्रगटे, जेम जेम तत्त्वनो रंगी थाय, तेम तेम राग, द्वेष, अटार पापस्था-नादि दोषथी उभगे. केहेतां निवृत्ते, तेम ढले केहेतां ते पणे परिणमे, तत्त्व लीहे केहेतां तत्त्व मागें एटले स्वभावपरिणामी थाय. ए सर्व कार्य प्रभुप्रत्ये अवलंब्यां थाय ॥ ८ ॥

शुद्धमार्गे वध्यो साध्यसाधन सध्यो,

स्वामिप्रतिछंदें सत्ता आराधे ॥

आत्मनिष्पत्ति तेम साधना नवि टके,

वस्तु उत्सर्ग आतम समार्धे ॥ अ० ॥ ९ ॥

अर्थः—ए रीतें पारिणामिकपणे समर्थो ए आत्मा, शुद्ध मोक्षसाधनमार्गे वध्यो, साध्य जे पोतानो परमात्मभाव, तेहना साधननो उपाय सध्यो थको स्वामी जे श्रीसुमति जिन, तेहने प्रतिछंदें केहेतां तेहना जेवी पोतानी सत्ता छे, तेने आराधे केहेतां निपजावे, प्रभुजी जेवी सत्ता प्रगट करे. निः-कर्मा निर्मल शुद्धानंद पद भोगवे. पछी आत्मा जेम जेम निष्पत्ति केहेतां निपजे तेम तेम साधना केहेतां कारणपणुं टके

नहीं, एटले जेम कार्य निपजे, तेम कारणता टले, कार्यान्वयी कारण छे, कारण कांइ वस्तुधर्म नथी, जे वस्तु कार्यने सन्मुख थाय, ते कारणपणे परिणमे, जेम कार्य निपजे, तेम तेनी कारणता ध्वंस पामे, एम आत्मसिद्धि साधना नवि टके, जेवारें वस्तु कहेतां जीवपदार्थ, उत्सर्गरीतें सपूर्ण आत्मा पोतानी समाधि परमानंद पामे, तेवारें कारणता रहे नहीं, सिद्धपणे वस्तुनो मूलधर्म प्रगटे, तेवारें साधनपणु रहे नहीं ॥ ६ ॥ इति नवम गाथार्थः ॥

माहरी शुद्ध सत्तातणी पूर्णता,
तेहनो हेतु प्रभु तुंही साचो ॥

देवचंदें स्तव्यो मुनि गणें अनुभव्यो,

तत्त्वभक्ते भविक सकल राचो ॥ अ० ॥ १० ॥

अर्थः—माटे हे प्रभुजी ! माहरी शुद्ध निर्मल आत्म-सत्ता, तेहनी पूर्णता कहेतां सपूर्णता तेहनो हेतु केहेतां निमित्त कारण हे प्रभु तुंहीज साचो छो, तमारा जेवा शुद्धदेवतु निमित्त पाव्या विना माहारो निर्मळ मोक्ष केम निपजे ? सर्व जीवनी एहीज परिणति छे, जे निमित्तावलंबी थइ, उपादानावलंबी थाय, देव जे चार निकायना, तेहमां चंद्रमासमान बडेरा तेणें स्तव्यो, तथा मुनि जे निर्ग्रंथ मोक्षाभिलाषी तेणें अनुभव्यो, तेहना गुणतु आस्वादन कर्तुं, एहवो जे अरिहत देव, तेनी तत्त्वरूप जे भक्ति, एटले वस्तुगत गुणनी बहुमानता, तेना उपर सर्व आत्मार्थी जीवो तमें राचो, मय थाओ ॥ १० ॥ इति दशम गाथार्थः ॥ इति श्रीसुमतिजिन-स्तवनं ॥

॥ अथ षष्ठ श्री पद्मप्रभजिन स्तवनं ॥

॥ हुं तुज आगल शी कहुं केसरिया लाल ॥ ए देशी ॥

श्रीपद्मप्रभ जिन गुणनिधि रे लाल,

जगतारक जगदीश रे ॥ वालेसर ॥

जिन उपगारथकी लहे रे लाल,

भविजन सिद्धि जगीश रे ॥ वा० ॥ १ ॥

तुज दरिसण मुज वालहो रे लाल,

दरिसण शुद्ध पवित्त रे ॥ वा० ॥

दरिसण शब्द नयें करे रे लाल,

संग्रह एवंभूत रे ॥ वा० ॥ तु० ॥ २ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थः—हवे श्री पद्मप्रभजीनना निमित्त कारणनी कारणता यथार्थरूपे स्तवे छे. श्रीपद्मप्रभ गुणना निधान छे, जगतारक कहेंतां जगत्ने विषे मोक्षार्थी जीव तेहना तारक छे, गुणाधिक छे, तेमाटे जगत्ना ईश कहेंतां स्वामी बडेरा छे, जिन उपगारथी लहे कहेंतां पामे, भव्यजीव सिद्धि कहेंतां मोक्षरूप जगीश कहेंतां संपदा पामे, हे प्रभु ! ताहरा दर्शनमां कारणरूप ताहरी मुद्रानुं जे देखवुं, ते उत्कृष्ट कारणरूपे तहारुं दर्शन कहेंतां शासन, उपादान कारणपणे दर्शन केतां सम्यक्त्व ते मुजने वालहो केतां इष्ट छे, हे प्रभु ! ताहरुं दर्शन जे सम्यक्त्वतत्त्वरुचिरूप ते शुद्ध छे, पवित्र छे, जो आत्माने स्वरूप निर्धार, स्वरूप रुचिरूप प्रगट्यो, तो आत्मा मोहमल्लथी रहित थाय, माटे परम पवित्र छे ॥ उक्तं च ॥ सम्मत्तेणं सुद्धो सच्चसु किच्चो हवइ सिवहेऊ ॥ संवरबुड्ढी तह निजरा य, धम्ममूलं च सम्मत्तं ॥ १ ॥ मूलं दारं पइठाणं, आहारो भायणं

નિહિ ॥ દુસુક્કં સાવિધમ્મસ્સ, સમ્મત્ત પરિકિત્તિયં ॥ ૨ ॥ વલી
 દર્શન કહેતાં હે પ્રમુજી । તાહરું દેખવું અથવા શુદ્ધશ્રદ્ધા તે જે
 જીવ શબ્દનયે કરે, તે જીવનો જે સર્વજીવ સંગ્રહનયે સિદ્ધ સમાન
 છે. તે જેવારેં પોતાના સર્વ આવરણચય કરી સપૂર્ણ સિદ્ધ થાય,
 તેવારેં એવંભૂતનયે સિદ્ધ કહિયે. તે માટે સંગ્રહ તે એવંભૂત થાય,
 હાં નયનુ સ્વરૂપ સંચેપ કહિયે છે. “ સત્તાગ્રાહી સંગ્રહઃ ”
 વસ્તુની સત્તાને ગ્રહે, તે સંગ્રહનય કહિયે અને વસ્તુના નામ
 પદનો જે અર્થ, તેપણે પરિણમ્યો, વેદ્ય સવેદ્યપદે ભાવનિષ્ણેપે તે
 શબ્દનય કહિયે. વલી સકલપર્યાયપરિણામિકતારૂપ પ્રગટપણે
 સંપૂર્ણ વસ્તુ, તે એવંભૂત નય કહિયે. ઇટલે તાહરું દર્શન જે
 દેખવું, તે અંતરંગ અરિહંતના સ્વરૂપભાસન આસ્વાદન સહિત
 પ્રમુતાનુ અવલોકન તે શબ્દનયે પ્રમુતું દેખવું થયું. ૧ યોગની
 ચપલતા, તથા ઉપયોગ અન્યકાર્યનો, માત્ર એકલું ચક્ષુહંદ્રિયે
 કરી પ્રમુમુદ્રાનું જોવું, તે નૈગમનયે પ્રમુ દીઠા. ૨ વંદન, નમન,
 આશાતના વર્જનપણે જે પ્રમુમુદ્રા તથા પ્રમુના શરીરનું દેખવું,
 તે વ્યવહારનયે પ્રમુ દીઠા. ૪ યોગ તથા વિકલ્પરૂપ ઉપયોગ
 પ્રમુના ગુણનો, અને સર્વહંદ્રિયે પ્રમુને જોવે, સ્તવે, એકાગ્ર કરે,
 ચપલતા મટાવે, તથા હર્ષ સહિત પ્રશસ્તરાગની મુખ્યતાયે જોવે
 સ્તવે તે રુજુસૂત્રનયે પ્રમુ દીઠા. ૫ અતરંગ પરિણામ પરિ-
 ણતિ ચેતનાનુ આકર્ષણ તથા શ્રીવીતરાગની વીતરાગતાયે યોગ
 મર્વ પ્રમુમુદ્રા, તથા પ્રમુનું શરીર તિહા વલગ્યા. અતરંગ આત્મ-
 સત્તા પ્રગટ કરવારૂપ સાધ્યરૂચિ થયો થકો પ્રમુતાનું તત્ત્વસં-
 પદારૂપ અવલોકન તે શબ્દનયે પ્રમુજી દીઠા. ૬ રીતે શ્રી
 પ્રમુજીને દેખે, તે નિયમા સ્વસત્તા પ્રગટ કરે, માટે ૬ નિમિત્ત
 કારણરૂપ પ્રમુદર્શન જાણવું. એમ સમ્યક્ત્વના પણ નય કરીને

शब्दनयें जे शुद्ध श्रद्धारूप समकित ते संसारी जीवनी सत्ता प्राग्भावनुं कारण छे ॥ १ ॥ २ ॥

बीजें वृत्त अनंतता रे लाल,
पसरे भूजल योगरे ॥ वा० ॥
तिम मूज आतम संपदा रे लाल,
प्रगटे प्रभु संयोग रे ॥ वा ॥ तु० ३ ॥

अर्थ:—हवे कारणकार्य भाव कहे छे. जेम बीज होय तेमां अनंता वृत्त उपजवानी छती छे, पण भू कहेतां माटीमां नाखे, तथा जल कहेतां पाणी सींचे, एवो संयोग मले, तेवारें ऊगे, एटले माटी तथा पाणीना संयोगें वधे, ए रीत छे, जेम उपादानधर्म ते निमित्तकारण विना प्रगटे नहीं. ए रीतें माहारी आत्मसंपदा यद्यपि सत्तारूपें छती छे पण जेवारें प्रभु श्रीवीत-राग देव शुद्धस्वरूपीनो योग मले, तेवारे प्रगटे ते आलंबी तत्त्वने आलंबने वत्तें, तो ते निपजे, एम महारे आत्माविषे सत्ता सर्व छे पण श्री अरिहंतरूप निमित्त मले, तेवारें सिद्धि नीपजे ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥

जगतजंतु कारज रुचिं रे लाल,
साधे उदयें भाण रे ॥ वा० ॥
चिदानंद सुविलासता रे लाल,
वाधे जिनवर ज्ञाण रे ॥ वा० ॥ तु० ॥ ४ ॥

अर्थ:—सर्व जगत्वासी जीव आहार, विषय, परिग्रह मेलववारूप कार्यना रुचि कहेतां अभिलाषी छे. एटले पोत पोताना कार्य करवा रूप परिणाम सर्व जीवोने छे, पण सूर्य उद्योतरूप निमित्त पाम्या विना कार्य करी शके नहीं. सूर्य

उद्योतरूप निमित्तकारण पाये, तेवारें सर्वलोक कार्य करवा लागे, ए रीत प्रगट देखाय छे, तेम माहारी आत्मा चिद् कहेतां ज्ञान, आनंद कहेता अव्याबाधसुख अथवा सकलक्षेय ज्ञायकता रूप जे ज्ञान तेहनो जे आनंद, तेने चिदानंद कहियें. तेनी सुविलासता कहेतां शुद्धपणे विलास एटले भोगवहुं, ते आत्मानंद भोगीपणुं ते यद्यपि सत्तानेविषे छतुं छे, तो पण जेवारें श्रीजिनराजनो वर कहेतां प्रधान अनुष्ठानदोष, तथा एकांत दोष, तथा अर्थार्पित्तिदोष रहित ध्यान करियें, तेवारें आत्मानंद प्रगटे, उपादान छे पण हे प्रभु ! तमारा जेवुं निमित्त मले प्रगट थाय. माटे माहारे प्रभुसमान उपकारी कोइ नहीं, ते कारणें हे परमेश्वर ! ताहरु दर्शन मने ब्हालुं छे, जे अनंता भव भमतां न पाय्यो ते जो मले, तो माहरुं अंतरंगनु अनंतु अनंतु अनंता कालनुं दरिद्र जाय ॥ उक्तं च ॥ नूनं न मोह-तिमिरावृतलोचनेन, पूर्वं विभो सकृदपि प्रविलोकितोऽसि ॥ मर्माविधो विधुरयंति हि मामनर्थाः प्रोद्यत्प्रबधगतयः कथमन्य-थैते ॥ १ ॥ एटले प्रभुनुं दर्शन दुर्लभ छे, ते तेहनी प्राप्तिना अर्थी जे जीव, तेने इष्ट होय ॥ ४ ॥

लब्धि सिद्ध मंत्राक्षरें रे लाल,

उपजे साधक संग रे ॥ वा० ॥

सहज अध्यातम तत्त्वता रे लाल,

प्रगटे तत्त्वीरग रे ॥ वा० ॥ तु० ॥ ५ ॥

अर्थः—वली दृष्टांत कहे छे. जेम आकाशगमन प्रमुख लब्धियो तेनी जे सिद्धि ते विद्याशक्ति मंत्राक्षरमां छे, पण ते तेहवो उत्तर साधक मले, तेवारें नीपजे, तेम सहज स्व-

भावरूप जे अध्यात्म कहेतां आत्माथी तन्मयपणे रही, जे स्याद्वादरूप ज्ञानदर्शनादिक आत्मिकपरिणतिरूप तत्त्वता, ते यद्यपि वस्तुधर्मे आत्माने विपे छती छे, पण जेवारें निष्पन्न-तत्त्वी शुद्ध निर्मल, निरावरण, आत्मस्वरूपभोगी, आत्मरमणी आत्माश्रयी, असंख्यात प्रदेश पुद्गलसंश्लेषरहित, एवा शुद्ध-देवने आलंबने एक रंग करे, तेवारें ज्ञानावरणादि कर्मथी रहित निरावरणरूप प्रगट भावनुं छतापणुं नीपजे ॥ ५ ॥

लोह धातु कांचन हुवे रे लाल,

पारस फरसन पामि रे ॥ वा० ॥

प्रगट अध्यात्मदशा रे लाल,

व्यक्तगुणी गुणग्राम रे ॥ वा० ॥ तु० ॥ ६ ॥

अर्थः—बीजो दृष्टांत कहे छे. लोहधातुमध्ये कांचन कहेतां सुवर्ण थवानी सत्ता छे, तोपण पारस पाषाण प्रमुख बाह्य निमित्त पामीने पोतानुं सोनापणुं लहे छे. तेम भव्य जीवनी पण शुद्ध आत्मिकदशा यद्यपि सत्तारूपे छे, पण व्यक्त कहेतां प्रगट कर्मावरण रहित जे गुणी अरिहंत तेहना गुण-ग्राम करतां, स्मरण करतां आपणो आत्मा गुणानुयायी थइ, संपूर्ण गुणीपणुं पामे तेवारें सत्ता प्रगटे. इहां कोइ पूछशे जे निमित्त विनाज सिद्धपणुं केम न पामे ? तेने उत्तर कहे छे. जे आत्मा अनादिनो पुद्गलरूप परनिमित्त पामीने बंधपद्धति करे छे, ते जो पुद्गलरूप परनिमित्त मूके, तो मुक्त थाय, ते पुद्गलरूप परनिमित्त तो अरिहंतरूप शुद्ध निमित्तने अवलंब्या विना टले नहीं. माटे श्री बीतरागदेवरूप शुद्ध निमित्त पामेथी, आपणुं तत्त्व प्रगटे ॥ ६ ॥

આત્મસિદ્ધિ કારજ મળી રે લાલ,

સહજ નિયામક હેતુ રે ॥ વા૦ ॥

નામાદિક જિનરાજનાં રે લાલ,

મવસાગર મહાસેતુ રે ॥ વા૦ ॥ તુ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—તે માટે આત્મસિદ્ધિરૂપ જે કાર્ય, તે કરવાને સહજ અકૃત્રિમ નિયામક કેતાં નિર્ધાર, હેતુ કેતાં કારણ જે શ્રીવીતરાગ દેવ તેને પામીને નિશ્ચે મળ્ય જીવને મોહ નીપજે, એ નિર્ધાર થયો. નામાદિ કેતાં નામનિષ્ણેપાદિ તે અરિહંત એહું નામ તેને શ્રવણે, ઉચ્ચારણે, સ્મરણે કરી પણ અનેક જીવ ગુણાવલંબી થઈ સમક્તિ પ્રમુખ ગુણ પામીને સિદ્ધ થયા. તથા શ્રીઅરિહંતની સ્થાપના જે મુદ્રા સમતાનો સમુદ્ર, વિષયવિકાર રહિત, અતિશયસંપન્ન, એવી જિનસ્થાપના દેહી યોગ થમં ગુણીને અવલંબે, સ્વગુણાવલંબી થઈ અનેક જીવ સિદ્ધિ પામ્યા, તથા શ્રીપરમપ્રજ્ઞનો દ્રવ્ય નિષ્ણેપો તે વિચારતાં શરીરધારી જિનરાજ, તેહના વિવહાર ઉપદેશ સમવસરણ દેહી અદ્ભુતતાને અવલંબી, ગુણાવલંબી થઈ અનેક જીવ સ્વધર્મસપદા વરી સિદ્ધિ પામ્યા, તથા અરિહંતનો માવનિષ્ણેપો તે અરિહંત દ્રવ્યના ગુણ જે કેવલજ્ઞાનાદિ, તથા પર્યાય તે અગુરુલઘુતાદિ તેહની અનંત પરિણતિનુ જે મામન, શ્રદ્ધાન તથા રમણ કેતાં પોતાનું તત્ત્વ, તેને અવલંબતાં અનેક જીવ મોહરૂપ લલ્ચમી પામ્યા, માટે એ શ્રી અરિહંતના જે નામાદિ ચાર નિષ્ણેપા છે, તે મવરૂપ મહા સમુદ્રમધ્યે સેતુ કેતાં મોહોટી પાજ મમાન છે. માટે પ્રજ્ઞના નામાદિ ચાર નિષ્ણેપાને અવલંબીને આત્મસિદ્ધિ કરવી ॥ ૭ ॥

સ્થમન શ્દ્રિય યોગનો રે લાલ,

રક્તવર્ણ ગુણ રાય રે ॥ વા૦ ॥

ન્યસ્તસમસ્તાભ્યાં સપ્તૈવ ભંગ્યઃ સંભવંતિ ન પુનરનંતાસ્તત્કથ-
મનંતભંગીપ્રસંગાદિસંગતત્વં સપ્તભંગ્યાઃ સમુદ્ભાવ્યતે કુતસ્તથૈવ
ભંગાઃ સંભવંતીત્યત્રાહુઃ । પ્રતિપર્યાયં પ્રતિપદ્ય તુ પર્યનુયોગાનાં
સપ્તાનામેવ સંભવાદિતિ અનંતધર્માપેક્ષયા સપ્તભંગીનામાનંત્યં
યદા યાતિ તદભિમતમેવ ॥

ઘટલે વસ્તુવિષે ધર્મ અનંતા છે, इहां કોइ કહે જે ધર્મ
તથા ગુણવસ્તુ જુદી છે, તે અજાણ છે, કેમકે નામ ભેદ
અંશભેદપણું તો શબ્દાદિક નય સર્વ માને છે, ઘટ કુંભાદિકને
વિષે એક વસ્તુના સ્વમયીપર્યાયમાં પણ નામભેદે ભેદ કહે છે,
એ રીતે ગુણશબ્દ તથા ધર્મશબ્દનો ભેદાર્થ છે, પણ વિશેષ રીતે
ગુણ અને ધર્મ એ બેહુ એકજ છે, શ્રીવિશેષાવશ્યકે “ જહ સો
વિસેસ ધમ્મો, ચેયણ તહ મયા કિરિયા ” इहां ચેતનાગુણને
ધર્મ કહી બોલાવ્યો છે.

વલી ભાષ્યને વિષે । આહ નનુ ગુણસ્વભાવગોરભેદેવ
તદ્ભેદનિવંધનધર્મભેદાભાવાત્ ॥ इत्यादि ॥ હંવે ભેદ ગુણના
માંઝીજે, તિहां અસ્તિકતા લહિયેં જી ॥ એ પાઠ દ્રવ્યગુણપર્યા-
યના રાસમાં યશોવિજયજી ઉપાધ્યાર્યે પણ અસ્તિકતા ધર્મને
ગુણ કહી બોલાવ્યો છે. વલી સિદ્ધાંતમાં પણ ઉપયોગાદિક
અવ્યાવાધ તથા અવન્નેઆદિક અનેક ગુણ કહ્યા છે, તથા
તત્ત્વાર્થમાં મુક્ત આત્મા નિષ્ક્રિયઃ તથા જ્ઞાનિકસમ્યક્ત્વવીર્ય-
સિદ્ધત્વદર્શનજ્ઞાનૈરાત્યંતિકૈઃ સંયુક્તોનિર્દ્વેદેનાપિ સુખેન તથા-
સ્તિકાયત્વગુણવત્ત્વાનાદિત્વાસંલ્લેયપ્રદેશવત્ત્વનિત્યત્વાદયઃ સં-
ત્યેવ જીવસ્ય.

યદ્યપિ ભગવતી સૂત્રમાં સિદ્ધને અવીર્યા તથા અચારિ-
ત્રીયા કહ્યા છે. તેતો કરણરૂપ ચલવીર્યની અપેક્ષાર્યે કહ્યા પણ

तेहीज श्रीअनुयोग द्वारमां चायिकलन्धि अधिकारें तथा पन्न-
वणासूत्रमां वीर्य ते जीवलक्षण छे एम कह्यु छे. तथा चारित्र
प्रवृत्तिरूपनी ना छे, पण स्थिरतारूप चारित्र ते तो जीउनुं
स्वलक्षण छे, ते उत्तराव्ययनना अठ्यावीशमा अध्ययनथी
जोवुं, तथा वसुदेवहिंदमध्ये, वली श्रीपालचरितमध्ये सिद्ध-
स्तुति अधिकारें कह्युं छे ॥ गाथाः-जे शंत गुणा दुगुणा, इग-
तिस गुणा य अहव अट्ट गुणा ॥ सिद्धाशंत चउका, ते सिद्धा
दितु मे सिद्धि ॥ १ ॥ तथा बृहत्कल्पभाष्ये ॥ दब्बेण जीवद-
ब्बं, संखातीतपदे समोगाढं ॥ काले अणाइणिहणा, भावेणा-
याइया शंता ॥ १ ॥

एम द्रव्यार्णव तथा आप्तमीमांसादिक अनेक ग्रंथोमां
कह्युं छे, माटे आत्माणी जेवारें भेदव्याख्या करियें, तेवारें गुण
अनंता, एक एक गुणने विषे अविभाग अनंता, एक एक अ-
विभागने विषे अनता पर्याय, ए कम्मपयडीने विषे व्याख्या
देखाय छे, अने तेज अविभाग तथा पर्यायनुं एकपणु पण
श्रीभगवतीनी टीकामा देखाय छे, अने संक्षेप व्याख्यायें गुण-
पर्याय बेहुने एक पर्यायास्तिक कही बोलाव्या छे. एम मन्त्रि-
विभ्रम टालीने श्रद्धा राखवी, इहां श्री प्ररिहंत द्रव्यने विशेषें
ओलखाववा निमित्तें गुणगुणनी जुदी जुदी व्याख्या जणाववा
माटे तथा पोतानी मत्तानी रुची प्रगट करवा माटे गुणगुणनो
जुदो जुदो धर्म कही स्तवना करियें छैयें. ए प्रशस्ति यह.

हो सुदर तप सरिखु जग को नहीं ॥ ए देशी ॥

श्री सुपाम आनंदमें, गुण अनंतनो कंद हो ॥ जिनजी ॥
ज्ञानानंदें पूरणो, पवित्र चारित्रानंद हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ १ ॥

अर्थः—श्री सुपार्श्वप्रभु आनंदमयी छे. शुद्ध आनंद ते एने विषे छे, जेमांहे परनो भेल नथी, स्वरूप सुख छे, वली सुपार्श्वप्रभु केहवा छे ? के गुण जे सहभावी अथवा 'द्रव्याश्रिता गुणाः' एटले द्रव्य जे समुदाय तेहने आश्रि रह्या ते गुण, पण तेमां अन्य गुणपणुं नहीं, गुणमध्ये तो पर्याय छे ॥ सव्वे सपज्जवा गुणा इति ॥ कल्पभाष्यवचनात् ॥ तथा अपज्जावे जाणणा नत्थि ॥ इति आवश्यकनिर्युक्तिवचनात् ॥ माटे गुणने विषे पर्याय छे, पण गुणने विषे अन्यगुण नथी, श्री-नयचक्रमां कहे छे, जे गुणने विषे अन्यगुण पणुं होय तो गुण ते द्रव्यपणुं पामे, ते माटे गुण ते निर्गुण छे, एटले सुपास प्रभुरूप द्रव्य छे, ते ज्ञानादिक अनंत गुणनो कंद छे एटले मूल छे, तिहां ज्ञान जे आत्मानो विशेषावबोधरूप सकल विशेष धर्म गुणपर्याय, तेहनी अनंती परिणति तेहनो ज्ञायक नित्यानित्यादिक अनंत धर्मनुं ज्ञायकत्व, वेत्तृत्व, अगुरुलघुत्व, अनंतपर्यायिनो पिंड, ते ज्ञानगुण. ते लोकालोक सकल प्रत्यक्षरूप सर्वप्रदेश निरावरणरूप तेहने आनंदे करी पावनो कहेतां पवित्र छे, पूर्ण छे. वली कषाय तथा पुद्गल फल आशारूप दोष रहित एवं स्वरूप स्थिरतारूप जे चारित्र, अनंतपर्यायात्मक, अकषायता, अवेदता, असंगता, परमक्षमा, परममादेव, परमनिर्लोभतारूप, स्वरूप एकत्वरूप पास प्रभु ! ताहारे विषे छे एटले चारित्रानंदमयी छो, ते माटे पवित्र निर्मल छो ॥१॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

संरक्षण विण नाथ छो,

द्रव्य विना धनवंत हो ॥ जि० ॥

कर्त्ता पद किरिया विना,

संत अजेय अनंत हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥ २ ॥

अर्थ—वली हे प्रभु ! तमें संरक्षण विना नाथ कहेतां धर्णी छो, एटले कोई अन्य जीवनी तथा अन्यद्रव्यनी रख-वाली करता नथी, केम जे संरक्षण पणुं करवुं, ए तमारो धर्म नथी, माटे कोइना तमें रक्षक नथी, पण शरण प्राण आधाररूप छो, मोक्षना हेतु छो, तेथी नाथ छो. वली द्रव्य जे धन, कचन, परिजन, गण, मंदिरादि, सर्व परिग्रह रहित छो, तो पण ज्ञानादि स्वगुण पर्यायरूप अनंतु धन, श्रीप्रभुनी पासे छे, माटे धनवंत छो, वली हे प्रभु ! तमारे विपे कर्ता पद, कहेतां कर्तापणुं छे, पण गमन परिसर्पणादिक क्रिया विना कर्ता छो, एटले बीजाने कर्तापणुं ते क्रियाथकी होय छे, अने तमे तो अक्रिय छतां गमन परिसर्पणादिक क्रिया विना पण कर्ता छो. मुक्तआत्मानिःक्रिय. एम तत्त्वार्थ-टीकामां कहुं छे. वली हे प्रभुजी ! तमे सत छो, उत्तम छो, तत्पपरिणाम रहित छो, अजेय कहेतां रागद्वेष परीसह वैरिणं करी अजेय छो, वली कोई कालें विणसो नहीं, माटे अनंत छो, अथवा अनतपर्याय माटे अनंत छो ॥ २ ॥ इति द्वितीय गायार्थः ॥

अगम अगोचर अमर तुं,

अन्वय अद्वि समूह हो ॥ जि० ॥

वर्ण गंध रस फरम विणु,

निजमोक्ता गुणव्यूह हो ॥ जि० ॥ ३ ॥

अर्थ—वली हे प्रभु ! तमारुं स्वरूप तुच्छ ज्ञानी जाणी शके नहीं, माटे अगम छो वली हे प्रभु ! तमें इन्द्रिय अगोचर छो. वली आयुःकर्मना ध्वयथकी प्राणवियोग थाय, तेने मरण कहियें, ते तमें प्राण तथा मरण रहित छो, माटे हे प्रभु !

તમે અમર છો, વલી હે પ્રભુ ! તમે અન્વય કહેતાં જે સહ-
જના વ્યાપક પોતાના જ્ઞાયકાદિક ગુણ, તેની પ્રવૃત્તિ સહિત
જે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વીર્યાદિક ગુણ, અન્વયી ગુણ કહિયે,
તેહીજ ઋદ્ધિ કહેતાં સંપદા તેહના સમૂહ છો, અને કષાયાદિ
દોષને ટલવે કરી જે અકષાયાદિક ગુણ ઉપના, તે વ્યતિરેક
ગુણ કહિયે, તથા સતિ સદ્ભાવો એટલે જે છતે પામિયે, તે
અન્વયી ગુણ કહિયે, તેહનાં સમૂહ છો. વર્ણ, ગંધ, રસ,
ફરસ તે પુદ્ગલધર્મ છે, તેથી તમે રહિત છો, અને નિજ કહેતાં
પોતાનો જે સ્વરૂપધર્મ, તેહના ભોક્તા છો, ગુણના વ્યૂહ કહેતાં
સમૂહ છો ॥ ૩ ॥ ઇતિ ॥

અન્નય દાન અર્ચિતના,

લાભ અયત્ને ભોગ હો ॥ જિન૦ ॥

વીર્ય શક્તિ અપ્રયાસતા,

શુદ્ધ સ્વગુણ ઉપભોગ હો ॥ જિ૦ ॥ શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ—વલી હે પ્રભુજી ! તમારા અનંતા ગુણની પ્રવૃત્તિ
કેવી રીતે છે ? તે કહે છે. વીર્યગુણ તે સર્વગુણને સહકાર
દિયે છે, તેમ જ્ઞાન ગુણના ઉપયોગ વિના વીર્ય સ્ફૂરી શકે
નહીં, તેથી વીર્યને સહાય જ્ઞાનગુણનું છે, તથા જ્ઞાનમાં રમણ
તે ચારિત્રનું સહાય છે, અને પરરમણ ન કરે, તે ચારિત્રને
જ્ઞાનનું સહાય છે. એમ એક ગુણને અનંત ગુણનું સહાય છે.
હવે જે ગુણ સહાય દિયે છે, તે તો આત્માના ગુણમાં દાન-
ધર્મ છે, એમ હે પ્રભુજી ! તમે પ્રતિસમય અનંત સ્વગુણસહાય-
રૂપ દાન તે અનંતું દો છો, પણ કેવારેં હય પામો નહીં.
વીજા જગત્માં દાનના આપનાર કેટલેક કાલેં થઈ જાય અને
તમે સાદિ અનંત કાલ સ્વાધીન પણે સ્વગુણરૂપ પાત્રને

अनंतुं दान अक्षयपणो धो छो, पण केवारें क्षीण न थाओ
माटे अक्षय थका दान आपो छो. एहवो दानगुण तमारे विपे
छे, अने जे गुणनी सहायरूप शक्तिनी प्राप्ति, ते लाभ
छे, बीजाने जे चितवे, ते लाभ थाय ते पण निर्धार नहीं,
अने हे प्रभुजी ! तमारे विपे चित्तना निकम्परूप जे लाभार्थीपणुं ते नहीं, तो पण लाभ अनंतो छे, माटे अणुचित्या
लाभना धणी छो, एहवो लाभगुण छे. वली हे प्रभुजी ! तमें
पोताना पर्यायने प्रतिसमयें भोगवो छो, पण प्रयास विना
भोगवो छो, माटे तमे यत्नविना-प्रयत्नविना भोगमयी छो,
जीवना सर्व गुणनी जे प्रवृत्ति तेनु सहाय जे वीर्य, ते अनंतुं
अन्यसहाय विना स्फुरी रह्य छे, पण ते वीर्यनी स्फुरणा, विना
प्रयासें एटले उद्यम विना वीर्य स्फुरे छे, वली शुद्ध स्वगुण
केता स्वाभाविक जे स्वगुण तेहनो उपभोग छे, ए पाच
अतरायनी प्रकृतिना क्षय थयाथी पाच गुण प्रगट्या छे, एटले
हे प्रभुजी ! तमने स्वरूपतुं दान, स्वरूपनो लाभ, स्वपर्यायनो
भोग, स्वगुणनो उपभोग, स्वसर्वपरिणति सहकार शक्ति, ते
वीर्य, ए रीतें धर्म प्रगट थया छे ॥ ४ ॥ इति ॥

एकांतिक आत्यतिको,

सहज अकृत स्वाधीन हो ॥ जि० ॥

निरुपचरित निर्द्वंद्व सुख,

अन्य अहेतुक पीन हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥५॥

अर्थः—वली हे प्रभुजी ! तमने जे सुख प्रगट्यां छे,
ते सुख केहवा छे ? जे एकांतिक केतां एकलु सुख, जे
पाछो दुःख पामे नहीं, वली आत्यतिको केतां जेथी बीजु
वधारे सुख कोइ नहीं, एटले सर्वधी अधिक ते पण सहज

केतां स्वभावतुं अकृत केतां अणकीधुं पण कोइतुं करेतुं नहीं,
 वली ते पोताने स्वाधीन पोताने वश पण पराधीन नहीं.
 वली निरुपचरित केतां जे उपचाररूप नहीं, अछता आरोपने
 उपचार कहिये, ते ए सुखमां कांह उपचारपणुं नथी, संसारमां
 शातावेदनीतुं सुख, ते उपचरित सुख छे, केमके शातामध्ये
 सुखधर्म नथी, पण अज्ञान भूलें, संसारी आत्मा सुख मानें
 छे, पण वडेरा एने सुख कहेता नथी, जे संसाराभिनंदी मोहें
 मूढ परमार्थने अजाणता विषयगृद्ध थका इंद्रियदेहजनित
 विषयसुखने सुख माने छे, ते जाते सुख नहीं ॥ यतः ॥
 विषयसुहं दुखं चिय, दुःख पडियारओ तिगच्छंन्व ॥ तं
 सुहमुवयाराओ, न उवयारो विणा तच्च ॥ १ ॥ इति विशेषा-
 वश्यके ॥ तथा शातानो उदय ते पण स्वधर्मरोधक छे, अने
 पुद्गल कर्मनो विपाक छे माटे ते सुख नहीं ॥ सायासायं दुःखं,
 तन्विरहंमि य सुहं जउत्तेणं ॥ देहिंदियेसु दुःखं, सुखं देहिं-
 दिया भावो ॥ इति ॥ १ ॥ एम औदयिक सुख, ते सुख
 नहीं, अने जे सिद्धनिरुपम अनंत आत्मस्वभाव प्राग्भाव
 भोक्तापणे तेज सुख जाणवुं. वली निर्द्वंद्व कहेतां जेमाहे अन्य
 जीव तथा अजीव द्रव्यनो संयोग नहीं, एटले परवस्तुनो भेल
 नथी. कदापि परवस्तुतुं कारण पामीने उपतुं होय ? तिहां
 कहे छे. जे ते सिद्धसुख कहेवुं छे, के अन्य केतां बीजां
 द्रव्यतुं हेतुपणुं जेमां नथी. वली पीन केतां पुष्ट छे, प्रबल
 छे, माटे श्रीसुपार्श्वजिनतुं जे आत्मिक सुख ते महानंद छे.
 ॥ ५ ॥ इति पंचम० ॥

एक प्रदेशें ताहरे,

अव्याबाध समाय हो ॥ जि० ॥

तसु पर्याय अविभागता,

सर्वाकाश न माय हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥६॥

अर्थः—वली हे प्रभु ! तमारा आत्माना एक प्रदेशने विषे अनंत गुण, अनंत पर्याय छे, तेमाहे हे प्रभुजी ! ता-हारे एक प्रदेशें जे अव्याबाध गुण समाह रह्यो छे, ते अनंतो छे, ते अव्याबाध सुखना पर्याय, तेना अविभाग ते केवलीनी प्रज्ञायें जेहना एक खंडना बे खंड न थाय, तेने अविभाग कहियें, ते अविभाग लोक तथा अलोकाकाशना एकेका प्रदेशें एकेको सुखनो अविभाग राखियें, तोपण सर्वाकाश कहेतां लोक अलोक रूप सर्व आकाशमा समाय नहीं, एटले आकाशना प्रदेशथी पण तमारे एक प्रदेशें रह्युं जे अव्याबाध सुख, तेना अविभाग अनंतगुणा छे ॥ यतः ॥ खित्ताओ भाव-धम्मा अणंतगुणा ॥ इति ॥ सदा चेत्रधर्मथी भावधर्म अनंत गुणा छे ॥ ६ ॥ इति ॥

एम अनंत गुणनो धणी,

गुण गुणनो आनद हो ॥ जि० ॥

भोग रमण आस्वादयुत,

प्रभु तुं परमानंद हो ॥ जि० ॥ श्री० ॥७॥

अर्थ—एम केहतां ए रीतें हे प्रभुजी ! तमें अनंत गुणना धणी छो, ज्ञान, दर्शन, चारित्र, वीर्य, अव्याबाध, अमूर्चता, अगुरुलघु, दान, लाभ, भोग, उपभोग, कर्त्ता, भोक्ता, पारिणामिकता, अचल, अविनाशी, अनंत, अज, अनाश्रयी, अशरीरी, अणाहारी, अयोगी, अलेशी, अवेदी, अरुपायी, अमंल्यप्रदेशी, अचल, अक्रिय, शुद्धमत्ताप्राग्यावरूप, नित्य, अनित्य, एक, अनेक, सत्, असत्, भेद, अमेद, मव्यत्व,

अभव्यत्व, सामान्य, विशेष, इत्यादि अनंत गुण पर्यायरूप धर्मना धरणी छो. ते गुणनो जुदो जुदो आनंद छे, तिहां दृष्टांत कहे छे. जेम संसारी जीवने धननुं सुख भिन्न छे, रूपनुं सुख भिन्न, भोजननुं सुख भिन्न, देखवानुं सुख भिन्न, स्थानकनुं सुख भिन्न छे, तेम सिद्ध आत्माने पण गुण गुणनुं सुख भिन्न भिन्न छे, तेथी अनंतो अनंत रीतें आनंद छे, एटला सर्व गुणनो आनंद छे, तै सर्वनो भोग पण छे, केम के भोगव्या विना आनंद थतो नथी, एटले अनंता गुणना आनंदनो भोग अनंतो छे, तेमज ते सर्व गुणने विषे अनंतुं रमण पण छे, तेम अनंतो आस्वाद पण छे, केम के अनंता गुणने आस्वादीने भोगी थयो थको आनंदने विलसे छे, माटे अनंतो आस्वाद पण छे, तेथी हे प्रभु ! तमें परमानंद छो. इहां गुणगुणीनो अभेद उपचार बोलाव्यो, जे परमानंदमयी तेहीज परमानंद, एहवा परम देव छो ॥७॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

अव्याबाध रुचि थई,

साधे अव्याबाध हो ॥ जि० ॥

देवचंद्र पद ते लहे,

परमानंद समाध हो ॥ जि० ॥ श्री०॥८॥

अर्थः—एहवुं परमानंदरूप अव्याबाध सुख श्रीपरमात्म-प्रभुने विषे छे, ते में निर्धार कर्यो, तेवारे जाण्युं के जेवुं अव्याबाध सुख श्री सुपार्श्व प्रभुने विषे छे, एहवुंज सुख माहारे विषे पण छे, एहवुं जाणपणुं प्रगट्युं, तेथी भव्य जीवने उपयोग आव्यो, जे हुं पण ज्ञानादि अनंत गुणी छुं, हवे माहारो शुद्धानंद भोग केवारें प्रगटे ? एहवा उपयोगें जे जीव ज्येष्ठ महिनामां जेम बपैयो तृषातुर थइने वरसादने

અભિલાષે વરતે, તેની પરે જે જીવ, અવ્યાવાધ સુખનો રુચિ,
અભિલાષી થઈને પુદ્ગલસયોગજન્ય જે સુખ તેતો વિપમત્તણ
સમાન આત્મસ્વરૂપનાં ધાતક જાણીને તેથી ઉમગ્યો થકો એક
આત્માનંદ કેવારે પ્રગટે ? એવો થકો વર્તે, પછી તેહના સાધક
જે મુનિરાજ તેના ચરણ મેવતાં ઉદાસીન થઈને સાધે, કેહતા
નિપજાવે, આત્મિક અવ્યાવાધ સુખ પ્રત્યે ઇટલે ઉત્તમ જીવ
સ્યાદ્વાદ આગમ શ્રવણ કરી, પાંચ આશ્રવથી વિરમી, શુદ્ધસયમી
થઈ, દેહનિસ્પૃહી થકો મોહને સાધે ॥ ઉક્તં ચ ॥ યતઃ ॥
પંચાસવ ગિરિતા, પ્રિય વિજુતા સમાહિ સપતા ॥ રાગ દોષ
વિમુક્તા, મુણિયો સાહંતિ પરમત્થ ॥ ૧ ॥ આઠસસ ર્ચીમાણ,
સુપ્પાણિયોગેવિ જે સમાહિપયા ॥ સાવય દઢવયાવિ હુ, મુ-
ણિયો સાહતિ પરમત્થ ॥ ૨ ॥ એહવા મુનિરાજ ત્રિકાલ વિપ-
યના અવાંછક, તત્તગવેપી, તત્ત્વરસિયા, તત્ત્વનંદરુચિ, પોતાનું
તત્ત્વ અનાદિતુ કર્મસંગે દવાણું તે પ્રગટ કરવા માટે સકલ
પુદ્ગલભાવથી વિરક્ત થઈને જે આત્મા નિપજાવે છે તે જીવ,
નિમિત્તાગ્લંબની થઈ સ્વરૂપાવલંબન કરતાં સ્વરૂપમધ્યે એકત્વ
પામીને હપકશ્રેણિ આરોહણ કરી ઘનધાતિ કર્મ રૂપાવીને
સયોગી કેવલી થઈ, પછી શૈલેશીકરણ કરી નિઃકર્મા થઈને
દેવ જે ધર્મદેવ મુનિરાજ, તેમાહે ચંદ્રમા સમાન એહવું અરિહત
પદ તેને તે જીવ પામે, જેમા પરમાનંદની સમાધિ છે, અને
સકર્મારૂપ અવસ્થા તે મહાવ્યાધિ છે, માટે નિરાવરણ નિઃકર્મા-
વસ્થા તે પરમ સમાધિરૂપ છે, તે અવસ્થા શ્રીસુપાર્શ્વ પરમા-
ત્માને અવલંબતાં જીવ પામે. માટે શ્રીસુપાર્શ્વ પ્રશ્નની સદા
સેવના કરવી. એહીજ આધાર, ત્રાણ, શરણ છે ॥ = ॥

॥ અથ અષ્ટમ શ્રી ચંદ્રપ્રભજિનસ્તવન ॥

॥ શ્રી શ્રેયાંસજિન અંતરજામી ॥ એ દેશી ॥

શ્રીચંદ્રપ્રભ જિનપદ સેવા,
હેવાયેં જે હલિયા જી ॥

આતમગુણ અનુભવથી મલિયા,
તે ભવભયથી ટલિયા જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—હવે શ્રીચંદ્રપ્રભ ભગવાન્ની સ્તવના કહે છે, અને સેવના પણ ઓલખાવે છે, તે શ્રીચંદ્રપ્રભનામા આઠમા પ્રભુની પદ કેતાં ચરણની સેવા અથવા અરિહંત પદની સેવના, તેહની હેવા કેતાં ચાલ-રીત, તેહમાં જે હલિયા કેહતાં તેવી ટેવે પડ્યા છે, તેહને પ્રભુસેવન વિના કાલ જાય નહીં, જેહને અસંખ્યાત પ્રદેશે શ્રીપ્રભુ પરમાત્મા પરમપૂજ્યનું આરાધ્યપણું છે, તે જીવે આત્મા ચેતનાલક્ષણ અસંખ્યાત પ્રદેશે સ્વધર્મના કર્તા, સ્વધર્મના ભોક્તા, પોતાના ગુણ જ્ઞાનદર્શનાદિક તેહનો અનુભવ કેહતાં ભોગવવું તેહથી મળ્યા છે, એટલે આત્મગુણભોગી થયા છે, તેજ જીવ ભવ કેતાં ચાર ગતિરૂપ સંસાર તેહનો જે ભય, જન્મ મરણ સ્વરૂપરોધક કર્માધીનતારૂપ, તેહથી ટળ્યા છે, એટલે યથાર્થ રીતે જે પરમાત્માને સેવે, તે અવશ્ય અસંસારી થાય. તે માટે ટલવા યોગ્ય થયા તે ટળ્યા. એ ન્યાયેં, હર્ષનું વચન છે, જો કારણ મળે, તો કાર્ય નીપજે, તેમ ઉત્તમ જીવ અરિહંત સેવન પરિણમ્યા પ્રભુ મળ્યાના હર્ષે સંસાર સમુદ્રને ગોપદસમાન માને છે ॥ ૧ ॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થ: ॥

દ્રવ્યસેવ વંદન નમનાદિક,
અર્ચન વલી ગુણગ્રામો જી ॥

भाव अमेद ध्यानी ईहा,

परमावे निःकामो जी ॥ श्री० ॥ २ ॥

अर्थः—ते सेवना चार प्रकारनी छे. १ नामसेवना, २ स्थापनासेवना, ३ द्रव्यसेवना, ४ भावसेवना. तेमां नाम तथा स्थापना, ए वे सेवना तो सुगम छे, अने द्रव्य निक्षेपाना बे भेद छे एक आगमथी द्रव्यनिक्षेपो, अने बीजो नोआगमथी द्रव्यनिक्षेपो, तिहां जे आगमथी द्रव्यनिक्षेपो, तेतो जे सेवना-पदनो अर्थ विधि जाणे, पण ते कालें ते अर्थनो उपयोग नथी, ते आगमथी द्रव्यनिक्षेपो कहियें । अणुवओगो द्रव्यं । इति अनुयोगद्वारवचनात् ” हवे बीजो नोआगमथी द्रव्यनिक्षेपो, तेहना वली त्रण भेद छे. एक जशरीर, बीजु भव्यशरीर, त्रीजुं तद्रव्यतिरिक्त शरीर. तिहां जे जे सेवना भावरूपें परिणम्या हता, पण प्राणमुक्त थया, तेहनां शरीर, ते जशरीर द्रव्य-निक्षेपे छे. ए पहेलां भेद. तथा जे जीव हमणां तो सेवना-पणे परिणम्या नथी, पण अनागतकालें भावसेवनापणे परिण-मशे, ते भव्यशरीर द्रव्यनिक्षेपो कहियें, ए सर्व द्रव्यनिक्षेपो ते नैगमनयने मर्ते छे, ते बीजो भेद. तथा जे सेवनानी प्रवृत्ति अतरंग भावसेवनाने कारणपणे वरते, ते तद्रव्यतिरिक्त द्रव्य-निक्षेपे सेवना कहियें. ए बीजो भेद कक्षो.

तेमांहे जे योगनी पंदन नमनादिक प्रवृत्ति, ते व्यवहार-नयें द्रव्यसेवना. अने जे अंतरंग विकल्पें बहुमानादिक, ते ऋजुसूत्रनयें द्रव्यसेवना. ए रीतें द्रव्यसेवनानुं स्वरूप कक्षुं, एटले जे अरिहतना चार निक्षेपरूप कारण दृष्टिगोचर, श्रवण-गोचर, स्मरणगोचरपणु पामीने जे जीव, पंदन, करजोडन, नमन, मस्तक नमावबुं, इत्यादिक अभ्युत्थान अंजालि, आधि-

करवो, ते अपवाद कहियें. इहां सेवा मध्ये जे आत्मसाधन थयुं, ते उत्सर्ग अने ते आत्मसाधन निपजाववाने जे कारण अविलंब्यां जोड़ए, ते सर्व अपवादें जाणवुं. तेमां अरिहंतनी सेवना ते आत्मसाधननुं कारण छे, तेथी ए अपवाद सेवना छे, ते सात नयें करी सात भेदें छे, ते सात नयनुं संक्षेपे स्वरूप बतावे छे.

१ अनेके गमाः संकल्पारोपांशाश्रयाद्या यत्र स नैगमः । जिहां अनेक नामादिक गमा ग्रहवाये तथा संकल्पे, आरोपे, अने अंशोपण वस्तुने माने, ते नैगमनय कहिये.

२ संगृहाति वस्तुसत्तात्मकं सामान्यं स संग्रहः । जे सर्वने संग्रहे, सर्वनुं ग्रहण करे, वस्तुनी छती सामान्यपणे ग्रहे, ते संग्रहनय कहियें.

३ संग्रहगृहीतं अर्थविशेषेण विभजतीति व्यवहारः । संग्रहनये ग्रहं जे सामान्य, तेहने अंश अंशभेदें जूदुं जूदुं वेहेंचे, ते व्यवहारनय कहियें.

४ ऋजु अतीतानागतवक्रत्वपरिहारेण ऋजु सरलं वर्तमानं सूत्रयतीति ऋजुसूत्रः । जे ऋजु सरल वर्तमान अवस्थानें ग्रहे, अतीत अनागतनी वक्रत्वताने लेखे नहिं, ते ऋजु सूत्रनय कहियें.

५ शब्दार्थरूपं तद्धर्मरूपपरिणतिः इति शब्दः । प्रकृति प्रत्ययादिक व्याकरण व्युत्पत्तिए सिद्ध थयेलो शब्द, तेहमां जे पर्यायार्थ बोले, ते पणे परिणमे, वस्तुने वस्तु माने, तत्त्वार्थवृत्तौ शब्दवशादर्थप्रतिपत्तिरिति शब्दनयश्च शब्दानुरूपं अर्थमिच्छति । ते शब्दनय कहियें.

૬ સમ્યક્ પ્રકારેણાર્થપર્યાયવચનપર્યાયતઃ સકલભિન્ન વચન ભિન્નભિન્નાર્થત્વેન તત્સમુદાયયુક્તે ગ્રાહકં હિતિ સમભિરૂઢ- નયઃ । જે વસ્તુના વિદ્યમાન પર્યાય તથા જે નામના યાવત્ વચનપર્યાય છે, તે સર્વ શબ્દે ભિન્ન છે. યથા ઘટ કુંભ इत्यादि. જે શબ્દે ભિન્ન તેહનો અર્થ પણ તદ્ભાવરૂપપણે ભિન્ન છે, તે સર્વ વચનપર્યાયરૂપ પરિણમતી વસ્તુને વસ્તુપણે ગ્રહે, તે સમભિ- રૂઢનય કહિયે

૭ સર્વ અર્થપર્યાયે સ્વક્રિયાકાર્યપૂર્ણત્વેન એવ યથાર્થ- તયા ભૂતઃ એવભૂતઃ ॥ સર્વ અર્થપર્યાય અનંતા તે સ્વર્ત્તમે સંપૂર્ણ પોતાની ક્રિયા કાર્યપૂર્ણ જે વસ્તુનો ધર્મ છે, તે તેમ સંપૂર્ણપણે થયો, તે એવંભૂત નય કહિયે

इहा श्रीजिनभद्रगणिचमाश्रमणै १ नैगम, २ संग्रह, ३ व्यवहार, ४ ऋजुसूत्र, ए चार नयने द्रव्यार्थिकपणे द्रव्य- निचेपे માન્યા છે, અને શબ્દાદિક ત્રણ નયને પર્યાયાર્થિકપણે ભાવનિચેપે માન્યા છે, તથા ઋજુસૂત્રાદિક ચાર નયને ભાવપણે કહ્યા છે, તેનો આશય કહે છે જે વસ્તુની અયસ્થા ત્રણ છે, ૧ પ્રવૃત્તિ, ૨ સંકલ્પ, ૩ પરિણતિ, એ ત્રણ ભેદ છે. તેમાં જે યોગવ્યાપાર સંકલ્પ, તે ચેતનાના યોગ સહિત મનના વિકલ્પ, તેને શ્રીજિનભદ્રગણિચમાશ્રમણ પ્રવૃત્તિધમ કહે છે. તથા સકલ્પધર્મને ઉદૈક મિશ્રપણા માટે દ્રવ્ય નિચેપે કહે છે, માત્ર એક પરિણતિ ધર્મને ભાવનિચેપો કહ્યો છે.

અને સિદ્ધસેનદિવાકરે વિકલ્પ તે ચેતના માટે ભાવનય ગવેષ્યો છે, અને પ્રવૃત્તિની સીમ, વ્યવહારનય છે, અને સંકલ્પ તે ઋજુસૂત્રનય છે, તથા એક વચનપર્યાયરૂપ પરિણતિ તે શબ્દનય છે, અને સકલ વચન, પર્યાયરૂપ પરિણતિ તે સમભિ-

રૂઢનય છે, તથા વચન પર્યાય અર્થ પર્યાય રૂપ સંપૂર્ણ તે એવં-
ભૂત નય છે માટે એ શબ્દાદિક ત્રણ તે વિશુદ્ધનય છે, ભાવ-
ધર્મમધ્યે મુખ્યભાવને ઉત્તર ઉત્તર સૂક્ષ્મતાના ગ્રાહક છે, એ રીતે
નયનો અધિકાર સંક્ષેપે કહ્યો. હવે એ સાતે નયે કરી અપવાદ
ભાવસેવનાના સાત ભેદ કહે છે.

૧ શ્રીઅરિહંતરૂપ સ્વજાતિ અન્યદ્રવ્ય તેહના સ્વરૂપને
ચિંતવવે જે ચેતનાનો અંશ પ્રભુના ગુણને અનુયાયી સંકલ્પ
પહેલાં કેવારે ન થયો હતો, તે સંકલ્પવિષયાદિકથી નિવારીને
પ્રભુગુણે જોડ્યો, એ નિમિત્તાવલંબીપણા માટે અપવાદ અંતરંગ
પરિણામ તે ભાવસેવના સંકલ્પરૂપ એક ગમે માટે નૈગમનયે અપ-
વાદ ભાવસેવના જાણવી. એ આત્મસિદ્ધિ નીપજાવવાનું કારણ છે.

૨ શ્રી અરિહંતદેવની નિષ્પન્ન અસંખ્યાત પ્રદેશે નિરા-
વરણ સર્વ સ્વશક્તિને ચિંતવવે પોતાની સત્તા પણ તેહવી વિચારે,
ઉભયનો તુલ્યારોપ કરે, અને અણનિપનાનો પશ્ચાત્તાપ કરે,
નિપનાનું પરમાત્મધર્મનું વહુ માન કરે, તથા ભેદ કહેતાં દ્રવ્યથી
ક્ષેત્રથી, કાલથી, ભાવથી, શ્રીપ્રભુજી તથા માહરું દ્રવ્ય ભિન્ન
છે, અને સત્તાસાધર્મે અભેદ છે, એવા સાપેક્ષપણે જે વહુમાન
યુક્ત સત્તા પ્રગટ કરવાની રુચિવંત એવો વિકલ્પ તે સંગ્રહનયે
અપવાદ ભાવસેવના કહિયે ॥ ૩ ॥ ઇતિ ગાથાર્થઃ

વ્યવહારે વહુમાન જ્ઞાન નિજ,

ચરણે જિનગુણ રમણા જી ॥

પ્રભુગુણ આલંબી પરિણામે,

ઋજુપદ ધ્યાન સ્મરણાજી ॥ શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

૩ અર્થઃ—પોતાના ત્રયોપશમભાવિ જે જ્ઞાન, દર્શન,

वीर्य, ते मध्यं प्रतिसमये भासन श्रीअरिहन्तनी शुद्ध स्वरूप संपदा, केवल ज्ञानादिक, अने उपकारसंपदा जे देशना धर्मकथन, ते शुद्ध उपकारीपणुं छे. तथा चोत्रीश अतिशय, पांत्रीश वचनातिशय, आठ प्रातिहार्यरूप संपदा, तिहांज उपयोग राखे अने केवारे श्रीप्रभुजीनी प्रभुता विसारे नहीं. बहुमानमध्ये श्रीवीतराग ते सर्वथी अधिक मोटापणे सद्दे, वीर्य ते जिन-भक्तिने विषे फोरवे, तथा चरण कहेतां चारित्रने श्रीअरिहन्तना गुणने विषे रमण एकत्व तन्मयतापणुं पामीने रहे, इहां जे ज्ञायोपशमी आत्मागुणनी प्रवृत्ति भासनादिक. ते सर्व श्रीअरिहन्त अनुयायी थइ, ते माटे ए व्यवहारनये अपवाद भावसेवना कहिये.

४ प्रभु श्रीपरमात्मा अयोगी अलेशी, तेना गुणने अवलंबीने आदरीने परिणाम जे अंतरग आत्मद्रव्यनी ज्ञायोपशमी परिणति सामान्यचक्रभावरूप, ते मध्यं तन्मयपणे जे नहीं वीसरे एवा स्मरणपणे तदुपयोगे रहे, ते जिहां सुधी, धर्मध्यानरूपे आलंबी साधे, तिहां सुधी, रुजुवृत्तनये अपवादभावसेना कहिये. ए पण आत्मसाधनरूप उत्सर्गभावसेवा तेनु कारणपणुं छे, तेथी ए अपवादसेवा कही ॥४॥ इति चतुर्थ गाथार्थः ॥

शब्दे शुक्ल ध्यानारोहण,

समभिरूढ गुणदशमे जी ॥

वीर्य शुक्ल अविकल्प एकत्वे,

एवंभूत ते अममे जी ॥ श्री० ॥ ५ ॥

५ अर्थः—हवे श्रीप्रभुरूप शुद्धद्रव्यने आलंबीने जे जीव भावमुनितत्त्वरुचि थइ दर्शन, ज्ञान, चारित्र, ए रत्नत्रयीमयी परिणामीने जे पृथक्त्ववितर्क सप्रविचाररूप शुक्ल ध्या-

નપણે પરિણમ્યો, તેવારે એ જીવ શબ્દનયે ભાવસેવનાવંત થયો, એટલે રુઝુમ્મતનયમાં તો પ્રશસ્તુદૈક સહિત અરિહંત ગુણની ઇષ્ટતાદિક પરિણામને સહકારે હતો, અને જિહાં શબ્દનય થયો, તિહાં પ્રશસ્તાલંબનનું કાર્ય પડે નહીં. સાધક જે મઘ્ય-જીવ, તેહના ગુણ તે સર્વપ્રભુગુણથી એકત્વ થઈ સ્વરૂપ એક-ત્વતા પામ્યા શુક્લધ્યાનની શુદ્ધતાને પરિણમ્યા, તેવારે શબ્દ-નય, અપવાદભાવ સેવના કહિયે, ઇહાં પણ નિમિત્તપૂર્વક મંડાણ છે, તે માટે અપવાદે ભાવસેવના કહી, અથવા સાધનપણા માટે અપવાદ કહિ બોલાવ્યો.

૬ જેવારે સાધક જીવ દશમે સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણે ચડ્યો શુક્લધ્યાનના પ્રથમ પાયાને અંતે આવ્યો, પરમાનિર્મલ-ભાવ વર્યો, તે વેલાએ જેટલી આત્મગુણની સાધના કરતાં યોગવીર્યની સહાયે સાધકતા થાય, તે સર્વ અપવાદે છે, અને ઉત્સર્ગમાર્ગે તો યોગધર્મ પણ આત્માને તજવા યોગ્ય છે, તે પણ તેકાલે સાધનારૂપ છે, તેમાટે ઇહાં કારણિક ગ્રહ્યો, પણ સ્વરૂપમધ્યે નહીં. અને જેટલું કારણરૂપ લહિયે, તે સર્વ અપ-વાદ છે, માટે દશમે ગુણઠાણે સમભિરૂઢનયે અપવાદ ભાવસે-વના છે, એ પણ સાધકનાં આસન છે.

૭ જેવારે શુક્લધ્યાનને બીજે પાયે એકત્વવિતર્ક અપ્રવિ-ચારરૂપે ચડ્યો ભાવમુનિ નિર્વિકલ્પ સમાધિ વર્યો, સ્વરૂપએ-કત્વે પરિણમ્યો, તેવારે સાધનાનું પૂર્ણપણું થયું. તે માટે એવંભૂ-તનય સેવના થઈ. તો કોઈ પૂછે જે અયોગી ગુણઠાણા સુધી સાધના છે, તો ઇહાં સ્ત્રીણમોહગુણઠાણે સેવનાનો એવંભૂત કેમ કહો છો.? તેને ઉત્તર કહે છે જે અયોગી સુધી તો ઉત્સ-ર્ગસાધના છે, અને ઇહાં તો અપવાદસાધનાનો અધિકાર છે,

तेथी अपवादसाधना इहां पूरी थइ. वली कोइ पूछे जे समय निर्मोह अवस्थामां शु अपवादपणु छे ? तेहने उत्तर. जे शुक्ल ध्याननो बीजो पायो पण हजी सचेतनानुं एक आत्म-धर्मे राखवुं, ते प्रयोग छे. हजी सयोगवीर्य उदैकानुगतनुं सहाय छे, तथा श्रुतज्ञाननुं आलंबन छे, अने क्षयोपशमी श्रुत ते उत्कृष्ट उत्सर्गे मूल आत्मिक वस्तुधर्मे नथी अने तेहनं आलंबन छे, तिहां सुधी अपवाद छे. ते माटे निर्मोही चारमे गुणस्थानके एवंभूतनयें अपवादें भावसेवा जाणवी. ए अपवाद भाव सेवनाना सात नयें करी सात भेद कइया ॥ ५ ॥ इति पंचम ॥

उत्सर्गे समकितगुण प्रगट्यो

नैगमप्रभृता अंशे जी ॥

संग्रह आत्म सत्तालंबी,

मृनिपद भाव प्रशसैं जी ॥ श्री० ॥ ६ ॥

अर्थ:—हवे उत्तमर्गमागें भावसेवनाना सातनयें करी सात भेद कहे छे. इहां जेटलुं आत्मधर्मरूप स्वकार्य नीपजे छे, ते उत्सर्गसेवा कहियें, एटले करवा योग्य जे कार्य ते उत्कृष्ट करवुं, पण तेमां जेटली ऊणता होय, तेमाटे नयफलाववा जोड़ियें, ते फलावी देखाडे छे.

१ जेवारें आत्मानो शंकादिपांच अतिचार रहित क्षायिक आत्मिक तत्त्व निर्धाररूप शुद्धसमकितरूप गुण प्रगट्यो, तेवारें ए साधकआत्मानो एक अंशे प्रभृतानो गुण प्रगट्यो, तेथी आत्मानुं एक अशें कार्य थयुं, तेमाटे नैगमनय उत्सर्ग भावसेवा थइ. इहां कोइ पूछशे जे गुण निपन्यो तेने सेवा केम कहो छो ? तेने उत्तर जे, तन्मयपणे, थइ रेहवुं एज

સેવનાનો અર્થ છે. તે इहाँ તન્મયપણું થયું છે, અથવા જો પણ ગુણ તો પ્રગટ્યો પણ હજી આત્માના અનંતા ગુણનો સાધક છે માટે એને સેવના કહી છે. જેટલું ઉપાદાનકારણ-પણું તેટલું ઉત્સર્ગસાધન છે. તેમાટે એને ઉત્સર્ગભાવસેવા ગવેષી છે, ઉક્તં ચ ॥ આત્મમીમાંસાયाम્ ॥ ઉવયાણં ઉસ્સર્ગો । નિમિ-ત્તમવવાય સુદ્ધદેવોત્તિ ॥ એ ટીકામધ્યે છે, તેથી ઉપાદાનનિ-ષ્પત્તિ તે ઉત્સર્ગસેવા જાણવી. इहाँ આત્માના અનંત ગુણ છે, તેમાંથી એક સમક્તિ ગુણ પ્રગટ્યો, તે આત્માનો એક અંશ પ્રગટ્યો તેથીજ એ નૈગમનયે ઉત્સર્ગભાવસેવા થઈ, અને એહીજ ઉત્સર્ગ આત્મગુણપ્રકૃતા પણ પ્રગટી.

૨ જેવારેં તે ભાવમુનિયેં યદ્યપિ પોતાની આત્મસત્તા આવરી છે, તો પણ જે છતી હતી તેને નિર્ધાર કરીને ભાસનગત કરી, તે હવે સ્વસત્તાલંબી શુદ્ધ ધર્મમયી થયો, તેહીજ આત્મસત્તા-ભાસન રમણ, એકત્વસત્તાસન્મુખ થકો રહે, એટલે એ જીવ આજ સુધી સ્વસત્તાલંબી થયો હતો નહીં, તે થયો, એટલું ઉપાદાન સમયું, માટે સંગ્રહનયે ઉત્સર્ગભાવ સેવા કહિયેં.

૩ જેવારેં તે સાધક જીવ, અપ્રમત્તમુનિરાજ અવસ્થા પામીને ઉપાદાન કારણતા સર્વસ્વરૂપાલંબી કરી, તે અવસ્થા આત્માની પરિણામપ્રવૃત્તિ ગ્રાહકતા, વ્યાપકતા, ભોક્તૃતા, કર્તૃતા આદિક સર્વ સ્વરૂપેં વલગી, તેવારેં અંતરંગ વસ્તુગત જે વ્યવ-હાર, તે વસ્તુસ્વરૂપેં થયો, તે વ્યવહારનય ઉત્સર્ગ ભાવસેવના કહિયેં. એ મુનિપદનો જે ભાવ, તેહને પ્રશંસે કહેતાં વચ્ચાણે ॥૬॥

ઋજુસૂત્રેં જે શ્રેણિપદસ્થેં,

આત્મશક્તિ પ્રકાસે જી ॥

यथाख्यात पद शब्दस्वरूपे,

शुद्धधर्म उद्भासे जी ॥ श्री० ॥ ७ ॥

४ अर्थः—जे आत्मा चपकश्रेणिपदे रह्यो थको पोतानी आत्मिक शक्ति प्रकासे केतां प्रगट करे, तेने अजुसूत्रनय उत्सर्ग भावसेवना कहिये.

५ जेवारें आत्मानें यथाख्यात चायिकचारित्र प्रगट थयुं, तेवारें जे चारित्र सहकारी आत्मशक्ति प्रगटे, शुद्ध अकषायी, असंगी, निस्पृहरूप शुद्ध धर्म उद्भास पामे, चारित्र सहकारी जे वीर्यादिक तेपण जे कषायानुयायी फरता हता, ते सर्व आत्मरमणी थया, ए धर्म जेटलो उद्भास पामे, ते सर्वशब्दनयें उत्सर्गे भावसेवना जाणवी इहां स्वरूपरमणी असहायी थयो, ते जेटलु अन्य असहायीपणुं नीपन्यु, तेटलु उत्सर्गसेवन जाणवुं ॥ ७ ॥ इति

भाव सयोगी अयोगीशैलेसे,

अंतिम दुग नय जाणो जी ॥

साधनताए निजगुण व्यक्ति,

तेह सेवना वखाणो जी ॥ श्री० ॥ ८ ॥

६ अर्थः—जेवारें ए आत्मार्ये सर्व धनघातिकर्म क्षय करीने अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत चारित्र, अनंत वीर्य, ए चार मोटा अनंतक प्रगट कर्या, ए चार गुणने संकर तथा सहकारें जे बीजा वक्तव्य तथा अवक्तव्य अनंता स्वधर्मागुण प्रगट थया, आत्मिक आनदी थया, तेवारें समभिरूढनयें उत्सर्ग भावसेवा थई.

૭ જે કાલે શૈલેશીકરણ કરે, આત્મપ્રદેશનો ઘન કરે, અયોગીકેવલીપણું થાય, તેવારે એવંભૂતનર્યે ઉત્સર્ગ ભાવસેવના જાણવી. ઇહાં કોઈ પુછશે જે એવંભૂત મોક્ષને વિષે કેમ કહેતા નથી ? તેને ઉત્તર. જે મુક્ત આત્મા તો સિદ્ધ છે, તેને નવું કાંઈ નીપજાવવું નથી, અને અયોગીને તો સિદ્ધતા નિપજાવી છે, માટે જેટલું કાર્ય અધુરું, તેટલું સાધન કહીયે. અને જે સાધના તે સેવા છે, માટે સાધનાનો અંત અયોગી કેવલી ગુણઠાણે છે, એટલે સાધનાનો એવંભૂત અયોગી કેવલી છે, તેથી ઉત્સર્ગ ભાવસાધના તે અયોગીકેવલી ગુણઠાણે કહી, અને સિદ્ધનો એવંભૂત તે મુક્ત આત્મા છે. એ રીતે સાધના ઓલખાવી. એ ઉત્સર્ગ સેવનાના સાત નય કહ્યા.

હવે એનું સ્વરૂપ બતાવે છે, જે એ સાધનતા કહેતાં સાધના કરતાં જે નિજગુણ કેતાં પોતાના આત્માના ગુણ તેનું વ્યક્તિ કેતાં પ્રગટપણું, તેહ સેવના કહેતાં આત્મસેવના, વચ્ચાણો કેતાં કહો, એટલે જેટલી સાધના તેટલી અપવાદસેવા, જાણવી, અને તે સાધના કરતાં કરતાં જેટલી જેટલી નવી આત્મશક્તિ પ્રગટવાની કારણતા સહિત જે આત્મશક્તિ પ્રગટે, તે ઉત્સર્ગભાવસેવા જાણવી, અને શુદ્ધનિષ્પન્ન સિદ્ધ અવસ્થા તે સાધ્ય છે, અને જે પ્રગટશુદ્ધ આત્મધર્મપણે આત્મસંપૂર્ણતાને કારણપણે થતી સેવા, તે ઉત્સર્ગભાવસાધના જાણવી. જે ઉત્સર્ગભાવસાધના તે કાર્ય છે, અને નિમિત્તાલંબી અપવાદ ભાવસેવા તે કારણ છે, શેષ સર્વ દ્રવ્યસેવનાનું કારણ છે. એ રીતે કારણ કાર્યભાવ જોડવો ॥ ઇતિ અષ્ટમ ગાથાર્થઃ ॥

કારણભાવ તેહ અપવાદે,
કાર્યરૂપ ઉત્સર્ગે જી ॥

आत्मभाव ते भावद्रव्य पद,

बाह्यप्रवृत्ति निःसर्गे जी ॥ श्री० ॥ ९ ॥

अर्थः—इहां जेटलो कारणभाव, ते सर्व अपवादें जाणवो अने जेटलुं कार्य जे स्वगुणानिष्पत्ति, तेटलो उत्तमर्ग जाणवो. ए उत्तमर्ग तथा अपवादना लक्षण तथा फलावणी सर्व बृहत्कल्पभाष्यमांथी तथा तेनी टीकाथी विस्तारपणे जाई लेजो, अने जेटलुं बाह्यप्रवर्त्तन ते द्रव्यनिक्षेपो जाणवो. एहवी श्री चंद्रप्रमस्वामीनी सेवार्ये जे हलिया, ते आत्मधर्म संपूर्ण बरे ॥ ९ ॥ इति नवम माथार्थः ॥

कारणभाव परपर सेवन,

प्रगटे कारजभावो जी ॥

कारज सिद्धे कारणता व्यय,

शुचि परिणामिक भावो जी ॥ श्री० ॥ १० ॥

अर्थः—हवे कारणभाज जे श्री अरिहंतदेव तेहनी परंपराये द्रव्यभावना करता थका भावसेवा प्रगटे, अने भावसेवाथी उत्सर्ग धर्म प्रगटे, अने उत्सर्ग धर्म प्रगट्यो, तेवारें पोतानुं कार्य शुद्धस्वरूप अनुभवरूप प्रगटे, अने कार्य जे शुद्ध सिद्धतारूप ते सधे केता नीपजे, ते कार्य नीपने कारणता जे हती तेहनो व्यय केता नाश थाय, केमके कार्यनी ऊणतार्ये कारणता छे, परंतु कार्य नीपने कारण धर्म रहे नहीं, तेवारें शुं रहे ? ते कहे छे, जे शुचि केता पवित्र भावकर्म, द्रव्यकर्म, नोकर्म रूप हेतुसद्भावरूप मल रहित जे आत्मानो पारिणामिक भाव छे, जेपणे एनु मूल लक्षण छे, स्वद्रव्य, स्वक्षेत्र, स्वकाल, स्वभावरूप तेपणु रहे, परमानंद अविनाशी अवस्था बरे ॥ १० ॥ इति ॥

પરમગુણી સેવન તન્મયતા,

નિશ્ચય ધ્યાને ધ્યાવે જી ॥

શુદ્ધાત્મ અનુભવ આસ્વાદિ,

દેવચંદ્ર પદ પાવે જી ॥ શ્રી૦ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—એ રીતે પરમ કેતાં ઉત્કૃષ્ટ ગુણી જે શ્રી અરિ-
હંત શુદ્ધદેવ તેહની સેવા અતિ દુર્લભ છે, તે પામીને તેહમાંહે
તન્મય થઈને જે જીવ નિશ્ચય કેતાં નિર્ધારે, અથવા નિશ્ચય કેતાં
પોતાને સ્વરૂપધ્યાને એકત્વતા રૂપે જે ધ્યાવે, તે જીવ, શુદ્ધ નિ-
ષ્કલંક જે આત્મા ચિદાનંદધન, તેહનો જે અનુભવ કેતાં ય-
થાર્થ જ્ઞાન વેદ્ય સંવેદ્ય પદ સહિત તેહને આસ્વાદિને દેવ જે
નિર્ગ્રંથ અથવા ભુવનપતિ પ્રમુખ ચાર નિકાયના, તેહમાં ચંદ્રમા
સમાન ભાવ ઉદ્યોત સમતા શીતલતાનાં કારણ જે અરિહંત તે
રૂપ પદસ્થાનક તે પ્રત્યે પામે, એટલે અહો ભવ્ય જીવો ! જો
તમે પોતાના આત્મસુખના ઇચ્છક થયા છો, અને શુદ્ધાનંદને
વિલસો, એવી અભિલાષા તમને છે, તો શ્રીચંદ્રપ્રભસ્વામી શુદ્ધ-
દેવ, અશરણના શરણ, જગદાધાર, જગત્જીવના પરોપકારી,
મોહ તિમિરનો ધ્વંસ કરવાને ભાવસૂર્ય જેહવા, કર્મરોગના પરમ
વૈદ્ય, મહા માહુણ, મહા ગોપ, મહાનિર્યામક, મહાસાર્થવાહ, સ-
મ્યક્દષ્ટિ જીવના જીવનપ્રાણ, દેશવિરતિને તો મહામંત્રની પરે
જપવા યોગ્ય, સાધુ નિર્ગ્રંથ જેહની આજ્ઞાર્યે ચાલે છે, ઉપાધ્યા-
યના હૃદયરૂપ સરોવરના હંસ, આચાર્યજીનાં નાથ, ગણધરના
સાક્ષાત્ મોહહેતુ અને સ્યાદ્વાદધર્મના ઉપદેશક, એહવા શ્રી
અરિહંતદેવ તેની સેવા કરો, એહજ આધાર છે, એ શ્રીચંદ્રપ્રભની
સેવા જિહાં સુધિ તમારી સંપૂર્ણ સિદ્ધતા ન થાય, તિહાં
સુધિ અખંડ રહેજો, એહીજ સાર છે ॥ ૧૧ ॥

॥ अथ नवम श्री सुविधिनाथजिन स्तवनं ॥

यारा महेला उपर मेह जरुखे वीजली हो लाल जरुखे ॥ ए देशी ॥

दीठो सुविधि जिणंद, समाधिरसें भयों हो लाल ॥ स० ॥

भास्यो आत्मस्वरूप, अनादिनो वीसर्यो हो लाल ॥ अ० ॥

सकल विभाव उपाधि, थकी मन ओसर्यो हो लाल ॥ थ० ॥

सत्ता साधन मार्ग, भणी ए संचर्यो हो लाल ॥ म० ॥ १ ॥

अर्थः—हवे श्री सुविधिनाथपरमात्मानी स्तुति करे छे. कोइक भव्य जीव अनादिकालनो मिथ्यात्व, असयम, कषाय-योग रूप द्रव्यभाव हेतुपर्ये परिणम्यो, एकेंद्रिय सूक्ष्म, वादर, तथा वेंद्री, तेंद्री, चौरिंद्री, पचेंद्रीपणो अनंता भव सुधी भव-चक्रमां फरतो अनेक कुदेवनी वामनाये वामित थको कुदेवने देवघुद्धिए मानतो, अथवा सुदेव जे श्रीपतिराग तेहने कर्तृत्व प्रमुख दोष मानतो थको कोइ कालें श्रीवीतराग प्रभुनी प्रभुता दीठी नहीं, ते केवारेंक भगस्थितिनो पारिपाक करी, कोइक पुण्यना उदयें श्रीसुविधिनाथ परमेश्वरनी मुद्रा दीठी, ते पण अरूपी अनंतगुण प्रभुतापणो श्रद्धान भासन गोचर थई. ते श्री अरिहंतनी प्रभुता देखीने उल्लसितचित्तें ते भव्यजीव श्री वीतरागनी उपकारता पाय्यो, तेवारें ते प्रीतें हर्षथी बोले छे जे, दीठो केता भासनपणो प्रतीत सहित सुविधिनाथ प्रभुजी दीठो, पण ते केहवो दीठो ? जे समाधि केता आत्मगुणनुं विपरीतप्रवर्त्तन ते उपाधि, अथवा विषय कषायने अनुयायि जे प्रवर्त्तन, ते पण उपाधि, तथा जे तप्त उद्धत वक्रता परिणामादिक, सर्वविभाव ते पण उपाधि तेने निवृत्तें सकलगुण स्वरूप परिणामी थये जे आत्मगुणनी वस्तुगतें स्थिरता ते

समाधि तेहनो रस, तेणें करी भरयो केतां संपूर्ण एटले परम-
समाधिमयी श्रीसुविधिनाथ दीठो, ते दीठार्थी एक मोटो लाभ
थयो, ते शुं लाभ थयो ? तोके भास्यो केतां जाणपणामां
आख्यो, पोताना आत्मानुं स्वरूप ते शुद्धचिदानंदलक्षण जाण्युं,
जे अनादि अतीत कालनो विसरयो-भूली गयो हतो, ते
श्रीप्रभु दीठां भास्युं, तेथी सकल केतां सर्व जे विभावदोष
आत्मिक अशुद्धतारूप जे उपाधि तेहथकी मन केतां चित्त
ओसरयो केतां पाछो हव्यो, जे ए विभाव परिणति हुं नहीं
तथा विभाव परिणतिनो हुं कर्त्ता पण नहीं, ए मुने करवुं,
भोगववुं, परिणमवुं घटे पण नहीं, ते जेटली क्षयोपशमी
आत्मपरिणति ते सर्व राग द्वेष असंयमथी निवृत्तवा लागी,
अने सत्ता केतां जे अनंतगुणरूप आत्मानी सत्ता तेहना
साधननी रीत केतां चाल (मार्ग) ते सम्यक्ज्ञान, सम्यक्-
दर्शन, सम्यग्चारित्ररूप जे आत्मिक कार्य, ते मार्ग भणी ए
भव्यजीव परिगम्यो, एटले जेथी आत्मसत्ता प्रगट थाय, ते
मार्ग भणी ए आत्मा संचरयो केतां प्रवर्त्यो ॥ १ ॥

तुम प्रभु जाणग रीति, सर्व जग देखता हो लाल ॥ स० ॥

निजसत्तायें शुद्ध, सहुने लेखता हो लाल ॥ स० ॥

परपरिणति अद्वेष, पणे उवेखता हो लाल ॥ प० ॥

भोग्यपणे निजशक्ति, अनंत गवेखता हो लाल ॥ अ० ॥ २ ॥

अर्थः—वली हे प्रभुजी ! तुम जगत्पडात्मक तेने केवल-
ज्ञान, तथा केवलदर्शनें करी देखो छो, पण जाणंग रीतें
एटले राग द्वेष रहित जे एक आत्मानो जाणंग गुण छे,
तेथी सर्वभाव जाणो छो, परंतु तेमां शुभपरिणामी वस्तुना

ग्राहक नथी, अने अशुभपरिणामी वस्तुना द्वेषी नथी, यथार्थ
रीतें जगत्ना जाण छो, कर्त्तापणुं, मोक्तापणुं, ग्राहकपणुं, स्वा-
मिपणु एटलां वानां टालीने अहबुद्धि रहित सर्वभावना जाणंग
छो, वली हे प्रभुजी ! तुमैं केहवा छो ? जे सर्वद्रव्यने पोताना
सत्ताधर्म शुद्ध, निर्दोष, निःसंग लेखो छो, एटले पंचास्तिकायमां
त्रण अस्तिकाय तो परसग विना छे, अने पुद्गलनु संयोगीपणु
ते भेदसघातधर्म छे, पण कर्त्तापणे नथी, जातें स्वसत्ताने
लोपतो नथी, अने जीवने यद्यपि अनादि विभाव छे, परतु
सत्तारूपें मूलधर्मेंज छे, ते प्रभुजी ! तुमैं जीवपणुं मूलसत्तार्येंज
लेखवो छो, तेमां परपरिणति भावअशुद्धता, ज्ञानवरणादि
कर्म, कामक्रोधादिक सर्वने अद्वेषपणे आत्मधर्मथी भिन्न माटे
उवेखो छो, तेनो आदर करता नथी, द्वेषे जे तजे. तेने त्याग
न कहियें, समता माटे त्याग वर्णव्यो छे, केम के समता
सामायिक छे, द्वेषीपणुं तो परपरिणति छे. वली हे प्रभु !
तुमैं भोगपणे पोतानो भोग भोगवो छो, निजशक्ति जे अनं-
तगुणपर्याय रूप, परमचैतन्यरूप, परमानंदरूप, सहजसुखरूप
एवी जे अनंती तत्त्वविलासता तेने भोग्यपणे गणो छो, स्व-
धर्मनेज भोग्य जाणो छो, माटे हे सुविधि परमेश्वर ! तमैं
परमात्मतारूप परम धर्मना भोगी छो जी ॥ २ ॥

दानादिक निज भाव, हता जे परवशा हो लाल ॥ ह० ॥
ते निजसन्मुख भाव, ग्रही लही तुज दशा हो लाल ॥ ग्र०
प्रभुनो अद्भुत योग, सरूपतणी रसा हो लाल ॥ स० ॥
भासे वासे तास, जास गुण तुज जिसा हो लाल ॥ जा० ॥ ३ ॥

अर्थ—दानादिक आत्मधर्म जे क्षयोपशमी छे, ते सर्व

परानुयायी छे, पुद्गलानुयायी छे, ते अनादिना परवश थई रह्या छे, ते सर्व, हे प्रभु ! ताहरी शुद्ध वीतराग दशा लही केतां पामीने ते क्षयोपशमी भाव सर्व आत्म सत्तानो सन्मुख पणो ग्रहे, आत्मावलंबनी थाय, एटले अरिहंतावलंबनी थया पछी एहीज सर्वगुण ते स्वस्वरूपालंबनी थाय, गुणावलंबनी थाय, अने हे प्रभुजी ! ताहरी योग केतां रत्नत्रयीना स्वरूप-नी रसा केतां भूमिका ते अद्भुत छे. निर्विकार, निःसहाय, निःप्रयत्न, निर्मल, निरंतर, सकलावबोधक जाणपणुं ते ज्ञान, अने यथार्थ सर्वसापेक्ष अदूषितपणे सकल पदार्थने निर्धार करतो ते दर्शन, तथा नीराग, निश्चल, निरामय, तत्त्वैकत्वरूप थिरतापरिणाम ते चारित्र धर्म, ए रत्नत्रयी ते अनंत स्वभाव, अनंत पर्याय, उत्पाद, व्यय, ध्रुव, भेदाभेद, अस्ति नास्तिरूप स्वरूपने लीधे वर्ते छे, एहवी रत्नत्रयी, हे परमेश्वर ! ताहारे विषे परिणामी छे, तेहनी प्रतीत ते वासना, तथा ओलखाण ते भासन, ते तेहने थाय, जेहने तुज केतां तुमारा जेवा गुण प्रगट्या होय, एटले हे नाथ ! हे सर्वज्ञ, हे त्रैलोक्य दीपक ! ताहरी रत्नत्रयी ते तुझ समान गुणी होय, तेहनाज भासनमां आवे ॥ ३ ॥

मोहादिकनी घूमी, अनादिनी उतरे हो लाल ॥ अ० ॥

अमल अखंड अलिप्त, स्वभावज सांभरे हो लाल ॥ स्व० ॥

तत्त्वरमणशुचि ध्यान, भणी जे आदरे हो लाल ॥ भ० ॥

ते समतारस धाम, स्वामिमुद्रा वरे हो लाल ॥ स्वा० ॥ ४ ॥

अर्थ—हे प्रभु ! ताहरी मुद्रा ते परम समतानुं धाम छे, एवी बीजी कोइनी न होय, केम के एहवी सकल परभाव रहित परिणति, तो जेणें एम कह्युं होय, तेनेज निपजे, ते

कहे छे, मोह जे मुंजता परिणाम. तेहनी घूमि जे स्वरूप
अग्राहकता, परभावग्राहकता, परभावरमणतारूप विभावता ते
अनादि कालनी आत्माने विषे छे

इहां प्रश्न जे ए विभावता अनादिनी छे, ते आत्मानो
स्वपरिणाम छे किंवा परपरिणाम छे ? जो स्वपरिणाम छे,
तो प्रभाव शा वास्ते कहो छो ? अने जो परपरिणाम छे
तो अनादि केम कहियें ? तेहने उत्तर जे. आदि केतां पहेलो
जीव अने पछी कर्म कहियें तो पेहला सिद्ध पछी कर्म लागे,
अथवा पेहला कर्म अने पछी जीव, एम कहियें तो कर्त्ता
बिना कर्म केम भभवे ? ए पक्ष उपजे, ते माटे अनादि
सहजातसंयोग छे तिहा कोइ पूछे जे उभय संयोग एकठो
कहो, तो कारण कार्यनो संवध केम रहे ? तेहने उत्तर जे,
उपादान धर्मे एक समयमा एकठांज कार्यकारणता छे, जेम
सम्यग्दर्शन, सम्यग्ज्ञानने छे, तेनी पेरे इहां पण श्री विशेष-
पावश्यकथी जाणवुं,

यदुक्तं ॥ गाथा ॥ नव कम्मस्स य पुब्ब, कत्तुरभावे
समुप्पनो जुत्तो ॥ निक्कारणओ सोविय, तह जुगवयुपात्ति
भावे य ॥ १ ॥ इत्यादि गाथाथी जाणवो. कोइ पूछशे जे
अनादिनो मलेलो तेनो वियोग केम थाय ? तेहने कहियें ॥
गाथा ॥ जह चेह कंचणोव्वल, संयोगो शाइ संतय गओवि ॥
वुच्छभई मोवाय, तह जोगो जीव कम्माणं ॥ १ ॥ इति पूज्य-
वाक्यात्. एटले ए विभावपरिणाम यद्यपि अनादिनो छे, पण
प्रकृतिक छे, स्वरूप नथी माटे एनो वियोग ते कीधो थाय.
तेवारें कोइ कहेशे जे ए विभावनु कर्त्तापणुं केम छे ? तेने
कहे छे, जे आमा स्वरूपकर्त्ता तेहने स्वरूपभावयों परभाव-

संयोगें परकर्त्तापणुं थयुं छे, ते विभावमोहनी घूमि उत्तरे, मिथ्यात्वनी भुल टले, तेवारें अमल केतां रागद्वेष रहित अखंड केतां केवारें खंडाय नहीं, अलिप्त केतां परसंगना लेपरहित एहवो पोतानो सहजस्वभाव सांभरे, भासन गोचरमां आवे, यद्यपि कर्म लेपाणो छे, तो पण स्वभावें अलिप्त छे. निरामय छे, कर्मसंबंध छे पण कर्मथी न्यारो छे, निःसंग छे, एहवो आत्मा जेवारे ओलखाणमां आवे, पछी तेहज साधक आत्मा पोतानुं तत्त्व जे शुद्धनिश्चयनयथी वस्तुस्वभाव तेहमां रमे, अनादि पौद्गलिक अशुद्धवर्णादिरमण तजिने, पोताना ज्ञानादि अनंतगुणमां रमे, एहज तत्त्व चारित्रता प्रगटें, पछी शुचि केतां पवित्र निर्मल ध्यानते प्रथम अरिहंतादि गुणीना गुण स्वरूपमां तन्मयतारूप धर्मध्यान ध्यायीने पोताना अनंता पर्यायनी परिणति प्राग्भाव अनुभवैकत्व सत्तागत तिरोभावीनुं भासन एकत्व शुक्लध्यान भणी जे पुरुष आदरे, केतां अंगीकार करे, ते पुरुष सर्व विभाव क्षय करीने परम समतारसना धाम एहवा स्वामी श्री जिनेंद्रदेव, तेहनी मुद्रा पामे, एटले वीतरागवस्था पामे, निर्मल पूर्णानंदी थाय ॥ ४ ॥

प्रभु छो त्रिभुवननाथ, दास हुं ताहरो हो लाल ॥ दास० ॥
 करुणानिधि अभिलाष, अछे मुक्त ए खरो हो लाल । अ० ।
 आत्मवस्तु स्वभाव, सदा मुक्त सांभरो हो लाल ॥ स० ॥
 भासन वासन एह, चरण ध्यानें धरो हो लाल ॥ च० ॥ ५ ॥

अर्थः—हवे प्रभुथी विनति करी पोतानो मनोरथ कहे छे, हे प्रभु ! तमे त्रिभुवननाथ छो, सम्यग्दर्शनादि गुण पमाडवाना तथा रखवालवाना परम कारण छो, अने हुं तमारो दास छे, इहां श्री वीतरागनुं दासपणुं तो समकिती, देशविरति,

तथा सर्वविरतिने विपे छे. पण इहां तो भद्रकपणानुं उपचार वचन छे, माटे हे करुणानिधि ! हे करुणाना समुद्र ! मुक्तने ए सरो अभिलाष छे, ते कहूं छूं, जे माहरो आत्मानो वस्तुस्वभाव " सेण दीहेण हस्सेण वट्टेण तसेण चौरंसेण परिमंडलेण किण्हेण नीलेण लोहीएण हालिदेण सुकिलेण सुरहिण दुरहिणा तिच्चेण कड्डएण कसाएण अंत्रिलेण मड्डुरेण गुरुएण लहुएण सीएण उण्हेण णिण्हेण लुख्खेण काऊण रुहेण संधेण इत्थीण पुरिमेण अभहापरिणेषणे उवमाणविज्झति अरूवी सत्ता अप-यस्स पयं नत्थी सेणं सदेणं रुवेण गधेण फासेणं इति आ-चारांगोक्तं " तथा शुद्धस्वसत्ता स्वरूपी, अनंत ज्ञान, दर्शन, चारित्र, वीर्य, अनंत स्वरूपकर्त्ता, स्वरूपभोक्ता, स्वरूपपरिणा-मी, असंख्यप्रदेशी, प्रतिप्रदेशे अनंतपर्यायी, नित्यानित्यादि अनंतस्वभावी, स्वकीयकारकचक्रपरिणामीरूप, माहारो स्व-भाव, ते सदा निरंतर मने सांभरो, भासनमा रहो, वासना, प्रतीत, भासन, ज्ञान, चरण, तेमांहे रमण, ध्यान तेहज स्वभा-वमां तन्मयता धरो. ए मनोरथ सदा माहरो छे, साधकभावें साधक रीतें सिद्धावस्थायें सिद्धरीतें सदा रहेजो, ए अभिलाष छे ॥ ५ ॥ इति ॥

प्रभुमुद्राने, प्रभु प्रभुता लखे हो लाल ॥ प्र० ॥

द्रव्यतणे साधर्म्य स्वसंपत्ति ओलखे हो लाल ॥ स्व० ॥

ओलखतां बहु मान, सहित रुचि पण वधे हो लाल ॥ स० ॥

रुचि अनुयायी वीर्य, चरणधारा सधे हो लाल ॥ च० ॥ ६ ॥

अर्थः—इहा कोई पूछे जेतु ताहरा आत्मधर्मनो रुचि-यत थयो, तेवारें प्रभुजीनुं शुं काम छे ? तेने उत्तर जे, आत्म-स्वभाव विसरी, परमावरणी थइ, ए माहारो आत्मा शरीरसंगी,

વ્યાસંગી, અનંગી, કુલિંગી, તથા લિંગીપણે મમતાલિંગી થઈ રહ્યો છે. સ્વસત્તા ધર્મ વિસરી ગયો છે, તે હવે અનંતજ્ઞાની, પરમ અમોહી, પ્રભુની મુદ્રા, આપનાનિષ્પેશરૂપ તેહનો યોગ મલે તેવારે અનંતગુણ રૂપ, સકલજ્ઞાયક, શુદ્ધાત્મરૂપ એવી શ્રી પ્રભુની પ્રભુતા તેને લખે, કેતાં ઓલખે, તે ઓલખ્યા પછી જીવદ્રવ્યપણાના સાધર્મે કેતાં સરખાપણે લે સિદ્ધ થયા, તે પણ જીવ અને હું પણ જીવ માટે સત્તાયે સરિખા છેયે. ગુણપર્યાય સ્વભાવે તુલ્ય છેયે. તો જેવી સંપદા શ્રીસુવિધિનાથ પરમેશ્વરને પ્રગટ થઈ છે, તેટલીજ સંપદા માહરી સત્તામાં પણ છે, તેથી હું પણ તે પરમેશ્વર જેટલી સંપદાનો ધણી છું, એમ ઓલખ્યા પછી તે સંપદા ઉપર વહુમાન આવે, તેથી તે સંપદાની રુચિ પ્રગટે, જે એહવી સંપદા માહારે કેવારે નીપજશે ? અને જેની રુચિ હોય, તેહનો ઉદ્યમ થાય, તેવારે વીર્યગુણનું સ્ફુરણ તે પણ રુચિને અનુયાયી છે, અને જે દિશે વીર્ય સ્ફુરે, તેહમાંજ રમણ થાય. એટલે તેહનુંજ નીપજવાનું આચરણ થાય, એટલે પ્રભુ દીઠે પ્રભુની પ્રભુતા માસે, તે પ્રભુતા પોતામાં જાણે પછી તે પ્રગટ કરવાની રુચિ ઉપજે, તેથી રુચિનું વીર્ય તથા ચારિત્ર જે રમણ, તે પણ તે દિશે સર્વે, તેવારે તે સિદ્ધતા પ્રગટે, તેથી જિનમુદ્રાનો યોગ તે વધું સાધન છે, એ માર્ગ કહ્યો ॥ ૬ ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥

શાયોપશમિક ગુણ સર્વ, થયા તુજ ગુણરસી હો લાલ ॥ થ૦ ॥
 સત્તા સાધન શક્તિ, વ્યક્તતા ઉલ્લસી હો લાલ ॥ વ્ય૦ ॥
 હવે સંપૂરણ સિદ્ધિ, તણી શી વાર છે હો લાલ ॥ ત૦ ॥
 દેવચંદ્ર જિનરાજ, જગત્ર આધાર છે હો લાલ ॥ જ૦ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—પછી શાયોપશમિગુણ ચેતના વીર્ય, દાનાદિ

સર્વ, જેવારેં તુમ્મ કેતાં તારા ગુણના રસી થયા, તેવારેં તે નિષ્પ-
ન્નગુણ રસી ચેતના થવાથી અનંતગુણરૂપ સત્તા તેહનું સાધન
નિપજાવવાની આત્મશક્તિ ઢંકાણી હતી, તે વ્યક્ત કેતાં પ્રગ-
ટપણે ઉલ્લસી કેતાં ઉલ્લાસ પામી. હવે નિમિત્ત કારણ મલે
ઉપાદાન કારણ પ્રગટે, આત્મા તત્ત્વરુચિ, તાત્ત્વિક, તત્કાલંવી
થાય, તો સંપૂર્ણ અવિનાશી સિદ્ધતા નિપજતાં શી વાર છે ?
ઐત્લે પુષ્ટકારણેં નિયમા કાર્ય નિપજે, તે માટે દેવચંદ્ર સ્તુતિ
કર્તા, અથવા સર્વદેવમાંહે ચંદ્રમા સમાન તે જિનરાજ, શ્રીવી-
તરાગ, તે સર્વજીવના આધાર છે, ઐત્લે જિનમુદ્રાને આલબનેં
અનંત જીવ સિદ્ધિ વર્યા, તેથી અરિહંતાલંબને સિદ્ધતા નિપજે,
એ નિયામક છે, વાસ્તે અરિહંતસ્મરણ, વદન, નમન, સ્તવન,
ધ્યાન કરો, હે મહ્ય જીવો ! તમને ઐહીજ આધાર છે ॥ ૭ ॥
इति श्रीसुविधिजिनस्तवनम् ॥

अथ दशम श्रीशीतलनाथाजिन स्तवनं ॥

॥ आदर जीव क्षमागुण आदर ॥ ए देशी ॥

शीतल जिनपति प्रभुता प्रभुनी,
मुक्तथी कहीय न जाय जी ॥

अनतता निर्मलता पूर्णता,
ज्ञान विना न जणाय जी ॥ शी० ॥ १ ॥

अर्थः—हवे दशमा परमेश्वर श्रीशीतलनाथजीनी स्त-
वना करे છે. શ્રીશીતલનાથની અનત અવિનશ્વર આત્મિક
પ્રભુતા તે પ્રત્યક્ષ તો કેવલીને ગમ્ય છે, અને સમ્યગ્દષ્ટિ તત્ત્વ-
રુચિને તો શ્રદ્ધામાં છે, તે કહે છે. હે શીતલ જિનપતિ ! તુમને

કષાય, તૃષ્ણા, નોકષાય, તાપરહિત પરમ વીતરાગતા, નિસ્પૃ-
હતા, પરમ પરમાવ અભોગ્યતા રૂપ, શીતલતા પ્રગટી છે,
અને પતિ કેતાં હીણમોહી પ્રમુખના પતિ તેની પ્રભુતા-ઠકુરાહ
અનંત સહજ સંપદા તે મુજ અલ્પજ્ઞાનીથી તો કહી ન જાય, કેમ
જે સિદ્ધના અભિલાષ્ય, અનભિલાષ્ય, સર્વપર્યાય નિરાવરણ
પ્રગટ થયા છે, તેમાં અનભિલાષ્ય પર્યાય શ્રીકેવલી જાણે, પણ
વચને અગોચર છે, માટે કહિ શકે નહીં, અને અભિલાષ્ય
પર્યાય અનંતા છે, તે પણ વચનનો ક્રમ પ્રવર્તન છે માટે મિત
આડે કહેવાય નહીં. તિહાં અનંતા જીવદ્રવ્ય, તે એકેકા દ્રવ્ય-
ના પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે, તે વલી એકેકા પ્રદેશે જ્ઞાનાદિ ગુણ
અનંતા છે, તે વલી એકેકા ગુણના પર્યાય અનંતા છે, તે
મધ્યે સ્વભાવ અનંતા છે ॥ ઉક્તં ચ ॥ જીવાપુગ્ગલ સમયા, દવ્વ
પણસા ય પજ્જવા ચેવ ॥ થોવાણંતાણંતા વિસેસમહિયા દુવ્વેણં-
તા ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ તથા નિર્મલતા તે એ સર્વ પર્યાય નિરાવરણ,
નિઃસંગ નિઃસ્સહાય છે. અને પૂર્ણતા કેતાં સર્વ શક્તિ પ્રગટભાવે
પૂર્ણ છે, તે સર્વ કેવલ જ્ઞાન વિના જણાય નહીં ॥ ૧ ॥ ઇતિ
પ્રથમ ગાથાર્થઃ ॥

ચરમ જલધિ જલ મિણે અંજલિ,

ગતિ મીપે અતિવાય જી ॥

સર્વ આકાશ ઓલંધે ચરણે,

પણ પ્રભુતા ન ગણાય જી ॥ શી० ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—ત્યાં દૃષ્ટાંત, જેમ ચરમ કેતાં છેલ્લો જેની સા-
ધિક ત્રીન રજ્જુ, બાહ્ય પરિધિ છે, એવો જલધિ કેતાં સ્વયં-
ભૂરમણ સમુદ્ર તેહનું પ્રવલ જલ, તેને કોઈ અંજલિયે માપી
શકે, અથવા કોઈ એવો પણ હોય જે અત્યંત વલય કાલના

मोहोटा वायरानीं गतें चाले, तथा कोड अनंता लोकालोक
मली सर्व आकाश तेने चरणे केतां पगे करी ओलंधे एहवो
तो कोड होय नहीं, परंतु दृष्टांत मात्र दीघो छे, जे एहवा
शक्तिमंतथी पण निष्पन्न श्रीसिद्धपरमेश्वरनी जे प्रभुता ते
क्षायोपशम शक्तिवालाथी गणी जाय नहीं, अने श्रीवीतराग
सर्वत्रनी प्रभुता संपूर्ण ज्ञानी जाणें. परंतु ते पण वचनयोगें
कहि शके नहीं, ते माटे अनंत छे ॥ २ ॥ इति द्वितीय
गाथार्थः ॥

सर्वद्रव्य प्रदेश अनंता,

तेहथी गुणपर्याय जी ॥

तास वर्गथी अनंत गुणुं प्रभु,

केवल ज्ञान कहाय जी ॥ शी० ॥ ३ ॥

अर्थः—हवे ते अनंतता कहे छे. सर्व जीवद्रव्य तथा
अजीवद्रव्य अनंता छे, तेथी सर्वद्रव्यना प्रदेश अनंता छे,
तेमां आकाश प्रदेशनी अनंतता अति मोटी छे, तेहथी बली
गुणनी अनंतता घणीज मोटी छे, तेहथी बली पर्याय अनंत
गुणा छे, ए अधिकार अन्य बहुत्वपदथी जोड़ लेजो, यद्यपि
पर्याय जे छे, ते मूलधर्म गुणथी भिन्न नथी, वस्तुमां पर्याय
परिपाटी छे, ते पर्यायनो समूह मली एकर कार्य करे, ते प्रवृ-
त्तिने गुण कहे छे, परंतु पर्यायनीज प्रवृत्ति छे, अने द्रव्य
ते आधार छे, परंतु संज्ञा, मत्स्या, लक्षण, कार्यभेदें पर्यायथी
गुण भिन्न छे, ते माटे गुणनी भिन्न व्याख्या उत्तराध्ययनादि
मूर्ते छे ॥ उक्तं च ॥ दब्बाणय गुणाणय, पज्जाणय नाणेणं ॥
नाणे नाणेहिं दसियं ॥ इति पुनः गुणाणामामओ दब्बं, एग-
दब्बस्मिया गुणा ॥ लरकणं पज्जाणतु, उमओ निस्मिया

મવે ॥ ૧ ॥ ઇત્યાદિકથી ભિન્ન વ્યાખ્યા છે, તિહાં પન્નવણા-
 સૂત્રેં કહ્યું છે. એ સેણં મંતે જીવાણં પુગ્ગલાણં સવ્વદવ્વાણં
 સવ્વપણ્ણાણં સવ્વપજ્જવાણય કયરે કયરેહિંતો અપ્પા વા બહુયા
 વા તુલ્લા વા વિસે સાહિયા વા સવ્વ થોવા જીવા પુગ્ગલા અણંત-
 ગુણા અદ્ધા સમયા અણંતગુણા સવ્વદવ્વા વિસેસાહિયા સવ્વપણ્ણા
 અણંતગુણા સવ્વપજ્જવા અણંતગુણા ॥ ઇતિ ગણધરવાકયાત્ એટલે
 શ્રીપ્રમુજીનો કેવલજ્ઞાનગુણ તેની અનંતતા તે આવી રીતે છે
 કે છ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય સર્વ અસ્તિપણે રહ્યા છે, તે સર્વને
 જાણે, તથા તેની પરસ્પરની અપેક્ષાએ નાસ્તિપણું અનંતું રહ્યું
 છે, તે સર્વને પણ શ્રીપ્રમુજીનો કેવલજ્ઞાનગુણ જાણે, તથા એ
 સર્વથી અનંત ગુણા વલી વીજા ભાવ હોય, તો તેને પણ
 જાણે, એમ અનંતી શક્તિ છે, તેમ દર્શનની પણ તેટલીજ
 શક્તિ છે, તેમાટે દ્રવ્યના પ્રદેશ પર્યાય તેના વર્ગ કરીયે,
 તેહને વલી અનંતગુણો ગુણાકાર કરીયે એટલું હે પ્રમુ ! હે
 પરમેશ્વરજી ! તમારું કેવલજ્ઞાન કહેવાય છે. તે શ્રી ભગવતી
 સૂત્રેં ॥ અમિયં નાણં કેવલિસ્સ ॥ એમ કહ્યું છે ॥ ૩ ॥ ઇતિ
 તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥

કેવલ દર્શન એમ અનંતુ,

ગ્રહે સામાન્ય સ્વભાવ જી ॥

સ્વપર અનંતથી ચરણ અનંતું,

સમરણ સંવર ભાવ જી ॥ શી० ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—એટલા સર્વ ભાવ તે સર્વ સામાન્ય યુક્ત છે, તે
 સર્વ કેવલજ્ઞાનગમ્ય છે, અથવા સામાન્યાશ્રયી છે, જે વિશેષ તે
 સામાન્ય વિના નહીં, અને સામાન્ય તે વિશેષ વિના નહીં. સર્વ
 પદાર્થ સામાન્યવિશેષ રૂપ છે ॥ ન સામન્ન તત્ત્વો નત્થિ, વિ-

सेसो खपुष्पं ग ॥ तथाच ॥ संमतौ ॥ द्रव्यं पञ्च विउअं
द्रव्य विउत्ता पञ्चवा नत्थि ॥ उप्पायठिइ भंगा, हवइ दविअं,
लख्खणं एव ॥ १ ॥ इति ॥ ते माटे सर्व द्रव्यने विपे सामा-
न्य धर्म अनंता छे, ते सर्व केवल दर्शनगुणें देखे छे. तेथी पण
अनतगुणा सामान्य धर्मने देखी शके एवी शक्ति छे, तेथी
एटला पर्यायमय केवल दर्शन गुण छे.

उक्तं च विशेषावश्यकं ॥ यावंतोहि ज्ञेयस्य पर्याया स्ता-
वंतस्तदवभासकत्वेन ज्ञानस्याप्येष्टव्याः ॥ तथा भगवतर्यगे ॥
अणंता दंसणपञ्चवा इति ॥ चास्ते केवल दर्शन पण अनंतुं
छे, ए दर्शन, सर्व पदार्थना अस्तित्व, सत्त्व, वस्तुत्व, प्रमेयत्वादि
सामान्य द्रव्यास्तिकने देखे छे. एम चारित्र गुण ते पण अनं-
तपर्यायी छे, पोताना आत्माना सर्व पर्याय ते सर्व स्वधर्म छे,
तथा पोताथी भिन्न अनंता जीव द्रव्य तथा सर्व अजीव द्रव्य
तेहना धर्म ते परधर्म छे, एटले सर्वस्वधर्ममा रमण, परधर्ममा
अरमण, ए सर्व पर्याय चारित्रना छे, एटले स्वरूपरमण, पर-
भावनिवृत्ति, ए चारित्रनी परिणति छे, अने अनादिनुं जे
पररमणीयपणु भूलथी थयुं हतुं, ते निवारीने स्वशक्ति चेत-
नावीर्यादिकनी परिणति ते परभावथी रोकनीने स्वरूप विपे
राखवी ए संवरभाव ते चारित्रनी अनंतता छे. ते संयमश्रेणी
श्री व्यवहारभाष्यें कही छे. जे सर्व जीवथी अनतगुणा चारि-
त्रना उघाडा विभागनी एक वर्गणा करियें, तेवी असंख्याती
वर्गणायें एक स्पर्द्धक थाय. तेवा असख्यात स्पर्द्धकें एक संय-
मस्थानक थाय. ते सर्व जघन्य संयमस्थान ते वली असख्य
पद्गुणरीतें असंख्यपद्गुण करतां सर्वोत्कृष्ट असंख्यातम्व संयम
स्थान थाय. ए चारित्रनी अविभागनी अनतता देखाडी, ते

સર્વ ચારિત્રગુણ હે પ્રભુ ! તમારો નિરાવરણ છે, તે માટે ચારિત્ર
અનંતું છે ॥ ઇતિ ॥

દ્રવ્ય ક્ષેત્ર ને કાલ ભાવ ગુણ,
રાજનીતિ એ ચાર જી ॥

ત્રાસ વિના જડ ચેતન પ્રભુની,
કોઈ ન લોપે કાર જી ॥ શી० ॥ ૫ ॥

અર્થ:—એમ વીર્યાદિક ગુણની સ્વધર્મે અનંતતા જા-
ણવી, એવી અનંત સ્વગુણ સંપદામયી છો, વલી હે નાથ ! હે
પરમેશ્વર ! તમે જગત્માં જીવ તથા અજીવ તેહના જે ગુણ,
સ્વભાવ, પર્યાય, તે સર્વ ૧ દ્રવ્ય, ૨ ક્ષેત્ર, ૩ કાલ, ૪ ભાવ,
એ રીતે ચાર પરિણમનપણે છે, અને તમારા જ્ઞાનાદિક ગુણ, તે
પણ દ્રવ્યાદિક ચાર પરિણમને પરિણમે છે, અને સર્વ સ્વપરરૂપ
ધર્મનું જાણપણું કરે છે, તે પણ ચાર પ્રકારે પરિચ્છેદન કરે છે.
તે ચાર પ્રકાર કહે છે. ૧ સમુદાય, તે દ્રવ્યધર્મ જાણવો.
૨ આધારતા તે ક્ષેત્રધર્મ જાણવો. ૩ વર્તના ઉત્પાદવ્યયરૂપભાવ,
તે કાલધર્મ જાણવો, નિશ્ચે વિચારતાં તો કાલ દ્રવ્ય ભિન્ન નથી,
કેમકે પંચાસ્તિકાયની વર્તના તે કાલધર્મ છે, એ તત્ત્વાર્થ તથા
ધર્મસંગ્રહણી અને વિશેષાવશ્યકમધ્યે ઘણી ચર્ચા છે. અનપેક્ષિત
દ્રવ્યાસ્તિકનયે એહને દ્રવ્ય કહ્યું છે, પરંતુ જાતે દ્રવ્યાસ્તિકપણું
આમાં નથી, તેથી દ્રવ્યની વર્તના તે કાલ, ૪ તથા દ્રવ્યનો
મૂલધર્મ તે ભાવ, એ રીતે સર્વપરિણમન છે, એ શ્રી વતિરાગ
નિષ્પન્નતત્ત્વી પ્રભુની રાજનીતિ ચાર પ્રકારની છે, વલી શ્રીપ્રભુની
આજ્ઞા સર્વ દ્રવ્ય માને છે, એટલે સ્તવનાપદે આરોપ માટે કહે
છે. જે અન્ય રાજાની આજ્ઞા કોઈક માને, કોઈ ન માને, પણ
હે પ્રભુ ! જે રીતે તમો તમારા જ્ઞાનમાં જાણો છો તે રીતે

તમારું જ્ઞાન પરિણમે છે, તે રીતે સર્વ દ્રવ્ય પરિણમે છે, જે રીતે તમે પ્રરૂપણા કરો છો, તેજ રીતે સર્વ દ્રવ્યની પરિણતિ છે, માટે તમે કોઈને કહેતા નથી, તથા કોઈને ત્રાસ કરતા નથી, મય પમાડતા નથી, પરંતુ તે તમારા જ્ઞાનની પરિણતિ લોપી ચાલતા નથી, આજ્ઞા લોપતા નથી, એહવી સહજ આણા સમ્યગ્દષ્ટિ, દેશવિરતિ, સર્વવિરતિને દષ્ટ છે, માટે નિઃપ્રયાસ અખંડ આણા છે ॥ હતિ ॥ ૫ ॥

શુદ્ધાશય થિર પ્રમુ ઉપયોગે,

જે સમરે તુમ્હ નામ જી ॥

અવ્યાવાધ અનંત પામે,

પરમ અમૃતસુખ ધામ જી ॥ શી૦ ॥૬॥

અર્થ:—હવે પ્રમુસેવાનું ફલ કહે છે. જે સાધક જીવ. શુદ્ધ નિર્દૂષણ આશય કરીને ક્ષુદ્રાદિક આઠ દોષને ટાલીને એટલે ક્ષુદ્રાદિક દોષ રહિત જે કરે, તે કાર્યનો સાધક થાય. શ્રીહરિમદ્ભગવદ્ગીતા કહ્યું છે ॥શ્લોક॥ ક્ષુદ્રો લોભરતિર્દીનો, મત્સરી મયવાન્ શઠઃ ॥ અજ્ઞો ભવામિનંદી ચ, નિષ્ફલારંભસાધકઃ ॥ ૧ ॥ તથા દગ્ધાદિક દોષ રહિત તથા વિપ્રઅનુષ્ઠાન જે રૂઢ લોક ફલની આશા, અને ગરલાનુષ્ઠાન જે પરમર્થે દ્વિત્રિયસુખની વાંછા, વલી અન્યોઽન્ય અનુષ્ઠાન તે સાધ્ય શૂન્યસાપેક્ષતા વિના જે કરવું, इत्यादि દોષ ટાલી જિન આજ્ઞા પ્રમાણે, વિધિ સહિત, પ્રીતિ, ભક્તિ, વચન અસંગરીતે. તદ્દહેતુ તથા અમૃત અનુષ્ઠાને. તિહાં તદ્દહેતુ તે, જે એક તેહીજ સાધન સાચું કરવાને અર્થે મોક્ષ નિપજાવવા માટે. અને અમૃત તે ત્રિકરણ યોગની એકતા હર્ષસહિત તન્મયપણે નિરામય સાધન. એ રીતે થિર થઈને શંકાદિ ચપલતા રહિત શ્રીપ્રમુજીના સ્વજાતિ સ્વમાવિકર્ણ્ય કરી ઉપયોગ પ્રમુ

ગુણે જોડીને જે મવ્યજીવ આત્માર્થી થઈને શ્રીશીતલનાથ
પરમસમતામયી પ્રભુનું ધ્યાન કરવાને તેહનું નામ સમરે કેતાં
સંભારે, તે જીવ અનુક્રમે ગુણીને આલંબને આત્મોપાદાની થઈને
નિષ્કર્મા થાય, તેવારે તે અનંતું અવ્યાવાધ સુખ, પરસંગ રહિત
આધ્યાત્મિક સુખ પામે. તે સુખ કેહવું છે ? તો કે પરમ
ઉત્કૃષ્ટ અમૃત અવિનાશી સહજ જ્ઞાનાનંદાદિક અનંત સુખનું
ધામ છે ॥ ઉક્તં ચ ॥ સિવ મયલ મરુય મણંત મચ્ચય મઘ્વા
વાહ. પપ્પુણરાવિત્તિ સિદ્ધગઢ નામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં ॥ તથા
સંમતિગ્રંથે ॥ અહ સુહય સયલ જગસિહર મરુવ નિરુવમ
સહાવ સિદ્ધિસુહં ॥ અનિહણ મઘ્વાવાહં તિરિયણસારં અણુહ-
વંતિ ॥ ૧ ॥ એહવાં સુખ પામે ॥ ૬ ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥

આણા ईश्वरता निर्भयता,
निर्वाछकतारूप जी ॥

भावस्वाधीन ते अव्यय रीते,

एम अनंतगुण भूप जी ॥शी०॥७॥

અર્થ:—તથા પ્રભુતાના લિંગ આણાદિક છે, તે કહે છે.
બીજાની આજ્ઞા તો સ્વાર્થે તથા ભયથી કોઈ માને, અને પ્રભુ
શ્રીઅરિહંતની આજ્ઞા તો સહેજે કોઈ દ્રવ્ય લોપતું નથી, તથા
જે લૌકિક પ્રભુતાના ધણી, તેતો પૌદ્ગલિક માનોપેત સંપદાના
ધણી છે, અને શ્રીર્થકર તો જગદુપકારી અનંત સહજ સંપ-
દાના ईश्वर છે તેથી ईश्वरता અદ્ભુત છે. બીજા રાજાદિક તો
માત્ર પોતાના સેવકોથીજ ભય પામે નહીં, પરંતુ પરચક્ર તથા
મરણાદિ ભય સહિત છે. અને માહારો પરમેશ્વર નિર્મલાનંદ
કારણ શુદ્ધ દેવ તો સર્વકાલ સર્વભય રહિત છે, સ્વ અસ્તંડ
અવિનાશી સંપદા પરમનિર્ભયતાવંત છે, તથા જગત્માં ઈંદ્ર,

चंद्र, चक्रवर्ति, ते तृष्णाने उदर्ये इच्छादोषमयी छे, इच्छाथी संपदा अपूर्ण छे, अने श्रीवीतराग तो स्वसंपदापूर्ण प्रागभावना भोगी छे, तेथी समस्त परसपदाने अवांछे, माटे निर्वन्धकतामयी छे. वली श्रीप्रभु परमात्मा तेहना जे भाव केतां भावधर्म शुद्धचिदानंदादिक, ते सर्वस्वाधीन छे. पराधीन नथी वली ते अव्यय केतां अविनाशीपणे ध्वंसरहित छे. ए रीते अनंतगुण जे पूर्वे कहा तेना राजा छे ॥इति सप्तम गाथार्थः॥

अव्यावाध सुख निर्मल ते तो,

करणज्ञाने न जणाय जी ॥

तेहज एहनो जाणंग भोक्ता,

जे तुम समगुण रायजी ॥ शी० ॥ ८ ॥

अर्थः—हे प्रभुजी ! जे अव्यावाध अर्तीन्द्रिय सुख ते अनंतुं स्वभोगीपणे तमे भोगवो छो, ते अव्यावाध सुखनुं ज्ञान केतां जाणपणुं ते करण केता इन्द्रियोने आधीन जे मतिज्ञान तथा श्रुतज्ञान छे, तेणें करी जणाय नहीं, तथा अवधि मनःपर्यवज्ञान ते यद्यपि इन्द्रियोने आधीन नथी, तो पण ते रूपीभावना जाणंग छे, पण जीवस्वरूपने जाणी शके नहीं, जे माटे त्रयोपशमज्ञाने अव्यावाधनुं स्वरूप जाण्युं न जाय, पण जे जीव तुम्ह समान गुणना राय केतां स्वामी थया, तेहज परमात्मा, ए अव्यावाध गुणनुं स्वरूप जाणे, तथा भोगवे, बीजाने प्रगट नथी, केमके आत्मधर्म अर्तीन्द्रिय छे माटे तेहना भोगी सिद्ध भगवंत छे, बीजाथी ए भोगवाय नहीं ॥ ८ ॥ इति ॥

एम अनंत दानादिक निजगुण,

वचनातीत पंडुर जी ॥

वासन भासन भावें दुर्लभ,

प्रापति तो अति दूर जी ॥ शी० ॥ ६ ॥

अर्थः—एम अनंता दानादिक केतां दान, लाभ, भोग, उपभोग, वीर्य, सिद्धत्व प्रमुखगुण, हे प्रभुजी ! ताहरे प्रगट छे, ते वचनने गम्य नथी, पंडूर केतां मोहोटा छे, एहवा आत्मगुणनी वासन केतां श्रद्धा, भासन केतां जाणपणुं, ते पामवुं दुर्लभ छे, तो प्रगटपणे एहवी सिद्धता पामवी सिद्धतानी प्राप्ति थवी तेतो घणीज वेगली छे ॥ इति नवम गाथार्थः ॥

सकल प्रत्यक्षपणे त्रिभुवनगुरु,

जाणुं तुझ गुण ग्राम जी ॥

बीजुं कांहिं न मागुं स्वामी,

एहि करो मुज काम जी ॥ शी० ॥ १० ॥

अर्थः—हे त्रिभुवनगुरो ! ताहरी गुणसंपदा अनंती ते सर्व हुं प्रत्यक्षपणे जाणुं एहीज मागुं छुं, एहीज इच्छा छे, माहरे एहीज काम छे, जे ताहरी संपदा ते केवलीने प्रत्यक्ष छे, माटे केवल ज्ञान मागुं छुं. परंतु हे प्रभुजी ! हुं बीजुं कांहिं पण मागतो नथी ॥ १० ॥ इति दशम गाथार्थः ॥

एम अनंत प्रभुता सर्द्धहतां,

अर्चे जे प्रभु रूप जी ॥

देवचंद्र प्रभुता ते पामे,

परमानंद स्वरूप जी ॥ शी० ॥ ११ ॥

अर्थः—एम अनंती प्रभुनी प्रभुता, परमात्मता, सर्वप्रदेश निरावर्णता अनंत पर्याय, निरावरणता सकलज्ञानादि गुण निरावरणता, तेने सर्द्धहतां समकित गुण प्रगटे, ते प्रभुना गुणनी

વહુ માન સહિત પ્રતીત કરતાં જે જીવ શ્રીશીતલનાથ પ્રભુના યોગે પ્રભુને અર્ચે, તે પ્રભુને અર્ચવાનો અધિકાર શ્રીરાયપ્પસેણી સૂત્રમધ્યે કહ્યું છે.

॥ અત્યેગદયા વંદણવત્તિયાણ પૂયણવત્તિયાણ સકારવ-
ત્તિયાણ સમ્માણવત્તિયાણ સુઅ સુણિસ્સામો વાગરણં પુન્હિસ્સામો
અચ્છે ગદયા જિણમત્તિયા અમ્મોત્તિ અત્યેગદયા જીય મેયંતિ ॥
ए आलावानी टीकामां अर्थ कर्यो छे, तथा प्रभुजीनो योग
न मळे तो प्रभुनी स्थापना ते पण प्रभु समान छे. જે
શ્રીઅરિહંતને વાંદવાનું ફલ સૂત્રે કહ્યું છે ॥ દિયાણ સુદાણ
નિસ્સેસાણ અણુગામિયત્તાણ ॥ અને જિનપ્રતિમાને વાંદવાનું ફલ
પણ એહીજ આલાવે કહ્યું છે, તથા સાધુને અધિકારે મહાવ્રત
પાલવાનું ફલ પણ એહીજ કહ્યું, એમ સૂત્રે અનેક અધિકાર
કહ્યા છે, તે માટે પ્રભુના રૂપને પૂજવાનો મોટો લાભ છે,
કોઈ દ્રવ્યહિંસા દેહીને ભય પામે, તેણે ઉપયોગ દેવો જે સૂત્રે
પરજીવની દયાનું ફલ શાતાવેદની કહી છે, અને આપણો
આત્મા જ્ઞાનાદિકગુણે જોડીયે, તો માવદયા થાય તે મોહહેતુ
છે, અને માવહિંસા તે હિંસા છે, તથા દ્રવ્યહિંસા તે માવ-
હિંસાનું કારણ છે, પરંતુ હિંસા નહીં. હહાં શ્રીમાણ્યકારનું વચન
લખે છે ॥

एवमहिंसा भावो, जीव घणंति नयतजिओमिहिय ॥ सत्थो
वह्य मजीव, नयजीव घणंतितो हिंसा ॥ १ ॥ नन्वेवं सति
लोकस्यातीव पृथिव्यादिजीव धनत्वात् हिंसाऽभावः सयतैरपि
अहिंसाव्रतमिति निर्वाहयितुमशक्यमिति, માટે પાંચ થાવરચાદ
રની વહુલતાયે સાધુને પણ આહાર, વિહાર, વંદન વિનય, વૈયા
વચ્ચાદિક કરતાં અહિંસાવ્રત કેમ રહે ? ત્યાં કહે છે. જીવા-

कुले लोके अवश्यमेव जीवघातः संभाव्यते जीवांश्च घ्नन् कथं-
हिंसको न स्यादिति ? उत्तरं. नय घायउत्ति हिंसो, घायतोत्ति
निस्थिय महिंसो ॥ नविरलजीवमहिंसो, नय जीव घणंति तो
हिंसो ॥ १ ॥ अहणंतोवि हु हिंसो, दुट्टतणुओ मओ अहिम-
रोव्व ॥ बाहिंतो नवि हिंसो, सुद्धत्तणुओ जहा विजो ॥ २ ॥
नहि घातक इत्येतावता हिंस्रः नवा घ्नपि निश्चयमतेन हिंस्रः,
नापि विरलजीवमित्येतावन्मात्रेण हिंस्रः पुनः ॥ असुभो जो
परिणामो, सा हिंसा सोओ बायरनिमित्तं ॥ कोवि अवेखि
जनवा, जंम्हाणे गित्तिया वज्जं ॥ १ ॥ असुभ परिणाम हेऊ,
जीवाबाहो तित्तो मया हिंसा ॥ जस्स उ नसो निमित्तं, संतो-
विन तस्स सा हिंसा ॥ २ ॥ जीव वधो अशुभपरिणाम हेतुः
तदा हिंसा यदि अशुभपरिणामहेतुर्न तदा हिंसा न इति ॥
सदाढओ रइफला, नविय मोहस्स भावसुद्धाओ ॥ जह तह
जीवाभावो, न सुद्धमणसोविहिंसाए ॥ इति ॥

आगमप्रमाणे द्रव्यहिंसा ते कारणरूप छे, ते विषयकषा-
यना अर्थीने हिंसा छे, परंतु जिनगुणनुं बहुमान करनारने जि-
नपूजा कालें पुष्पादिकनी हिंसा ते हिंसानुं कारण नथी, श्री-
भगवतीसूत्रें पण क्रियाने अधिकारें एमज कहुं छे. वनस्पति
हणवाना पच्चक्खाणीने पृथ्वी खोदतां थकां वनस्पति हणाय तो
पच्चक्खाण भांगे नहीं, तो जिनपूजाए जिनस्वरूप अवलंबन
करतां आत्मगुण निर्मल करे, गुणीने स्मरणें अनेक गुणी
थया छे, तेमां मुनिने अनुमोदवा योग्य जिनभक्ति, रायप्प-
सेणीसूत्रें सूर्योभे नाटक कर्युं परंतु गौतमादिक श्रमणगणें दीडुं
ते सज्जाय जेटलो लाभ हतो, तो ते स्थानकें बेठा रह्या, तेथी
जिनभक्ति ते मोक्षसाधन छे, एम जे प्राणी जिनना रूपनं अर्चें

પૂજે, તે સર્વદેવમા ચંદ્રમા સમાન શ્રીઅરિહત દેવ તેહની પ્રમુતા પૂર્ણાનંદમય સંપદા પામે, એવું પરમાનંદનું કારણ શ્રીશીતલનાથ પ્રમુનું સેવન છે, તે સર્વજીવ કરો. અને સ્તુતિ કર્તા પણ દેવ-ચંદ્ર છે, તેણે પોતાનું નામ પણ સૂચવ્યું, એ શીતલ, પ્રમુ અનંત ગુણી છે, પરંતુ મદ્રરૂપણાયે જે જે ગુણ જાણ્યા, તે તે ગુણની સ્તવના કરવી ॥ ૧૧ ॥ હિતિ શીતલનાથ જિન સ્તવનમ્. ॥

॥ અથ એકાદશ શ્રી શ્રેયાંસજિનસ્તવનં ॥

॥ પ્રાણી વાણી જિનતણી, તુમે ધારો ચિત્ત મક્ષાર રે ॥ એ દેશી ॥

શ્રી શ્રેયાંસ પ્રમુતણો,

અતિ અદ્ભુત સહજાનંદ રે ॥

ગુણ એક વિષ ત્રિક પરિણમ્યો,

એમ ગુણ અનંતનો ઘંદ રે ॥

મુનિ ચંદ્રજિણંદ અમંદ દિણંદ પરે,

નિત્ય દીપતો સુસકંદ રે ॥ ૧ ॥

અર્થ:—શ્રીશ્રેયાંસ પ્રમુ પરમેશ્વર નિષ્પન્ન નિરાવરણ સ્વ-સ્વરૂપભોગીનો અતિ કેતાં અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ અદ્ભૂત કેતાં આશ્ચર્યકારી સહજાનંદ કેતાં અકૃત્રિમ સહજ સ્વભાવનો આનંદ છે. શ્રીશ્રેયાંસપ્રમુજી તે જીવદ્રવ્ય છે, સાધનરત્નત્રયી પરિણમીને સિદ્ધ થયા છે, તે સિદ્ધપણે અસંખ્યાત પ્રદેશી છે, અનંતગુણી છે. અનંતપર્યાયી છે, તે પ્રમુનો એક એક ગુણ તે ત્રણ ત્રણ પરિણતિરૂપ છે, સર્વદ્રવ્યનું અર્થ ક્રિયાકારીપણુ તે ગુણપરિણતિથી છે. તેમણે અસાધારણપણું વિશેષગુણની મુખ્યતાયે છે, અને સાધારણ ગુણની પરિણતિ પણ કર્તાદ્રવ્ય કર્તાને હાય છે, કર્તા

કરે તો પ્રવૃત્તે, કર્તા ન કરે તો ન પ્રવૃત્તે, પાંચ અકર્તા દ્રવ્યની ગુણપરિણતિ સદા પરિણમે છે, એ રીત છે, અને જીવ દ્રવ્યની ગુણપરિણતિ, સિદ્ધ અવસ્થાયે સદા પ્રવર્તે છે, પણ કારક ચક્રના વર્તનથી પ્રવૃત્તે છે, તે માટે આત્મદ્રવ્યના જ્ઞાનાદિક જે ગુણ છે, તે ત્રિવિધે પરિણમે છે. એ રીતે ત્રિવિધતા તે કરણ, કાર્ય, અને ક્રિયા, તે ગુણની તેહીજ ગુણમાં છે, એ ત્રણે પરિણામનો કર્તા તે આત્મા છે, તિહાં ઉપાદાનપણે પ્રકૃષ્ટ કારણ તે કરણ, અને તે કરણનું ફલ સાધ્ય તે કાર્ય, તથા તે કરવારૂપ પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા, કર્તાનો વ્યાપાર તે સિદ્ધઅવસ્થાયે અભેદરૂપ છે, જેમ જ્ઞાનગુણ તે કરણ જાણવું, અને તે જ્ઞાનગુણથી જે જ્ઞેય પદાર્થોનું જ્ઞાન થાય તે એનું સાધ્ય ફલ છે માટે એ કાર્ય જાણવું, તથા તે કાર્ય જાણવાને જે જ્ઞાનની સ્ફુરણા ઘટલે પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા જાણવી, એ ત્રણે અભેદ છે, એ ત્રિવિધપરિણામે પરિણમ્યા, એવા અનંતગુણના વૃંદ છે, એ શ્રીશ્રેયાંસ પ્રભુના સર્વગુણ વ્યક્તપણે સ્વકાર્યતાને કરે છે ॥ ઉક્તં ચ વિશેષાવશ્યકે ॥ જં કજ્ઞ કારણાઈ, પજ્ઞાયા વત્થુણો જઓ તેણ ॥ અન્નેણન્નેણ મયા, તો કારણ કજ્ઞ મયણેજ્ઞ ॥૧॥

इति वचनात् ॥

એમ કારણ કાર્ય ક્રિયાની અભેદતા પણ છે, તથા ભેદતા પણ છે, કાલે અભેદતા છે, સત્ત્વ, પ્રમેયત્વે અભેદતા છે, અને સંજ્ઞા સંખ્યા લક્ષણે ભેદતા છે, માટે એવી વ્યાખ્યા છે ॥ મુનિચંદ કેતાં મુનિ જે ત્રિકાલ અવિષયી તત્ત્વરમણી તે માંહે ચંદ્રમાસમાન અથવા મુનિચંદ જિણંદ તે જિન સામાન્યકેવલીમાં ચંદ્રમા સમાન, વલી અમંદ કેતાં દેદીપ્યમાન દિણંદ કેતાં સ્વર્થ તેની પરેં દીપતું છે, તેજ્જ જેનું તથા સુખકંદ કેતાં સુખનો

સમૂહ છે જેને એહવા શ્રીશ્રેયાંસ પ્રભુ તેહના સર્વ ગુણ વ્યક્તપણે-
સ્વકાર્યને કરે છે ॥ ૧ ॥

હવે આત્માના અનંતા ગુણ છે, તેમાંહે મુખ્ય ગુણ તે
ઉપયોગ છે ॥ સવ્વાઓ લહિઓસાગારોવઉત્તસ ઉવવજ્જહ તો
અણગારો વઉત્તસસ હિતિ ॥ તે ઉપયોગમાં પ્રથમ જ્ઞાનગુણ છે.
માટે પ્રથમ જ્ઞાનગુણની ત્રિવિધતા કહે છે. ॥ હિતિ ॥

નિજજ્ઞાનેં કરી જ્ઞેયનો,

જ્ઞાયકજ્ઞાતાપદ ર્શ રે ॥

દેખે નિજદર્શન કરી,

નિજ દરશસામાન્ય જગર્શ રે ॥ મુ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—લોકાલોકમા જે વર્તમાન છે, તથા અતીતકાલે
હતું, અને આગમીકકાલે થાશે, તે સર્વ પોતાના માવપ્રમેયત્વ-
પણા માટે તે જ્ઞેય છે, એટલે જાણવા યોગ્ય છે, તેહનુ જાણવું
તે આત્માના અસંખ્યાતપ્રદેશ નિષ્ઠિત જ્ઞાનગુણ છે, તે જ્ઞાન;
આત્માનો સ્વધર્મ છે, સર્વવિશેષનો જાણંગ છે, તેથી નિજ કેતા
પોતાના જ્ઞાનગુણે કરીને જાણે એટલે જ્ઞાન તે જાણવારૂપ
કાર્યનું કારણ થયું, ઉપાદાનકારણ કાર્યતા એક સમય છે, અને
તે જાણવારૂપ કાર્યની પ્રવૃત્તિ, તે વીર્યને સહકારે ક્રિયા થાય
છે, જો ગુણની પ્રવૃત્તિ વિના જાણવા રૂપ કાર્ય માનીયે, તો
દર્શનોપયોગ કાલે જ્ઞાનગુણનુ નિરાવરણપણું છતું છે, પણ
ક્રિયા વિના ઉપયોગ નથી, તે માટે કારણભૂત જ્ઞાનેં કરી સર્વ
જ્ઞેયને જાણો છો, પોતાના જ્ઞાનગુણે કરી મર્વજ્ઞેયકના જ્ઞાયક
કેતા જાણનાર છો. તેથી હે પ્રભુ ! તમે જાણગપણા માટે જ્ઞા-
તાપદના ર્શ છો, સ્વામી છો, જ્ઞાનમયી છો, સર્વ જાણ છો,
તેથી જ્ઞાતા છો.

હવે દર્શનગુણની ત્રિવિધતા કહે છે. હે પ્રભુજી તમે ! પોતાના દર્શનગુણે કરીને નિજ કેતાં પોતાના દૃશ્ય કેતાં દેખવા યોગ્ય જે સર્વ અસ્તિકાયની સામાન્યતા, અસ્તિત્વં, વસ્તુત્વં, દ્રવ્યત્વં, પ્રમેયત્વાદિ, નિત્યત્વાઽનિત્યત્વાદિ, સામાન્યપણે જે જગીશ કેતાં સંપદા એટલે આત્માને વિષે અનંતી સત્ત્વ દ્રવ્યત્વાદિ સામાન્યસંપદા છે, તેને દર્શનગુણે દેખે, તે “દર્શનેન દૃશ્યભાવાનાં દર્શનં કરોતિ આત્મા” इहां आत्मा ते देखणहारो दर्शनगुणें करणभूतें देखवा योग्य जे पदार्थ, ते सर्वने देखे છે. એટલે દેખવું તે કાર્ય, દર્શનગુણ તે કારણ, દર્શનગુણની પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા, દેખણહારો આત્મા તે કર્તા, એ દર્શનગુણનું ત્રિવિધ પરિણમન જાણવું ॥ ૨ ॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

નિજરમ્યે રમણ કરો,

પ્રભુ ચારિત્રે રમતા રામ રે ॥

ભોગ્ય અનંતને ભોગવો,

ભોગે તેણે ભોક્તા સ્વામ રે ॥ મુ० ॥ ૩ ॥

અર્થ:—હવે ચારિત્રગુણની ત્રિવિધ પરિણતિ કહે છે. હે પ્રભુજી ! હે પરમેશ્વર ! હે પરમાનંદ પૂર્ણાનંદી ! તાહરો અનંત આત્મધર્મ તે તમને રમ્ય છે, રમવા યોગ્ય છે; તે શુદ્ધાત્મપરિણતિરૂપ નિજરમ્યવિષે તમે રમણ કરો છો. ચારિત્રગુણે કરીને એટલે ચારિત્ર ગુણ કરણે સ્વરમ્યને વિષે જે રમણ તે રૂપ કાર્ય અને ચરણગુણ પ્રવૃત્તિરૂપ ક્રિયા તેને કરો છો. તેમાટે હે પ્રભુજી ! તમે રમતા રામ છો, પોતાના સ્વરૂપમાં રમતા છો, તેથી સ્વરૂપરમણી સ્વરૂપાનુભવી સ્વરૂપવિશ્રામી છોજી ॥

હવે ભોગગુણની ત્રિવિધતા કહે છે. ભોગ્ય કહેતાં ભોગ-

વવા યોગ્ય જે પ્રગટ આત્મસ્વરૂપ અનતજ્ઞાનાદિ ગુણ, તેહને તમે ભોગગુણે કરી ભોગવો છો, તે કેમ ? જે ભોગાતરાય કર્મનો હય તમને પ્રગટ થયો, તે ભોગગુણ તેણે કરીને તમે પોતાની ભોગ્યયોગ્ય જે અનતાત્મ સંપદા તેહને ભોગવો છો, માટે હે સ્વામિન્ ! તમે ભોક્તા છો, જે વીજા જીવ હયોપશમ ભોગી પુદ્ગલાદિ અશુદ્ધ પરિણતિને ભોગવે છે, તે તો અશુદ્ધ-ભોક્તા છે, અને તમે શુદ્ધ ભોક્તા છો. દટલે ભોગગુણકરણે કરીને નિજભોક્તાપણારૂપ કાર્યને કરો છો. ભોગગુણની પ્રવૃત્તિ, તે ક્રિયાને કરવે કરીને છે. અચ્છા સહાવમોઈ, તે અસહાવાઓ અત્તપરિણામા ॥ ઇતિ વાક્યાત્ ॥ માટે ભોક્તાગુણના સ્વામી છો ॥ ૩ ॥ ઇતિ તૃતીય ॥

દેય દાન નીત દીજતે,

અતિદાતા પ્રભુ સ્વયમેવ રે ॥

પાત્ર તુમે નિજ શક્તિના,

ગ્રાહક વ્યાપકમય દેવ રે ॥ મુ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—હવે દાનગુણ, જે દાનાંતરાય કર્મના હયથી પ્રગટ્યો છે, માટે તે દાન ગુણ તથા લાભગુણની ત્રિવિધપરિણતિ કહે છે. હહાં દાન તે સિદ્ધતામા સ્વગુણના પ્રવર્તનને સ્વકીય હાયિક વીર્યની સહકારતાહું દેહું તે દાન અને સહકારતાની પ્રાપ્તિ જે ગુણને થઈ તે લાભ, એ રીતે દાન તથા લાભ પ્રવર્તે છે, દેય કહેતાં દેવા યોગ્ય જે ગુણ તેહને સહકાર તે દાન, તે દાન નિત્ય કેતાં સદા દીજતે થકે હે પરમેશ્વર ! તુમે અતિ દાતા છો, અનંતગુણને સહકારરૂપ અનંતું દાન દીયો છો, સ્વયમેવ કહેતાં પોતાથીજ પોતાને આપો છો, દટલે દાન-ગુણ તે કરણ, અને દાનગુણની પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા તથા સહકાર-

રૂપ દાન દીધું તે કાર્ય, એ સર્વનો સ્વામી આત્મા તે દાતા છે, આત્માને એ શુદ્ધ દાન છે, તથા શુદ્ધ લાભ છે, અને જે પરભાવનું દેવું તથા લેવું તેતો વિભાવ છે, તે આત્માને ઘટતો નથી. વલી હે સ્વામી ! તુમેં નિજ કહેતાં પોતાની શક્તિ અનંતગુણપર્યાયરૂપ તેહના પાત્ર કેતાં આધાર છો, તથા તે આત્મશક્તિના ગ્રાહક તુમેં છો, અને એ આત્મશક્તિના વ્યાપક તન્મયતારૂપ અવસ્થાવંત પણ તમેંજ છો ॥૪॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થઃ ॥

પરિણામી કારજ તણો,

કર્તા ગુણ કરણે નાથ રે ॥

અક્રિય અદ્ય સ્થિતિમયી,

નિકલંક અનંતી આથ રે ॥ મુ० ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—વલી હે દેવ ! હે પરમેશ્વર ! તમારા અનેક અભિલાપ્ય તથા અનભિલાપ્ય ગુણ સર્વ પ્રાગ્ભાવ થયા, તેહની ત્રણ પરિણતિ કહે છે. પારિણામિકપણે જે અવ્યાવાધાદિક અનંતુ કાર્ય, તેહના કર્તા છો, ગુણરૂપકરણે કરીને ઇટલે ગુણ તે કરણ અને તે કરણનું જે ફલ તે કાર્ય, તથા ગુણની પ્રવૃત્તિ તે ક્રિયા, એ કરણ, કાર્ય, ક્રિયાના કર્તા હે નાથ ! તમેં છો, જે તુમારું સર્વ પારિણામિકપણું તેહના તુમેંજ કર્તા છો, બીજા દ્રવ્યમાં કર્તાપણું નથી. વલી હે પ્રભુજી ! તમેં અક્રિય છો. ક્રિયા તે ચલયોગીપણે છે, અને સિદ્ધ તો અચલ છે તેથી અક્રિય છો. વલી હે પ્રભુજી ! તમેં અદ્ય સ્થિતિમયી છો. જે આઠ્ઠાની સ્થિતિ તેતો સંયોગીભાવની છે, અને શ્રીસિદ્ધ-ભગવંત તેતો સહજગુણી છે, તેથી અવિનાશી સ્થિતિ તુમારી છે. વલી નિકલંક કેતાં સર્વ કર્મકલંક રહિત છો, તેથી નિરા-

वरणी एवी जे अनंती आथ केतां संपदा तेना तमें धणी छो
॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

परिणामिक सत्तातणो,
आविर्भाव विलास निवास रे ॥

सहज अकृत्रिम अपराश्रयी,
निर्विकल्पने निःप्रयास रे ॥ मु० ॥ ६ ॥

अर्थः—हवे कदाचित् कोई कहेशे जे कोई गुण अधुरो
हशे ? माटे तेने पूर्णता कही देखाडे छे. परिणामिकपणु ते
सत्ता कहेतां छती तेहनो आविर्भाव कहेतां प्रगटपणु एटले
प्राग्भाव ते अनंतगुणपर्याय निरावरण सकल पुद्गलसंग रहित
थवे संपूर्णसत्ता तिरोभावी हती, ते प्रगट थइ छे, ते प्राग्भावी
सत्ताना विलासना अनुभवनो हे प्रभुजी ! तुं निवास केतां
घर छो. स्वगुणभोगी छो. स्वस्वभावना अनुभवी छो, वली हे
प्रभु ! तुमें सहज केतां स्वभावनो जे मूलधर्म तेना अकृत्रिम
ते पण अपराश्रयी केतां परवस्तुना आधार विना, ते वली
निर्विकल्प केतां मनोचितना विना, ते वली निःप्रयास केतां
प्रयास उद्यम विना जे आत्मधर्म, तेहनो अनुभव ते तमें
भोगवो छो ॥ ६ ॥

प्रभु प्रभुता संभारतां,
गातां करतां गुणग्राम रे ॥

सेवक साधनता वरे,
निजसंवर परिणति पाम रे ॥ मु० ॥ ७ ॥

अर्थः—एहवा प्रभुनी सेवनानुं जे फल थाय, ते कहे
छे. प्रभु जे श्री श्रेयांसनाथनिष्पन्नतत्त्वी निरामयी, निराव-
रणी, तेहनी प्रभुता अनंतज्ञानमयी, सर्वसंवरी अनतानंदरूप

પરમેશ્વરતા, અસહાયતા, સર્વશક્તિ નિરાવરણતા, અનંતપર્યાય સ્વકીયકાર્ય કર્તાપણારૂપ નિઃકર્મતા, નિઃસંગતા, પ્રભુત્વ, વિભુત્વ, ગ્રાહકત્વ, વ્યાપકત્વ, આધારત્વ, કારકત્વ, કારણત્વ, કાર્યત્વ, इत्यादि પ્રભુતા એક એક પ્રદેશે અનંતગુણ પર્યાય પ્રાગ્ભાવ પરિણમન રૂપ સ્વરૂપસંપદાને સંભારતાં, ચિત્તમાં સ્મરણ કરતાં, તથા ગાતાં, કેતાં સ્વરયોગે ગાવતાં ગુણનો ગ્રામ સમૂહ કરતાં થકાં, સેવક તત્ત્વરુચિ આત્મસિદ્ધતાનો અર્થી તે નિષ્પન્ન પરમેશ્વરના બહુમાનથી જીવ અનાદિનો વાધક, સ્વરૂપ-પરાઙ્મુખ થઈ રહ્યો છે, તે જીવ સાધનતા તે આત્મસ્વરૂપ નિરાવરણ કરવા રૂપ સાધન અવસ્થા, ઉત્સર્ગ અપવાદ સમાકિ-તથી માંડી અયોગી ચર્મ સમયરૂપ ગુણસ્થાનારોહણ, દોષ-ત્યાગ, ગુણપ્રાગ્ભાવ અધિક ગુણની રુચિ, પૂર્ણ તત્ત્વની ર્હારૂપ સાધનાપણું પામે, તે નિજ કહેતાં પોતાની સંવરપરિણતિને પામી કરીને ઇટલે પ્રભુગુણઉપયોગે વર્તતો થકો ચેતના ગુણીના ગુણને અનુયાયી થાય, તેવા સ્વરૂપર્હારૂપ દર્શનગુણ પરિણમે, તેથી પોતાની સંવરપરિણતિને પામે, તે જીવ તત્ત્વતાને સાધે, અને સાધ્યરસીની જે સાધકતા તે પરમાનંદનું કારણ છે ॥ ૭ ॥ इति सप्तमं गाथार्थः ॥

પ્રગટતત્ત્વતા ધ્યાવતાં,

નિજતત્ત્વનો ધ્યાતા થાય રે ॥

તત્ત્વરમણ એકાગ્રતા,

પૂરણતત્ત્વે એહ સમાય રે ॥ મુ० ॥ ૮ ॥

અર્થ:—તેહીજ ભાવના કહે છે કે આત્માને પોતાની જે સંપદા તેતો કર્મ આવૃત્ત છે, તે માસનમાં આવવી દુર્લભ છે. અને નિષ્પન્ન પરમેશ્વરની તત્ત્વતા તો પ્રગટ છે, શ્રુતોપયોગે

માસનમાં આવે. તે માટે પ્રગટતત્ત્વી જે શ્રીઅરિહંત મિદ્ધ, નિ-
રાવરણ આત્મમંપદા તેને ધ્યાવતાં થકાં, જીવ પોતાની સત્તા-
ગત દ્રવ્યાર્થિક પર્યાર્થિક તત્ત્વતાનો ધ્યાતા થાય છે, દ્રવ્યત્વ
તુલ્યતા માટે. ઇતિ ॥ એમ સ્વતત્ત્વને ધ્યાવતો તત્ત્વરમણ તથા
તત્ત્વની અનુભૂતિ કરે, તત્ત્વ જે સ્વગુણપર્યાયરૂપ તે મધ્યે એકા-
ગ્રતા તન્મયતા થાય, તેવારે એ સેવક જે શ્રેયાસ પ્રશુનો ગુણા-
વલ્લી, તેહજ પૂર્ણ તત્ત્વરૂપ તત્ત્વી થઈ, પૂર્ણાનંદ નિરાવરણ
સ્વસ્વભાવની પૂર્ણતાને પામે, પોતાની પૂર્ણપ્રાગ્ભાવી તત્ત્વતામાં
સિદ્ધ બુદ્ધ થાય. એહજ મોક્ષનો ઉપાય છે. ઇહા ભાવના કહે
છે, કે અનાદિ મિથ્યાત્વ અમયમ કપાયયોગહેતુપરિણતિ
શુદ્ધીતર્કમવિપાક ક્ષાધ્યમાન વિમંસ્યૂલાત્મશક્તિમતને અનેકાત
શુદ્ધાત્મસ્વરૂપનુ શ્રવણ કરવું તે પણ દુર્લભ છે, તે જીવને શ્રી
જિનસેવનથી, જિનનું સ્વરૂપ ઓઢાણાય. તેથી સ્વરૂપરુચિ ઉપજે.
પછી સ્વધર્મપણા માટે રુચિવંત જીવ તે ઉદ્યમે વર્તતો આત્મધર્મ
નિપજાવે, અનુક્રમે નિર્વિકલ્પ મમાધિ ભજી, શુદ્ધાત્મ પૂર્ણતા
પામે. એહીજ મોક્ષમાર્ગ છે ॥ ૮ ॥ ઇતિ પ્રથમ ગાથાર્થઃ ॥

પ્રશ્ન દીઠે મુક્ત મામરે,

પરમાત્મ પૂર્ણાનંદ રે ॥

દેવચદ્ર જિનરાજના,

નિત્ય વંદો પય અરવિંદ રે ॥ મુ૦ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ—તે માટે પ્રશ્ન દીઠે ઇદત્તે પ્રશ્નનો સ્થાપનાનિષ્ઠે-
પો દીઠે મુને મામરે કેતા સ્મરણમાં આવે. શું સ્મરણમા આવે ?
તો કે પરમાત્મા, સિદ્ધ, મગવાન, અચલ, અસંગી, અમોગી,
અયોગી, તેહનો પૂર્ણ અનંતપર્યાયી ત્રિકાલ અવિનાશી આનંદ
કેતાં ગુણાનંદાદિક તે સાંભરે, અને જે પ્રશ્ન સ્વરૂપાશ્રિત ચેતના

કરવી, તેહજ પોતાનો આત્મા સાધવાનો પરમ ઉપાય છે, તે માટે દેવ જે નિર્ગ્રંથાદિક તેમાં ચંદ્રમા સમાન જે જિનરાજ વીતરાગ શ્રી શ્રેયાંસ પરમેશ્વર, તેના પદરૂપ અરવિંદ કેતાં કમલ તેને નિત્ય વંદો, સદા પ્રણમો, તથા સ્તુતિકર્તાનું નામ પણ દેવચંદ્ર છે. તે પોતાને પણ કહે છે, જે શ્રી અરિહંતના ચરણ નિત્ય સેવો, અરિહંતસેવન તેહજ સંસાર મહાસમુદ્ર મોહાવર્ત અજ્ઞાનાં-ધકાર મિથ્યાત્વકર્દમમગ્ન જીવને નિસ્તાર પાર કરવાનો પુષ્ટ ઉપાય છે. અરિહંત પ્રતિમાને આલંબને અનંત જીવ પૂર્ણાનંદી થયા. વલી જે ચથાર્ય ઓલખાણે પુદ્ગલાશંસા રહિતપણે શ્રી અરિહંતનું સેવન કરશે, તે પરમસુખ પામશે. એહજ શરણ ત્રાણ આધાર છે ॥ ૬ ॥ इति एकादश श्री श्रेयांसजिन स्तवनं संपूर्ण ॥ ११ ॥

॥ अथ द्वादश श्रीवासुपूज्यजिन स्तवनं ॥

હવે પ્રભુસેવન જે પૂજના તેહના દ્રવ્યભાવ ઓલખાવવા-રૂપ બારમા પ્રભુ શ્રી વાસુપૂજ્યજી તેની સ્તુતિ કરીયેં છેયેં. તિહાં નિલેપા ચાર લખીયેં છેયેં ૧ નામ, ૨ સ્થાપના, ૩ દ્રવ્ય, ૪ ભાવ. તિહાં નામનિલેપાનું લક્ષણ ગાથાથી કહે છે. પજ્ઞાયાણભિધેયં, ઠિયમમણત્થે પયત્થ નિવ્વિરકં ॥ જા ઇચ્છિયં ચ નામ, જાવ દવ્વં ચ પાયેણં ॥ ૧ ॥ તથા થાપનાલક્ષણં ॥ ગાથા ॥ જં પુણં તયત્થ સુન્નં, તયમિપ્પાણ તારિસાગારં ॥ કીર ઇવ નિ-રાગારં, હત્તર મિયરં ચ સા ઠવણા ॥ ૨ ॥ દ્રવ્ય લક્ષણં ॥ ગાથા ॥ દવ્વણ દુવણદો રવ્વયવો, વિગારો ગુણાણં સંદાવો ॥ દવ્વં ભવં ભાવસ્સ, ભુયભાવં ચ જં જોગં ॥ ૩ ॥ અથવા યચ્ચ કારણં તત્ દ્રવ્યં ॥ ભૂતસ્ય માવિનો વા, માવસ્ય હિ કારણં તુ યલ્લોકે તત્

द्रव्यं, इत्यादि ॥ भावलक्षणं हरिमद्रपूज्यैः ॥ भावो विवक्षित-
क्रियानुभूतियुक्तो हि विधिः समाख्यातः सर्वज्ञैरिन्द्रादिवद्वन्दना-
दिक्रियानुभवात् ॥ इति ॥

ए रीते चार निक्षेपा छे, तथा कोडक नामादि निक्षेपा
उपचारें माने छे, तेहने कहियें जे भिन्न वस्तुने नामादिक
करिए, ते भिन्न छे, परंतु पोत पोतानी वस्तुनां नामादि
चारे ते वस्तुमांज छे, ते माटे कह्यं छे, श्रीजिनमद्रपूज्यैः ॥
इह भावोच्चिय वत्थु, तयत्थ सुन्नेहिं किंच मेसेहिं ॥ नामा-
दस्रो विभागा, जं तेवि हु वत्थुपजाया ॥ इति ॥ यद्यस्मात्
तेऽपि नामादया वस्तुनः पर्याया धर्मा स्तथा ह्यप्रविष्टद्वंद्व-
स्तुन्युच्चरिते नामादयोपि भावविशेषाः ॥ एव वली कह्य छे.
भावनिक्षेपाने अंते तदेवं भिन्नवस्तुषु विशेषतश्चित्यमानाना
नामादीना प्रधानेतरभावोदर्शितः सामान्यतः पुनश्चित्यमानाना
सर्ववस्तुषु प्रत्येक चतुर्णामप्यमीषा सद्भावाः प्राप्यतएवेति दर्श-
यन्नाह ॥ अहवा वत्थुभिहाणां, नाम ठवणाय जो तयागारो ॥
कारणयासेदव्वं, कज्जय वन्न तयं भावो ॥ १ ॥ ए गाथायें
चार निक्षेपा एक वस्तुमा कहा, तथा वली नामादि नयनें
परस्पर विवादें मिथ्यात्पीपणुं पूज्यें कह्य छे ॥ एव प्रियति
नया, मिच्छाभिनिसेसओ परोप्परओ ॥ इतिवचनात् ॥ वली
पूज्यनुज वचन छे जे, नामाइमेयसदत्थ, बुद्धिपरिणामभावाओ
नियय ॥ ज वत्थुअत्थिलोए, च उपजायं भय सव्वं ॥ १ ॥
इति ए रीते नामादिक चारे निक्षेप ते वस्तुना स्वरूपाय छे,
एम श्रद्धा करवी. ए निक्षेपानुं स्वरूप निस्तारें श्रीविशेषावश्य-
कर्मां कह्यं छे. तिहांथी ए गाथा लखी छे ॥ इति
प्रशस्तिः ॥

॥ પંથડો નિહાલું રે બીજા જિનતળો રે ॥ એ દેષી ॥

પૂજના તો કીજેં રે બારમા જિનતળી રે,

જસુ પ્રગટ્યો પૂજ્ય સ્વભાવ ॥

પરકૃતપૂજા રે જે ઇચ્છે નહીં રે,

સાધક કારજ દાવ ॥ પૂ. ॥ ૧ ॥

અર્થ:—હવે બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીની સ્તવના કરે છે. હે મહ્ય જીવો ! તમારે જો આત્માને સુખી કરવાનું મન છે, તો બારમા જિન વીતરાગ શ્રીવાસુપૂજ્ય પુરુષોત્તમની પૂજના કીજે, એટલે સકલગુણનિરાવરણ, પરમચારિત્રી, પરમજ્ઞાની, અયોગી, અભોગી, અલેશી, અભેદી, અસહાયી અકષાયી, અ-રૂપી, શુદ્ધસ્વરૂપી જે સિદ્ધ, સકલપરભાવ અભોગી, પુદ્ગલો-પચારરહિત એવો પૂજ્યસ્વભાવ જેહનો પ્રગટ્યો છે, તેહની પૂજા કીજે, જે ભક્તિના રાગી નહીં, અને અભક્તિના દ્રેષી નહીં, એવા સર્વજ્ઞ તેહીજ પૂજવા યોગ્ય છે ॥ ઉક્તં ચ આત્મમીમાંસાયાં ॥ દેવાગમનભોયાન, ચામરાદિવિભૂતયઃ ॥ માયાવિષ્વપિ દૃશ્યંતે, અત સ્ત્વમસિ નો મહાન્ ॥ ૧ ॥ સ્વર્ગમાંતરિ-તદૂર્થાઃ પ્રત્યક્ષાઃ કસ્યચિત્ યથા ॥ અનુ મે તત્ત્વ-તોજ્ઞાન, મિતિ સર્વજ્ઞશંસિતમ્ ॥ ૧ ॥ અહસય પાહિહેરા, સન્ન કમ્મ ઉદયસંભૂઆ ॥ તેણં ન વિમ્હઓ મે, વિમ્હઓ વીયરાગતે ॥ ૧ ॥

વલી પ્રશ્નનું પૂજ્યપણું કહે છે. જે પરકૃત દેવતા મનુષ્ય ગુણરાગી થકા અનેક પ્રકારની ભક્તિ, પૂજા કરે છે, પરંતુ પરમેશ્વર, કોઈની પૂજા ઇચ્છત નહીં, ઇચ્છાદોષ રહિત છે, માટે પરભાવના સંગ, તથા પરકૃતપૂજાને વાંછતા નથી, તે

પૂજ્ય જાણવા અને સાધક જે મોક્ષના અર્થી, માર્ગાનુસારી, સમાકિર્તી, દેશવિરતિ, સંવેગપદ્ધી મુનિરાજ, તેહનુ કાર્ય, જે સંપૂર્ણસિદ્ધતા, તેહના દાવ કેતાં ઉપાય છે, તેહીજ નિમિત્ત યોગે અનત સિદ્ધ નિત્યના, માટે પોતે પૂજના અવાંછક, અને પૂજે તેહને પરમાનંદ પૂર્ણતા નિપજે ॥ ૧ ॥ શ્લોક

દ્રવ્યથી પૂજા રે કારણ માવનું રે,

ભાવ પ્રશસ્તને શુદ્ધ ॥

પરમ દ્રવ્ય વદ્ધમ ત્રિશ્વવન ઘણી રે,

વાસુપૂજ્ય સ્વયં બુદ્ધ ॥ ૫૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—તે પૂજાના બે ભેદ છે, એક દ્રવ્યપૂજા, બીજી ભાવપૂજા, તિહાં ન્દવણ વિલેપનાદિક જે નાશ્ય ઉપચાર, યોગ સમારવાને કરિયે, તે દ્રવ્ય પૂજા જાણવી. તિહાં અઢાર પાપ-સ્થાનક છે, તે સર્વ આત્માને દુઃસ્વદેતુ છે, તે સર્વ પલટાવવાને પૂજામાં પ્રશસ્ત રાગ કરિયે, તે આત્માને તજ્ઞાતીય તજવા યોગ્ય જે કર્મ તે કર્મ નિર્જરવાની નીતિ છે, માટે જિનપૂજા તે સંવર છે, તેથી અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, તેમાં નાશ્યથી જે ફૂલ, કેસર પ્રમુખની પૂજા તે દ્રવ્યરૂપ છે, તે ભાવપૂજા જે ગુણગુણી એકત્વતા રૂપ તેહનુ કારણ છે, માટે દ્રવ્યનિષ્કેપો તે તેહનેજ કહિયે, કે જે માવનું કારણ હોય. હવે ભાવનિષ્કેપે પૂજા તે બે પ્રકારની છે. પ્રથમ પ્રશસ્તભાવનિષ્કેપે પૂજન, બીજું શુદ્ધભાવ-નિષ્કેપે પૂજન તેહમાં ભાવ તે આત્માની પરિણતિ, અને પ્રશસ્ત તે ગુણી ઊપર રાગ જાણવો ॥ ઉક્તં ચ ॥ ગાથા ॥ અરિહંતે સુવરાગો, રાગો સુમુખીસુ પવયણેસુ ચ ॥ ૧ ॥ સુપસત્યો રાગો, શ્લોક વચનાત્ ॥ તથા અસરજ્ઞપદમામાં કહ્યું છે ॥ સુકયાળ

देखाडनार एहवुं उपकारीपणुं श्रीअरिहंतनुं छे, ते उपकारीपणा
 उपर जे इष्टता, तथा निर्मल कर्म आवरणें रहित केवल ज्ञान,
 केवल दर्शन, वीतरागता, असंगता, स्वरूप भोगी प्रमुख गुण
 उपर राग ते पण प्रशस्त राग कहियें. वली सुरमणि सुरघट
 केतां कामकुंभ तथा सुरतरु केतां कन्धवृक्ष ते सर्व तुच्छ भासे,
 केमके एतो इहलोकसुखना हेतु, तथा भावअशुद्धताना वधा-
 रवा वाला छे, तेहने असार जाणीने तुच्छ गणे, अने श्रीअरि-
 हंतनो राग ते परंपरायें आत्मसुखनो हेतु छे, आत्माना गुणनी
 वृद्धि करवानुं पुष्ट निमित्त छे, ते माटे श्री जिनराज, परमदयाल,
 स्वगुणभोगी, महागोप, परमोपकारी, माहरी तत्त्व संपदाना
 उपदेशक, ते उपर जे जीवने साची ओलखाणें राग प्रगटे, ते
 जीव महाभाग्यवान्, तथा पवित्र जाणवा, जे जीव कामराग,
 दृष्टिराग, स्नेहरागनी भीड टालीने, श्रीपुरुषोत्तम, परमानंदी
 श्रीवासुपूज्य प्रभु उपर रागी धर्यो, तेने धन्य छे. ते महंत
 जीव, मोहोटा भाग्यनो धणी जाणवो, ए सर्व प्रशस्त रागभाव
 पूजा कही इति तृतीयगाथार्थः ॥ ३ ॥

दर्शन ज्ञानादिकगुण आत्मना रे,

प्रभु प्रभुता लयलीन ॥

शुद्ध स्वरूपी रूपें तन्मयी रे,

तसु आस्वादन पीन ॥ पू० ॥ ४ ॥

अर्थः—हवे शुद्धभावपूजा कहे छे, तिहां जे आत्माना
 लयोपशमभावी दर्शनगुण, तथा ज्ञानादिकगुण, ते सर्व प्रभुनी
 प्रभुताथी लयलीन थया छे, बहुमान श्रीअरिहंतनुं छे, भासन
 पण अरिहंत गुणनी अनंततानुं छे, रमण श्री अरिहंत गुणना
 स्वरूप भासननुं छे. अनुभव पण अरिहंत गुणना भासननो

छे, एम जेटली आत्मशक्ति प्रगटी छे, ते सर्व अरिहत गुणने अनुयायी करीने, तन्मयतारूप करे, ते शुद्धभाव पूजा जाणवी ते आवी रीतेः—प्रभुतानो निरधारभासननुं आस्वादने, ते आनंदतायें मग्न रहेवु, शुद्धस्वरूपी परमात्मा तेहनुं स्वरूप जे जे वस्तुधर्म, ते मध्यें तन्मयी थईने, तेना आस्वादने अनुभवें, पीन केता पुष्ट रहे, ते भावथी भक्ति जाणवी, तथा वंदन नमनादिक ते योग भक्ति जाणवी तथा प्रभु उपर इष्टता ते राग भक्ति जाणवी. तथा हुं सहुयी मोटो माहरे अरिहंत परमेश्वर जेवो धणी छे, हु मोक्षना मार्गने पाम्यो, अने पोताना आत्मगुणने प्रभुनी प्रभुताने अनुयायीपणे वर्त्तावे, एहवो लीन थको रहे, तेहने तत्त्वभक्तिवंत कहिये. एहवा समकिति, देशविरति, सर्वविरति, जेणें पोतानी मूलपरिणति प्रभुताथी मेलवी छे, आत्मपरिणतिरूपउत्सगे प्रभुनी प्रभुताने रमावी रह्या छे, महानुभाव छे, ते शुद्धभावपूजावाळा जाणवा ॥४॥ इति चतुर्थ गायार्थः ॥

शुद्धतत्त्व रस रंगी चेतना रे,

पामे आत्मस्वभाव ॥

आत्मालवी निजगुण साधतो रे,

प्रगटे पूज्यस्वभाव ॥ ५० ॥ ५ ॥

अर्थः—एम शुद्धानिर्मल तत्त्वी श्रीअरिहतदेव सिद्ध भगवान् तेहना रसे रंगाणी थकी तेहना गुणनी भोगी जेवारे चेतना थयी, अन्य विकल्प टाली अनुभवभावना सहित प्रभु-स्वरूपे रसीली थइ तेवारे ते चेतना पोताना आत्मस्वभावने पामे, आत्मस्वभावरुचि, आत्मस्वभावोपयोगी, आत्मस्वभाव-रमणी, आत्मानुभवी थयो, एटले उपादानावलंबी अवस्था

પામે; અને જેવારે એ મવ્યજીવ આત્માવલંબી થાય તેવારે પોતાના ગુણને સાધતો નિપજાવતો, સમ્યક્ દર્શનાદિક ગુણને પ્રગટ કરતો, ગુણસ્થાન ક્રમેં દોષની હાણી ગુણપ્રાગ્ભાવ સ્વરૂપાકત્વ સ્વરૂપાનુભવી થતો થકો તલ્લીનતાને નિપજાવવે પોતાનો અનાદિકાલનો સત્તાગતપૂજ્ય સ્વભાવ તેને પ્રગટ કરે, એટલે પહેલાં હું પરમપુજ્ય અનંતગુણી છું, એ નિર્ધારરૂપ સમ્યક્ દર્શન પ્રગટે, સ્યાદ્વાદસત્તાનું ભાસન થાયે, પછી જે સત્તા પ્રગટી, તેહનો રમણ અનુભવરૂપ ચારિત્રગુણ પ્રગટે, પછી નિરાવરણ કેવલજ્ઞાન નીપજે, એ પરમપૂજ્ય શ્રીઅરિહંતને પૂજવાથી પોતાનો પુજ્યસ્વભાવ પ્રગટે ॥ ૫ ॥

આપ અકર્તા સેવાથી હૂવે રે,

સેવક પૂરણસિદ્ધિ ॥

નિજધન ન દિએ પણ આશ્રિત લહે રે,

અચ્ચ અચ્ચર ઋદ્ધિ ॥ પૂ० ॥ ૬ ॥

અર્થ:—શ્રી વીતરાગ પોતે પરજીવના મોક્ષના અકર્તા છે, કેમ જે પરકર્તાપણું જીવદ્રવ્યનો ધર્મ નથી, તેમાટે પોતે પરજીવની સિદ્ધિના અકર્તા છે, પણ શ્રીપ્રભુજીની સેવાથી સેવક જે ભક્ત, તેહને હુવે કેતાં થાય શું થાય તો કે સંપૂર્ણ સિદ્ધતા નિપજે, નિજ કેતાં પોતાનો ધન જે અનંત જ્ઞાનાદિકગુણ તે પ્રભુ કોઈ વીજાને આપતા નથી, એટલે કોઈ પોતાનો ગુણ વીજાને આપે નહીં, અને તે ગુણ પણ પોતાના દ્રવ્યને છુકી વીજામાં વર્તે નહીં, અને કોઈ દ્રવ્ય કોઈ દ્રવ્યનો ગુણ ગ્રહે પણ નહીં, સર્વ દ્રવ્ય પોતે પોતાની સત્તાના સ્વામી છે, તેમાટે અરિહંત પોતે કોઈ આપતાજ નથી પરંતુ જે અરિહંતને આશ્રિત સેવે, તે નિશ્ચે અચ્ચ કેતાં જેહનો

क्षय न थाय तथा जे विनाश न पामे, तथा अक्षर केतां
स्वरुं जरु जेहमां नथी एवी अविनाशी अक्षर अनंत
आत्मसंपदा पूर्णानंदादिक शुद्धि लहे केतां पामे, माटे जिन-
भक्ति तेहीज सिद्धता नीपजाववानो पूर्ण उपाय छे ॥ ६ ॥ इति
षष्ठ गाथार्थः ॥

जिनवर पूजा रे ते निजपूजना रे,

प्रगटे अन्वयशक्ति ॥

परमानंद विलासी अनुभवे रे,

देवचंद्र पद व्यक्ति ॥ पू० ॥ ७ ॥

अर्थः—जे जिनराजनी पूजा भक्ति करवी ते पोताना
आत्मानि पूजना करवी छे, आत्मगुण वधारवा छे, आत्मसं-
पदानि पुष्टि करवी छे, केमजे जिनसेवनाथकी पोताना अन्वयी
गुण जे सहजज्ञानानंदादिक अनंतशक्ति ते पोषे, प्रगटे, निरा-
वरण थाय, ते जीव परमानंदनो विलासी थई, अनुभवे केतां
भोगवे, सर्वदेवमा चंद्रमा समान जे पद परमात्मता, पूर्णता,
निरावरणता, निरामयता, तत्त्वभोगता, स्वरूपानंदतारूप, ते-
हनी व्यक्ति केतां प्रगटता, जे कर्माण्ये अनादिनी आवृत छे, ते
कर्मक्षय थये अक्रिय, अनवच्छिन्नता शक्ति प्रगटे, शुद्ध थाये,
ते माटे निष्पन्न जिननी भक्ति ते परमात्मता रूप आत्मसिद्ध-
तातुं कारण छे, ते माटे हे मोक्षार्थी जीवो तमे श्रीवतीराग
अरिहत्तनी पूजना ते विधि सहित निराभिलाषे तत्त्वसाध्यतायें
करो, एहज उत्तम उपाय छे ॥ इति श्रीवासुपूज्यजिन स्तवन ॥

॥ अथ त्रयोदश श्री विमलजिन स्तवनं ॥

॥ दासअरदास सीपरे करे जी ए देशी ॥

विमल जिन विमलता ताहरी जी,

अवर बीजे न कहाय ॥

लघु नदी जिम तिम लंघीयें जी,

स्वयंभुरमण न तराय ॥ वि० ॥ १ ॥

अर्थः—हवे श्री विमलनाथ प्रभुजीनी स्तुति कहे छे. हे विमलजिन ! हे परमेश्वर ! ताहरी विमलता केतां तमारी निर्मलता केहेवी छे ? जे समस्तद्रव्यकर्म भावकर्म परानुजायीतादि दोष रहित पणे छे एहवी निर्मलता ते अवर केतां बीजा कोइ छद्मस्थ जीवे न कहाय केतां कहि शकाय नहीं, “सिद्धस्वरूपस्य अनंतत्वात् वाचःक्रमपरिणतत्वात् आयुष्याल्पत्वात्, तेनवक्तुं नशक्यते केन इतिभाष्यवचनात्” ते माटे कहेवाय नहीं तेना उपर दृष्टांत कहे छे. जेम लघु नदी केतां नान्ही नदी तेने जेम तेम लंघीयें, केतां उतरियें, पण असंख्याता कोडी जोजननो स्वयंभुरमण नामा समुद्र, ते कोइ पामर जनथी तयो जाय नहीं, अने प्रभुना गुण तो स्वयंभू रमण समुद्रथी पण अनंत-गुणा छे, ते सर्व वचने कद्या जाय नहीं ॥ १ ॥

सयल पुढवी गिरि जल तरु जी,

कोइ तोले एक हथ्थ ॥

तेह पण तुझ गुणगण भणी जी,

भाखवा नहीं समरथ ॥ वि० ॥ २ ॥

अर्थः—तथा सयल केतां सर्व पृथ्वी, गिरि ते पर्वत, जल ते पाणी, तरु ते वनस्पति, ए सर्वने कोइ एक हाथे

तोले केतां उपाडे एहवो बलवंत पण ते बाल वीर्यवंत होय तेथी ते पण प्रभुजी ! ताहरा गुणना गण केतां समूह तेने भाखवा केतां केहवाने समर्थ नहीं, कारण तेहमां बालवीर्यनी शक्ति छे, अने तमारुं निर्मळ स्वरूप ते केवलज्ञानी ध्यायकवीर्यवंतने गम्य छे, तेने पण सर्ववचने गोचर थायज नहीं, तो बालवीर्यवंतथी केम केहवाय ! इति द्वितीय गाथार्थः ॥ २ ॥

सर्व पुद्गल नम धर्मना जी,

तेम अधर्म प्रदेश ॥

तास गुण धर्म पक्षव सहजी,

तुझ गुण एकतणो लेश ॥ वि० ॥ ३ ॥

अर्थः—सर्व पुद्गल द्रव्य तथा नम केतां आकाश द्रव्य, धर्म केतां धर्मास्तिकाय द्रव्य, तेमज अधर्मास्तिकायना प्रदेश, एटले ए पंचास्तिकायना प्रदेश अनंता तेहना गुण अनंता ते गुणधर्म नित्यत्वादि ते पण अनंता तेहना पर्याय बली तेहथी अनंतगुणा छे, ते सर्वे मली पण हे प्रभुजी ! ताहरो एक गुण जे केवलज्ञानरूप तेहनो लेशमात्र छे, केम जे ए सर्व पंचास्तिकायना भाव वर्तमान काले छे, अने केवली तो ए सर्वना अतीत, अनागत, अने वर्तमान, ए त्रये कालना पर्याय उत्पाद, व्यय, ध्रुवरूप तेहने एक समयमां जाणे, तथा एथी अनंतगुणा बीजा धर्मने पण एक समयमां जाणे, ते माटे केवलज्ञाननी शक्ति अनंतगुणी छे ॥ उक्त च ॥ विशेषावश्यके ॥ ये हि केवलस्य निःशेषज्ञेयगता विषयभूता पर्यायास्ते ज्ञानाद्वैतवादिनयमतेन ज्ञानरूपत्वादध्याप्यैव स्वपर्यायाः प्रोक्ता नतु परपर्यायापेक्षया इत्यविशेषकेवलत्वविरोधो नाशंकनीय इति ॥ इति ॥ ३ ॥

એમ નિજભાવ અનંતની જી,
અસ્તિતા કેટલી થાય ॥

નાસ્તિતા સ્વપરપદ અસ્તિતાજી,
તુજ સમ કાલ સમાય ॥ વિ० ॥ ૪ ॥

અર્થ:—એ રીતે જેમ કેવલજ્ઞાનગુણ અનંતપર્યાયી છે, તેમ જે કેવલ દર્શનાદિક નિજ કેતાં પોતાના ભાવ ગુણ પર્યાય અનંતા છે, તેહની અનંતતા કેટલી થાય છે જે સ્વદ્રવ્ય સ્વેત્ર કાલ ભાવ રૂપ અસ્તિપણું તે અનંતું છે, તેમ પરપર્યાય જે બીજા જીવદ્રવ્ય તથા પુદ્ગલાદિ અજીવ દ્રવ્ય તેહના પ્રદેશ, તેહના સ્વભાવ, તેહના ગુણ પર્યાયની જે અનંતતા તે સર્વનું નાસ્તિપણું તમારામાં છે, તે પણ અનંતું છે, તે ॥ તસ્સસપજ્ઞાયા, સેસા પરપજ્ઞવા સઘ્વે ॥ इति श्री पूज्यपादाः तथा च हेम स्वरिः ॥ ये यस्य समवेता स्ते तस्य स्व पर्यायाः प्रोच्यन्ते, अस्तित्वेन संबद्धास्ते च अनंता येच धटादिगता आस्य पर्यायास्तेभ्यो व्यावृत्तित्वेन नास्तित्वे नસंबद्धा इति ॥ એ નાસ્તિપર્યાય તે પણ દ્રવ્યનિષ્ઠિત છે, તે સ્વપદે કેતાં પોતાને પદે જ્ઞાનગુણના અમૂર્તત્વ, ચેતનત્વ, સર્વવેતૃત્વાપ્રતિપાતિત્વ નિરાવરણત્વાદયઃ કેવલ જ્ઞાનસ્યપર્યાયાઃ એમ કેવલ જ્ઞાનના સ્વપર્યાય અસ્તિરૂપ અનંતા છે, હવે કેવલ દર્શનાદિ અનંત ગુણના જે પર્યાય છે, તે સર્વ કેવલજ્ઞાનમાં નાસ્તિપણે રહ્યા છે, તે જેમ કેવલ જ્ઞાન અસ્તિનાસ્તિપણે છે, તેમજ કેવલ દર્શન તથા ચારિત્ર સુખ, અરૂપતા, અગુરુલઘુતા, પરમદાનાદિ અનંતગુણ, તે સર્વ પોતાના એક દ્રવ્ય નિશ્ચિત અનંતગુણની નાસ્તિતાને લીધાથકા રહ્યા છે, તેમજ બીજા જીવદ્રવ્ય તથા પુદ્ગલાદિક અજીવદ્રવ્ય તે સર્વના ગુણપર્યાયની પણ નાસ્તિતાને લીધાથકા રહ્યા છે,

એમ સ્વપદે નાસ્તિતા તથા પરપદેણ નાસ્તિતા છે, તે સર્વના-
સ્તિતાપણો તે દ્રવ્યમાહિજ અસ્તિતાપણે રહ્યો છે, નાસ્તિધર્મની
અસ્તિતા તે દ્રવ્યમાંજ છે, તિહાં ભાવના કહે છે. જે જીવને
વિષે જ્ઞાનાદિક ગુણની અસ્તિતા તેમ વર્ણાદિકની નાસ્તિતા
છે. તે વર્ણાદિકપણુ જીવમાં નથી પણ તેની નાસ્તિતા જીવમાં
રહી છે, એમ તત્ત્વાર્થમાં કહ્યું છે ॥ “યદિ પરનાસ્તિતાજી-
વાદિષુ ન સ્યાત્ તદા જીવાદીનાં પરત્વપરિણતિઃ સ્યાત્ ઇતિ”
માટે જીવમાં અસ્તિપણું તથા નાસ્તિપણુ તથા તે બેહુ અસ્તિપણે
રહ્યા છે, ઉક્તં ચ વિશેષાવશ્યકે.

“દ્વિવિધં હિ વસ્તુઃ સ્વરૂપં અસ્તિત્વં ચ નાસ્તિત્વં ચ
તતો યે યત્રાસ્તિત્વેન પ્રતિવદ્ધા સ્તે તસ્ય સ્વપર્યાયાઃ યેતુ
નાસ્તિત્વેન સંબદ્ધાસ્તે તસ્ય પરપર્યાયાઃ પ્રતિપાદ્યતે ઇતિ નિમિ-
ત્તમેદરૂપાપનપરાવેવ સ્વપરશદ્ભૌ નત્વેકેષાં તત્ર સર્વથા સંબંધ-
નિરાકરણપરૌ અતો અસ્તિત્વેન સંબદ્ધા ઇતિ પરપર્યાયા ઉચ્યંતે
ન પુનઃ સર્વથા તે તત્ર ન સંબદ્ધાઃ નાસ્તિત્વેન તત્ર સંબદ્ધા
ઇતિ વચનાત્”

તે માટે નાસ્તિપણાનો વસ્તુથી સંબંધજ છે, તે સ્વપદ
કેતા સ્વદ્રવ્યના ગુણાતરની વિવક્ષિતગુણમાં નાસ્તિતા તથા
પરપદ કેતાં પરદ્રવ્યના ગુણની નાસ્તિતા એ નાસ્તિતા સર્વ
વસ્તુધર્મે પારિણામિક ભાવે રહી છે, તે સર્વ નિરાવર્ણપણે હે
શ્રીવિમલ પ્રભુ ! તમારી પારિણામિકતામધ્યે તથા કર્તૃતામધ્યે
મોક્તૃતામધ્યે સમકાલે કેતાં પ્રતિસમયે સમાયે છે, એટલી
અનંતતા તમારે વિષે છે, હે પ્રભુજી તમારી નિર્મલતા તે સમ-
કેતિ જીવને શ્રદ્ધાગોચર છે, તથા પૂર્વધરને પરોક્ષભાસન
ગોચર છે, અને કેવલીને પ્રત્યક્ષ છે. એ રીતે અભિલાષ્ય તથા

अनभिलाषणी अनंतता छे, ते बीजा कोइथी कहाय नहीं,
माटे हे नाथ ताहरूं ज्ञान, दर्शन, सुखधर्मनी अनंतता ते
जे भव्यजीवने स्याद्वादोपेत भासन प्रतीत गोचर थइ, ते
जीवने धन्य छे, तो हे प्रभुजी ! तमारी शी वात कहूं ! तमे
तो महापूज्य छो, महोटा छो ॥

ताहरा शुद्धस्वभावने जी,
आदरे धरी बहुमान ॥

तेहने तेहिज नीपजे जी,
ए कोई अद्भुत तान ॥ वि० ॥ ५ ॥

अर्थः—हे प्रभुजी ताहरो जे शुद्ध निर्दोष स्वभाव, अनंतानंदादि रूप अक्रिय, अक्षय, तेहने जे आदरे केतां अंगीकार करे, वंदन, सेवन, स्मरण, ध्यानादिकपणे आदरे, वली बहुमान केतां अत्यादरपणे जे ग्रहे, ते साध्वार्थी सेवकनो तेहवोज पोतानो स्वभाव शुद्ध थाय, निःकर्मता नीपजे, प्रभुना जेहवो स्वभाव निर्मल थाय, माटे हे प्रभो ! ए कोई अद्भुततान केतां तत छे जे अरिहंत प्रभुनुं शुद्धस्वरूप चितवतां ध्यान करतां, पोतानुं स्वरूप नीपजे, एहिज आश्चर्य छे ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

तुम प्रभु तुम तारक विभूजी,
तुम समो अवर न कोय ॥
तुम दरिसणथकी हुं तयोजी,
शुद्ध आलंबन होय ॥ वि ॥ ६ ॥

अर्थः—माटे हे श्रीविमलनाथ ! माहरा प्रभु अधिपति तुमेज छो, वली मुजने संसारमांथी तारवा वाला परमनिर्यामक परमसामर्थवत तुमे छो, हे देव ! हे कृपासिंधु ! हे ज्ञानमानु

तुम समान माहरे बीजो कोइ नथी. त्रिभुवन मांहे तमेज
दयाळ छो. हे जगत्त्वत्सल !! ताहरो दर्शन केतां देखवुं अथवा
दर्शन ते समकित तेने पामे थके हु तयों, संसार समुद्रने ओ-
लंगी पार थयो, ईहां कारण पामे थके भक्तिना हरपे उपचार
वचन कछु, एम शुद्ध निर्मल स्वरूपनो आलंगी थयो थको
हे नाथ ! ताहरो स्वरूपने अवलंबे, में माहारु स्वरूप ओल-
खुं, ते ओलख्यायी स्वरूप रुचि उपनी, पछी स्वरूपविश्रामी
अनुभव्यानी थये तयों ए भावी कार्यनो वर्त्तमानारोप नैग-
मनयनु वचन छे ॥ ६ ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥

प्रभुतणी विमलता ओलखी जी,

जे करे थिरमन सेव ॥

देवचंद्र पद ते लहे जी,

विमल आनंद स्वयमेव ॥ वि० ॥ ७ ॥

अर्थः—ए रीतें प्रभुजीनी विमलता केतां निर्मलता तेने
ओलखीने जे प्राणी थिरमन केतां द्रढमने सेवा भक्ति करे,
ते समकिति, देशविरति सर्वविरति जीव, सर्वदेवमां चंद्रमा
समान पद परमात्मपद लहे केता पामे, अनादि संततिसंयोगी
भावकर्म उपाधिनो चय करीने, निर्मल सिद्ध बुद्ध आत्मतत्त्वनी
पूर्णता ते पामे, इहा स्तुतिकर्तानुं नाम पण देवचंद्र छे, ते
सूचव्युं. ए पद कहेवु छे जे मध्ये विमल केतां निर्मल आनंद
ते स्वयमेव केता पोतेज छे, ते पोतानो आनंद पोते भोगवे
एहवा अनंत धम प्राग्भाव रूप श्रीविमलनाथनी सेवना करो,
मोक्षार्थी जीवने श्रीअरिहंत सेवना तेहिज मोड़ुं कारण छे,
अनादिनी आति टालवानुं पुष्टनिमित्त छे. ॥ ७ ॥ इति त्रयो-
दश श्री विमल जिन स्तवन सपूर्ण ॥

॥ अथ चतुर्दश श्री अनंतजिन स्तवन ॥

दीठी हो प्रभु दीठी जग गुरु तुज ॥ ए देशी ॥

मूरति हो प्रभु मूरति अनंत जिणंद,

ताहरी हो प्रभु ताहरी मुझ नयणे वसी जी ॥

समता हो प्रभु समता रसनो कंद,

सहेजें हो प्रभु सहेजें अनुभव रस लसी जी ॥ १ ॥

अर्थ:—हवे चौदमा प्रभु श्री अनंतनाथजीनी स्तवना करे छे, हे अनंतनाथजिणंद ! ताहरी केतां तुमारी मूरति केतां मुद्रा एटले आकार ते माहारा नयणे केतां नेत्रने विषे वसी छे ! ते मुद्रा केहवी छे तो के समता जे राग द्वेप रहितपणु ते रूप जे रस तेनो कंद छे. वली सहजे प्रयास विना अनुभव स्वभोगीपणु ज्ञान तेहना रसथी लीन छे तन्मय छे ॥ १ ॥

भवदव हो प्रभु भवदव तापित जीव,

तेहने हो प्रभु तेहने अमृतघन समी जी ॥

मिथ्याविष हो प्रभु मिथ्या विषनीखीव,

हरवा हो प्रभु हरवा जांगुली मनरमी जी ॥ २ ॥

अर्थ:—वली भवजे चारगतिरूप संसार, ते रूप दव केतां दावानलना तापे करीने बली रहेला आकुलित जीवोने परम शांतलता करवाने ताहारी मूरति ते अमृतना मेह समान छे, एटले संसारनो ताप तमारा दर्शनथी मटे छे, माटे. वली मिथ्यात्वरूपविष तेहनी खीव केतां घूमि-मूर्छा तेहने हरवाने जांगुली केतां गारुडीना मंत्र समान ताहरी मूर्ति छे ॥ २ ॥ इति० ॥

भाव हो प्रभु भावचिंतामणि एह,

आतम हो प्रभु आतम संपत्ति आपवा जी ॥

एहिज हो प्रभु एहिज शिवसुख गेह,

तत्त्व हो प्रभु तत्त्वालंबन थापवा जी ॥ ३ ॥

अर्थ:—बली हे प्रभु! तुमारी मुद्रा भावचिंतामणी रत्न-समान छे, एटले चिंतामणि रत्न ते इंद्रियसुखनो हेतु छे, ते तो द्रव्य चिंतामणि छे, अने श्रीवीतरागनी मूद्रा ते मोक्षसुखनी हेतु छे, माटे भाव चिंतामणि समान छे, आत्मानी पोतानी अनंतज्ञानादिक संपत्ति आपवाने भाव चिंतामणि रत्न समान छे, माटे एहिज शिव सुखनु घर छे, तत्त्व जे वस्तु-नो मूलधर्म छे, ते स्वरूप आलंबवाने तुमारी मूर्ति श्रेष्ठ कारण छे, ॥ २ इति० ॥

जाए हो प्रभु जाए आश्रव चाल,

दीठे हो प्रभु दीठे संवरता वधे जी ॥

रत्न हो प्रभु रत्नत्रयी गुणमाल,

अध्यातम हो प्रभु अध्यातम साधन सधे जी ॥ ४ ॥

अर्थ:—बली जाय केतां नाश पामे आश्रव केतां नरा कर्म लेवानी चाल नाश पामे, तथा प्रभुजीनी मूर्ति दीठे, सर-नी वृद्धि थाय, आत्मधर्मरमणरूपता वधे, बली रत्नत्रयी केतां सम्यक्दर्शन, ज्ञान, चारित्र्यरूप जे गुणनीमाला केता निर्मल श्रेणि ते जेहमां छे, एहवो अध्यात्मआत्मस्वरूप, तेहनूं साधन केता नीपजाववानो उपाय ते सधे केतां नीपजे ॥ ४ ॥

मीठी हो प्रभु मीठी छरत तुफ,

दीठी हो प्रभु दीठी रुचि बहुमानधी जी ॥

तुम्ह गुण हो प्रभु तुम्हगुण भासन युक्त,

सेवे हो प्रभु सेवे तसु भव भय नथी जी ॥ ५ ॥

अर्थः—हे प्रभुजी ताहरी सूरत केतां थापना जे आका-
ररूप सुंदर मुद्रा दीठी ते घणीज मीठी केतां मिष्ट लागी, पण
केवी दीठी जे रुचि मोक्षाभिलाषयुक्त तथा बहुमान संयुक्त अ-
त्यंत हरषे दीठी, जे आज हुं धन्य कृतपुण्य जेम वसुदेव
हिंदुमध्ये कहुं छे. ॥ कोविहु पुत्रविभो, वविभो पुत्रं च भव
सहस्सेहि ॥ तेणं जिणवरदंशण, लंभोमयं च जे लद्धो ॥ ? ॥
तेथी अहो वीतरागता ! अहोज्ञानता ! अहो उपकारता ! अ-
द्भुतता ! आश्चर्यता जे हुं रंक दीन मोहेंमग्न असंयमीने ए
प्रभु मुद्रानो योग बन्यो, ते घणीज मोटी वात थई, एहवा
बहुमाने दीठी, एहवी अरिहंतमुद्रा ते अरिहंतना केवल ज्ञाना-
दिक गुण जे अनंत चतुष्टय तेहना भासन उपयोग युक्त जे
जीव सेवे, पर्युपासना द्रव्य तथा भावथी करे तेहने भव केतां
संसारनो भय नथी, जे अरिहंतनी भक्ति करे ते संसार भ्रमण
करे नहीं ॥ उक्तं च ॥ इको वि नमुकारो, जिणवर वसहस्स
वद्धमाणस्स ॥ संसारसागराओ, तारेइ नरं व नारिं वा ॥ १ ॥
इति वचनात् ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

नामे हो प्रभु नामे अद्भुत रंग,

ठवणा हो प्रभु ठवणा दीठे उल्लसे जी ॥

गुण आस्वाद हो प्रभु गुण आस्वाद अभंग,

तन्मय हो प्रभु तन्मयतायें जे धसे जी ॥ ६ ॥

अर्थ—वली हे प्रभु तमारुं नाम सांभळवाथी अद्भुत
केतां विस्मयभूत रंग उपजे, वली हे देव ! ताहरी परमोप-
कारी थापना दीठाथी उल्लास थाय छे, माटे थापना परमो-

पकारी छे. जे दीठे पोतानुं स्वरूपपणु सांभरे, वली थापनाने
निमित्तें गुण जे अनंत चतुष्टयादिक, परम निर्मल यथार्थोप
देशादिक वचनातिशय, अशोक वृक्ष, इंद्रध्वजादिक देखीने
अमग गुणनुं आस्वादन थाय, ते गुण आम्वादन केवो छे तो
के अमग छे, ते कोने नीपजे के जे जीव, तन्मयतापणे श्रीप्रभुना
गुणथी घसे, तेहने नीपजे तेनेज इत्यादिक बातोनो आनंद
थाय ॥ इति षष्ठ गाथार्थः ॥ ६ ॥

गुण अनंत हो प्रभु गुण अनंतनो बृंद,
नाथ हो प्रभु नाथ अनंतने आदरे जी ॥
देवचंद्र हो प्रभु देवचंद्रने आरांद,
परम हो प्रभु परम महोदय ते वरे जी ॥ ७ ॥

अर्थः—एम ज्ञानादिक अनंत गुणना बृंद केतां समूह
एहवा नाथ केतां श्री अनंतनाथ स्वामी तेने जे आदरे, उपा-
देय करे, ते प्राणी देवचंद्र जे स्तुति कर्ता अथवा देवचंद्र ते
चोसठ इंद्र तेहने आनंद केतां परमानंदमयी एवो जे परम महो-
दयवंत मोक्षरूप स्थानक ते भक्तिवंत जीव वरे केतां पामे ए
नियामक छे. ए प्रभुजीने सेवतां कर्म क्लेशथी रहित थाय ॥७॥
इति चतुर्दश श्री अनंत जिन स्तवनं संपूर्णम् ॥ १४ ॥

॥ अथ पंचदश श्री धर्मनाथजिन स्तवनं ॥

॥ सफल ससार अवतार ए हुं गणु ए देशी ॥

धर्म जगनाथनो धर्म शुचि गार्दए,
आपखो आतमा तेहवो भाविये ॥

जाति जसु एकता तेह पलटे नहीं,
सुद गुणपज्जवा वस्तु सत्तामयी ॥ १ ॥

અર્થઃ—હવે શ્રીધર્મનાથ ભગવાનની સ્તુતિ કરે છે અને આત્મદ્રવ્યને સાધકતા બાધકતાનો ઉપયોગ આણે છે. તિહાં ધર્મ એહવે નામેં પન્નરમા તીર્થંકર જગદુપકારી પરમતત્ત્વી જગત્ના નાથ. તેહને પરમહિતકારી ધર્મ પ્રગટ્યો છે, તે આત્મસ્વભાવી ધર્મ છે. ॥ ઉક્તં ચ ॥ સંગ્રહણ્યાં ॥ જો પુણ આય સહાવો, ધમ્મોપગિરસ इत्यादि अथवा उभयरकंयहेऊ इत्यादि पुनः भावधर्माधिकारे ॥ जीवाणं भावधम्मो, कम्माभावेण जो खलु सहावो ॥ इत्यादि ॥ कम्मविम्मुकसरूवो, अणिंदियत्ता अत्थिज्जेज्जाओ ॥ रूवादि विरहतो वा, अणाइ परिणाम भावाओ ॥ १ ॥ इत्यादिधर्मस्य स्वरूपं उक्तं ॥

એહવો શ્રીધર્મનાથ સ્વામીનો ધર્મ શુચિ કેતાં પવિત્ર નિરાવરણ પરાનુયાયીપણારહિત તેને ગાઈયે, વારંવાર સંભારીયે. તત્ત્વપ્રગટરૂપ તે સ્તવિયે, અને પોતાનો આત્મા પણ તેહવોજ ભાવીયે, કેતાં વિચારીયે, એટલે જેહવો ધર્મનાથસ્વામીનો ધર્મ છે, તેહવોજ અમારો આત્માનો ધર્મ છે તથાચ સિદ્ધપ્રાપ્ત-ટીકાયાં ॥ જારિસસિદ્ધસહાવો, તારિસભાવો હુ સર્વ જીવાણં ॥ તેણં સિદ્ધંતરૂઢ, કાયવ્વા ભવજીવેહિં ॥ ૧ ॥ તથા ચ તત્ત્વાર્થટીકાયાં ॥ જીવોજીવત્વાવસ્થાસિદ્ધઃ इति તે માટે સિદ્ધપણું તે જીવની પોતાની અવસ્થા છે, હેંહાં કોઈ પૂછે જે સિદ્ધ તથા સંસારી સકર્મા, સમોહી, મિથ્યાત્વી, અસંયમીને તુલ્ય કેમ કહો છો ? તેહને કહે છે. જે વસ્તુની જાતી એકતા પાળે છે, તે કિ-વારેં પલટે નહીં. માટે જીવ દ્રવ્યનું, એહિજ ધર્મ છે જે અના-દિનો કર્માવર્ત્ત થયો તો પણ પલટે નહીં, સ્વજાતિ મુકે નહીં, તો મારી તથા શ્રીધર્મનાથ સ્વામીની જીવનીજાતિ એક છે, શ્રીઠાણાંગમાં કહું છે, “ એગેઆયા ” इत्यादि તે માટે યદ્યપિ

અત્યંત મોહતીવ્ર અવોધમાં પડ્યો, તો પણ જીવત્વપણો સંગ્રહ નયેં તેવોજ છે જે શુદ્ધ નિર્મલ ગુણપર્યાયમયી વસ્તુની સત્તા છે, કેમકે સર્વ પદાર્થ ગુણપર્યાય સંયુક્ત છે, ઉક્તંચ તત્ત્વાર્થે " ગુણપર્યાયવદ્ દ્રવ્યં ॥ ઇતિ ॥ " દબ્બંપજ્જવવિઝ્ઞં, દબ્બવિ-
 ઉત્તા ય પજ્જવા નત્થિ ॥ ઉપ્પાય ઠિદ્મંગાર્દ, દવીય લરુલ્લખં
 ઇયં ॥ ૧ ॥ ઇતિ સંમતિતઃ ગાથા ॥ ઉપ્પજ્ઞંતિ ચયંતિ, પરિ-
 ચેમંતિ ગુણાય દબ્બાણ ॥ દબ્બંપ્પજ્જવાય ગુણા, ન ગુણપ્પજ્જવા
 એદબ્બાણ ॥ ૧ ॥ અપજ્જવે જાણણા નત્થી, તથા આવશ્યકનિ-
 ર્યુક્તૌ ॥ ગુણાણામાસઓદબ્બં ॥ એગદબ્બસિયા ગુણા ॥ લરુલ્લખં
 પજ્જવાણ તુ, ઉમઓ નિસ્સિયા ભવે ॥ ૧ ॥ ઇતિ ઉત્તરાધ્ય-
 યને ॥ તે માટે જીવાદિક વસ્તુની સત્તા, શુદ્ધગુણપર્યાયમયી
 છે, યદ્યપિ જીવ અશુદ્ધપરિણામી છે, અને જ્ઞાનાદિક ગુણસર્વ,
 કર્મે આવર્તે છે, તો પણ સત્તાર્યે શુદ્ધ છે, નિરામય છે, માટે
 આપણો આત્મસ્વરૂપ, તે શ્રીધર્મનાથસ્વામી સમાન વિચારવો
 એજ તત્વાલંબની થવાનો માર્ગ છે ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥

નિત્ય નિરવયવ વલી એક અક્રિયપણે,
 સર્વગત તેહ સામાન્યભાવે ભણે ॥

તેહથી હતર સાવયવવિશેષતા,
 વ્યક્તિભેદે પહે જેહની ભેદતા ॥ ૨ ॥

અર્થ:—હવે સામાન્ય વિના વસ્તુની છત્રી આધારતા નહીં, અને વિશેષ વિના કાર્ય નહીં, પર્યાયપ્રજ્ઞાતિ નહીં, તે માટે પંચાસ્તિકાય તે સામાન્યસ્વભાવ અને વિશેષસ્વભાવમયી છે, તિહાં સામાન્ય સ્વભાવનું લક્ષણ કહે છે. જે નિત્ય અવિનાશી તથા નિત્ય હોય, પણ આકાશની પરે નિરવયવ હોય, તે માટે

કહ્યો જે નિરવયવ જેહને વિભાગ અંશ નથી, તે પણ એકજ પણ જેમાં બેપણો નહીં સ્વજાતિમાં દ્વિધાભાવ નહીં તે એક, પણ જાણવારૂપ અથવા પરસ્પરરૂપ ક્રિયા કરે નહીં, તેથી અક્રિય, તે પણ કોઈપર્યાયમાં વ્યાપે, કોઈ પર્યાયમાં ન વ્યાપે, તેહવા નહીં પણ સર્વ પર્યાયમાં વ્યાપેજ એ લક્ષણ જેહમાં છે, તેહને સર્વજ્ઞ દેવે સામાન્યસ્વભાવ કહ્યો છે. એ સામાન્યલક્ષણ શ્રીવિશેષાવશ્યકે કહ્યું છે ॥ એમં નિશ્ચં નિરવયવ, મક્કિયં સમ્ભવગ્નં ચ સામન્નં ॥ એ ગાથાના વ્યાખ્યાનથી જાણવો. તિહાં ભાવના જે નિત્યપણું સામાન્ય ધર્મ છે તે પદાર્થમાં નિત્યપણું સદા છે, તે નિત્યપણાને પર્યાયપ્રદેશરૂપ અવયવ નથી, તે નિત્યપણું સર્વ એકજ છે, અને જાણવાદિક કોઈ ક્રિયા કરતો નથી, તેથી અક્રિય છે, તે નિત્યપણું પ્રદેશમાં, ગુણમાં, પર્યાયમાં, સર્વમાં વ્યાપક છે, તેથી સર્વગત છે, ઇટલા લક્ષણને પહોંચે, તે માટે નિત્યપણું તે સામાન્ય છે, એમ અનિત્યત્વાદિક પણ સર્વ સામાન્ય સ્વભાવમાં જાણવું. હવે વિશેષ સ્વભાવનું લક્ષણ કહે છે. તે સામાન્યથી હિતર કેતાં વીજા જે સાવયવ કેતાં સપ્રદેશી અવિભાગપર્યાય સંયુક્ત અનેક અનિત્ય સાવયવ, સક્રિય, તે વિશેષ સ્વભાવ જાણવો, પણ વ્યક્તિ જે પદાર્થ તથા ગુણાંતર તેહના ભેદે જેહની ભેદતા કેતાં જુદાપણું પડે, ઇટલે સર્વવ્યક્તિને વિષે વિશેષપણું જુદું જુદું છે, માટે વિશેષની સર્વત્ર જુદાઈ છે, તે વિશેષ સ્વભાવમાં જ્ઞાનાદિકગુણના ભેદ જાણવા. એ સામાન્યવિશેષનું લક્ષણ કહ્યું. એ સામાન્યવિશેષસન્નામયી દ્રવ્ય છે.

એકતા પિંડને નિત્ય અવિનાશતા,

અસ્તિ નિજ રુદ્ધિથી કાર્યગત ભેદતા,

માવશ્રુત ગમ્ય અભિલાપ્ય અનંતતા,

મન્યપર્યાયની જે પરાવર્તિતા ॥ ૩ ॥

અર્થ:—૧ સર્વ ધર્મનાથ પ્રમુનો ધર્મ છે. હવે સામાન્ય સ્વભાવનાં લક્ષણ કહે છે. ૧ પ્રથમ એકતા કેતાં એક સ્વભાવ તે જે પિંડ કેતા પિંડપણું તે દ્રવ્યના સર્વપ્રદેશ, ગુણ, પર્યાય, તેહનો સમુદાય તે એક પિંડરૂપ છે, પણ, મિમ્મરૂપ વર્તતો નથી, તેને એકસ્વભાવ કહિયે.

૨ બીજો નિત્ય અવિનાશતા કેતાં અમંગુરતાપણું ધ્રુવપણું તદ્દાવાચ્યં નિત્યં હિતિતત્ત્વાર્થવચનાત્, તે દ્રવ્યમાં બીજો નિત્ય-સ્વભાવ કહિયે.

૩ ત્રીજો સર્વદ્રવ્યપોતાને સ્વભાવેછતા છે, પણ કોઈ કાલે પોતાની શ્રદ્ધિને મૂકતા નથી, તે દ્રવ્યમાં પોતાની શ્રદ્ધિથી ત્રીજો અસ્તિસ્વભાવ કહિયે,

૪ ચોથો મેદસ્વભાવ તે કાર્યગત છે, એટલે જે જ્ઞાનાદિક ગુણ તે સર્વ પોતપોતાના કાર્યને કરે છે. પરંતુ એકગુણ તે બીજા ગુણના કાર્યને કરતો નથી, જ્ઞાન તે જાણવારૂપ કાર્યને કરે છે, દર્શન, તે દેખવારૂપ કાર્યને કરે છે, તથા ચારિત્ર તે રમણતારૂપ કાર્યને કરે છે. મોગગુણ તે મોગ્યને કરે છે, હત્યાદિક કાર્યના મેદે દ્રવ્યમા ચોથો મેદસ્વભાવપણ છે

૫ પાંચમો અભિલાપ્ય સ્વભાવ છે, તે વચનથી કહિ શકાય તેહવા પણ આત્મદ્રવ્યમાં અનંતા ધર્મ છે, જે માવ શ્રુતજ્ઞાને કરી જણાય માટે શ્રુતજ્ઞાનની શક્તિ પણ અભિલાપ્ય માવ સીમ છે, તે પાંચમો સ્વભાવ છે

૬ છઠ્ઠો સર્વ દ્રવ્યમા પર્યાયની પરાવર્તિતા કેતાં પલટ-

ણતા છે, તે મવ્ય સ્વભાવ કહિયે. એ છ સ્વભાવ, દ્રવ્યમાં, ગુણમાં, પર્યાયમાં છે, માટે એ છને સામાન્યસ્વભાવ કહિયે ॥ ૩ ॥ હિતિ તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥

ક્ષેત્ર ગુણભાવ અવિભાગ અનેકતા,
નાશઉત્પાદ અનિત્ય પરનાસ્તિતા ॥
ક્ષેત્ર વ્યાપ્યત્વ અભેદ અવક્તવ્યતા,
વસ્તુતે રૂપથી નિયત અમવ્યતા ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—વલી સામાન્ય સ્વભાવ કહે છે. ત્યાં પહેલો અનેક સ્વભાવ તે જે ક્ષેત્રના અવિભાગ પ્રદેશ તેથી પદાર્થ અનેક સ્વભાવી છે, તથા ગુણાવિભાગ જે એક એક ગુણના અનંતા અવિભાગ છે, જેમ ચારિત્રના અવિભાગ સંયમશ્રેણીમાં કહ્યા વીર્યના અવિભાગ યોગસ્થાન અધિકારે કમ્મપયડીમાં કહ્યા છે, તેમાટે ગુણાવિભાગપણે પણ અનેક સ્વભાવ છે. એક એક દ્રવ્યમાં અનંતાગુણ છે, તે વલી એકેકા ગુણમાં અનંતા ગુણાવિભાગ છે, તે અનેક સ્વભાવતા છે, તથા ભાવવિભાગે જે પર્યાય ધર્મ તે જ્ઞાનાદિક ગુણના અનંતા પર્યાયની સૂક્ષ્મતા ગહન છે, તે પણ અનેક સ્વભાવ છે, એટલે ક્ષેત્રે તથા ગુણે અને પર્યાયે સર્વ રીતે દ્રવ્યમાં અનેકતા છે.

૨ બીજો નાશ કેતાં વ્યય તથા ઉત્પાદ કેતાં ઉત્પાદ એ પરિણતિ તે સર્વ દ્રવ્યમાં અનિત્ય કેતાં અનિત્યસ્વભાવ છે.

૩ ત્રીજો પર કેતાં આપણથી બીજા જે દ્રવ્ય તેહના ધર્મ તે અન્યદ્રવ્યમાં નથી એટલે એક દ્રવ્યના જે ધર્મ તે બીજા દ્રવ્યમાં ન પામીયે, તે દ્રવ્યમાં નાસ્તિતા કેતાં નાસ્તિસ્વભાવ છે.

૪ ચોથો આત્માના સર્વ ગુણપર્યાય તે ભિન્નભિન્નકાર્ય

करे छे, परंतु क्षेत्र केतां भाजन ते सर्वनो आत्मा छे, माटे गुणपर्यायिनी अनंतता छे, पण कोई मूलद्रव्यने तजो शक्तो नथी, एकक्षेत्रे एकाधारपणे व्याप्यत्त केतां अवगाही रखा छे ते द्रव्यमां अभेदता केतां अभेदस्वभाव छे

५ पांचमो वली वस्तुने स्वरूपे केवल ज्ञानगम्यपणे वचने अगोचर अनंतधर्मात्मक पणे द्रव्यनु अनभिलाप्यपणुं ते अवक्तव्यस्वभाव छे, उक्तं च ॥ श्रीविशेषावश्यके ॥ अभिलाप्य भावेभ्यः अनभिलाप्या अनंतगुणा इति ॥

६ छट्टो अनेक पर्यायिनो परावर्त्त छे, पण वस्तुना मूलरूपथी पलटे नहीं, ते रूपेज रहे छे, ए नियतपणा माटे वस्तुमां अभव्यस्वभाव छे.

ए सर्व स्वभाव सम्मतितर्क तथा धर्मसंग्रहणीना व्याख्यानथी जोवा, ए सामान्यस्वभाव छे ते पदार्थनो द्रव्यास्तिकमूलधर्म छे, एहवा परिणमनपणाथकी सर्व पदार्थ स्याद्वादि कहेवाय छे, जे समयें एक ते समयें अनेक, जे समये नित्य ते समयें अनित्य, जे समयें अस्ति, ते समयें नास्ति, जे समयें भिन्न ते समयें अभिन्न, जे समयें वक्तव्य, ते समयें अवक्तव्य, जे समयें भव्य ते समयें अभव्य इत्यादिक एम वली एक अनेक नित्यानित्यादिक एक एक स्वभावनी सप्तमंगी थायें. तेवा अनंता स्वभावे अनंतीसप्तमंगीयो द्रव्यनेविषे थाय, ते स्याद्वा दरत्नाकरावतारिकामां कहुं छे, जे “नित्यानित्याद्यनंतस्वभावभेदतः प्रतिघर्मे भिन्नाभिन्ना सप्तमंगी एवमनंताः सप्तमंग्यो भवंति इति ॥ ” तथा च श्रीजिनवल्लभसूरिवाक्यं ॥ बहुविद् नयमंगं, वस्तुखिचं अखिचं ॥ सदसदनभिलाप्या, लाप्यमेगं, अणोगं ॥१॥

इति ॥ ए स्वभाव महोपाध्याय श्रीयशोविजयजी स्वकृतद्रव्य-
गुणपर्यायना रासमध्ये समर्थ्या छे, तिहांथी जोई लेवा ॥४॥
इति चतुर्थ गाथार्थः ॥

धर्म प्राग्भावता सकल गुण शुद्धता,

भोग्यता कर्तृता रमण परिणामता ॥

शुद्ध स्वप्रदेशता तत्त्वचैतन्यता,

व्याप्य व्यापक तथा ग्राह्य ग्राहकता ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे विशेष स्वभाव कहे छे. द्रव्यनो धर्म जे ज्ञानादिक तेहनी प्राग्भावता केतां प्रगटपणुं ते आविर्भावधर्म, बीजो ज्ञान, दर्शन, चारित्रादि, सर्व गुणनी शुद्धतायें सर्व स्वगुणनुं भोगीपणुं ते भोग्यता धर्म तथा कर्तृता केतां कर्त्ता-पणुं सर्व प्रदेशकार्यानुगत समुदायप्रवृत्ति कार्योत्पादकं कर्तृत्वं ते धर्मास्तिकायादि द्रव्यने प्रदेशे प्रदेशे चलनादिसहायरूप कार्यनो थावो, ते भिन्नभिन्न प्रदेशने आश्रयें छे अने जीव-द्रव्यनुं जाणवा देखवारूप कार्य, ते सर्व, असंख्यप्रदेशना म-लवाथी छे, ते माटे जीवद्रव्यने विषे कर्त्तापणुं विशेष स्वभाव छे, वली रमण जे कोईकने विषे रमवुं तथा परिणामिकता जे परिणामिकपणुं ते शुद्ध स्वदेशीपणुं ते पण विशेष स्वभाव छे, तथा तत्त्व केतां वस्तुमां मुलधर्म जे चैतन्यता ते पण विशेष स्वभाव छे, व्याप्य व्यापकपणुं तथा ग्राह्य ग्राहकपणुं तथा आधाराधेयपणुं संरक्षणपणुं स्वस्वामिभावादिक ए सर्व विशेष स्वभाव जाणवा. ए रीतें सामान्य स्वभाव तथा विशेष स्वभाव, ते सर्व श्रीधर्मनाथ परमेश्वरना निर्दोष थया, तेहमां पण सामान्यस्वभाव तो निर्दोष सदा हता, परंतु पर संयोगे विशेष स्वभावनो द्विधाभाव थयो हतो, ते हे श्रीधर्मनाथ

प्रभुजी तुमे स्वरूपालंबनी थई करणगुणें जे ज्ञान, दर्शन,
चारित्र, अने वीर्य, तेहने स्वरूपथी एकत्व करी, स्वरूप
प्राग्भाव करी, स्वरूपें कर्या छे, माटे निरामय थया छो ॥५॥
॥ इति पंचम गाथार्थ; ॥

संग परिहारथी स्वामि निजपद लहुं,
शुद्धआत्मिक आनंदपद संग्रहं ॥
जहवि पर भावथी हुं भवोदधि वस्यो,
परतणो संग संसारताये ग्रस्यो ॥ ६ ॥

अर्थः—हवे एहवी अनंत गुण निर्मलता प्रभुजीने जे
रीतें नीपनी, ते रीत कहे छे, हे देव, हे परमेश्वर ! तुमे पुद्ग-
लादिकनो संग सर्वथा परिहार केतां त्याग कर्यो, तेहथी निज
केतां पोतानु परमपद अव्यावाधानदरूप चिद्रूपावस्थानरूप
लहु, केतां पाम्यो माटे तमे शुद्ध केतां निर्मल आत्मिक केतां,
जे आत्म द्रव्यनो आनंद अव्यावाधादिक ते संग्रहं केतां लाधो
अने हे प्रभुजी ! जहवि केतां जो पण हुं परभावथी केतां पर-
भाव निमित्त पामीने परभावरूप परणमीने, वर्त्तमान परानु-
यायी भवोदधि केतां भवसमुद्रने विषे वस्यो छुं, भवनिवासी
थयो छुं, तेथी पुद्गलादिकने संगे संसारता भावथी नवुं नवुं
अध्यवसायीपणुं पामीने द्रव्यथी चारगतिरूप संसारमां संसर-
वापणे करीने ए माहारो आत्मा ग्रस्यो छे. एटले ए संसारे
मुझने ग्रास करी लीघो छे, माटे हे देव ! तुमे असंगी, हुं
संगी, तुमे मुक्त, हुं बद्ध, तुमे अकर्मा, हुं कर्माश्रित तुमे स्व-
रूपभोगी, हुं पुद्गलभोगी, तुमे स्वगुणपरिणामि, हु पुद्गलाश्रित
रागद्वेष परिणामि, तेथी हे प्रभु ! माहारे तो माहरी भूलथी
कोइक नवुं जे सत्तामां कर्त्तापणामां, परिणामिकतामा न हतो

તે નીપનો, એ અશુદ્ધકર્તાપણું મેં કર્યું, તેહથી સ્વગુણ આવરી
ને પુદ્ગલનો ગ્રાહક થયો, તે પુદ્ગલને લેવાથી માહરો આત્મા
પુદ્ગલભોગી થયો, એટલે તાહરે માહરે અંતર પડી ગયો, તેથી હું
સંસારી છું અને તમે સિદ્ધ ધ્યેય છો, इति षष्ठ गाथार्थः ॥ ૬ ॥

તહવી સત્તાગુણે જીવ એ નિર્મલો,

અન્યસંશ્લેષ જિમ ફિટક નવિ સામલો ॥

જે પરોપાધિથી દુષ્ટપરિણતિ ગ્રહી,

ભાવ તાદાત્મ્યમાં માહરું તે નહી ॥ ૭ ॥

અર્થ:—તોપણ સત્તાગુણે દ્રવ્યાસ્તિક સંગ્રહ નયે એ
માહરો જીવ નિર્મલ છે, નિષ્કલંક છે, અસંગી છે, અરૂપી છે.
કોણ દૃષ્ટાંતે ? જેમ શ્યામાદિક પુટસંયોગે ફટિક રત્નનો દલ
શ્યામ દીઠામાં આવે છે પરંતુ ફટિક કાંઈ શ્યામ થયો નથી,
પણ અપરીક્ષક લોક તેને શ્યામ જાણે છે, પણ જાતે જેહવો
હતો તેહવોજ છે, તેમ કર્મસંગે આત્મા અશુદ્ધરૂપ દેખાય છે,
પરંતુ તત્ત્વજ્ઞાની એને જાતે નિર્મલજ જાણે છે, તેમ શ્રદ્ધાવંત
પણ નિર્મલ જાણે છે અને જે પરોપાધિથી દુષ્ટપરિણતિ કર્મ-
કર્તા પણારૂપ ગ્રહીને તાદાત્મ્યભાવમાં તાદાત્મ્યસંબંધે કરી છે,
તે સર્વ ઉપાધિકભાવ માહરો નથી, સંયોગે સંબંધ મન્યો છે,
પરંતુ સમવાયસંબંધે નથી; જે વિભાવ તે તદુત્પત્તિસંબંધ છે પરંતુ
તાદાત્મ્યસંબંધે નથી, એમ ભાવવું ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥ ૭ ॥

તિણે પરમાત્મગ્રંથ મક્તિ રંગી થઈ,

શુદ્ધકારણ રસે તત્ત્વ પરિણતિ મયી ॥

આત્મગ્રાહકથયે તજે પર ગ્રહણતા,

તત્ત્વભોગી થયે ટલે પરમોગ્યતા ॥ ૮ ॥

अर्थः—माटे ए विभावपरिणति ते माहरो मूलधर्म नथी, तेथी एने निवारीये, तो जाये तेवारे ए माहरो आत्मा स्वरूपावस्थित थाय. एम विचारी तेहनो उपाय चितवे छे. जे ए संसारी आत्मा परानुगत थइ रह्यो छे, तेहने जो हमणां स्वरूपथी जोडीएं, तो टकी शके नही, अने परविजातिथी जोड्यो थको बंधने बधारे छे, माटे परस्वजाति जीव जे अ-मोही, शुद्धज्ञानी तेथी जोडीये, तो स्वजाति स्वरूप रंगी थाय. पछी अरिहंतनुं स्वरूप तथा आपणा आत्मानुं स्वरूप तुन्य छे, तेथी तेहना स्वरूपें रसिक थाय, तो पछी कमें आवर्यो पण, आत्मस्वरूपनी रुचि उपजे, ते रुचिथी पोताना स्वरूपने सर्दहे, जाणे, रमे, उद्यम करे, परभाव तजे ए अनुक्रमथी संपूर्ण स्वरूप पाये, तेमाटे परमात्मा प्रभु श्रीधर्मनाथजीनी भक्तिनो रंगी थइने शुद्ध कारणने रसें आत्मा तत्त्वपरिणतिमां मग्न थाय, पोतानु आत्मस्वरूप जोये, ध्याये, संभारे तथा तेहनेज प्रगट करवाना यत्न करे, एवी रीतें जेवारें आत्मानो ग्राहक थाय, तेवारें अनादिनी परग्राहकता तजे, केम जे आत्म-स्वरूपनो ग्राहक थयो, ते परभावने ग्रहे नहीं, जेटली आत्म-परिणति आत्मधर्मे ग्राहक थइ ते कर्मादिक न ले तेने संवर-परिणति कहियें, चलीतत्त्वभोगी थये, परभोगीपणुं टले, तेवारें आत्माने भोगवे ॥ ८ ॥

शुद्ध निःप्रयास निजभाव भोगी यदा,

आत्मचेत्रे नही अन्य रचण तदा ।

एक असहाय निस्संग निर्द्वंद्वता,

शक्ति उत्सर्गनी होय सद् व्यक्तता ॥ ९ ॥

अर्थः—जेवारें शुद्ध पुद्गल संगरहित निःप्रयास निज-
भाव केतां आत्मभावनो भोगी थयो, तेवारें आत्मप्रदेशें अन्य
केतां पुद्गलकर्म तथा रागादिकनुं रक्षण केतां राखवो नथी,
एटले स्वरूप ग्राहक चेतनानुं वीर्य थाये, तेवारे पुद्गल कर्म
आत्मप्रदेशें संबंधीपणे रहे नहीं, सर्व पुद्गलखरीने आत्मा
निःकर्मा थाय, तेवारे एक सर्वसंग रहित, असहायी, निर्द्वंद्व
उत्सर्गनी शक्ति सहित व्यक्तता केतां प्रगटता निरावरणपणुं
पामे ॥ इति नवम गाथार्थः ॥ ९ ॥

तेणें मुझ आत्मा मुझथकी नीपजे,

माहरी संपदा सकल मुझ संपजे ॥

तेणें मन मंदिरे धर्म प्रभु ध्याइयें,

परमदेवचंद्र निज सिद्धि सुख पाइयें ॥ १० ॥

अर्थः—तेथी हे देव ! हे श्रीवीतराग ! तुमारें निमित्ते
माहारो तत्त्व नीपजे, बीजों कोइ उपाय देखातो नथी. माहारा
आत्मानुं सिद्धपणुं ते ताहारा स्वरूपने अवलंबे नीपजे, माहारो
अनंतगुणपर्यायरूप स्वकर्त्तापणुं स्वभोक्तापणुं स्वरूप ऐश्वर्य
सर्व जे मोहाधीन कर्मावृत्त छे, ते मुने संपजे, एटले हुं मा-
हारी अरूपी सत्तागत तत्त्वसंपदानो धणी तथा भोगी, अवि-
नाशीपणे थाऊं, ए प्रभुजीनो परम उपकार जाणुं. ते कारणे
मनमंदिरने विषे श्रीधर्मनाथ प्रभुने ध्याइए, चण एक बीजी
उपाधिचितविएं नहीं, ए प्रभुना गुण तथा उपगारनुं बहुमाने
ध्यान करियें. नवा साधकने एहिज आधार छे. तेवारे परम
उत्कृष्ट देव जे स्वरूपरमणी मुनि तेहमां चंद्रमा समान जे
परमात्मपदरूप निज केतां पोतानुं सिद्धि केतां निष्पन्नसुख,

अव्याबाधादिक तेने पाड्यें केतां पामियें, एहीज मोक्षनो उपाय
छे, ते माटे श्री अरिहंतनुं सेवन निरनुष्ठानपणे करवुं ॥ १० ॥
॥ इति श्री धर्मजिन स्तवनं संपूर्णम् ॥

॥ अथ षोडश श्री शांतिजिन स्तवनं ॥

॥ आखडीयें मे आज सेत्रुजो दीठो रे ॥ ए देशी ॥

जगतदिवाकर जगतकृपानिधि,

बाहाला मारा समवसरणमां बेठारे ॥

चउमुख चउविह धर्म प्रकाशे,

ते में नयणे दीठारे ॥

भविक जन हरखो रे ॥

निरखी शांति जिखंद ॥ भ० ॥

उपशम रसनो कंद ॥

नहीं इण सरखो रे ॥ ए आंकणी ॥ १ ॥

अर्थः—हवे सोलमा जिन श्रीशांतिनाथ प्रभुनी स्तवना
कहे छे ते प्रभु केहवा छे ? जगतने विषे दिवाकर केतां सूर्यनी
परें ज्ञानेकरी उद्योतना करनार तथा कृपाना निधि एहवा
प्रभुते मुझने परमवल्लभ छे. समवसरणमां विराजमान थका
चार मुखे करी चार प्रकारना धर्मने प्रकाशे केतां उपदेश करता
थका, एवा तीर्थकर देव श्रीशांतिनाथ प्रभु ते में नयणे केतां
आगम श्रवण रूप चक्षुए दीठा. माटे हे भविक जीवो ! तुमें
जिखंद केतां सामान्यकेवलीमां इंद्रसमान एहवा श्रीशांतिप्रभुने
निरखीने हरखवत थाओ. उपशम जे परमशुभा तद्रूप जे रस

તેનુ એ કંદ છે, એના તુલ્ય બીજો કોઈ નથી, એ પ્રભુ પરમ
શાંતરસમયી છે. ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥ १ ॥

પ્રાતિહાર્ય અતિશય શોભા ॥ વા૦ ॥

તે તો કહિય ન જાવે રે ॥

ઘૂકબાલકથી રવિકરભરનું,

વર્ણન કેળી પરે થાવે રે ॥ મ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—વલી પ્રભુની જે આઠ પ્રાતિહાર્યની તથા ચોત્રીશ
અતિશયની શોભા તે મુજ સરિલા વ્યામોહિ જીવથી કહી
જાય નહીં. દૃષ્ટાંત—જેમ ઘૂકબાલકથી કેતાં ધૂવડના બાલકથી
રવિકર કેતાં સૂર્યના કિરણોનો ભર કેતાં સમૂહ તેહનું વર્ણન
કેવી રીતે થાય ? અર્થાત્ નહીંજ થાય, તેમ મુજ સરલાથી પણ
પ્રાતિહાર્યાદિકની શોભા કહી જાય નહીં. इति ॥ २ ॥

વાણી ગુણ પાંત્રીશ અનોપમ ॥ વા૦ ॥

અવિસંવાદ સરૂપે રે ॥

ભવદુઃખવારણ શિવસુખકારણ,

સુધો ધર્મ પ્રરૂપે રે ॥ મ૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—વલી પ્રભુની જે વાણી તેહને વિષે ઉપમા રહિત
પાંત્રીશ ગુણ રહ્યા છે, તે વાણી વિસંવાદપણાથી રહિત અવિ-
સંવાદ સ્વરૂપમયી છે, તે વાણીયેં કરીને ભવ્યજીવોના ભવ કેતાં
સંસારના દુઃખ નિવારવાને અર્થે અને શિવ કેતાં મોક્ષસુખના
પ્રબલ કારણને અર્થે સુધો કેતાં યથાર્થ ધર્મનીપ્રરૂપણા શ્રીપ્રભુજી
સમવસરણમાં કરે છે. ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥ ३ ॥

દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉત્તર દિસિમુખ ॥ વા૦ ॥

ઠવણા જિન ઉપગારી રે ॥

તસુ આલંબન લહિય અનેકે,

તિહાં થયા સમકિત ધારી રે ॥ મ૦ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—તે સમસરણમાં પૂર્વદિશિ સન્મુખના વારણે તો શ્રીતીર્થકર પોતે મુલગેરૂપે વેસે, અને દક્ષિણ પશ્ચિમ તથા ઉત્તરદિશિને વારણે શ્રી અરિહંતના પ્રતિમાર્ચિત્ર વેમે, તે પ્રતિમા-રૂપ ઠગણા જિન કેતા થાપના જિન છે તે ઉપગારી છે, તેહનું પણ આલંબન પામીને અનેક જન તિહાં સમસરણને વિષે સમકિત ધારી થયા, ઇટલે વ્રતના લેનાર તે પૂર્વદિશિના વારણે વેસે, અને વીજી પરિપદામધ્યે જિનસેવનથી સમકિતનો લાભ છે, તેથી એ ધન્યતા છે તે થાપનાનિષ્કેપાનો ઉપગાર છે ॥ ॥ ઇતિ ચતુર્થ ગાથાર્થ: ॥ ૪ ॥

પદ્ નયકારજ રૂપે ઠવણા ॥ વા૦ ॥

સગ નયકારણ ઠાથી રે ॥

નિમિત્ત સમાન થાપના જિનજી,

એ આગમની વાણી રે ॥ મ૦ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—હવે વલી વિશેષ થાપનાનું ઉપગારીપણુ તથા સત્યપણું કહે છે, તેમધ્યે શ્રીઅરિહંત તથા સિદ્ધજી પણ આપણા આત્મના નિમિત્ત કારણ છે, અને શ્રીજિનપ્રતિમા તે પણ આપણા તત્ત્વસાધનનું નિમિત્ત કારણ છે, તેહમાં થાપના જિનને વિષે અરિહંતસિદ્ધપણું છ નયે છે. ઇહા કોઈ પૂછે જે અરિહંત થયા અથવા સિદ્ધ થયા તેહની થાપના છે, તો સાત નય મૂકીને, છ નય કેમ કહો છો ? તેહને ઉત્તર કહે છે જે મૂલ તો થાપનાનિષ્કેપામધ્યે થાપના તે ત્રણ નયે છે “ નામ સ્થાપ-નાદ્રવ્યનિષ્કેપત્રયનૈગમાદિનયવર્તિ ઇતિ ॥ ” અત્ત ઉચ્યતે ॥ હવે ઇહાં નામાદિ એકેક નિષ્કેપાના ચાર ચાર ભેદ થાય છે ॥

ઉક્તં ચ માધ્યે ॥ નામાદિ પ્રત્યેકંચતૂરૂપં ઇતિ ॥ ૧ ॥ તેથી પ્રથમ એ સ્થાન એહવું નામ સ્થાપનામાં છે તે સ્થાપનાનો નામ નિર્દેષો છે, બીજો એ સ્થાપના ગ્રહણ હેતુ થાય છે, તે સ્થાપનાનો સ્થાપના નિર્દેષો જાણવો. ત્રીજો સમુદાયતા અનુપયોગતા તે સ્થાપનાનો દ્રવ્ય નિર્દેષો જાણવો. ચોથો આગારોભિષ્પાઓ એ ધર્મને કારણિક થાપે, તે સ્થાપનાનો ભાવ નિર્દેષો છે. એમ સ્થાપના ચાર નિર્દેષે છે, અથવા નસ્થિનર્ણિ વિહુણં, સુત્તોઅત્યો-યજિણમર્ણિ કિંચિ ॥ આસન્નજ્ઞઓ સોયારં, નયેનયવિસારઓ બ્રૂઆ ॥ ૧ ॥ ઇતિ તેથી શ્રી અરિહંત તથા સિદ્ધજીની સ્થાપના છે, તે માટે તેહના નય કહે છે.

૧ જે સ્થાપના દિઠે અરિહંત સિદ્ધનો સંકલ્પ સ્થાપનામાં થાય છે, અથવા અસંગાદિ તદાકારતા રૂપ અંશ એ સ્થાપનામાં છે, તે નૈગમનય સ્થાપના.

૨ અરિહંત તથા સિદ્ધના સર્વગુણનો સંગ્રહ બુદ્ધિ ધરીને સ્થાપના કરી છે, તે માટે એ સંગ્રહનય અરિહંત સિદ્ધરૂપ સ્થાપના છે.

૩ અરિહંતના આકારને વંદન નમનાદિ સર્વ વ્યવહાર શ્રી અરિહંતનો થાય છે, તેહનું કારણપણું એ સ્થાપનામાં છે, તે વ્યવહારનય સ્થાપના કહિયે.

૪ એ પ્રતિમારૂપ સ્થાપના દેખી, સર્વ ભવ્યને બુદ્ધિનો વિકલ્પ એહવો ઉપજે છે, કે એ શ્રીઅરિહંતજી છે તે વિકલ્પેજ સ્થાપના કરી છે તે ઋજુસૂત્રનય સ્થાપના છે.

૫ અરિહંતસિદ્ધ એહવો શબ્દ “ હૃદંપ્રકૃતિપ્રત્યયસિદ્ધં ” હ્યાં પ્રવૃત્તે છે, તે શબ્દનય સ્થાપના જાણવી.

૬ અરિહંતના પર્યાય વીતરાગ, સર્વજ્ઞ, તીર્થકર, તારક,

जिन पारंगत इत्यादिक सर्व पर्यायिनी प्रवृत्ति पण स्थापना मध्ये छे, ते समभिरुद्धनय स्थापना थइ परंतु केवलज्ञान केवलदर्शनादि गुण, उपदेशकता ते धर्म, स्थापनामां नथी माटे एवंभूतनयनो धर्म, ते ए स्थापनामां नथी, तेथी ए ठवणा केता थापना ते कार्य केता निष्पन्नता, अरिहत, सिद्धतारूप ते पद केतां छ नये छे, एक एवंभूतनये नथी केमके एवभूतनय ते श्रीअरिहत मिद्धने त्रिपेज छे. ते माटे कार्यपणे अरिहत मध्ये पण छ नय छे, इहां स्थापना निवेपमां श्री विशेषावश्यक आदिना त्रण नय क्हा छे, अने इहां छ नय क्हा ते उपचार भावनाएँ क्हा छे समभिरुद्धनुं लक्षण, वचनपर्यायवर्ति छे, ते लक्षण इहां पोहोंचे छे, ते माटे ए छ नय क्हा.

इवे ए श्री जिनप्रतिमा रूप स्थापना ते समकिति, देश-विरति, मर्गविरतिने मोक्षसाधननु निमित्त कारण छे, ते निमित्त कारण सात नये छे, ते कारणतो धर्मकर्त्ताने वश छे. ते निमित्तकारणपणुं सात नये छे, ते कहे छे.

१ पहलो संमाराज्यायी जीवने ए जिनप्रतिमा दीठे अरिहतनुं स्मरण थाय छे, अथवा जिनवंदने जीवनी सन्मुखता थाय छे, तेवारें सन्मुखतानो जे निमित्त ते नैगमनय निमित्त कारणपणुं छे.

२ जिन प्रतिमा दीठे सर्व गुणनो संग्रह थाय छे, साधकतानि चेतनादि सर्वनो संग्रह ते तत्त्वनी अद्भुतताने सन्मुख थाय छे, ते संग्रहनय निमित्त.

३ वंदन नमनादिक साधकव्यवहारनुं निमित्त ते व्यवहारनय निमित्त

૪ તત્ત્વર્થહારૂપ ઉપયોગ સમરવાનો નિમિત્ત તે ઋજુસૂત્ર નય નિમિત્ત.

૫ સંપૂર્ણ અરિહંતપણાના ઉપયોગે જે ઉપાદાન એ નિમિત્તે તત્ત્વસાધને પરિણમ્યો, તે શબ્દનય, થાપનાનો નિમિત્ત છે, સમક્ષિતી પ્રમુખને એહવો.

અનેક રીતે ચેતનાના વીર્યની પરિણતિ, સર્વસાધનતાને સન્મુખ થઈ તે સમભિરૂઢનય સ્થાપનાનું નિમિત્ત કારણપણું જાણવું.

૭ એ સ્થાપનાનું કારણ પામી, તત્ત્વરુચિ તત્ત્વરમણી થઈને જે શુદ્ધ શુક્લધ્યાનમાં પરિણમે તે સંપૂર્ણ નિમિત્ત કારણતા પામીને, ઉપાદાનની પૂર્ણ કારણતા નીપતી, તે એવંભૂતનય નિમિત્ત કારણપણું છે, એટલે નિમિત્ત કારણનો એ ધર્મ છે, જે ઉપાદાનને કારણપણે પમાડે, અને ઉપાદાન કારણ તે કાર્યપણે નીપજે. એ રીત છે.

તેથી જિનપ્રતિમા તે મોક્ષનું નિમિત્ત કારણ છે, તે નિમિત્ત સાત નયે છે. તેહમાં શય્યંભવાદિકને શબ્દનય સીમ, કારણ થયું, અને પુણ્યરુચિને વ્યવહારનય સીમ, નિમિત્ત કારણપણું થાય. તથા માર્ગાનુસારી સમક્ષિતિની આઠ દૃષ્ટિ જે યોગદૃષ્ટિ સમુચ્ચયમાં કહી છે, તેમાંની આદિની ચાર દૃષ્ટિ વાલાને ઋજુસૂત્રનય સીમ, નિમિત્ત કારણપણું થાય છે અને પુણ્યાદ્યાદિકને એ જિનપ્રતિમા સંપૂર્ણ એવંભૂતનયે કારણરૂપ થઈ દેખાય છે. તેવારેં ર્હાં ભાવનાયેં એ થયું જે થાપનાને વિષે સંપૂર્ણ સાત નયરૂપ નિમિત્ત કારણતા છે. પછી કાર્યનો કર્તા જિહાં સુધી એહને નીપજાવે, તેટલો નીપજે, તેથી એ સ્થાપના તે સગનય કેતાં સાતે નયેં કરી કારણઠાણી કેતાં નિમિત્ત કારણપણાનું સ્થા-

नक छे, ते थापना श्रीअरिहंत पदना मूल तो द्रव्य अने भाव ए वे निचेपावंत छे, परंतु निमित्त कारणना चार निचेपा सातनय संयुक्त छे उक्तं च ॥ निमित्तस्यापि सप्तप्रकारत्वनय प्रकारेण निमित्तस्य द्वैविध्यं द्रव्यमावात् ॥ तथोपादानस्यऽपि सप्तप्रकारत्वं नयोपदेशात् “ नो अभिहाणमण्यं ” इति वचनात् ॥ नत्थिनएहिं पिहुणं, सुत्तं अत्थोय जिणमए किंचि ॥ आसज्जउ सोयारं, नये नयविसारओ बूद्धा ॥ १ ॥ इति ॥ माटे निमित्तपणे स्थापना केतां जिनप्रतिमा अने जिनजी केता श्रीअरिहंत बेहु समान केता तुल्यत्त छे. एटले विचरता अरिहत तथा तेमनी स्थापना जे मूर्ति, ते बेहु समान केता बरोबर छे, तेथी विचरता अरिहंत तथा तेहनी स्थापना ए वे साधक जीअने निमित्त कारण छे, पण उपादान नथी सर्वमां निमित्तता छे, ए आगम केता सिद्धांतनी वाणी छे, जे अरिहतने पाद्यानु तथा अरिहतनी प्रतिमाने वादवानुं फल सिद्धातमां सररु कसुं छे, माटे समान छे ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥ ५ ॥

साधक तीन निचेपा मुख्य ॥ वा० ॥

जे विणु भाव न लहिये रे ॥

उपगारी दुग भाण्ये भांस्या,

भावउंदकनो ग्रहिये रे ॥ भ० ॥ ६ ॥

अर्थ—अने, १ नाम, २ स्थापना, ३ द्रव्य ए त्रण निचेपा ते मानना कारण छे. उक्तं च भाण्ये ॥ अहया नाम-ठवणा, दव्याइं भावमंगलं गाए ॥ पाएण भावमंगल, परिणा मनिमित्त भावाओ ॥ १ ॥ माटे ए त्रण निचेपा साधक केतां कारण छे, ए त्रण निचेपा विना भावनिचेपो थायज नहीं,

અને નામ તથા સ્થાપના એ બે નિષ્કેષા ભાષ્યને વિષે ઉપગારી કહ્યા છે, તે કહે છે, જે દ્રવ્યનિષ્કેષો છે, તે પિંડરૂપ છે, માટે ગ્રહવાય નહીં, અને ભાવનિષ્કેષો તો અરૂપી છે, તે આદ્યના નામ તથા સ્થાપના એ બે નિષ્કેષા વિના ગ્રહવાયે સેવાયે નહીં. તે માટે આદિના બે નિષ્કેષા તે ઉપકારી છે, ઉક્તં ચ ॥ વત્થુ-સરૂવં નામં, તપ્પચ્ચય હેઉઓ સધમ્મવ્વ ॥ વત્થુ નાણા વિહાણા, હોજ્જા ભાવોવિવજ્જાસો ॥ ૧ ॥ વત્થુસ્સ લરકણંસં, વવહારો વિરોહસન્ધાઓ ॥ અભિહાણાહિણાઓ બુદ્ધિસદ્દો અકિરિયાય ॥ ૨ ॥ इति वाक्यात् नाम्नाः प्रधानत्वं ॥ गाथा ॥ आगारो-भिष्पाओ बुद्धिकिरियाफलं च पाएणं ॥ जह विसइ ठवणाए, न तहा नामे न दव्विदो ॥ १ ॥ आगारोच्चियमई, सद्वत्थु-किरियाभिहाणाइ ॥ आगारमयं सव्वं, जमणागारा तथा नत्थि ॥ २ ॥ इत्यादि ते माटे नाम तथा थापना ए बे निक्षेपा उपगारी છે, અને મોક્ષ સાધવામાં સંવર નિર્જરા કરવાને તો વંદકનો ભાવ જે છે તે ગ્રહવો, કેમ જે શ્રી અરિહંતનો ભાવનિષ્કેષો તો શ્રી અરિહંતને વિષેજ છે, તે જો પરજીવને તારે તો કોઈ જીવને સંસારમાં રહેવું પડે નહીં, તે તો થાતો નથી, પરંતુ આપણો ભાવ અરિહંતાલંબની થાએ, તો મોક્ષમાર્ગ લાહિયે, તે માટે પ્રભુની થાપના તથા નામના નિમિત્તથી પણ સાધકનો ભાવ સમરે, તથા નામ તથા થાપના એ બેજ ઉપગારી છે, વલી સમવસરણમાં ચિરાજમાન શ્રીઅરિહંત તેહનું પણ નામ તથા આકાર; સર્વ જીવને ઉપગારી થાય છે. તેહીજ છબ્રસ્થને ગ્રાહ્ય છે, અવલંબિયે તે માટે નામ તથા થાપના પ્રમાણ છે, નિમિત્તા-લંબી રૂપી ગ્રાહકને શ્રીજિન થાપના તે પુષ્ટ નિમિત્ત છે ॥ ॥ इति षष्ठ गार्थः ॥ ६ ॥

ठवणा समोसरणे जिनसेंति ॥ वा० ॥

जो अभेदता बाधी रे ॥

ए आत्माना स्वस्वभावगुण,

व्यक्तयोग्यता साधी रे ॥ भ० ॥ ७ ॥

अर्थः—ते माटे ठवणा समोसरणें एटले मूलगां समो-
सरण तो श्री जिनराज विचरता हता ते कालें तो ए माहरो
जीव, कोइ गत्यंतरमा हतो, ते हमणां आ भवमां समोसरणी
थापना करी, तिहां जिनमुद्रा देखीने, जिनराजना गुणबलंवी
चेतना करी पछी ते सेवना करतां प्रभुजी सिद्धावस्थारूप परम
अनंतगुणीना स्वरूपथी जे माहरी चेतनानी अभेदता एकत्व
परिणामता ते बाधि केतां वधी, तेवारें ए आत्माने एहवो
अनुमान सघ्यो, जे तच्चीदेवथी अभेदपणुं बहुमानपणे मन्युं
तो एम जाणु छु जे ए माहारो आत्म स्वस्वभाव अनंत ज्ञाना-
दिपूर्णानंद गुणनी व्यक्त केतां प्रगटवानुं थयुं तेहनी योग्यता
साधि, एम अनुमाने निरधारी, एटले ए जीव सदा सर्वदा
विषयरंगी हतो, ते तच्ची प्रभु निर्विषयीने रंगे रम्यो, तो कोइक
अवसरें स्वरूपरमणी थारो एहवुं अनुमान थयुं, जो कारणथी
अभेद थयो, तो कारज नीपजावशे ए पलटवापणुं अनंते काले
न थयुं हतुं ते थयुं, तो ए द्रव्यमां पलटवानी योग्यता छे,
अनादिनी चालथी पलटवुं ए भव्यतापणाना लिंगनुं अनुमान
तो थाय छे, एटले भव्यपणुं जणाय छे, ए भक्तिनी बहुलतायें
दर्पनुं वचन छे ॥ ७ ॥

मलुं थयु में प्रभुगुण गाया ॥ वा० ॥

रसनानो फल लीघो रे ॥

देवचंद्र कहे माहारा मननो,

सकल मनोरथ सीधो रे ॥ भ० ॥ ८ ॥

अर्थ:—माटे हे प्रभु !!! आज मुंजने भल्लु केतां अत्यंत
रूडुं थयुं, जे में प्रभु श्रीसोलमा शांतिनाथ परमात्मा परम
शांतरसमयी तेना गुणनी स्तवना करी, तेथी में माहरी रसना
केतां रसेंद्रि जे जिह्वा तेनुं रूडुंफल लीधुं एटले रसनानुं
सार्थकपणुं थयुं एहवा हर्षसहित देवचंद्रनामा मुनि कहे छे, जे
माहारा मननो जे मनोरथ हतो, ते सकल केतां संपूर्णपणे
सीधो केतां सिद्ध थयो ॥ ८ ॥ इति षोडश श्री शांतिजिन
स्तवनं संपूर्ण ॥

॥ अथ सप्तदश श्री कुंथुजिन स्तवनं ॥

॥ चरम जिणेसरू ॥ ए देशी ॥

समवसरण बेसी करी रे,

बारह परषद माहे ॥

वस्तुस्वरूप प्रकाशता रे,

करुणा कर जगनाहो रे, कुंथु जिनेसरू ॥ १ ॥

निर्मल तुज मुख वाणी रे,

जे श्रवणें सुणे, तेहिज गुणमणिखाणी रे,

॥ कुं० ॥ २ ॥ ए आंकणी ॥

अर्थ:—हवे सत्तरमा श्री कुंथुनाथजीनी स्तवना करे छे,
जे श्री कुंथुनाथजी समवसरणमां त्रिगडे बेसीने बारह परषदा
मध्ये वस्तु जे छ द्रव्य तेहनां मूलस्वरूपने प्रकाशता, एटले
जीवस्वरूपने जीवपणे, अजीवस्वरूपने अजीवपणे, उपादान-

कारणने उपादानपणे निमित्तकारणने निमित्तपणे, शुद्धकार्यने शुद्धकार्यपणे, उपदेश देता तथा द्रव्यथी शुभपरिणति ते कारणरूप तथा भावथी शुभपरिणति ते कार्यरूप अने भाव साधन परिणति ते कारणरूप तथा भावसिद्ध परिणति ते कार्यरूप उपादेय तेहिज करवो. तेहनी रुचिए रेहेवुं एहज साधन छे, एहयो उपदेश करता तथा करूणाकर केतां कृपाना करणहार जगन्नगना नाथ, एहवा श्रीकुंडुनाथ स्वामी, तेहना मुखनी निर्मल वाणी, उपदेशध्वनि, ते जे प्राणी श्रवणे सुणे, तेहिज प्राणी, गुणरूपमाणि रत्ननी खाण छे, एहवा कुंडुनाथ स्वामीने नमो इति ॥ २ ॥

गुणपर्याय अनंतता रे,

बलिय स्वभाव अगाह ॥

नयगम भंग निक्षेपना रे,

हेयादेय प्रवाहो रे ॥ कुं० ॥ ३ ॥

अर्थः—गुण ते जे वस्तुना सहभावि धर्म “द्रव्यार्थ-तयानिर्गुणागुणा इतितत्त्वार्थे उक्तत्वात्” ते तथा क्रमभावि उभयाश्रित ते पर्याय, अने द्रव्य, गुण, पर्याय, ए सर्वमां वर्त्ते, तेने स्वभाव कहीये एटले गुणनी अनतता, तथा पर्यायनी अनंतता, अने स्वभावनी अनतता, ए सर्व अगाह केतां अगाध छे, जे अवगाहवाने दोहेली छे. बली नय केतां अनेक धर्मात्मक वस्तुने विषे एकधर्मावलंबन ते नय कहियें ॥ उक्तं च तत्त्वार्थे ॥ अनेकधर्मकदंबकोपेतस्य वस्तुनः एकेन धर्मिण उभयनं अपधारणात्मकं नित्यएव अनित्यएव एवंविधनयव्य-पदेशमास्कंदति ॥ एहवा मूल नय सात, अने उत्तर नय सात सय पछी विस्तार बहुल ते, तथा गमा गम्यते इति गमा.

અંશભેદેન અન્યધર્મઅભેદેન વસ્તુનિરૂપણાત્મકંવાક્યં ગમાત્મકં
 ઉચ્યતે તથા ભંગાઃ તથા સ્યાદ્વાદોપદેશા અસ્તિત્વાદયઃ
 ભંગઃસ્યાદ્વાદસાપેક્ષઃ સ્યાત્ એ અસ્તિપ્રમુખ તથા નિષ્કેપાનામા-
 દિક તેહની અનેક પ્રવાહ અનેક ભાતિના વસ્તુધર્મે, ઉપચારધર્મે,
 કારણધર્મે સ્વરૂપે ઉપદેશે, તે વલી હેય ધર્મના, નય નિષ્કેપા
 ભાંગા તે હેયરૂપ કહેતા અને ઉપાદેય ધર્મના નય નિષ્કેપા, તે
 ઉપાદેયરૂપ પ્રરૂપતા, એહવી શ્રી કુંથુનાથજીની દેશના છે, વલી
 એક દ્રવ્યમાં ગુણ અનંતા, પર્યાય અનંતા, સ્વભાવ અનંતા,
 ઉપદેશે. ઇહાં ભાવના જે ગુણપર્યાયને આવરણ છે, સ્વભાવને
 આવરણ નથી. અસ્તિત્વ નિત્યત્વાદિક જે છે તે મધ્યે વિશેષ-
 સ્વભાવ વિગડે પણ સામાન્ય સ્વભાવ વિગડે નહીં, તથા સર્વ
 ધર્મ નય તથા ભંગા અને નિષ્કેપ સહિત ઉપદેશ છે, એહવી
 શ્રીકુંથુજિનની દેશના છે ॥ ૩ ॥ ઇતિ તૃતીય ગાથાર્થઃ ॥

કુંથુનાથ પ્રભુદેશના રે,

સાધન સાધક સિદ્ધ ॥

ગૌણ મુખ્યતા વચનમાં રે,

જ્ઞાન તે સકલ સમૃદ્ધો રે ॥ કું० ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—વલી શ્રીકુંથુનાથ પ્રભુની દેશના કેહેવી છે. જે
 મધ્યે સાધન કેતાં રત્નત્રયી પૂર્ણ અભેદતારૂપ નિપજાવવાના
 ઉપાય તે જિનમુદ્રાસેવન મુનિવંદન અનુકંપાદિકથી લઈ શુક્ર-
 ધ્યાન પર્યંત કહ્યા છે, તથા માર્ગાનુસારીથી લઈ ક્ષીણમોહી
 પર્યંત અપવાદે અને ઉત્સર્ગે અયોગી લગે સાધક જીવ જાણવા,
 તેહનું તારતમ્ય યોગ કહે છે. પહેલો માર્ગાનુસારી તે સમકેતને
 સાધે, અને સમકેતિ તે વિરતિને સાધે, વિરતિ તે શુક્રધ્યાનને
 સાધે, તથા શુક્રધ્યાની દ્વાયિકગુણને સાધે, દ્વાયિકગુણી સિદ્ધને

સાધે, એ સાધકનો ક્રમ છે. તે સર્વ પ્રમુદેશનામાં કહે, તથા સિદ્ધપણું મપૂર્ણ નિષ્પન્નનિરાવરણતાપણું કહે. વજી કુંથુનાથ-જીની દેશનામાં વચન જે ઘોલાય તે, અનંતા ગૌણધર્મ રાખીને જે વચનમાં ગ્રાહ્ય તે ધર્મને મુખ્ય કરી કહે, એટલે એક વસ્તુમાં અનંતા ધર્મ એકમમયમાં પરિણમે છે, તે સર્વ એકસમયમાં જાણે, પરંતુ વચનેકરી જે ધર્મ મુખ્ય કરી કહેવાય તેને મુખ્ય કરી કહે, વીજા સર્વ જ્ઞાનમાં ગૌણપણે જાણે, એમ વચનમાં ગૌણપણું તથા મુખ્યપણું છે. પણ શ્રીકુંથુનાથ સ્વામીનું કેવલ જ્ઞાન તે સકલ જ્ઞેયને જાણવે કરી મમૃદ્ધિમાન્ છે, એટલે જ્ઞાનમાં એક હમણા જાણે વીજા પછી જાણશે એમ નથી, સર્વ માવને તે સમયેજ જાણે છે. તેથી જ્ઞાનમાં ગૌણતા મુખ્યતા નથી, અને વચનનું ધર્મક્રમ પ્રવર્તન છે, તે એક કહ્યા પછી વીજો કહેવાય, માટે વચનમાં ગૌણતા અને મુખ્યતા છે ॥ इति चतुर्थं गार्थः ॥ ४ ॥

વસ્તુ અનંત સ્વભાવ છે રે,

અનંત કથક તસુ નામ ॥

ગ્રાહક અવસર બોધથી રે,

કહેવે અર્પિત કામો રે ॥ કું० ॥ ૫ ॥

અર્થ:—વસ્તુ જે જીવાદિદ્રવ્ય તે અનંતસ્વભાવમયી છે, સર્વ વસ્તુ અનંતતા યુક્ત છે, તથા વસ્તુનો જીવ અથવા પુદ્ગલ એહુ જે નામ છે, તે પણ અનંતતાને કહેતો છે, એટલે જીવ એવો શબ્દ ઉચાર કરતાં જીવના અનંતા ધર્મ છે, તે સર્વ ઘોલાણા એમ સર્વ સ્થાનકે સમજવો. માટે જે વસ્તુનું નામ તે તે વસ્તુના સર્વ ધર્મનો ગ્રાહક છે, તેથીજ નામાનિષેપામાં સંગ્રહ તથા વ્યવ-હાર એ બેદુ નય મુખ્ય છે, અને નૈગમ કારણ છે, એ રીત છે.

પરંતુ ગ્રાહક જે શ્રોતા તેહનો જેહવો અવસર હોયે, તથા શ્રોતાનો જેહવો બોધ કેતાં જાણપણું હોયે, તેહવો વચનમાં અર્પિત કરીને ઉપદેશે, એટલે જ્ઞાની તો સર્વને એક સમયમાં જાણે છે, પરંતુ ઉપદેશકાલેં કેવલી ભગવાન્ જેહવા શ્રોતા હોય, તેટલો કહે. તેથી કેહેવામાં અર્પિત નય આગલ કરવાનો કામ પડે છે, તે અર્પિત તથા અનર્પિતનું સ્વરૂપ તત્ત્વાર્થમાં કહ્યું છે, “ અનેક ધર્માચ ધર્મીતત્રપ્રયોજનવશાત્કદાચિત્ કશ્ચિદ્ધર્મોવચનેનાર્પિતે વિવક્ષિતે તત્ત્વઅર્પિતં સન્નપિ વચનવિવક્ષિતે પ્રયોજનાભાવાત્ તત્ત્વ અનર્પિતં ઇતિ ” જે ધર્મીપદાર્થ, તેહના અનેક ધર્મ છે, તેહને વિષે અવસરે જે ધર્મ, કહેવાનું પ્રયોજન ઉપજે, તે અવસરે તે ધર્મને વચનને વિષે અર્પિત કરીએ, વિવક્ષા કરીને ગ્રહિયે, તે અર્પિત જાણવો; અને જે ધર્મ સત્ કેતાં છતો છે તો પણ પ્રયોજન વિના તેને ગવેષે નહીં, શ્રદ્ધામાં અપેક્ષામાં છે તે અનર્પિત કહિયે. છદ્વસ્થનું જ્ઞાન, તથા બોલવો તે અર્પિત અનર્પિત બે મન્યાજ શુદ્ધ થાયે, અને કેવલીનું જ્ઞાન તો સર્વ એક સમયે છે, પરંતુ વચન તે અર્પિત અનર્પિત મન્યા શુદ્ધ છે ॥ ઇતિ પંચમ ગાથાર્થઃ ॥ ૫ ॥

શેષ અનર્પિત ધર્મને રે,

સાપેક્ષ શ્રદ્ધા બોધ ॥

ઉભય રહિત માસન હોવે રે,

પ્રગટે કેવલ બોધો રે ॥ કુ० ॥ ૬ ॥

અર્થઃ—જે વચન બોલવાથી શેષ રહ્યા, તે અનર્પિત ધર્મ રહ્યા, તેહને સાપેક્ષ શ્રદ્ધા, સમ્યક્મદ્દહણા, રાક્ષત્રી, બોધજ્ઞાન પણ રાક્ષત્રું એ છદ્વસ્થ સમકિતી, દેશવિરતિ, ઘીણમોહિપર્યંત

એમ જાણવું અને ઉભય કેતાં એ અર્પિત અનર્પિત વેદ્યથી રહિત
જે ભાસન હોવે તે વોધ કેતાં કેવલીનુ જ્ઞાન તે સર્વનો જ્ઞાયક
સમકાલે છે, તેથી તેહમા અર્પિત અનર્પિતપણું નથી, વચનમાં
અર્પિતાનર્પિત છે, પરંતુ જાણવામાં નથી ॥ ઇતિ ॥ ૬ ॥

છતિ પરિણતિ ગુણવર્તના રે,

ભાસન ભોગ આનંદ ॥

સમકાલે પ્રભુ તાહરે રે,

રમ્યરમણ ગુણવૃંદો રે ॥ કુ. ॥ ૭ ॥

અર્થ:—વલી હે પ્રભુજી તમારામા જ્ઞાનની, દર્શનની,
ચારિત્રની, વીર્યની, સુખની અરૂપતાની, ઇત્યાદિક અનતા
તમારા ગુણરૂપ ધર્મ, તેહની છતી છે, તેમજ અનંત પર્યાયની
પણ છતી છે. તે સ્વદ્રવ્યાદિકપણે સદા સર્વદા છતી છે તેમ
સ્વભાવ ગુણપર્યાયની પરિણતિ પરિણામિકતા દ્રવ્યને ધિયે પરિ-
ણમવુ, તે ઉત્પાદ, વ્યય, નુષપણે તથા પદગુણ હાનિ વૃદ્ધિપણે
પરિણમે છે, તથા તેહિજ જ્ઞાનાદિ ગુણપર્યાયની વર્તના, તે જે
સ્વસ્વકાર્યનો કરવાપણું તે જ્ઞાને જાણે, દર્શને દેખે, ચારિત્રે
રમે, કર્તાપિણાથી કરે, મોક્તાપણાથી મોગવે, એમ સર્વગુણ
પોતપોતાના વર્તનાએ વર્તતા પોતપોતાના કાર્યને કરે છે તે
વર્તના જાણત્રી. એ સર્વ હે પ્રભુજી તમારામાં છે અને તે સર્વગુ-
ણપર્યાયનું ભાસન કેતા જાણવું તે તમારામા છે. તે સર્વગુણને
મોગવો છો તે અનંતાગુણના મોગનો આનંદ હે પ્રભુજી તમા-
રામા છે, એટલે અનંતગુણપર્યાયની છતિ પરિણતિ અને વર્તના
તથા મામન મોગ અને આનંદ તે સમકાલે કેતાં એક સમયમાં એ
સર્વ પરિણમન છે, માટે એહવા અનંતા પરમાનંદના મોગી છો, મહા

સુખી છો. વલી હે પ્રભુ ! હે સર્વજ્ઞ ! હે સર્વાનંદમયી ! હે નાથ !
 હે સુધોષગારી ! તુમે કેહેવા છો ? જે રમ્ય કેતાં રમવા યોગ્ય
 જે અનંતાત્મસ્વરૂપ તેહમાં રમણ કેતાં રમવું તે ગુણના તુમે
 વૃંદ કેતાં સમૂહ છો ॥ ૭ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

નિજભાવે સીય અસ્તિતા રે,

પર નાસ્તિત્વ સ્વભાવ ॥

અસ્તિપણે તે નાસ્તિતા રે,

સીય તે ઉભય સ્વભાવો રે ॥ કું० ૧૧ ૮ ॥

અર્થ:—હવે સપ્તભંગીરૂપે પ્રભુતા કહે છે. તિહાં કોઈક
 તો સપ્તભંગી એકલા પર્યાયાસ્તિક નયનીજ કહે છે, તેતો ઘટે
 નહીં. દ્રવ્યાસ્તિક પર્યાયાસ્તિક નય દ્વયમાત્ર વસ્તુ છે. તિહાં
 સ્યાત્ અસ્તિ, સ્યાત્નાસ્તિ, સ્યાત્અવક્તવ્યં, એ ત્રણ ભાંગા
 સકલાદેશી છે, તે દ્રવ્યાસ્તિકનયી છે, “ એવં એતે ત્રયઃ સક-
 લાદેશા ભાષ્યાનુસારિણઃ એવં સંગ્રહવ્યવહારાનુસારિણઃ આત્મ-
 દ્રવ્યે વિકલાદેશા શ્વત્વારઃ પર્યાયનયાશ્રયા ઇતિ તત્ત્વાર્થે ” શેષ
 ચાર તે વિકલાદેશી છે, તેહનો પરમાર્થ એમ છે જે સ્યાત્અસ્તિ
 એ ભાંગામાં અસ્તિપણું વધું અર્પિત છે. બીજો નાસ્તિધર્મ, અવ-
 ક્તવ્યધર્મ, તે સ્યાત્પણામાં આવ્યો, એટલે સ્યાત્અસ્તિ કહ્યાથી
 વધું દ્રવ્ય ગ્રહવાય છે, તેમજ સ્યાત્નાસ્તિ તથા સ્યાત્અવ-
 ક્તવ્યં એ ભાંગામાં પણ વધું દ્રવ્ય ગ્રહવાય છે, અને ૧ સ્યાત્-
 અસ્તિ નાસ્તિ, ૨ સ્યાત્અસ્તિ અવક્તવ્યં, ૩ સ્યાત્નાસ્તિ
 અવક્તવ્યં, ૪ સ્યાત્અસ્તિ નાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્યં, એ ચાર
 ભંગા તે વસ્તુના અંશને એટલે પર્યાયને ગ્રહણ કરે છે. તેહનો
 ભાવાર્થ એ છે જે પ્રથમ સ્યાત્ અસ્તિ સ્યાત્ નાસ્તિ એ ચોથો

भंग छे, तेमा अवक्तव्य ए धर्म नाव्यो, तो कोइ कहेशे जे स्यात्पद अवक्तव्य धर्म लहीशुं. तेने उत्तर जे स्यात्पद ते अस्ति तथा नास्ति ए धर्मनी अनेकाततानो ग्राहक छे, परंतु अवक्तव्यनो ग्राहक नथी अने स्यात् अस्ति अवक्तव्य ए पांचमो भंगो छे, तेहमां वस्तुनो अस्तिधर्म एकसमयी छे, ते वचनमा कहा थका उपयोगमां लावतां असंख्याता समय लागे छे. तेमाटे ए अस्तिपणुं अनेकांतपणे छे, परंतु वचने गोचर नथी. एमज स्यात् नास्ति अवक्तव्य, ए छठो भंगो पण भावबो, तथा स्यात् अस्ति नास्ति युगपत् अवक्तव्य, ए भंगामां स्यात् केतां अनेकाते अस्ति केहेतां असंख्याता समय लागे, नास्ति केहेतां पण असंख्याता समय लागे, तेमाटे अवक्तव्य छे, भेला छे, पण जे रीतें वस्तुमां परिणमे छे, ते रीते केहवाता नथी, तेथी ए चार भंगामां सर्व धर्मनुं ग्रहण न थयु तेमाटे ए चार भंगा विकलादेशी छे, पण सकलादेशी नथी. हवे ए साते भंगानुं स्वरूप कहे छे.

१ ए आत्मा वर्त्तमान समयें ज्ञान दर्शनादि स्वपर्यायनी परिणतिपणे अस्ति छे, एटले अतीतपर्याय तो विनष्ट छे, अनागतपर्याय अनुत्पन्न छे, माटे वर्त्तमानपर्याय ग्रहण कर्यो, इहा स्यात् ते नास्ति अवक्तव्य धर्मनो अनर्पिततानो द्योतक छे, ए रीतें स्यात् अस्ति ए पढेलो भंगो थयो.

२ तथा स्यात् ते कथंचित्पणे गतिस्थितिअवगाहोप-कारी वर्णादि अचेतनादि परद्रव्यधर्म तथा पोताना अतीत अनागत पर्याय ते, साप्रतिक वर्त्तवापणे नथी, ए नास्ति भंगो द्रव्यने द्रव्यपणे राखवारूप छे, नहीं तो कोइ कालें जीव ते अजीवताने पामे, ए स्यात् नास्ति बीजो भंगो थयो.

૩ તથા અસ્તિધર્મ પણ વચને અગોચર છે, અને નાસ્તિ-ધર્મ પણ વચને અગોચર છે, તે વચનગોચર ધર્મથી વચન અગો-ચરધર્મ અનંતગુણ છે, તે માટે સ્યાત્કથંચિત્પણે દ્રવ્યમાં અવક્તવ્યપણું છે, એટલે ઉભય નય યુગપત્ અર્પણ કરતાં સર્વ-પદાર્થ અવક્તવ્યપણે છે, માટે એ ત્રણ ભંગા સકલાદેશી તે દ્રવ્યાસ્તિક નયપણે જાણવા, એ ત્રણ ભંગામાં સંગ્રહ તથા વ્યવહારનયની પ્રવૃત્તિ છે, એ સ્યાત્ અવક્તવ્યનામા ત્રીજો ભંગો થયો.

૪ તથા ચોથો ભંગ સ્યાત્ અસ્તિનાસ્તિ છે, તે સમુચ્ચ-યાશ્રયી સ્વદ્રવ્યાર્થ પર્યાયાર્થના અસ્તિતાપણે તથા તેહિજ ભિન્નોપયોગપણે તે અતીત અનાગત પરિણામિકપણે નાસ્તિતા છે, એ બે ધર્મ પોતાનાજ ગવેષ્યા છે.

૫ તથા જે વિવક્ષિત વચનગોચર દ્રવ્યાર્થ મુખ્ય આત્મ-ધર્મને અપેક્ષાર્થે અસ્તિ છે, તેહિજ આત્મદ્રવ્યનો સામાન્યવિ-શેષદ્વયની ભિન્નપ્રવૃત્તિ ધર્મ સમકાલે અંગીકાર કરતાં સ્યાત્-અસ્તિ અવ્યક્તવ્ય એ પાંચમો ભંગો થયો.

૬ છઠ્ઠો સ્યાત્નાસ્તિઅવ્યક્તવ્ય એ એમજ પાંચમાની પરે માવત્રો, એ પર્યાયની સૂક્ષ્મતા અનંતતાગ્રહીને કર્યો એ છઠ્ઠો ભંગ થયો.

૭ સાતમો સ્યાત્અસ્તિ સ્યાત્નાસ્તિ યુગપત્ અવક્તવ્ય નામે ભંગો છે, તે કોઈકદ્રવ્યાર્થવિશેષ આશ્રી અસ્તિપર્યાય વિશેષ આશ્રી જે નાસ્તિ તેહીજ સ્વદેશે ભિન્નપણે અવક્તવ્ય એ સર્વપર્યાય તે નયની પ્રવૃત્તિ છે એ સાતમો ભંગ.

એ સપ્તભંગી તે નિત્ય અનિત્ય-ભેદ અભેદાદિક ધર્મની

તથા જ્ઞાન દર્શનાદિક ગુણની સપ્તભંગી થાય તે માટે છે. જ્ઞાન જે છે તે જ્ઞાયક પરિચ્છેદકાદિ સ્વપર્યાયે અસ્તિ છે, દર્શનચારિત્રાદિ સ્વદ્રવ્યપર્યાયે તથા જડતાદિ પરપર્યાયે નાસ્તિ છે, એમ અનંતી સપ્તભંગી સંભવે, તે બુદ્ધિમંતે માગવી. તથા તત્ત્વાર્થ વૃત્તિને ત્રિપે વલી સમ્મતિવૃત્તિને ત્રિપે વિસ્તારથી કહી છે, અને સ્યાદ્વાદરત્નાકરે એહનું સ્વરૂપ તથા ઉપપત્તિ, પ્રગત્તિ, પરિણતિ, નય સર્વ વચ્ચાણ્યા છે. તિહાંથી જોડ લેજો હવે ગાથાનો અર્થ લેશે છે.

નિજ કેતાં પોતાને માયે, સ્વદ્રવ્ય, સ્વચેત્ર, સ્વકાલ, સ્વ-
ભાવપણે સીય કેતા સ્યાત્ કથચિત્પણે અસ્તિ છે, અને તેહીજ
દ્રવ્ય, પરદ્રવ્ય, પરચેત્ર, પરકાલ, પરમાયપણે નાસ્તિ છે, તે
નાસ્તિપણું દ્રવ્યમા અસ્તિ કેતા છતાપણે રહ્યો છે, વલી સીય
કેતા સ્યાત્ કથચિત્ ઉભય કેતા અવક્તવ્ય સ્વમાય એટલે
આદિ ભાગો તથા અંતનો ભાગો સંભારતા સાતે મંગા કેહેવાણા,
એહવી સ્યાદ્વાદપરિણતિ તે હે પરમેશ્વર તુમે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાને સર્વ-
દ્રવ્યની જાણીને ઉપદેશ કર્યો, એહવી તાહરી વાળી છે, એ
રીતે શુદ્ધ અનંતતા, અનેકતા, સચતા, સાધકતાયુક્ત શ્રી
અરિહતનો ઉપદેશ છે ॥ ૮ ॥

અસ્તિસ્વભાવ જે આપણો રે,

રુચિ વૈરાગ્યસમેત ॥

પ્રભુ સન્મુરત વંદન કરી રે,

માગીશ આતમ હેતો રે ॥ કું૦ ॥ ૯ ॥

અર્થ:—હવે પોતાનો મનોરથ કહે છે એહયો જે અસ્તિ-
સ્વભાવ અનંત જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, અવ્યાવાધ, પૂર્ણાનંદતા-
રૂપ, જે માહરો સત્તાગત સ્યાદ્વાદ ઉપયોગે ગ્રહ્યો તેહની રુચિ

પીપાસાં કરીને, વૈરાગ્ય જે સંસારથી ઉદાસીપણું એ સંસારીભાવ વિભાવોપાધિ માહરે અઘટતી છે, તેહને કેવારેં સર્વથી તજું, એમ વિષમક્ષણ તથા તપ્તલોહ પદધૃતિ સમાન જાણીને ઉદાસીન થયો, મોક્ષાભિલાષી કેવલજ્ઞાનાનંદને અભિલાષેં હે પ્રભુજી!!! તાહરા સન્મુખ ઉભો રહીને વંદના કરીને માગું છું, જે હે તારક ! મુજને તાર ! તાર ! ભવભ્રમણાથી ઉગાર. એ સંસાર-જનિત દુઃખ મુક્તથી હવે યમાતો નથી, જે માહરો અનંતો સ્વાધીન આનંદ તે પરાધીન થયો, અને હું પુદ્ગલગ્રાહી થયો તેથી તત્ત્વભોગી છું, પણ તત્ત્વને જાણી શકતો નથી, ઔદયિકભાવરૂપ અશુદ્ધપર્યાયની શ્રેણિમાં પડી રહ્યો છું, અને હવે હે નાથ !!! તાહરે શરણે આવ્યો છું, માટે મુજને માહરો અસ્તિસ્વભાવ પ્રગટે એહવો આત્માનો હિત સમકેત દર્શનયુક્ત, ચારિત્રનો પ્રસાદ કરો. એહવો હું જેવારેં માગીશ તેહીજ દિન ધન્ય માનીશ એહવો મનોરથ કરવો ॥ ૬ ॥ इति नवम गाथार्थः ॥

अस्ति स्वभावरुचिं थयी रे,

ध्यातो अस्तिस्वभाव ॥

देवचंद्र पद ते लहे रे,

परमानंद जमावो रे ॥ कुं० ॥ १० ॥

અર્થ:—માટે અહો ભવ્યજીવો તુમ્હેં જો સર્વ જીવ સુ-
ખના અર્થી છો તો જે સત્તાગત અસ્તિધર્મ, તેહના રુચિ અભિ-
લાષી થયીને જે અસ્તિસ્વભાવની અનંતતા તેહનેજ ધ્યાતા
ધ્યાન કરતાં થકાં સર્વ દેવમાં ચંદ્રમાસમાન જે સિદ્ધપરમાત્મ-
પદ તે લહે કેતાં પામે, અશરીરતા, નિર્મલાનંદતા, નિઃસંગતા-
રૂપ પરમાનંદ સ્વાધીન આત્મિક અવ્યાબાધ સુખ તેહનોજ

जेहमां जमाव छे, सघन केतां एकीपणु छे, एहवुं पद श्री
प्रभुनी सेगथी पामे, तेमाटे तत्वस्वरूपी, अरूपी, ज्ञानस्वरूपी,
एहवा श्रीकुंधुनाथना चरणनु मेवन करो, हे मव्यजीवो ! एहीज
परम सुखनो हेतु छे. ॥ १० ॥ इति कुंधुनाथ० ॥

॥ अथ अष्टादश श्रीअरनाथजिन स्तवनं ॥

॥ रामचंदके वाग चापो मोरी रह्यो री ॥ ए देशी ॥

प्रणमो श्रीअरनाथ, शिवपुर साथ खरोरी ॥

त्रिभुवन जन आधार, भवनिस्तार करोरी ॥ १ ॥

अर्थः—हवे अठारमा श्रीअरनाथ जिननी स्तवना कार-
णता पणे करे छे. प्रणमो केतां चारंवार नमस्कार करो, श्रीअर-
नाथ स्वामीने, एहीज अमोही परमेश्वर वांदवा योग्य छे, शिव
केता निरुपद्रव जे सिद्धता, तेहीज उपमायें पुर केता नगर तिहां
पोहोचाढवाने खरो साथ छे, तेथी सार्थवाहनी उपमा श्रीअरि-
हंतनेज छे, जे निःस्वार्थे भवअटवीमाथी पार करीने मोक्षनग-
रने जिणे परमानंदपदे. पओचाडे एहवा कारणपणें श्रीअरिहंतजी
छे. बली व्रण भुवनना जनने आधार छे. मिथ्यात्व, असंयम
व्ययार्थे पीडितने आधार ओठंमारूप छे. बली चारगातिरूप भव
केता समार तेहमांथी द्रव्यें तथा भायें निस्तारना करणहार
छे. ॥ इति प्रथम गार्थः ॥

कर्ता कारण योग, कारज मिदिलहे री ॥

कारण चार अनूप, कार्यार्थी तेह ग्रहे री ॥२॥

अर्थः—हवे मोक्षकार्य निपजावया माटे कारण कार्यनी

નીતિ કહે છે. સર્વ કાર્ય છે, તે કર્તાના કીધા થાય છે, તેમાં ભિન્નકાર્યનો કર્તા પણ ભિન્ન, જેમ ઘટનો કર્તા કૂંભકાર ભિન્ન છે, અને અભિન્નકાર્યનો કર્તા પણ અભિન્ન છે, જેમ જ્ઞાનનો કર્તા આત્મા છે, તેમ સંપૂર્ણ સિદ્ધત્વનો કર્તા પણ આત્માજ છે, તે કર્તા જેવારે કારણની યોગવાયી પામે, તેવારે કાર્યની સિદ્ધિ નીપજાવવાપણું લહે, એટલે એકલો કર્તા તે કારણ સામગ્રી વિના કાર્ય કરી શકે નહીં, કારણ સામગ્રી મળેજ, કાર્ય નીપજાવે તે કારણના ચાર ભેદ છે, જે કાર્ય નીપજાવવાનો અર્થી થાય, તે ચાર કારણને ગ્રહે. इहां ઘણા શાસ્ત્રોમાં તો કારણના બે ભેદ કહ્યા છે. એક ઉપાદાન કારણ, વીજો નિમિત્ત કારણ, અને વિશેષાવશ્યકને વિષે સમવાયિકારણ, અસમવાયિકારણ એ નામ કહ્યાં છે, તથા આપ્તમીમાંસામાં કારણ ત્રણ કહ્યાં છે, “ સમવાય્યસમવાયિ નિમિત્તભેદાત્ ” તેમાં સમવાયિ કારણ તે ઉપાદાન કારણ અને અસમવાયિ કારણ તે નામાંતર અસાધારણ કારણ કહેવાય છે, તથા નિમિત્ત કારણના બે ભેદ કરીયે તેમાં એક તો નિમિત્ત કારણ વીજું અપેક્ષા કારણ તે તત્ત્વાર્થ ટીકામાં વચ્ચાણું છે, તથા અપેક્ષાકારણ પૂર્વમિત્યનેન ઉચ્ચતે યથા ઘટસ્યોત્પત્તાવપેક્ષાકારણં વ્યોમાદિ ઉપપ્તતે इति ઉપેક્ષા ” તે માટે યદ્યપિ કારણ, તેમાં ચારે અંતર્ભૂત છે, તોપણ વિસ્તારરુચિને ભિન્નોપયોગી કરવાને ચાર કારણ કહ્યાં છે. એક ઉપાદાન વીજું અસાધારણ, ત્રીજું નિમિત્ત, ચોથો અપેક્ષા. એ ચારે કારણ જેવારે કાર્યરુચિ કર્તા ગ્રહે, અને જેવારે એ ચાર કારણને કાર્યરુચિ કર્તા પ્રવર્ત્તિવે, તેવારે તે કારણ સમજવાં, પણ કર્તાના પ્રયોજન વિના કારણતા નહીં. એમ ભાવના કરવી ॥ इति ॥ ૨ ॥

जे कारण ते कार्य, थाये पूर्ण पदे री ॥

उपादान ते हेतु, माटी घट ते वदे री ॥ ३ ॥

अर्थः—हवे प्रथम उपादान कारणनु स्वरूप कहे छे. जे कर्त्ताना कार्यने सन्मुख थाय तथा जे कारण तेहीज पूर्णपदे केतां पूर्णता ना अवसरें कार्यरूप थाय तेने उपादान हेतु केतां कारण कहीयें ॥ उक्तं च महामाष्ये ॥ तद्वकारणं त, तवो-पदस्सेहजण तम्मइया ॥ विवरीय मन्नकारण, मिच्छंओमादओ तस्स ॥ १ ॥ ए गाथाने व्याख्याने यदात्मक कार्य दृश्यते त-दिह तद्द्रव्यकारणं उपादानकारणं यथा तंतवः पटस्य इति एटले जेम तंतु हता ते कर्त्ताने प्रयोगें पट थाया, ते उपादान कारण जेम घटरूप कार्य तेहने माटी ते उपादान कारण छे, पछी माटी तेहज घटपणुं पामी, एटले कारण तेहीज कार्यपणुं पाम्यो, इहां कारण कार्यनुं एक समयरूप जे व्याख्यान छे, ते पण उपादान कारणनु छे. एम महामाष्ये मतिज्ञानाधिकारें जमालि निन्हवना अधिकारें कह्यु छे. इहा कोइ पुछे जे कारण ते कार्य थाये एम कहो छो तो कारण कार्यनुं एकपणुं थाशे? तेहने उत्तर जे अभिधान, फल, लक्षण, संख्या, संस्थानादि-कनो भेद छे, तेथी भिन्न जाणवुं. जेम प्रथम माटी एहवुं नाम हतुं पछी घटनाम थयुं, माटी ते मृदुता, द्रव्यताधर्मघंत हती, घट ते जलाहरण धर्मवत छे, माटे भिन्नता छे, ए प्रथम उपा-दान कारण बताव्युं. इति तृतीयगाथार्थः ॥ ३ ॥

उपादानथी भिन्न, जे विणु कार्य न थाये ॥

न हुवे कारजरूप, कर्त्ताने व्यवसायें ॥ ४ ॥

कारण तेह निमित्त, चक्रादिक घटभार्वें ॥

कार्य तथा समवाय, कारण नियतने दार्वें ॥५॥

અર્થ—હવે નિમિત્ત કારણનું લક્ષણ કહે છે. જે કારણ ઉપાદાન કારણથી ભિન્ન કેતાં જુદું છે, અને તેના મન્યા વિના કાર્ય થાય નહીં, વલી તેહને વિપે જે કારણપણું તે કર્તાને વ્યવસાયેં કેતાં કર્તાને ઉદ્યમ છે. તે નિમિત્ત કારણ કહિયેં, જેમ ઘટભાવેં ઘટકાર્ય છે તેહને ચક્ર, ચીવર, દંડાદિક તે નિમિત્ત કારણ છે. અને માટી ઉપાદાન કારણ છે. તે ઉપાદાન કારણથી નિમિત્તકારણ જે ચક્ર ચીવરદંડાદિક છે તે સર્વ ભિન્ન છે, અને એ નિમિત્ત મન્યા વિના માટીનો ઘટ થાય નહીં, તેમજ તે ચક્રાદિક કદાપિ કોઈકાલેં કાર્યપણું પામે નહીં, અને એ ચક્રાદિકને જેવારેં કર્તા જે કુંભકાર તે ઘટ કરવારૂપ વ્યાપારેં પ્રવૃત્તાવે, તેવારેં એને કારણ કહિયેં, નહીં તો કારણતાપણું કહેવાય નહીં, તે પણ સમવાયિકારણ કેતાં ઉપાદાનકારણ તેહને નિયતનેદાથે કેતાં કર્તા જેવારેં ઉપાદાન કારણને કાર્યરૂપેં કરતો હોય, તેવારેં જે ઉપગરણ કામે લગાડવા, તે સર્વ નિમિત્તકારણ કહિયેં, અને તેજ ઉપગરણ. જેવારેં કર્તા કાર્યને કરતો ન હોય, તે વારેં તેહને કારણ કહિયેં નહીં, કારણનું સ્વરૂપ એહવુંજ છે. જે કાર્યને કરે, તે કાર્યાનંતર અથવા પ્રથમ અપ્રયુક્તકાલેં જે દંડાદિકને કારણ કહે છે, તે આરોપ માત્ર નૈગમનયમતેં જાણવો, પરંતુ સ્વરૂપેં નથી. તે માટે કાર્યનો જે કર્તા, તે ઉપાદાન કારણને કાર્યરૂપ કરતાં તેહમાં જે જે ઉપગરણ પ્રવૃત્તાવે, તે તે નિમિત્તકારણ જાણવું એટલે જે જે કાર્યની નિયત જે નિયામિકી છે તે તે કાર્યનાં નિમિત્ત જાણવાં, જેમ ઘટકાર્યને ચક્રાદિક અને ઘટકાર્યને તુરીવ્યોમાદિક એમ સર્વત્ર જાણવું એ નિમિત્તકારણ કહ્યું ॥ ઇતિ ચતુર્થપંચમ ॥

॥ ૪ ॥ ૫ ॥

વસ્તુ અમેદ સ્વરૂપ, કાર્યપણું ન ગ્રહે રી ॥

તે અસાધારણ હેતુ, કુંભે થાસ લહે રી ॥ ૬ ॥

અર્થ—હવે અસાધારણ કારણનું સ્વરૂપ કહે છે. તે વસ્તુ જે ઉપાદાન કારણ તેહથી અમેદસ્વરૂપે છે, અને કાર્યપણું પામતો નથી, એટલે કાર્ય નીપને ને રહેતો નથી, જેમ ઘટકાર્ય નીપજ્યું તોપણ તેમાહે માટીપણું રહ્યું છે, તેની પરે તે રહેતો નથી, તે અસાધારણ હેતુ કેતાં કારણ કહીયે, જેમ ઘટરૂપ કાર્ય કરતા સ્થાસ કોશ કુશલાકાર થાયે છે, તે મૃદ્ધિરૂપ કારણથી અમેદ છે. પરંતુ ઘટરૂપકાર્ય નીપને તે રહેતા નથી, તે માટે એ સર્વ અસાધારણ કારણ જાણવા, ઉક્તં ચ “ પ્રમાણનિશ્ચયેન ઉપાદાનસ્ય કાર્યત્વાપ્રાપ્તસ્ય અર્વાતરાવસ્થા અસાધારણ ” इति पट्टमाथार्थ. ॥ ૬ ॥

જેહનો નવિ વ્યાપાર, મિત્ર નિયત વહુભાવી ॥

ભૂમી કાલ આકાશ, ઘટ કારણ સદ્ભાવી ॥૭॥

અર્થ—હવે અપેક્ષાકારણ કહે છે, જે કારણનો વ્યાપાર પ્રવર્તન નથી, તથા કર્ત્તાને પણ તે મેલવવાનો પ્રયામ કરવો પડતો નથી, અને કાર્યથી મિત્ર કેતાં જુદો છે, તથા નિયત કેતા નિયમા નિશ્ચે તે જોડ્યે, અને વહુભાવી કેતા અનેક વીજા સર્વ કાર્યમા ભાવી છે, એ રીતે કારણીક છે, તે અપેક્ષાકારણ કહીયે, જેમ ભૂમી તથા કાલ તથા આકાશ એ વિના કોઈ ઘટાદિ કાર્ય થતું નથી, અને ભૂમી પ્રમુલ જેમ ઘટનું કારણ છે, તેમ અન્ય વીજા કાર્યોનું પણ કારણ છે, પણ ઘટનું કારણપણું પણ છતું છે, વલી કર્ત્તા જેમ ઉપાદાન તથા નિમિત્ત કારણનો વ્યાપાર કરે છે, તેમ એનું પ્રવર્તન કરવો નથી ॥ ૭ ॥

एह अपेक्षा हेतु, आगम मांहे कह्यो री ॥

कारणपद उत्पन्न, कार्य थये न लह्यो री ॥ ८ ॥

अर्थ:—तेथी ए अपेक्षा हेतु केतां कारण आगममां तथा तत्त्वार्थादिक ग्रंथोमां कह्यું છે. “यथा घटस्योत्पत्तौ अपेक्षा कारण व्योमादि अपेक्षते तेन विना तदभावाभावात् ॥ निर्व्यापारमपेक्षाकारण मितितत्त्वार्थवृत्तौ ” ॥ तथा विशेषावश्यकेश्चावश्यकेश्चवर्धिज्ञानाकारं “ इहां द्वारभूत शिलातलादि द्रव्यानुत्पद्यमानस्यावधिः सहकारकारणानि भवंति अत्र सहकारकारणंगवेष्यं इति ” ए चार कारणનું સ્વરૂપ કહ્યું. હવે કારણપદ કેતાં જેહમાંહે કારણપણું તે છતો મૂલગો ધર્મ નથી, પણ ઉત્પન્ન છે, અને તે જેવારેં કર્તા તે કાર્યનો અર્થી થઈને જે ઉપકરણ તથા મૂલપિંડ તે રૂપે કાર્યપણે પ્રવર્તીવે, તેવારેં તે તેહનું કારણ કહીયેં એટલે જેમ કાષ્ઠમાં દંડાદિક અનેક પદાર્થના છતાપણાની યોગ્યતા છે, પણ કોઈ કર્તા, દંડનું કારણ ઉત્પન્ન કરે, કોઈ પુતલીનું કારણ ઉત્પન્ન કરે, તેમજ દંડાદિકને કોઈ ઘટધ્વંસપણે પ્રવર્તીવે, તો ઘટધ્વંસ કરે તથા કર્તા જો દંડાદિકને ઘટ કરવાપણે પ્રવર્તીવે તો તેહનું કારણ થાય, માટે જે કારણપણું છે તે કર્તાનું કર્યું થાય છે. શ્રીવિશેષાવશ્યકે કહ્યું છે, “યે કારકાઃ કર્તુરાધીના इति कारणं कार्योत्पादकं तेन कार्योत्पत्तौ कारणत्वं नचकार्याकरणे ” તે માટે કારણપણું તે ઉત્પન્ન છે. હવે કોઈ કહેશે જે વસ્તુમાં કોઈ કાર્યના કારણ તો છતા છે, તો ઉત્પન્ન છે, એમ શા વાસ્તે કહો છો ? તેહને ઉત્તર જે વિવક્ષિત કાર્યની કારણતા ઉત્પન્ન છે, અથવા જે કાર્યતા જે કાલેં તે કાર્યતા કર્તાના પ્રયોગની છે, તેમાટે ઉત્પન્નજ છે, પણ કાર્ય નિપજ્યા પછી તેમધ્યે કારણપણું ન પામીયેં, જેમ

અનાદિ મિથ્યાત્વી જીવ યદ્યપિ સત્તાવંત છે, તેમજ અમવ્ય જીવ પણ સત્તાવન્ત છે પરંતુ તેહનું ઉપાદાન સિદ્ધતાના કાર્યનું કારણહાર નથી, તેથી કાર્ય નિપજતું નથી. જેવારે કોડક જીવનું ઉપાદાન અરિહંતાદિક નિમિત્ત પામીને, કારણતાપણે પરિણમે, તે કાર્ય કરે, માટે તે ઉત્પન્ન છે, અને તે કાર્ય સિદ્ધ થયા પછી તે કારણ રહે નહીં, જો સિદ્ધતામાં સાધકતાની છતી માનીયે તો, સિદ્ધાનસ્થાયે પણ સાધકપણું રહ્યું માનવું પડે તે મિદ્ધાવસ્થામાં સાધકપણું તો નથી માટે કાર્ય નીપજે, કારણતા રહે નહીં, તથા નિમિત્ત જે દંડાદિક તે પણ કર્તા ભિન્ન કાર્યના વ્યવસાયે કારણતા કરે, તો તે ભિન્ન કાર્ય થાયે, પરંતુ તેજ કાર્યની તે કારણતા રહે નહીં, એમ ધારવું ॥ ૮ ॥

કર્તા આતમદ્રવ્ય, કાર્યસિદ્ધિપણો રી ॥

નિજસત્તાગત ધર્મ, તે ઉપાદાન ગણો રી ॥ ૯ ॥

અર્થ:—હવે સિદ્ધતારૂપ કાર્યના ચાર કારણ દેરાહે છે. સિદ્ધતારૂપ કાર્ય તે આત્માનુ અમેદસ્વરૂપ છે, માટે એહનો કર્તા આત્મા દ્રવ્ય પોતેજ છે, અને સિદ્ધપણું તે આત્માનું કાર્ય છે, જે આત્મા સિદ્ધતાને પરમાનંદપણે જાણે. તથા એહીજ માહરૂં હમણા કરવાનું કાર્ય છે, એ કાર્ય કરવાની રુચિ વિના અનંતો કાલ સંસારમાં મમ્યો સ્વરૂપઅષ્ટ થયો, માહામોહે ગ્રહો. હવે મેં માહરો મૂલધર્મ શ્રદ્ધામાસન ગોચર કર્યો તેથી એ કાર્ય કરવું એમ નિર્ધાર કરી તદનુગત ચેતનાવીયે કરીને સ્વસ્વરૂપ કરવાનો કર્તા થયો, તો સિદ્ધતાના કાર્યને નિપજાવે, તે આવી રીતે જે પ્રથમ તો અશે કર્તા થાય, પછી ગુણશુદ્ધિ થવે, સંપૂર્ણ કર્તાપણુ પામીને કાર્ય નીપજાવે. હવે એ સિદ્ધતારૂપ કાર્યનો ઉપાદાન કારણ કહે છે, જે પોતાના સત્તાગત જ્ઞાન, દર્શન,

ચારિત્ર, વીર્યાદિક, અનંતગુણ છે, તેહિજ પોતાનું સત્તાગત ધર્મ તે સિદ્ધિરૂપ થાય છે, માટે તેહીજ ઉપાદાન કારણ જાણવું. ઉપાદાન તે વસ્તુનો મૂલ ધર્મ અરૂપી સત્તા તેહીજ સિદ્ધ થાય છે, એ સિદ્ધતારૂપ કાર્યનું ઉપાદાન કારણ દેખાડવું ॥૧॥
 इति नवमं गाथार्थः ॥

યોગ સમાધિવિધાન, અસાધારણ તેહ વદે રી ॥

વિધિ આચરણા ભક્તિ, જિથેં નિજ કાર્ય સધે રી ॥૧૦॥

અર્થ:—હવે સિદ્ધતારૂપ કાર્યનું અસાધારણ કારણ કહે છે. મન, વચન અને કાયાના યોગ તેહને દ્રવ્યથી તથા માવથી સ્વગુણરમણમાં અરાગી, અદ્વેષીપણે પ્રવર્ત્તાવવું, તે આત્મસમાધિ કહીયેં તેનો જે વિધાન કેતાં કરવો એટલે ચોથા ગુણઠાણથી માંડીને સિદ્ધપર્યંત જે ગુણની વૃદ્ધિ કરવી, એટલે અભિનવ ગુણનું કારણપણું તે સર્વ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, શ્રેણિગત ધ્યાન પરિણામ, ક્ષયોપશમીભાવ, વિધિસહિત આચરણા, તથા ભક્તિ, અને ગુણીનું વહુમાન, જેથી પોતાના કાર્યની સિદ્ધિ નિપજે. તે જ્ઞાનક્રિયારૂપ સાધક અવસ્થાની તરતમતા એ સર્વ અસાધારણ કારણ કહેવું. એ અસાધારણ કારણ તે આત્મગુણ રૂપ ઉપાદાનની ભિન્ન ભિન્ન ઝળતાથકાની અવસ્થા છે, સદા પૂર્વ પર્યાય ઉત્તરપર્યાયનું કારણ છે, તે સમયેજ ક્રિયાકાલ નિષ્ઠાકાલનો અભેદ છે. એ અસાધારણ કારણ કહ્યો. ॥૧૦॥इति ॥

નરગતિ પદમ સંઘયણ, તેહ અપેક્ષા જાણો ॥

નિમિત્તાશ્રિત ઉપાદાન, તેહને લેખે આણો ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—હવે સિદ્ધતારૂપ કાર્યનું અપેક્ષા તથા નિમિત્ત એ બે કારણ કહે છે. નર કેતાં મનુષ્યની ગતિ, પદમ કેતાં પહેલું

સંઘયણ વજ્રરૂપમનારાચ, પંચેદ્રિપણું ઇત્યાદિ સિદ્ધતારૂપ કાર્યનું
અપેક્ષા કારણ જાણો. ઇહાં કર્તાનો વ્યાપાર નથી, પણ એ
નિર્થે જોઈયે. એ પામ્યા વિના મોક્ષરૂપ કાર્યની માધના થાય
નહીં, તેમાટે અપેક્ષા કારણ કહીયે, પણ એ મનુષ્ય ગત્યાદિક
સર્વ જે જીવનું ઉપાદાન પરિણમન, ધર્મથી થઈને નિમિત્ત જે
દેવ ગુરુ સિદ્ધાત તેહને જેણે આશ્રયો, તો તેહની મનુષ્ય
ગત્યાદિક લેણે કેતાં કારણપણે આણજો, અને જેણે નિમિત્તને
આશ્રયો નથી. તેહની મનુષ્યગત્યાદિક કારણપણામાં ગણશો
નહીં, તે હજી અનાદિની ચાલમાં છે, પલટણ કરતો નથી,
તે માટે એ અપેક્ષા તથા નિમિત્ત એ બે કારણ કહ્યાં ॥૧૧॥ઈતિ॥

નિમિત્ત હેતુ જિનરાજ, સમતા અમૃત જ્વાળી ।

પ્રમુખવલ્લભ સિદ્ધિ, નિયમા એહ વજ્રાણી ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:—હવે આત્માને સિદ્ધતારૂપ કાર્ય કરતાં નિમિત્ત
કારણ શ્રીજિનરાજ વીતરાગ છે, તે વીતરાગ સર્વજ્ઞ કેહવા છે,
સમતારૂપ અમૃતની જ્વાળ છે, ઇષ્ટ અનિષ્ટતા રહિત સમતાના
ધણી છે, શુદ્ધ ચરિત્ર પરિણામ તેહીજ અમૃત છે, તેહની જ્વાળ
છે, એહવા પ્રમુખ પરમેશ્વર પરમ દયાળુ, પરમાત્મા, શુદ્ધતત્ત્વરૂપ
મોગી, પૂર્ણાનંદી, ચિદાનંદ જે શ્રીઅરનાથ પ્રમુખ તેહને અવલં-
બને પોતાનો મામન પ્રમુખના તે ગુણ જાણવાને જોડી એમ અનંતા
ગુણ તે સર્વગુણના માસનની રીક્ષ તથા તે ઉપર બહુમાન એહવે
આલંબને રહેવું, તેથી નિયમા સિદ્ધ નિગારણ યાય એમ આગ-
મમા વજ્રાણ્યો છે, એહીજ મોક્ષનો ઉપાય છે. એ નિમિત્તકારણ
કહ્યું ॥ ૧૨ ॥ ઇતિ ॥

પુષ્ટ હેતુ અરનાથ, તેહને ગુણથી હલીયે ॥

રીઝ મક્તિ બહુમાન, મોગધ્યાનથી મલીયે ॥ ૧૩ ॥

अर्थः—माटे पुष्ट केतां नियामक हेतु केतां कारण ते जिनराज श्री अरनाथ प्रभु तेहना गुण जे केवल ज्ञान, अनंतानंदरूप तेहथी हलीयें केतां आपणो आत्मा ते दिसें जोडीयें, प्रगटगुणीना गुणथी आपणी चेतना जोडवी, रीझ केतां रागनी मग्नता, भक्ति केतां सेवना, बहुमान, आदर, मोटाइ, भोग केतां आस्वादन, ध्यान केतां चित्तनी एकाग्रता, ए श्री अरनाथ प्रभुना गुणनी करीने श्रीप्रभुथी एकत्वपणे मलियें, साधकने शुद्धदेव तत्त्वने अवलंबवुं ते प्रधान छे ॥ इति त्रयोदशगाथार्थः ॥ १३ ॥

मोटाने उत्संग, बेठाने सी चिंता ॥

तिम प्रभु चरण पसाय, सेवक थया निचिंता ॥ १४ ॥

अर्थः—तथा लौकिक दृष्टांत कहे छे, जे मोहोटाने उत्संगे केतां खोलामां बेठो तेहने कोइ चिंता नहीं, ते निचिंत थयो, तेमं सेवक पण प्रभुजी निरामय देव तेहना चरणने सेववे, चिंता रहित थयो, जे परमोत्तम, सर्वगुणभोगी, निरालंबी, चिन्मयी, अनंत दान, लाभ, भोग, उपभोग, वीर्यमयी, श्रीजिनेश्वर निःकर्म देवतत्त्व, परभावना अकर्ता, परभाव अभोगी, परानुयायीता रहित, एहवो देव जो आदर्श छे, तो मोहनुं शुं जोर छे ? संसार कोने छे ? कर्मनी बीक कोने छे ? जो परमोत्तम धणी में माहरे माथे कर्यो छे जेहना ध्यानथी माहारो मोक्ष नीपजे, ते देवनो योग मिल्यो छे, ते माटे चिंता नथी ॥ उक्तं च श्रीजिनवल्लभपूज्यैः ॥ पसरेइ तीयलोए, ताव-मोहंधयारंभमइ जई ॥ सिन्नंमताव मिच्छत्तं सिन्नं फुरइ फुडफुरंताणं ॥ १ ॥ तंणाणंस ॥ पूरो, पयडपजीयसंतीज्झाणसुरो ॥ १४ ॥ इति चतुर्दश गाथार्थः ॥

અર પ્રમુ પ્રમુતા રંગ, અંતર શક્તિ વિકાસી ॥

દેવચંદ્રને આશંદ, અદ્ય મોગ વિલાસી ॥ ૧૫ ॥ ઇતિ ॥

અર્થ:—માટે શ્રી અરનાથ પ્રમુ અઢારમા પરમેશ્વર જેણે તત્ત્વરુચિ થઈને તત્ત્વામિલાષિ તત્ત્વસાધક તત્ત્વધ્યાની થઈને તત્ત્વપ્રગટ કર્યું, તે પ્રમુની પ્રમુતા, શુદ્ધજ્ઞાયકતા, શુદ્ધરમણતા, શુદ્ધાનુભવતા, અપૌદ્ગલિકતા, અસંગતા, અયોગિતા, સકલ પ્રદેશ નિરાવણતા, પ્રાગ્ભાવી શુદ્ધસત્તામોગ્યતા, તેહને રંગે જે રંગાણા છે, તે સાધક સમ્યગ્દષ્ટિ, દેશવિરતિ, સર્વવિરતિની અંતરગ શક્તિ તત્ત્વપ્રાગ્ભાવ કરવાની સાધક કારકતા, સાધક કર્ત્તાપણું, પરમ સંવગ પૂર્વક પરમ સકામનિર્જરા રૂપ શક્તિ વિકસ્વર થવે, પ્રગટ થવે, તે શક્તિથી સર્વ કર્મ વિરામ થવે, સર્વ આત્મિક ધર્મને પ્રગટવે કરી, પરમાત્મા દેવમાહે અદ્રમા સમાન શ્રીનિષ્પન્ન પરમેશ્વર તેહનો જે આનંદ, અવ્યાવાધ, શિવ, અચલ, અરુઢ, અવિનાશી, તેહનું જે અદ્ય સ્વરૂપ, તેહનો મોગ કેતાં અનુભવ તેનો વિલાસી આત્મા થાય, ઇટલે સ્વસંપદા તત્ત્વતા આત્મશુદ્ધપરિણતિ, તેહને સાદિ અનંતો કાલ મોગવે, અથવા દેવચંદ્ર જે સ્તુતિ કર્ત્તા તે અદ્ય આનંદના મોગનો વિલાસી થાય, માટે સ્વરૂપસિદ્ધ, અરૂપી, ચિદ્રૂપ, શ્રી પરમેશ્વર, તેહને સેવો, ધ્યાવો, નમો, ગાવો, તેહના ગુણ સંભારો. ઇહીજ મોક્ષ સાધનનું પુષ્ટ નિમિત્ત છે. એ નિમિત્તે ઉપાદાનકારણરૂપ થઈને અસાધારણ કારણતાએ ચડતો મનુષ્ય-ગત્યાદિ અપેક્ષા કારણપણે કરી તત્ત્વાનંદ રૂપ કાર્યને કરશે, તે માટે ઉપાદાનાદિક ત્રણે કારણની કારણતા નિમિત્તને અવલંબે પ્રગટે, તેથી નિર્દોષપણે આશસાદિ દોષ વર્જિતે શુદ્ધ નિમિત્તને સેવે, તે સેવનથી કર્ત્તાપણું સમરે અને કર્ત્તાપણું સમરેથી

स्वकार्य करे, माटे श्रीअरनाथजीनी भक्ति ते परमाधार छे ॥
॥ १५ ॥ इति श्री अरजिनस्तवनं ॥ १६ ॥

॥ अथ एकोनविंशति श्रीमल्लिनाथजिन स्तवनं ॥

देखी कामिनी दोइ के, कामें व्यापियो रे केका० ॥ ए देशी ॥

मल्लिनाथ जगनाथ, चरणयुग ध्याईयें रे ॥ च० ॥

शुद्धातम प्राग्भाव, परम पद पाईयें रे ॥ प० ॥

साधक कारक षट्क, करे गुण साधना रे ॥ क० ॥

तेहीज शुद्धसरूप, थाय निराबाधना रे ॥ था० ॥ १ ॥

अर्थ—हवे ओगणीशमा श्री मल्लिनाथ परमेश्वरनी स्त-
वना करे छे. तिहां कारकशक्ति पलटवाथी सिद्धता निपजे छे,
ते पलटवानो उपाय श्री अरिहंतनी सेवना छे ते रूप स्तुति
करे छे. श्री मल्लिनाथ, परमेश्वर, परमज्ञानी, ते जग केतां लो-
कना नाथ मोहनो भय एटले अंतरंग भावरिपुथी छोडाववाना
परम कारण छे, तेहनां चरणयुग केतां पदकमलनुं जोड़ुं तेहने
ध्यायीयें, वारंवार संभारियें, एहवा प्रभुने ध्याववाथी ध्याताने
शुं नीपजे ? ते कहे छे. शुद्ध जे आत्मानो परमात्मभाव अनंत-
गुण निर्मलतारूप तेहनो जे प्राग्भाव केतां प्रगटपणुं निर्मल
शुद्धतारूप परमपद निर्मल पद ते पामीयें, एटले पोतानी आ-
त्मता निर्मलपणुं भजे, ते आत्मसिद्धरूप कार्य करवाने
छे कारक छे. तिहां सर्व कार्यमां कारक प्रवृत्तिनी
कारणता छे. कारकचक्र विना कार्यनी निष्पत्ति नथी.
जेम ? कुंभकार ते कर्त्ता, २ घट ते कार्य, ३ मृत्पिंड चक्रा-
दिक कारण, ४ माटीना पिंडने, नवा पर्यायनी प्राप्ति ते सं-

प्रदान, ५ पिंड स्वासादि पर्यायनो ज्यय ते अपादान, ६ घटादि पर्यायनु आधारपणुं ते आधार, एम घटरूप कार्यमां षट् कारक छे, तेमज आत्माने अनादि कालनां ए छ कारक साधक रूपे परिणम्या छे. ते देखाडे छे.

१ आत्मा परिणभाव रागादि ज्ञानावरणादि द्रव्यकर्मनो कर्त्ता थयो छे.

२ भावकर्म द्रव्यकर्मने जे आत्मा करे, ते कार्य नामा बीजुं कारक.

३ अशुद्धविभाज परिणतिरूप भावाश्रव अने प्राणातिपातादि द्रव्याश्रव, ए ने कारणथी कर्म बघाये, माटे ए करण नामा बीजुं कारक.

४ अशुद्धतानो तथा द्रव्यकर्मनो लाम ते संप्रदान नामा चौथुं कारक

५ स्वरूपरोध, चयोपशमनी हानि, तथा परानुययायिता ते अपादान.

६ अनंती अशुद्ध विभाजता, तथा ज्ञानावरणादि कर्मने राखवा रूप जे शक्ति ते आधार नामा छठुं कारक जाणवुं ते.

ए रीते ए छ कारकनुं चक्र अनादिनुं अशुद्धपणे साधकतापणे आत्माने परिणमी रह्यु छे, ते जेवारें साधक आत्मा, पोतानो स्वधर्म नीपजाववा पणे परिणमावे, तेवारें ए छए कारक साधक पणे प्रवृत्त्या गुणनी आत्म धर्मनी साधना करे, ए रीते ए छ कारक साधक पणे परिणम्या कार्य नीपजे शुद्ध स्वरूप थाय. ए स्वरूपपरिणामिकता रूप स्वकार्य कारण पणु कोने परिणमे १ ते कहे छे. जे निराबाध, श्रीसिद्धभगवंत

તેહનાં છ કારક, તે શુદ્ધપણે પ્રવર્તે છે, અને બાધક જીવોના બાધકપણે પરિણમે છે, તથા સમકેત ગુણઠાણાથી માંડીને અ-યોગી ગુણઠાણા પર્યંત સાધકપણે પરિણમે છે, તથા સિદ્ધ ભગ-વંતના શુદ્ધસ્વરૂપરૂપે પરિણમે છે, કારક તે આત્માનામા જે કર્તા-રૂપ, દ્રવ્ય, તેહની એ પરિણતિ છે, ઉક્તં ચ શ્રી વિશેષાવશ્યકે.

કારણ વ્યાખ્યાનાવસરે ॥ ગાથા ॥ છવિહ કત્તા ઇ, કારણ કમ્મં ચ તત્તો ય ॥ સંપયાણા વાયાણ, તહ નાસંમિહા-ણાય ઇતિ ॥ ૧ ॥ ગાથાર્થઃ ॥ તથા ચ કારણં ષોઢા ॥યથા॥ કારણ મહવા છદ્ધા, તત્થ સંતંતોત્તિ કારણં કત્તા ॥ વણ પસાહગતમં કારણમ્મિઓ પિંડદંડાઈ ॥ ૧ ॥ કમ્મં કિરિયા કારણ, ઇત્યાદિ ગાથાથી જાણવું ॥ હોઈ પસત્થં મોરકસ્સ કારણં. ઇહ યન્મોક્ષસ્ય કારણ હેતુ તત્ પ્રશસ્તભાવકારણં ઉ-ચ્યતે ॥ ઇતિ વચનાત્.

માટે સાધકપણે કારક પરિણમ્યા તો સિદ્ધતા કાર્યને કરે, તે માટે નિરાબાધ જે સિદ્ધ નિરાવરણ અવ્યાબાધ સુખ તેમાં તેહનો કર્તાદિક શુદ્ધ પારિણામિક ભાવ શુદ્ધ પણે થાય સ્વસ્વરૂપ કર્તૃત્વપણે પરિણમે ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥

કર્તા આતમ દ્રવ્ય, કાર્ય નિજ સિદ્ધતા રે ॥ કા૦ ॥

ઉપાદાન પરિણામ, પ્રયુક્ત તે કરણતા રે ॥ પ્ર૦ ॥

આતમ સંપદ દાન, તેહ સંપ્રદાનતા રે ॥ તે૦ ॥

દાતા પાત્રને દેય, ત્રિભાવ અભેદતા રે ॥ ત્રિ૦ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—૧ પહેલું કર્તા નામા કારક કહે છે. તિહાં કર્તા આત્મા દ્રવ્ય તે આત્મશુદ્ધતા નિપજાવવા રૂપ કાર્યે પ્રવર્તન પામ્યું, પોતાનું કર્તા છે.

२ जे आत्मा पोतानी सिद्धता सर्वगुण पूर्णता सर्वस्वभाव स्वरूपास्थानता ते कार्यनामा बीजुं कारक जाणवुं, ते कार्य परिणतिचक्रने प्रवर्तवा रूप क्रियायें नीपजे, ते क्रियानुं प्रवर्तववुं ते कार्य ते कार्यने कारकता, नीपजाववा कालेंज छे, नीपना पछी कार्यमां कारकता नथी, उक्तं च भाष्ये ॥ तस्मात् बुद्ध्यध्यावसितं कार्यं अप्यात्मकारणमेष्टव्यं इति ॥

३. उपादानपरिणाम आत्मा स्वगुणनी परिणति सम्यग्दर्शन, ज्ञान चारित्ररूप रत्नत्रयीनी जे परिणति, तत्त्वनिर्धार, तत्त्वस्वचि, तत्त्वज्ञान, तत्त्वमरणादिक रूप स्वगुण अहिंसकता बंधहेतु अपरिणामन रूप, स्वरूप यथार्थभामनरूप, परभाव अग्रहणरूप, परभाव अभोक्तरूप. स्वरूपग्रहण, स्वरूप भोगी, परभाव अरक्षणरूप, स्वरूप एकत्वरूप तत्त्वाराधन, चेतनास्वरूप प्रगटतानुपायी वीर्य, ते उपादान कारण अने द्रव्ययोग समारवा रूप अरिहंतालंघनादि, यथार्थ आगमश्रवणादि ते निमित्त कारण तेहनु प्रयुंजवुं आत्मकार्य करना पणे आत्मानो प्रयोग करनो, ए उत्कृष्ट कारण माटे करणनामा बीजुं कारक जाणवु, “साधकतमं कारणं करणं” इति वाक्यात् आत्मसिद्धिरूप कार्यनुं उत्कृष्ट कारण अने आत्मशक्तिस्वरूपानुपायी तथा शुद्धदेव प्रमुख ते करण नामा कारक कहियें.

४ आत्माना संपदा जे ज्ञानपर्याय, दर्शनपर्याय, चारित्रपर्याय, तेहनुं दान आत्माने आत्मगुण प्रगट करवारूप देवुं, तेहथी जे जे आत्मधर्म निपजता जाय, ते संप्रदान कहियें ॥ उक्तं च ॥ गाथा ॥ देओ स जस्स तं संपयाणमिह तं पि कारणं तस्स ॥ हो इतदत्थित्ताओ, न कीरइ तं विणा जंसो ॥ इति माटे जे आत्माना अस्तिधर्मनुं थवु ते संप्रदानकारक

જાણવું, इहां दाता आत्मा तथा पात्र पण आत्मा अने आ-
 त्माने देय केतां देवा योग्य ते पण आत्मधर्म, ए त्रणे भावनी
 अभेदता છે, एટલે ગુણનું પ્રગટ કરવું તે દેય અને આત્મા
 दाता तथा आत्मगुणने प्रगट करे ते दातापणું અને गुणનું
 पात्र पण आत्मा एटले दान, दाता अने ग्राहक, अने त्रणें
 अभेद છે. ॥ ૨ ॥

स्वपर विवेचन करण, तेह अपादानथी रे ॥ ते० ॥

सकल पर्याय आधार, संबंध आस्थानथी रे ॥ सं० ॥

बाधक कारक भाव, अनादि निवारवो रे ॥ अ० ॥

साधकता अवलंबी, तेह समारवो रे ॥ ते० ॥ ૩ ॥

अर्थ:—૫ જે આત્માથી સમવાયેં રહ્યા તેહને સ્વધર્મ
 આત્મધર્મ કહિયેં. અને તેહથી વિપરીત જે મોહાદિક કર્મ અ-
 શુદ્ધ પ્રવૃત્તિ તે પરભાવ કહિયેં, તેહનું વિવેચન કરવું, ભિન્ન કર-
 વું, અશુદ્ધતાનો ઉછેદ કરવો, દોષનો ત્યાગ કરવો, એટલે જે
 દોષવિશ્લેષ કરવો, અર્થાત્ અનાદિસંસાર કર્તાપણું તથા ભોક્તા
 તે તજીને જે આત્મસ્વરૂપ કર્તાપણું ભોક્તાપણું તેહીજ પ્રગટ
 કરવું, તે પાંચમું અપાદાનકારક કહિયેં.

૬ સકલ કેતાં સમસ્ત સર્વપર્યાય તેહનો આધાર તે આત્મા
 છે, આત્માને આત્મપર્યાયથી સ્વસ્વામિત્વસંબંધ છે, વ્યાપ્ય વ્યાપક
 સંબંધ છે. ગ્રાહ્યગ્રાહક સંબંધ છે, આધારાધેય સંબંધ છે, એ
 સર્વનું આસ્થાન કેતાં તે કારણરૂપ ક્ષેત્ર તે આત્મા છે, તે
 આસ્થનતા માટે આત્મા આધાર છે, એ આધારનામા છઠું કારક
 જાણવું. એ છ કારક સાધકપણાનાં કહ્યાં. હવે એ સાધકપણું
 કેમ પામે ? તે કહે છે. બાધક જે પરભાવ તેહને અનુયાયી અ-
 શુદ્ધ કર્તાદિ કારકપણું મિથ્યાત્વ, અસંયમ, કષાય રૂપ ભાવ

अशुद्धतारूप सामान्य चक्र अशुद्धसाध्यानुगत अशुद्धकर्त्तापणुं
 तेहने निवारवुं, ते चक्र रोकીने स्वरूपानुगत करवुं, ते माटे
 ए अनादिनी भूल टालवी. जिहां सुधी कर्त्ता परभावकारक
 छे, तिहां सुधी कांड साधकता नथी. जिहां सुधी कर्त्ता अशु-
 द्धकार्यानुयायी सामान्य चक्र छे, तिहां सुधी शुद्धसाधकतानो
 अंश पण उपन्यो नथी, श्रीपूज्ये कबु छे, जे आत्मा तत्त्वकर्त्ता
 पणे थया विना सर्वशुभ प्रवर्त्तन ते बालचापन्य छे, तेमाटे
 कारकचक्र बाधकताशी वारीने, साधकताने अवलंबीने ते कार-
 कचक्रने समारवु स्वरूपानुयायी करवु अने पोताना आत्माने
 एम कहवु जे हे चेतन ! तूं परभावनो कर्त्ता तथा भोक्ता अने
 ग्राहक नहीं, तूं तो संपूर्णानंदनो शुद्धविलासी छो, अने तूं
 जे परभावमां रमी रह्यो छो, तथा परभावनो भोगी थइ रह्यो
 छो. ए तुजने घटे नहीं, ताहरु कार्य, तो अनंत गुण पारि-
 णामिकरूप स्वरूपकर्त्ता स्वरूपभोक्तापणु छे, ते माटे हे चैत-
 न्यहस ! हवे तूं यथार्थ जिनवाणीरूप अमृत पान करीने, अ-
 नादिविभाव विष वारीने पोतानुं तत्त्व संमारी स्वपर त्रिवे-
 चनकारी थइने पोतानो जे सहजानंद तेहने कर. एहीज ताहरुं
 कार्य छे, तूं तेहनूं उपादान कारण शक्तिमंत छो, तेहनो
 लेवावालो छो, तु ताहरी गुणसपदा ताहरे प्रदेशें प्रगट करवा-
 रूप दाननो संप्रदानी छे, माटे हे चेतन ! ए अनादि अशुद्ध
 परिणामने तुंहीज त्याग करीश, अने ताहरी सत्तानो आधार
 पण तुंहीज छो, माटे तुंहीज ताहरा तत्त्वने कर, ताहरुं तत्त्व
 तूं नीपजावीश. एम पोतें पोताना आत्माने कहिने साधकपणु
 आदरवु ते आदरता कारक समरे, कारकने समरवेयी अनुक्रमें
 आत्मानुं स्वकार्य नीपजे पछी, एहीज आत्मा सिद्ध थाय, माटे

एहीज साधननो मार्ग छे, साधन कीधे कार्यनी सिद्धि थाय,
ए क्रम छे ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥

शुद्धपणे पर्याय, प्रवर्त्तन कार्यमें रे ॥ प्र० ॥

कर्त्तादिक परिणाम, ते आत्म धर्ममें रे ॥ ते० ॥

चेतन चेतन भाव, करे समवेतमें रे ॥ क० ॥

सादि अनंतो काल, रहे निज खेतमें रे ॥ र० ॥ ४ ॥

अर्थः—पहेलो शुद्धपणे निष्पन्न आत्माना ज्ञानादिक पर्यायनुं जाणवा देखवा रूप कार्यनुं प्रवर्त्तन, उत्पाद व्ययरूप परिणमन, ते कार्यनो कर्त्ता आत्मा छे, बीजुं आत्मगुणनुं परिणमन ते कार्य, त्रीजुं आत्मगुणज्ञानादिक ते करण, चोथुं आत्मगुणनो लाभ ते संप्रदान, पांचमुं परभाव त्यागपरिणति ते अपादान, छहुं अनंतगुणनुं राखवुं, ते आधार, ए छ कारकनुं चक्र ते सिद्धावस्थाने विषे सदा स्वाधीनपणे फरि रह्युं छे, तेहथी शुद्धनिष्पन्नपणे जे स्वपर्यायनुं प्रवर्त्तन, तेहने कर्त्तादिक छ कारक तेहनुं जे परिणमन ते आत्मधर्ममाहिज छे, एटले सिद्धपणे जे कर्त्तादिक छ कारक ते स्वरूपमध्येज छे. चेतन केतां आत्मा ते पोतानो चेतनभाव केतां आत्मभावकरे, समवेतमें केतां समवाय संबंधमां छे, एटले आत्मा आत्मभावनो कर्त्ता छे, ए समवायसंबंधें मूलपणे सादि अनंता कालपर्यंत निजखेतमें केतां पोताना असंख्याता प्रदेशरूप क्षेत्रमध्ये आत्मधर्ममां निष्पन्न सिद्धतापणे रहे, सिद्धिनी आदि छे, परंतु अंत नथी, माटे सादि अनंतो काल स्वक्षेत्र स्वस्वरूपमां आत्मा रहे ॥ ४ ॥ इति चतुर्थ गाथार्थः

परकर्तृत्व स्वभाव, करे तां लगे करे रे ॥ क० ॥

शुद्ध कार्य रुचि भास, थये नवि आदरे रे ॥ थ० ॥

शुद्धात्म निज कार्य, रुचे कारक फिरे रे ॥ ६० ॥

तेहिज मूल स्वभाव, ग्रहे निज पद वरे रे ॥ ६० ॥ ५ ॥

अर्थः—पर केतां जे भावकर्म, द्रव्यकर्म अने नोकर्म, तेहने कर्त्तापणाने स्वभावे करे, तिहां सीम तेहनेज करे, एटले ए परकर्त्तापणुं अनादिकालधी करे छे, जिहां सुधी परनो रागी, परनो भोगी, तिहां सुधि परकर्त्तापणुं ए आत्मा करें. पण जेवारें शुद्ध, निरमल, निराग्रह स्वगुण प्रगट करवारूप, कार्यनी रुचि थाय, तेवारें परकर्त्तापणुं आदरे नहीं, शुद्ध आत्मस्वरूप, स्याद्वाद रीतें परमानंदपणे भासन तथा रुचि तेहीज कारक पलटाववानां बीज छे, ते माटे जे सम्यक् दर्शन, सम्यक् ज्ञान, ते मोचनुं मूल छे, शुद्धात्मअनंतज्ञान, दर्शन, अव्याबाध सुखमयी, अरूपी, सहजानंदरूप आत्मधर्म सत्ता-प्राग्भाव, सकल परभावव्यतिरेकी, अरागी, अद्वेपी, असगी, अयोगी, अलेशी, अकपायी, असहायी, एहवुं शुद्धानंदरूप स्वकार्य, तेहनी रुचि थये थके कारक चक्र फिरे, जिहां सीम परपौद्गलिक सुखनी रुचि छे. तिहां सीम परनो कर्त्ता छे, तेहधी सर्वकारकनुं चक्र ते रूपेंज परिणमे छे, अने जे अवसरें भेदज्ञान धाराधी, आत्मा परविभंजन करीने पोतानुं आत्मस्वरूप एक उच्छरंग धर्मे जाण्युं, तेहनेज हित मान्युं, तेवारें ते आत्मिक धर्मनीज रुचि उपजे, पछी जेहनी जेहने रुचि उपजे, ते तेहीज कार्य करे, तेवारें कर्त्ताधर्म स्वकार्यने करे, सर्व कारकचक्र स्वकार्याश्रित थाय, तेवारें तेहीज पोतानो अचल, अखड, अविनाशी, निःप्रयासी स्वरूपपरिणमनरूप जे मूलस्वभाव स्वधर्म तेहने ग्रहण करे, केम जे ए कारक मूलधर्मने ग्रहे छे, तेहधी निज केता पोताना परमात्म, पूर्ण-

परिणमनरूप रह्यो थको सर्व परोपाधिने क्षय करुं छुं, इम स्व-
शुद्धस्वरूपने ग्रही, सर्व परभाव भेद करी, निर्मलानंद निपजा-
ववो ॥ ६ ॥ इति ॥

माहरुं पूर्णानंद, प्रकट करवा भणी रे ॥ प्र० ॥

पुष्टालंबन रूप, सेव प्रभुजी तणी रे ॥ से० ॥

देवचंद्र जिनचंद्र, भक्ति मनमें धरो रे ॥ भ० ॥

अव्याबाध अनंत, अक्षय पद आदरो रे ॥ अ० ॥ ७ ॥

अर्थः—एहवा बाधकता परिणम्यो, माहरुं कर्त्तादिक
कारकपरिणाम ते श्रीअरिहंत परमज्ञाता, स्वरूपरमणी, स्व-
रूपविश्रामी, स्वरूपानंदी, तेहनुं स्वरूप जोतां, ध्यातां, गातां,
ते अशुद्ध कर्त्तापणुं पलटे, ते पलटवार्थी कारक पण पलटे,
कारक पलटवार्थी कार्यशुद्धसिद्धतारूप, अनंत स्वस्वरूपसंपदा-
रूप नीपजे, तेवारे भव्य जीवने पोतानी तत्त्व नीपजाववारूप
शक्ति, ते श्रीअरिहंतजीनी सेवनार्थी थाय, ते माटेज निर्धार
क्यों छे, जे हे प्रभुजी ! माहारो जे पूर्णानंद, पूर्ण अव्याबाध
सुख ते प्रकट करवाने पुष्टालंबन केतां पुष्ट नियामकी आलंबन
केतां आधार ते श्रीप्रभुजी भव्य जीवना आधार, मुनिजनना
प्राणाधार, आचार्य उपाध्यायजीना परम दयाल, भावचिंता-
मणि समान, समकिती जीवना ध्येय, ध्याताने प्रतिच्छंदरूप,
अनंत गुणाकर निर्मल ज्ञानानंदना पात्र, एहवा श्रीजिनराज,
महाराज, सुखसमाज, तेहनी सेवना तेहीज पुष्टालंबन छे, ते
माटे सर्व देवेंद्रादिक ते मध्ये चंद्रमा समान, एहवा जे जिनचंद्र
श्रीवीतराग अरिहा, तेहनी भक्ति, सेवना आज्ञा मानवा रूप,
तदनुयायीपणुं तेहीज त्राण शरण छे, एहवी भक्ति मनमां
धरो, स्थिर राखो, अथ स्तुतिकर्त्तानुं संबोधन, हे देवचंद्र !

श्रीजिनचंद्रनी भक्ति केतां चरणसेवना ते मनमां धरो, तो अव्याघाध, जिहां परमावनी पीडा नहीं, परमानंदरूप, जेहना अनंत गुण ते गण्या जाय नहीं, अक्षय केतां जेहनो छेद नहीं, विनाश नहीं, एहवुं ते परमात्मरूप पद, ते आदरो, एटले पामो, माटे ए आत्मग्राधकता तजी साधकतामां रमे, सिद्ध थाये, एहीज प्रभुसेनाना फल छे, माटे हे सिद्धरुचि जीवो ! तमे श्रीमद्भिनाथ परमपुरुषोत्तम परमेश्वर, निःकारण, जगद्वत्सल, तेहने गाओ, स्तवो, संभारी ध्यावो, प्रथमथी साधक जीवने एहीज आधार छे, एहीज जीवन छे ॥ ७ ॥ इति मद्भिनाथजिन स्तवनं ॥

॥ अथ विंशतितम श्रीमुनिसुव्रतजिन स्तवनं ॥

॥ ओलगडी ओलंगडी सुहेली हो, श्री श्रेयासनी रे ॥ ए देशी ॥

ओलंगडी ओलंगडी तो कीजें,

श्री मुनिसुव्रत स्वामीनी रे ॥

जेहथी निज पद सिद्धि ॥

केवल ज्ञानादिक गुण ऊल्लसे रे,

लहिए सहेज समृद्धि ॥ ओ० ॥ १ ॥

अर्थः—हवे श्रीमुनिसुव्रत परमेश्वर अद्भुत स्वरूप परमात्मा, अहिंसकनी स्तवना करे छे, मुनि जे निर्ग्रथ तेहना सुव्रत केतां भला व्रत एहवा श्रीमुनिसुव्रत प्रभु तेहनी ओलंग केतां सेवा एटले गुणग्राम करियें जेहथी निजपद केतां पोतानुं पद जे परमानंद पद तेहनी सिद्धि केतां निष्पत्ति थाये, वली केवल ज्ञानादिक गुण ऊल्लसे केतां प्रगटे, ज्ञानामृतरसनो भोगी

थाय, तथा सहज अकृत्रिम स्वरूपसमृद्धि पामे, ए प्रभु सेवानुं
फल छे ॥ १ ॥ इति ॥

उपादान उपादान निज परिणति वस्तुनी रे,
पण कारण निमित्त आधीन ॥

पुष्ट अपुष्ट दुविध ते उपदिश्यो रे,
ग्राहक विधि आधीन ॥ ओ० ॥ २ ॥

अर्थ—हवे इहां आत्मसाधना करवामध्यें उपादान ते निज
केतां पोतानी परिणति ते वस्तुनो मूलधर्म छे, एटले जे आत्म-
सत्ता छती छे, ते उपादान कारण छे, पण ते निमित्त
कारणने आधीन छे, निमित्त सेवन कर्त्ता उपादान कारण
समरे, ते निमित्त कारणना बे भेद छे. एक पुष्ट निमित्त बीजुं
अपुष्ट निमित्त, तेने ग्राहक जे कार्यनो कर्त्ता, ते जे विधे कार्य
थाय, ते विधे कार्य ग्रही प्रवर्त्तावे, तो ते निमित्त कारण
कार्यनो हेतु थाय, पण अविधे ग्रहण करे, तो निमित्त कारण
कार्य करे नहीं, जेम कुंभकार चक्रने फेरवे, तो माटीना पिंडने
घटपण्ये पमाडे, अने नहीं फेरवे तो न पमाडे. एटले श्रीअरि-
हंतजी मोक्षना निमित्त कारण तो छे, परंतु जे रीतें आगम-
मध्यें कह्युं छे, तेविधे आशातना टाली, पुद्गलाशंसा रहित
केवलज्ञानादि गुणनी ओलखाण सहित जो सेवे, तो मोक्षनो
निमित्त कारण थाय, पण अविधे सेवना, ते कामनी नहीं,
माटे ग्राहकने विधि सहित कारण ग्रहवुं, तो ते कार्यने करे
॥ २ ॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

साध्य साध्य धर्म जेमांहे होवे रे,
ते निमित्त अतिपुष्ट ॥

पुष्पमाहे तिलवासक वासना रे,

ते नवि प्रध्वंसक दुष्ट ॥ ओ० ॥ ३ ॥

अर्थः—हवे पुष्टनिमित्तनुं स्वरूप कहे छे. साध्य केता करवा योग्य, जे कार्यधर्म, ते जे कारणमां होय, ते तेनुं पुष्ट कारण कहीयें, ते पुष्ट कारण विधियें कार्य करवाने अर्थे प्रक्षोभको कार्यने करे, पण ते कार्यनो ध्वंसक न थाय, तेहनो दृष्टांत कहे छे. जेम तेलने सुगंधवासना करवारूप कार्य, तेहनुं कारण पुष्प छे, परंतु वामना करवी ते साध्य छे. ते वासना फूलमध्यें छे, अने ते फुल ते तेल तथा तेलनी वासनाना ध्वंसक नथी, ते माटे ते पुष्टनिमित्त छे ॥ उक्तं च विशेषावश्यक-कार्यस्य आसन्ननिमित्तं इति तदेव पुष्ट, दूरतरं कारणनैमित्तिकं तत् अपुष्टं ॥ इति ॥ तथा च श्रीसिद्धसेनपूज्यैः ॥ पुष्टहेतुर्जिनेन्द्रोयं, मोक्षसद्भावसाधने ॥ इति ॥ तेहथी श्रीअरिहंतदेव ते मोक्षरूप कार्यना पुष्ट निमित्त छे, जे माटेसाध्य जे निरावरण, परमात्मपद ते श्री अरिहंतने विषे छे, माटेज श्री अरिहंत ते पुष्ट निमित्त छे, जो विधियें सेवन थाय, तो एथी मोक्षकार्य निपजे ॥३॥ इति॥

दड दंड निमित्त अपुष्ट घटातणो रे,

नवि घटता तसु मांह ॥

साधक साधक प्रध्वंसकता अछे रे,

तिथीं नहीं नियत प्रवाह ॥ ओ० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे अपुष्टनिमित्त देखाडे छे, जेम दंड ते घटानु अपुष्ट निमित्त छे, कारण के जेम फूलमाहे सुगंधवासना छे. तेम घटता केता घटपणु तेदंडमाहे नथी. कर्त्ताने प्रेरवे कारण छे, ए दंड घटनुं साधक निपजाववानु कारण पण छे, अने घटनुं प्रध्वंस करवानुं कारण पण छे, जो घट ध्वंसकर्त्ता तेहीज

दंडने घट ध्वंस करवाने प्रवर्त्तावे तो घट ध्वंस करवानुं कारण पण तेहीज दंड थाय, माटे ए नियत प्रवाह केतां निश्चैथी एक चालनो नथी, जे निश्चै घट करे, ए धर्म एहमां नथी, अने श्री अरिहंत परमात्मानुं सेवन ते निश्चै सिद्धतानुं कारण छे, एहने सिद्धिकार्यनी रुचें जे सेवे, तेहने नियमा सिद्धि निपजे. ॥ ४ ॥ इति ॥

पद कारक पद कारक ते कारण कार्यनुं रे,
जे कारण स्वाधीन ॥

ते कर्त्ता ते कर्त्ता सहकारक ते वसु रे,
कर्म ते कारण पीन ॥ ओ० ॥ ५ ॥

अर्थ—हवे कारणनी पुष्टता कहेवा निमित्ते कारक कहे छे. १ कर्त्ता, २ कर्म, (कार्य) ३ करण, ४ संप्रदान, ५ अपादान, ६ अधिकरण. ए छे कारक छे, ते हरेक कार्य, निपजाववानां कारण छे. जिहां कर्त्ता क्रिया करे, तिहां अनुक्तपणे (सहजपणे) ए छे कारक जाणवां. इहां आत्मा पोतानुं सिद्धतारूप कार्य तेने करवा रूप क्रिया करे, तेवारें ए छे कारक सर्व होय, तिहां कर्त्ता जे आत्मा तेहनुं सिद्धिरूप कार्य अभेद छे, ते माटे तेनां कारक पण अभेद छे, अने भिन्नकार्यनो कर्त्ता भिन्न होय, तेवारें कारक पण भिन्न होय, ए नीति छे, परंतु निमित्त कारण तो सर्वकार्योमां भिन्नज होय, माटे सिद्धरूप कार्यनुं निमित्त कारण श्रीअरिहंत छे, तेहने कारक उपादानपणे सवें पहाँचे छे, ए नीति छे.

हवे छे कारकमां प्रथम कर्त्ता नामे कारक छे, तेहनुं लक्षण कहे छे. जे कार्य निपजवानुं स्वाधीन कारण एटले सर्वकारक तेहने आधीन होय ते कर्त्ता कारक कहीयें. स्वतंत्रः

कर्त्ता' इति वचनात् ॥ कारणमहवा छद्वा, तत्थसंततोत्ति कारणं कत्ता श्रीभाष्यसुधांबुधिवाक्य ॥ सर्वकारक ते कर्त्ताने वशे छे, आधीन छे. हवे बीजुं कर्मनामा कारक, ते जे कारणे पुष्ट थाये अने कर्तुं थाय, ते कर्मकारक कहिये ॥ उक्त च ॥ कम्म किरियाकरणं इति ॥

कार्य कार्य सकल्पे कारकदशा रे,

छत्ती सत्ता सद्भाव ॥

अथवा तुल्य धर्मे ज्योवे रे,

साध्यारोपण दाव ॥ ओ० ॥ ६ ॥

अर्थः—इहां कोइ पूछशे जे कर्म तो कार्य छे, पण कारण नथी, तेहने उत्तर कहे छे. जे कर्त्ताने पहिलां तो कार्यनो संकल्प थाय छे, ते वखतें ते कर्त्ता पहिला सकल्प कार्यने विचारे, ते वार पछी कार्य करे, ते माटे कारण कहिये ॥ उक्तं च विशेष-
पावश्यक ॥ सर्वोऽपि बुद्धौ सकल्प कार्यं करोति इति ॥
व्यवहारस्ततो बुद्ध्यावस्थितस्य कुंभस्य चिकीर्षितो मृण्मय-
कुंभस्तद्बुद्ध्यालंबनतया कारणं भवति ॥ अथवा स्थासादि काल
ते घट कार्यनुं कारण छे, अने कर्त्ताने तो स्थासादि कार्य छे,
अथवा जे कार्य निषजाववानुं मृत्तिकादिक मूल उपादान,
तेहमां जे कार्यनी छति सत्ताये योग्यतापणे रही छे, ते कार्यपणु
सत्तागत ते प्रागभावी कार्यनुं कारण छे ॥ उक्तं च ॥ अथवा
भव्यो योग्यः स्वरूपलाभस्येति शक्यउत्पादयितुमतः सुकरत्वा-
त्कार्यं मप्यात्मनः कारणमिष्यते अवश्यं च कर्मणः कारणत्वमे-
ष्टव्यं ॥ इति ॥ सत् भाव नजीकपणे जे कारण उपादान निमित्त
ते सर्व नजीक करे, कार्यने अर्थे ते कारणनुं सत् भाव
छतापणुं ते कार्य बुद्धियें मेलवे, ते माटे कार्यने कारण कहे

અથવા તુલ્ય ધર્મનું જોવું જે મુજને એહવું કાર્ય નિપજાવવું છે. જેમ કોઈ આત્મા મોક્ષ પૂર્ણાનંદ કરવાને ઉદ્યમી થયો, તે સિદ્ધરૂપાનિષ્પન્ન તત્ત્વને જોવે, અને વિચારે જે મને માહરૂં એહવું તત્ત્વ નિપજાવવું છે, એમ સંકલ્પ કરવો, તે તુલ્ય ધર્મ જોઈ કાર્યનો ઉદ્યમ ઘણો થાય, તે માટે કાર્યને પણ કારણ કહેવું ॥ ઉક્તં ચ શ્રી પૂજ્યૈઃ કિં બહુના ॥ યથા યથાયુક્તિતો ઘટતે તથા સુધાયાઃ કર્મણઃ કારણત્વં વાચ્યમન્યથા કર્મણો કારણત્વે કરોતિ ઇતિ કારણમિતિ પાણ્યાં કારકત્વાદુપપત્તિરેવ સ્યાદિતિ ॥ એ રીતે કર્મને વિષે કારણપણું માનવું, એમાંજ કારકતા છે, સાધ્ય નું આરોપણ કરવું એજ કર્મને કારકપણું જાણવું ॥ ૬ ॥ ઇતિ ષષ્ઠ ગાથાર્થઃ ॥

અતિશય અતિશય કારણ કારક કરણતે રે,

નિમિત્ત અને ઉપાદાન ॥

સંપ્રદાન સંપ્રદાન કારણ પદ ભવ નથી રે,

કારણ વ્યય અપાદાન ॥ ઓ० ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—અતિશય ઉત્કૃષ્ટપણે જે કારણ તે કારણનામા ત્રીજું કારક કહિયે, તેહના બે ભેદ છે. એક નિમિત્ત કારણ ત્રીજું ઉપાદાન કારણ, તિહાં ઉપાદાન તે આત્માનો સત્તા ધર્મ નિમિત્ત કારણ શ્રીઅરિહંતાદિક અને કારણ પદનું ભવન થયું એટલે ઉપાદાન અધિક અધિક કારણતા પામે, તે કારણપર્યાયનો લાભ. તે સંપ્રદાનપણું જાણવું, જે ઉપાદાન કારણમાં નવો નવો કારણ પર્યાય પામે, તે ચોથું સંપ્રદાનકારક કહિયે, અથવા કાર્યના નવા નવા પર્યાયનું પ્રગટ થવું, તે સંપ્રદાન કહિયે. એટલે કાર્યપદનું ભવન તે સંપ્રદાન કહિયે, અને પાછલા કારણ પર્યાયનો વ્યય કેતાં વિનાશ તે અપાદાન પાંચમું કારક કહિયે, જીર્ણ કારણપર્યાયનો

नाश नव्य कारणतानुं निपजवुं, ते रीतें कार्यनी निष्पत्ति छे ॥
७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

भवन भवन व्यय विणु कारज नवि होवे रे,
जिम दृषदें न घटत्त ॥
शुद्धाधारशुद्धाधार स्वगुणनो द्रव्य छे रे,
सत्ताधार सुतत्त्व ॥ ओ० ॥ ८ ॥

अर्थः—कोइ कहेशे जे संग्रदान तथा अपादान तेहमां शी
कारणता छे ? तेहने उत्तर कहे छे. जे भवन केतां नवा
पर्यायनुं थवुं, व्यय केतां पूर्वपर्यायनो नाश, ए थया विना कार्य
निपजे नहीं, जेम माटीनो पिंड, ते पिंडपर्यायनो व्यय स्थासपर्या-
नुं भवन तथा स्थासपर्यायनो व्यय, कोशपर्यायनुं भवन, कोश-
पर्यायनो व्यय, कुशल पर्यायनुं भवन, कुशल पर्यायनो व्यय,
कपाल पर्यायनुं भवन, कपाल पर्यायनो व्यय, घटपर्यायनुं
भवन, ए रीतें कार्यनी उत्पत्ति छे, तेम सिद्धताने नीपजाववाने
विषे पण मिथ्यात्वपर्यायनो व्यय, सम्पक् पर्यायनुं भवन.
तेहना साधकपर्यायनो जीर्णनो व्यय, नगानो उत्पाद, ए रीतें
कार्यनी निष्पत्ति छे, परंतु भवन तथा व्यय विना कार्य थाय
नहीं, जेम दृषदनेविषे घटपणुं न थाय, यद्यपि कर्त्ता चक्रादिक
व्यापार करे, तो पण दृषद (पापाणनो) घट न थाय, श्या
माटे जे दृषद (पापाणनो) विषे स्थासादि घटपर्यायनुं भवन
व्ययपणु नथी, तें माटे निपजे नहीं,

हवे छट्टु आधारकारक कहे छें. स्वगुण जे ज्ञानादिक तेहनो
शुद्ध आधार द्रव्यपदार्थ छे, एटले जीव, द्रव्य, ज्ञान, चारित्र,
वीर्य, दान, लाभ, भोग, उपभोग, अव्यावाध, अमूर्त्तता, अगु-
रुत्तघुता, अखडता, निर्मलता, कर्त्तृता, पारिणामिकतादि मूल

ગુણ, સર્વનો આધાર જીવદ્રવ્ય છે, એમ ધર્માસ્તિકાયાદિ સર્વ દ્રવ્ય પોતપોતાના ગુણના આધાર છે, તેહથી ધર્માસ્તિકાયને આધાર નામે કારક કહો ? એમ કોઈ પુછે, તેહનો ઉત્તર. જે ધર્માસ્તિકાયને ગુણાધારીપણું છે, પરંતુ કર્તૃત્વપણું નથી, તે માટે કારકપણું ન ગવેષ્યું, શુદ્ધતત્ત્વને સત્તાનો આધાર છે, સત્તા તે આત્માનો મૂલધર્મ જે નિરામય, તેહનો આધાર સુતત્ત્વ છે ॥ ૮ ॥ इति अष्टम गाथार्थः ॥

આતમ આતમ કર્તા કાર્ય સિદ્ધતા રે,

તસુ સાધન જિનરાજ ॥

પ્રમુ દીઠે પ્રમુ દીઠે કારજ રુચિ ઉપજે રે,

પ્રગટે આત્મસમાજ ॥ ઓ० ॥ ૬ ॥

અર્થ:—હવે ઉપનય કહે છે. આત્મા સ્વરૂપરુચિ, ભવો-દ્વિય, મોક્ષામિલાષી, સમ્યકદર્શન ગુણ પ્રગટે, જે સ્વરૂપનું કર્તાપણું વિરતિપણું તત્ત્વ ધ્યાન, તત્ત્વતન્મયતાદિકને કરવે કર્તા છે, ઇટલે તત્ત્વાર્થી આત્મા, કર્તા, કાર્યસિદ્ધતા, સકલ-ગુણપ્રગટતાપણું, નિઃકર્માવસ્થા, તેહનું સાધન નિમિત્ત કારણ શ્રીજિનરાજ સર્વજ્ઞ છે, જે કારણે પ્રમુ શ્રીપરમાત્મા દીઠેયથાર્થ ભાસન થાય, કાર્યની સ્વસત્તા પ્રાગભાવભોગીપણાની રુચિ ઉપજે, તે રુચિ સંપૂર્ણસિદ્ધતાનું મુખ્ય કારણ છે, તે રુચિ વધ-તી સાધનભાવ, ધ્યાનાવસ્થાવલંબીને પૂર્ણાનંદતા નિપજાવે, આત્માનો સમાજ કેતાં સામ્રાજ્ય પ્રગટે, તેહથી મોક્ષનો કર્તા આત્મા ધરો પણ મોક્ષની રુચિ વિનાનું કર્તાપણું પ્રગટે નહીં, અને તે રુચિ શ્રીઅરિહંતદેવને દીઠે નિપજે, માટે શ્રીઅરિહંતનું દર્શન, તે રુચિનું કારણ છે, અને રુચિ તે મોક્ષનું કારણ છે. એવી રીતે મોક્ષરૂપ કાર્યનું મૂળકારણ શ્રીઅરિહંતજ છે, તે માટે

माहारे मोक्ष निपजे, ए उपकार तत्त्वहितना करनार श्रीअरिहंतनो
जाणुं ॥ ९ ॥ इति ॥

वंदन वंदन नमन सेवन वली पूजना रे,

स्मरण स्तवन वली ध्यान ॥

देवचंद्र देवचंद्र कीजें जगदीशनु रे,

प्रगटे पुण्य निधान ॥ ओ० ॥ १० ॥

अर्थः—तेमाटे वंदन केता कर जोडन, नमन केतां शीश
नमावचारूप, सेवना ते आज्ञा मानवारूप, वली पुजना ते
पुष्पादिकनी, तथा स्मरण ते वारंवार गुणनुं सभारवु, स्तवन
वचनें करी गुणनुं कथन, हर्षथी करवुं, तथा ध्यान ते प्रभु
गुणे चित्तनी एकाग्रतानुं करवु, एटला सर्व उपाय छे, ते सर्व
देवचंद्र स्तुति कर्त्ता ते पोताने कहे छे, जे वदनादिक कर्त्तव्य
कीजे, श्री जगदीशनी त्रैलोक्यदयालनी ते करतां सेवकने
प्रगटे केता प्रकाश पामे, पुण्य निधान, अनंतगुण, आत्मशक्ति
परमानंदरूप निधान प्रगटे एटले श्रीजिनराज परमात्मानी
सेवा करतां पोतानी पूर्णपरमात्मता निपजे, अविनाशी धन
प्रकाश पामे, ए श्री मुनिसुव्रत देवाधिदेवनो परम उपकार
छे. ॥ १० ॥ इति श्री मुनिसुव्रतजिनस्तवनं सपूर्ण ॥ २० ॥

॥ अथ एकविंशति श्रीनमिनाथ जिनस्तवनं ॥

॥ पीछेलारी पाळ, उमा दोय राजवी रे ॥ उ० ॥ ए देशी ॥

श्री नमि जिनवर सेव, घनाघन उनम्यो रे ॥ घ० ॥

दिठां मिथ्या रोरव, भविकचित्तथी गम्यो रे ॥ म० ॥

शुचि आचरणारीति ते, अम्र वधे वडा रे ॥ अ० ॥

आतमपरिणति शुद्ध, ते बीज झवूकडा रे ॥ ते० १ ॥

अर्थः—हवे एकवीशमा जिनराज परमोपकारी तेहना गुण स्तवे छे. उपगारसंपदाएं करीने श्री एकवीसमा नमि-जिनवर ते नमिनाथ थापना ते शामाटे जे नमणाईनो उत्कृष्टो भाव छे, तेमाटे ते श्रीनमिनाथ जिन जे अकषायी, तेमांहे वर केतां प्रधान वीतराग, परमज्ञानी, परमात्मा, शुद्धस्वरूप-भोगी, चिदानंदघन, निर्विकारी देवने ओलखवुं तथा तेनो योग मल्लवो. घणोज दुर्लभ छे ॥ उक्तं च ॥ इदं च कितं, सुरमणि कप्पदुमस्स कोडीणं ॥ लाभो सुलहो दुलहो, दंसणो तित्थनाहस्स ॥ १ ॥ तेनाटे श्रीजिनेश्वरनुं दर्शन दुःप्राप्य छे, ते संसारचक्रमां मुंजित जीव, स्वतत्त्वथी रहित दीन रंकभूतने जिनसेवना किहांथी मले ? ते कोइक पुण्यानुबंधी पुण्यना उदग्रथी, जीवने जिनसेवना प्रगटी, ते जीव हर्षथी कहे छे, जे श्री नमि जिनवरनुं सेवन, तेहीज घनाघन केतां मेह उनम्यो.

जेम मेह चारे दिशाथी चडी आवे, तेम मनैं, वचनैं, कायारैं, अध्यात्मपरिणतिरैं श्रीनमिप्रभुनो बहुमान नमन गुणनी अद्भुतता एटले प्रभुयोग मन्थ्यानी आश्चर्यता प्रगटी, ते मेह रूप जाणवी.

वली मेह जेवारैं चारे तरफथी घटा करी उंचो आवे, तेवारैं लोकना मनमां दुःकालनो भय होय ते जाय, तेम इहां श्री अरिहंत सेवनारूप मेघ जेवारैं प्रगटे, तेवारैं अनादि कालनो मिथ्यात्व रूप जे रौरव केतां दुःकाल हतो, ते भविक जीवोना चित्तथी गम्यो केतां टली गयो, ए लाभ थयो.

मेघने विषे जेम मोटां वादलां वधे, तेम ए प्रभुभक्ति-रूप मेघने विषे शुचि केतां पवित्र, अविधिरहित, आशातना-रहित, पुद्गल आशंसारहित, एवी भली आचरणा जीवने थाय,

तेहीज अथ्रपटल केतां - वादलांना समूह वधे, केतां महोटा
थाय, एटले रूपी वस्तुनें रूपी उपमा घटे

मेहमां विजलीना झवकारा घणा होय, तेम इहां प्रभु-
सेवना करता आपणा आत्माना परिणति शुद्ध थाय, गुणी
शुद्धतत्त्वांना सेवनने अनुयायी थाय, तेहीज विजलीना झबुका
जाणवा ॥ १ ॥ इति प्रथम गाथार्थः ॥

वाजे वायु सुवायु, ते पावन भावना रे ॥ ते० ॥

इंद्रधनुष्य त्रिकयोग, ते भक्ति एक मना रे ॥ ते० ॥

निर्मल प्रभु स्तवघोष, ज्युं(ध्व?)नि धन गर्जना रे ॥ ज्युं ॥

तृष्णा ग्रीष्मकाल, तापनी तर्जना रे ॥ ता० २ ॥

अर्थः—मेहमां जेम वायु अनुकूल होय, तेम ए जिन-
भक्तिरूप मेहने विषे जिनगुणनी बहुमान सहित जे भावना
भाजवी तेहीज सुवायु वाय छे

वर्षादमां नण रेखा युक्त इंद्रधनुष्य शोभाकारी होय,
तेम इहा मन, वचन, कायरूप त्रण योग ते भक्तिने विषे एक
मना थया, ते इंद्रधनुष्य छे.

जेम मेहमां गर्जना होय, तेम इहां निर्मल उज्ज्वल प्र-
भुना गुण तेमनी जे स्तवना ध्वनि शब्द तेहीज धन केतां
मेहनी गर्जना जाणवी.

मेहथी ग्रीष्म उष्णकालना ताप टले, तेम इहां प्रभुमे-
वनथी तृष्णा पुद्गल सुखनी पीरासानो जे अंतरंग ताप होय,
ते टले एटले आत्माने आत्मसुखनी ईहाये पर जे तृष्णारूप
ग्रीष्म कालनो महाताप, ते मटे ॥ २ ॥

शुभ लेश्यानि आलि, ते वग पंक्ति वनी रे ॥ ते० ॥
 श्रेणीसरोवर हंस, वसे शुचि गुण मुनि रे ॥ व० ॥
 चौगति मारग बंध, भविक निज घर रक्षा रे ॥ भ० ॥
 चेतन समता संग, रंगमें ऊमह्या रे ॥ रं० ॥ ३ ॥

अर्थः—जेम मेहमां वगपंक्ति होय तेम इहां प्रशस्त शुभलेश्या जे पद्मशुक्ललेश्याना परिणाम एहवी लेश्याशुभनी उज्ज्वलता ते वगपंक्ति छे.

वर्षादमां हंसपंखी सरोवरें वसे, तेम जिनभक्तिना योगें हंसपंखी जेहवा मुनिराज ते ध्यानारूढ थइ उपशम तथा क्षप-
 करूप श्रेणीयें जइ वसे.

जेम वर्षादथी चार दिशिना मार्ग बंध थाय, तेम इहां जिनभक्तिना योगें चार गतिनो मार्ग बंध थाय एटले साचा मनथी जे प्रभुसेवन करे, ते चार गतिना भ्रमणने टाले.

वर्षाकालें सर्वलोक पोताने घरें रहे. तेम इहां पण अना-
 दिनो उद्धत परमावाभिलाषी आत्मा ते अनेक विषय विकार-
 रूप भावमां रहेतो हतो, तेने श्रीनिःकर्मदेवने निमित्तें स्वरूपनी प्राप्ति थइ, चेतनसमताने संगे रंगे केतां रीझे करीने ऊमह्यो
 थको समतामां रमी रहे, स्वात्म स्वभावमां अनुभव रंगे रमी रहे ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थः ॥

सम्यग्दृष्टि मोर, तिहां हरखे घणुं रे ॥ ति० ॥
 देखी अद्भुत रूप, परम जिनवर तणुं रे ॥ प० ॥
 प्रभुगुणनो उपदेश, ते जलधारा वही रे ॥ ते० ॥
 धर्मरुचि चित्त भूमि, मांहे निश्चल रही रे ॥ मां० ४ ॥

अर्थः—जिनभक्तिरूप मेह देखीने सम्यग्दृष्टि तत्त्वरुचि-

रूप मोर तेहने अत्यंत हर्ष आनंद उपजे, श्रीतीर्थकर देवतुं रूप केहवुं छे ? जो अत्यंत परमोत्कृष्टरूप सर्व देवता मलीने त्रिकुर्वे, तोपण श्रीअरिहंतना पगना अगुठा समान रूप करी शके नहीं, एहवुं परमशीतल निर्विकारी परमेश्वरतुं रूप देखीने सम्यक्दृष्टि जीव वर्षाकालना मोरनी परें हर्ष आनंद पामे.

प्रभु श्रीतीर्थकर देव, तेनी भक्तिमां परिणम्या, एवा तत्त्वरुचि जीव, ते पोताना वचनें उच्चार करीने प्रभुना गुण-ग्राम करे, ते प्रभुगुणगानरूप मेघनी जलधारा, वहीने ते जलधारा धर्मरुचि जीवना चित्तरूप भूमिकामांहे निश्चल रहे। एटले तत्त्वरुचिवंत जीवना चित्तमां प्रभुना गुण समाइ रहे ॥ ४ ॥

चातक श्रमण समूह, करे तव पारणो रे ॥ क० ॥

अनुभव रम आस्वाद, सकल दुःख वारणो रे ॥ स० ॥

अशुभाचार निवारण, तृण अंकूरता रे ॥ वृ० ॥

विरति तणा परिणाम, ते बीजनी पूरता रे ॥ ते० ५ ॥

अर्थ—प्रभुसेवनरूप जलधारा वरमतां श्रमण निर्ग्रन्थ तत्त्वरमणी महाशुनि तद्रूप जे चातक ते पारणु करे छे, एटले सम्यग्दर्शन कालें तत्त्वस्वरूपें पोताना अनुभवनी पीपासा थढ़ हती, ते पीपासा श्रीजिनभक्तिरूप कारण पामीने आत्मस्वरूपनु यथार्थ ज्ञान ते रूप अनुभव तेहना रमनुं आस्वादन केता भोगववापणु ते रूप पारणुं करे, पण ए पारणुं कहैवुं छे ? जे सकल सांसारिक विभाव जे कर्मभार उग्रता गुणा-वरणतादिक तेनो वारणो केता वारणहार छे, एटले तद्रूप-दुःखनुं निवारण करे छे.

हवे वर्षाकालें नीलां तृण ऊगे, तेम जिनभक्तिरूप मेह-
मांहे पण अशुभआचारनुं निवारण थयुं, ए तृणना नीला अंकूर
प्रगट्या.

वर्षाकाले कर्षणी लोक धरतीमां बीज वावे, तेम इहां
आश्रवथी विरमवारूप विरतिना परिणाम उपना, तेहीज बीजनी
पूर्णता थइ ॥ ५ ॥

पंच महाव्रत धान्य, तणां कर्षण वध्यां रे ॥ त० ॥
साध्यभाव निज थापी, साधनतायें सध्यां रे ॥ सा० ॥
ज्ञायिक दरिसण ज्ञान, चरणगुण उपना रे ॥ च० ॥
आदिक बहुगुण सस्य, आतम घर नीपना रे ॥ आ० ॥ ६ ॥

अर्थः—वर्षाकालमां जे बीज वाव्यां होय, ते उगीने वधे,
इहां द्रव्य तथा भावथी पांच महाव्रत “सव्वाओ पाणाइवा-
याओ वेरमणं” इत्यादिक धान्य ऊगीने उत्सर्गावलंबी महाव्रत
ते निरतिचार थया, तेहीज ध्याननां कर्षण वृद्धि पाम्यां, पण
साध्यभाव केतां साध्यपणुं निज केतां पोतानो आत्मभाव ते
साध्यपणे थापीने साधन कार्य निपजाववानी शक्ति, तेपणे
सध्या, एटले साधनरूप थया, भावार्थ जे आत्माणी सत्ता
संपूर्ण प्रागूभाव करवी एहवो साध्य धारीने, महाव्रत परिण-
तिरूप साधनायें परिणम्या, ज्ञायिकनिरावरण, संपूर्ण केवलज्ञान,
केवल दर्शन, यथाख्यातचारित्र प्रमुख गुण उपना प्रगट
थया. इत्यादिक स्वगुणनी अनंतता तेहीज सस्य केतां धान्य
ते जे आत्मा जिनसेवनमयी थयो हतो, तेहना घरे नीपना,
आत्मप्रदेशसर्व ज्ञान, दर्शन चारित्रनी पूर्णता पाम्या ॥ ६ ॥

प्रभुदरिसण महा मेह, तणे प्रवेशमें रे ॥ त० ॥

परमानंद सुभच थयो, मुझ देशमें रे ॥ थ० ॥

देवचंद्र जिनचंद्र, तणो अनुभव करो रे ॥ त० ॥

सादि अनंतो काल, आतमसुख अनुसरोरे ॥आ०॥७॥

अर्थ—एहवा एकरीशमा जिनेंद्र श्री नेमिनाथ, परम दयालु, गुण समुद्र, जगत्रयजीवना भावभास्कर, कर्मरोगना महावैद्य, तेहनं जे दर्शन केतां मुद्रानुं जोबु, अथवा शासन, अथवा दर्शन शब्दें समकित, तेहीज महा वर्षाद, तेहने प्रवेशें केतां पेसवे करीने परमानंद आत्मिक आनंदरूप सुभक्त केतां सुकाल थयो, माहरादेश केता असंख्यात प्रदेशरूप क्षेत्रने विपे, तेमाटे देवमाहे चंद्रमा समान अथवा देवचंद्र जे स्तुतिकर्ता तेहनं संबोधन हे देवचंद्र ! श्रीजिनचंद्र श्रीवीतराग, सर्वज्ञ, सर्वदर्शी, तेहना अनुभव गुणज्ञानादिनुं आस्वादन करो, तेहनाज गुण बहुमानमाहे लीन रहो, तो थोडा कालमां सादि केतां जेहनी आदि छे, परंतु अनंत केता छेडो नथी, एहवु जे अविनाशी आत्मिक सुख, तेहने अनुसरो केतां पामो. एटले अहो भव्यजीवो ! तुमे श्रीनिर्मलानदी मंपूर्णस्वरूपभोगी एहवा श्रीजिनेश्वर तेहना गुणनु बहुमान तथा तेहनी आज्ञानुं मानवुं, ते मध्ये रहो, तो सपूर्णसिद्ध अविनाशी, अक्षयआत्मिक, अनंत संपदा पामो, स्वसंपदा प्रगट करवानो ए नियमा पुष्ट उपाय छे ॥ ७ ॥ इति श्रीनेमिनाथजिनस्त्वचनं संपूर्ण ॥ २१ ॥

॥ अथ द्वाविंशति श्री नेमिनाथजिन स्तवनं ॥

॥ पद्मप्रभजिन जइ अलगा बस्या ॥ ए देशी ॥

नेमि जिनेसर निज कारज कर्युं,
छांज्यो सर्व विभावो जी ॥

आत्मशक्ति सकल प्रकट करी,

आस्वाद्यो निज भावो जी ॥ ने० ॥ १ ॥

अर्थ—हवे बावीशमा श्रीनेमिनाथनी स्तुति करे छे. जादवकुलमां तिलक समान, महाउपगारी, एहवा श्रीनेमिनाथ जिनेश्वरें निज केतां पोतानुं कार्य कर्तुं, क्यांही पण आत्माने खरडवा दीधो नहीं, छांड्यो केतां तज्यो सर्व केतां सकल चार निक्षेपें विभाव ते अंतरंग तथा बाह्य कारणथी सर्व विभाव तज्यो, आत्मानी शक्ति असंख्यात प्रदेशने विशे जे अनंतज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत चारित्र, अनंत सुख अनंत अगुरुलघु, अनंत दान, अनंत लाभ, अनंत भोग, अनंत उपभोग, अनंत वीर्य, अवर्ण, अगंध, अस्पर्श, परम असंगता, अयोगीतारुप पोतानुं प्रभुत्व, विभुत्व, कारणत्व कार्यत्व, व्यापकत्व, नित्यत्व, अनित्यत्व, अस्तित्व, नास्तित्व, भेदत्व, अभेदत्व, कारकत्व, पारिणामिकत्व, सत्त्व, प्रमेयत्व, द्रव्यत्व, ईश्वरत्व, सिद्धत्व, अखंडत्व, अलिप्तत्वादि ते उत्सर्ग आत्मसमाधिरुप सर्वशक्ति प्रगट करी, वली ते निरावरण आत्मधर्म तेहने आस्वाद्यो, स्वरुपभोक्तृत्वपणे निजभाव केतां पोताना भावपणे श्रीनेमिनाथ प्रभुयें भोगव्यो ॥ १ ॥

राजुलनारी रे सारी मति धरी,

अवलंब्या अरिहंतो जी ॥

उत्तमसंगें रे उत्तमता वधे,

सधे आनंद अनंतो जी ॥ ने० ॥ २ ॥

अर्थ—वली राजीमतिस्त्रीयें पण रुडी मति अंगीकार करी, सर्व परिग्रहना संगनो त्याग करीने श्रीअरिहंत देव उपर अरिहंतनो राग धरी उपगारीपणे गुणीने आदरे अवि-

લંબ્યા ઇટલે મર્તારપણાનો અશુદ્ધ રાગ ટાલી દેવત્ત્વને રાગે
આદર્યા, એમ વિચાર્યું જે ઉત્તમને સંગે ઉત્તમતા વધે, ઇટલે
ચારિત્રવંત સર્વજ્ઞ શ્રીનેમીશ્વર મગજાનું તે સર્વોત્તમ છે તો એના
સગથી મહારી પણ ઉત્તમતા ઇટલે સિદ્ધતા પૂર્ણાત્મતા વધે, વલી
સધે કેતાં નીપજે. આનંદ કેતાં આત્યંતિક, એકાતિક, નિર્ઘેદ,
નિરામય સુખ થાય, તેમાટે તેહીજ કરવું ઘટે, એમ સર્વ મન્ય
જીવોયે વિચારવું ॥ ૨ ॥ ઇતિ દ્વિતીયગાવાયઃ ॥

ધર્મ અધર્મ આકાશ અચેતના,

તે વિજાતિ અગ્રાહો જી ॥

પુદ્ગલ ગ્રહયે રે કર્મકલંકતા,

વાધે વાધક વાહો જી ॥ ને૦ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—હને રાજીમતીયે જે વિચાર્યું, તે કહે છે. સર્વ-
લોકમાં પંચાસ્તિકાય છે, અને કાલ તે છતી રૂપે દ્રવ્ય નથી,
શ્રીમાપ્યકાર તથા અનુયોગદ્વારણ જોતાં ઉપચારદ્રવ્ય છે. વલી
પંચાસ્તિકાયમાં ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય અને આકાશ-
સ્તિકાય, એ ત્રણ દ્રવ્ય અચેતન છે, તથા વિજાતિ છે. વલી
જીવદ્રવ્યની એ જાતિ નહીં, અગ્રાહ છે, તે અપરિણામીપણા
તથા અચલપણા માટે જીવથી ગ્રહણ નહીં, તેમાટે એહથી
પણ માદરે કામ નહીં, તથા પુદ્ગલ દ્રવ્ય માર્યે ચિરકાલનો
પરિચય છે, તેહને જો ગ્રહીયે, તો પુદ્ગલ લઠદ્રવ્યને ગ્રહયે
આત્માને નરાં કર્મ વધાય, અને આત્મા કલંકસહિત થાય,
અને વાધકમાવ, પરકર્તૃતા, સ્વગુણરોધકતા, ચેતનાદિ ગુણનો
વિપર્યાસતા વાધે કેતા શુદ્ધિ પામે, તે માટે પુદ્ગલને લેતાં
અનતો કાલ થયો, પણ આત્મહિત થયું નહીં, તેમાટે એ

पुद्गलना संगथी बाह्य भीड वधे, माटे उत्तम जीव एहने ग्रहे
नहीं, एम राजुलें विचार्युं जे एने पण ग्रहवुं नहीं, केमके
एना ग्राहक तो अनंता जीव निगोद मध्यें पड्या छे ॥ ३ ॥
इति तृतीयगाथार्थः ॥

रागीसंगें रे रागदशा वधे,

थाए तिणे संसारो जी ॥

नीरागीथी रे रागनुं जोडवुं,

लहिए भवनो पारो जी ॥ ने० ॥ ४ ॥

अर्थ—हवे पांचमुं जीवद्रव्य ते अनेक आत्मा छे, वली
स्वजाति पण छे, माटे तेहने ग्रही राग करीयें, परंतु एक
अवगुण एहमां पण दीठो, ते कहे छे, जे संसारी जीव तो
राग द्वेष संयुक्त छे, माटे तेहनो संग कीधे तो आपणने
पण राग दशा वधे, अने रागदशा तो अभिनवबंधनो हेतु छे,
अरिहंतदेवनां आगम जोतां अने आत्मधर्म जोतां, राग तो
तजवा योग्य छे, रागथी चार गतिरूप संसार थाए—वधे, माटे
ए पण आत्महित नहीं, ते माटे नीरागी, वीतराग, परमचारित्री,
सर्वभावपरत्यागीथी, जो राग जोडीयें, तो भवनो पार पामीयें,
यद्यपि क्षय तो रागनोज करवो छे, पण प्रथम राग पलटा-
ववानो ए उपाय छे, जे नीरागीथी राग जोडीयें, एटले ते
नीरागी राग करे नहीं, तेथी अनुक्रमें ए आपणो राग पण
क्षय पामे, तेवारें ए आत्मा वीतरागभाव भजे ॥ ४ ॥ इति
चतुर्थ गाथार्थः ॥

अप्रशस्तता रे टाली प्रशस्तता,

करतां आश्रव नासे जी ॥

संवर बाधे रे साधे निर्जरा,

आतमभाव प्रकासे जी ॥ ने० ॥ ५ ॥

अर्थः—ते माटे कामरूप जे अप्रशस्त राग हतो, ते टाली अरिहंतपणारूप प्रशस्त राग करवो, गुणी उपर राग ते प्रशस्त छे, ते साधनकाले कामनो छे, ते प्रशस्त राग कर्ता अनुक्रमें आश्रव नाश पामे, नवा कर्म लेवा रूप अशुद्ध परिणति टले, वली प्रशस्तरागी जीव, ते गुणीने अवलंब्यो रहे, तेहथी स्वगुणनी एकत्वता वधे, ते स्वगुण एकत्वता परिणामथी संवरपरिणति वधे, अने पूर्वकृत कर्मनी निर्जरा परीसाटक रूप ते पण सधे केतां नीपजे, ते संवरनिर्जराने प्रगटवे आत्मानो भावधर्म, अरूपीशक्ति प्रकाश पामे, निरावरण थाय ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

नेमिप्रभुध्याने रे एकत्वता,

निजतत्त्वे एक तानो जी ॥

शुक्रध्याने रे साधि सुसिद्धता,

लहिये मुक्ति निदानो जी ॥ ने० ॥ ६ ॥

अर्थः—राजीमतीजी एम विचारीने श्रीनेमिपरमेश्वरनेज अवलंब्यां केमके नेमिप्रभुने ध्याने एकत्वता तन्मय करवे करीने निज केतां पोताना तखें आत्मस्वरूपे एकतान केतां एकत्वपणुं नीपजे, ते जेवारें स्वरूपे एकत्वपणु पामे, तेवारें शुक्रध्यान प्रगटे जे स्वरूप एकत्वपणुं तेहीज शुक्रध्यान छे ते शुक्रध्याने करी पोतानी साध्यता साधी केतां नीपजावीने तेहथी मुक्ति जे सकलकर्मरहीतपणु तेहनूं निदान केतां मूलकारण लहीयें, केतां पामीयें ॥ ६ ॥

अगम अरूपी रे अलख अगोचर,

परमात्म परमीशो जी ॥

देवचंद्र जिनवरनी सेवना,

करतां बाधे जगीशो जी ॥ ने० ॥ ७ ॥

अर्थः—तेमाटे सर्व भव्य आत्मारथी अध्यात्म सुखरुचि एहवुं तत्त्व सेवे, ते कहे छे. अगम केतां जेहनुं गम्य नहीं, अथवा जेमांहे अजाण जीवथी प्रवेश थाय नहीं, वली जेहनुं रूप, गंध, वर्ण, रस, संस्थान नहीं, तेमाटे अरूपी, तथा अलख केतां पुद्गलाभिलाषी, एकांतवादी, एवा नैय्यायिक, वेदांतिक, सांख्य मैमांसिक, वैशेषिक बौद्ध, नास्तिक, तथा जे एकांत द्रव्यदयादिक पक्षग्राही एवा जैनलिंगी इत्यादिकथी लखाय नहीं, एटले ओलखाय नहीं, वली अगोचर केतां इंद्रियगोचर नहीं, अतींद्रिय पदार्थ ते अतींद्रियस्याद्वादज्ञाने सापेक्ष उपयोगे ध्याननी धारणायेंज गोचर छे, वली परमोत्कृष्ट सर्व विभाव रहित अनंत गुणप्राग्भावरूप आत्मा छे, वली परमीश केतां उत्कृष्ट अविनाशी सहज अनंतगुण पर्याय धर्मना ईश्वर छे, वली नरदेव ते चक्रवर्ती, भावदेव ते भुवनपति, व्यंतरं ज्योतिषी, वैमानिक, ए चार निकायना देवता, तथा धर्मदेव ते मुनिराज, जिनकल्पी, स्थविरकल्पी, परिहारविसुद्धि, पडिमा-पडिवन्न, सूक्ष्मसंपरायी, उपशांतमोही, क्षीणमोही उपाध्याय, श्रुतधर, पूर्वधर, आचार्य, गणधर प्रमुख ते धर्मदेव, ते सर्व मध्ये चंद्रमा समान नायक, शासनना पति, मार्गदर्शक, एहवा जे जिनवर तेहनी सेवना आज्ञा मानवारूप करतां थकां बाधे केतां वृद्धि पामे, साधकसंपदा, तथा सिद्धतारूप संपदा, तेहथी श्रीतीर्थकर तीर्थपतिनी सेवना ते परम प्रधान छे. द्रव्यथी

वंदन नमनादिक अने भावथी गुणनुं बहुमान, आज्ञाप्रमाणता
रूप सेवा करतां अनन्ता सिद्ध थया, वली अनन्ता सिद्ध थशे,
एहीज मोक्षसुखनो उपाय छे ॥ ७ ॥ इति नेमिनाथजिन
स्तवन संपूर्ण ॥ २२ ॥

॥ अथ त्रयोविंश श्रीपार्श्वनाथ जिन स्तवनं ॥

॥ कडखानी देशी ॥

सहजगुण आगरो स्वामी सुखसागरो,

ज्ञानवयरागर प्रभु सवायो ॥

शुद्धता एकता तीक्ष्णता भावथी,

मोहरिपु जीति जय पडह वायो ॥ १ ॥

अर्थः—हवे त्रेवीशमा श्रीपार्श्वनाथ पुरुषादानी परमे-
श्वरनी स्तुति करे छे श्रीपार्श्वनाथ प्रभुजी कहेवा छे ? सहज
अकृत्रिम वस्तुना मूल धर्म ज्ञानानदादिक तेहना आगर छे,
अनंत आत्मगुण उपजाववाना धाम छे, स्वामी केतां स्वसं-
पदाना अधिपति छे, सुखना सागर छे, एटले जे अर्तीद्रिय,
स्वाधीन निरामय, निःप्रयास, अविनाशी सुख तेना समुद्र छे,
निःसंग सुखना पात्र छे, केवलज्ञानरूप वयर केता वज्र ते हीरो
तेहना आगर छे, सदा सर्वदा प्रभु तमें सवाया छो, ए श्री
पार्श्वनाथ स्वामीनी शुद्धता, ज्ञाननी यथार्थता, निर्मलता,
एकता, ते चारित्रनी स्वरूप तन्मयता, तीक्ष्णता, ते वीर्यनी
तीव्रता, वीर्यनी तीक्ष्णता ते धारा छे, अने चारित्रनी एकता
ते पुंठलथी प्रेरणा छे, तथा ज्ञान ते प्रकाश देखाडण हार छे,
ते माटे ए मलेज मोक्ष छे. कोइ कहेशे जे सम्यक्दर्शन कां न

दोष गुण वस्तुनो लखीय यथार्थता,
लही उदासीनता अपरभावे ॥

ध्वंसि तज्जन्यता भावकर्त्तापणुं,

परम प्रभु तुं रम्यो निज स्वभावे ॥ स० ॥ ३ ॥

अर्थ—हवे वली एज शुद्धता, एकता, तीक्ष्णता ए
त्रणेनो अर्थांतर कहे छे. वस्तु जे वस्त्र, धन, वनिता, शीत,
आतप, विषादि तेना दोष ते अशुभवर्णादिक तथा गुण
ते शुभवर्णादिक, तेहने लखे केतां जाणे, यथार्थपणे एटले
अशुभदोष रहित वस्तुने अशुभदोषी सहित जाणे, अने शुभ-
गुणवंत वस्तुने शुभ जाणे. जड वस्तु जडपणे जाणे, चेतन
वस्तुने चेतनपणे जाणे, ते यथार्थ स्याद्वादपणे जाणे, ए
शुद्धता कहिये. अने ते वस्तुने इष्टता, अनिष्टता रहितपणे
जाणे, ते उदासीनता कहिये. एहवुं उदासीनतापणुं तेने लही
केतां पामीने एटले एवुं उदासीनपणुं जे पाम्यो, तेथी एक
पोतानो आत्मा असंख्यातप्रदेशी तेहने विषे व्याप्यव्यापक-
भावे रखा जे गुणपर्याय, तेहथी अपरभाव केतां अन्यभा-
वने एटले बीजा अन्य केतां जुदा जे अनंता जीव तथा
अनंता पुद्गलादिक अजीव पदार्थ, ते सर्वथी उदासपणे सर्वना
अग्राहक, अभोगी असंगी थया, ए सर्व चारित्र परिणतिने एकता
कहिये अने ध्वंसी केतां उच्छेदीने तज्जन्यताभावे जे विभाव-
कर्त्तापणुं तेहने छेदीने छेदकता शक्ति ते तीक्ष्णता जाणवी.
ए कार्य करवे हे प्रभुजी ! तुं निज केतां पोताने स्वभावे
रम्यो, आत्मस्वभावरमणी थयो ॥३॥ इति तृतीय गार्थार्थः ॥

शुभ अशुभ भाव आविभास तहकीकता,

शुभ अशुभ भाव तिहां प्रभु न कीधुं ॥

शुद्धपरिणामता वीर्यकर्ता थइ,

परम अक्रियता अमृत पीधुं ॥ स० ॥ ४ ॥

अर्थ—वली एहीज त्रिमंगीनो अर्थांतर कहे छे. शुभ केतां प्रशस्त अशुभ केतां अप्रशस्त जे भाव, तेहनी जे अविभास केता ओलखाण; तहकिकता केता तेहने निर्धारे ते शुद्धतापणे ए सर्व तमे जाण्यु, परंतु हे परमेश्वर ! तुमैं तिहां रागीद्वेषीपणे शुभअशुभ भाव पण कथों नहीं, एहीज एकता, चारित्र धर्मनी अरागी, अद्वेषी, परिणति ते एकतर शुद्ध निरावरण परिणामता ते पारिणामिकभावे जे वीर्यगुण, तेहना कर्ता थइने एटले रागद्वेषने अनुयायीपणे वीर्यनो विकार छे, ते रागद्वेष रहितपणे थये, वीर्य शुद्ध थाय. तेवारें स्ववीर्यवलें पारिणामिक कर्ता थइने, एटले स्वपरिणामिकताना कर्ता थइने परम केतां उत्कृष्ट अक्रियपणारूप अमृततुं पान तमें कर्तुं एटले विभाव कर्तृता तथा साधकरूप कर्तृता तजीने अकप, अचल, वीर्यपणे हे परमेश्वर ! तमें अक्रिय थया ॥ ४ ॥ इति चतुर्थ गाथार्थः ॥

शुद्धता प्रभु तणी आत्मभावे रमे,

परम परमात्मता तास थाए ॥

मिश्रभावे अछे त्रिगुणनी भिन्नता,

त्रिगुण एकत्व तुज चरण आए ॥ स० ॥ ५ ॥

अर्थ—एहवी शुद्धता, तत्त्वता, निरावरणता, तथा अनत-गुणभोगीपणानी जे प्रभुता, ते आत्मभावे केता पोताने आत्म-पणे रमे, एटले प्रभुनी प्रभुता तेनो रंगी जे जीव, तेहने परम उत्कृष्ट शुद्ध परमात्मापणु थाय, मिश्रभाव जे चयोपशम-भावे त्रिगुण जे सम्यग्दर्शन, ज्ञान, चारित्र तेहनी भिन्नता

केतां भेदरत्नत्रयी छे, साधक छे, परंतु सविकल्प छे, ते त्रि-
 गुण जे रत्नत्रयी, तेहनुं जे एकत्व केतां एकपणुं अभेदपणुं
 ते थाय, तुज केतां ताहरे चरण यथाख्यात क्षायिक चारित्र
 आवे, प्रगटे, एटले क्षीणमोहगुणठाणें एकत्व वितर्क अप्रविचार
 शुक्लध्यान उपने, जे दर्शन निर्धाररूप, तथा चारित्र स्थिरता-
 रूप, ए बे धारा, ज्ञानधारार्थी अभेद थई, एटले प्रथम मि-
 थ्यात्वकालें तो ज्ञान विपर्यास रूपे हतुं ते सम्यक्दर्शन प्रगटे
 यथार्थज्ञान थयुं, तेवारें ज्ञानस्वरूप रमणी थयो, पछी ते ज्ञान
 स्वरूपरमणी स्थिरताभावने भजे, एम ध्यानारूढ थयो, विकल्प
 तजतो, पोताना आत्माने तत्त्वपरिणतिमध्ये तन्मयता पमाडतो
 पछी ज्ञाननुंज रमण, ज्ञाननोज निर्धार, एटले पर्यायभेदें ते मू-
 लगुणें एकत्व पामे, ए अभेदरत्नत्रयीनुं स्वरूप, ध्यानिगम्य
 छे, परंतु मूलनयें आत्मा ज्ञान, दर्शन, ए बे गुणें सहित छे,
 एहवी आम्नाय छे, शेष निर्धारथिरताएं सर्व चेतना गुणनी
 प्रवृत्ति छे, ते माटे ए ज्ञानमांहेज स्थिरत्वपरिणति ते अभेदता
 कहेवी, प्रथम क्षयोपशमी चलवीर्यताएं चेतनापर्यायनी प्रवृत्ति
 असंख्यसमयी हती, ते भासनप्रवृत्ति पछी क्रमें कारण कार्यमां
 थिरतापरिणतिएं हती, ते क्षीणमोहकाले रोधकने क्षये सम-
 काल असंख्यसमयी प्रवृत्ति थई, ते केवलज्ञान थये निरावरण-
 तायें एक समयी थई ए रीतें अभेद रत्नत्रयी थाय छे. ए
 श्री भाष्यथी समजवी ॥ ५ ॥

उपशम रस भरी सर्व जन शंकरी,

मूर्ति जिनराजनी आज भेटी ॥

कारणें कार्यनिष्पत्ति श्रद्धान छे,

तेणें भवअसणनी भीड भेटी ॥ स० ॥ ६ ॥

अर्थ:—उपशम रम जे कषायनो अभाव, तेहथी भरी अने सर्वलोकने शकरी केतां कन्याणनी करनारी एहवी प्रभुनी थापना केता मूर्ति तेहनी शांत अवल अस्पृहमुद्रा, ते आज भेटी केतां नमस्काररूपे सेवी. हवे कारणे कार्य निपजे, एहवी श्रद्धा प्रतीत छे, तेणें मोक्षनु निमित्त कारण, श्री जिनमुद्रानो योग थयो, अने उपादान कारण आत्मोपयोग प्रमुख अध्यवसाय जिनगुणभासन रागहर्षे परिणम्या, एहवा कारणने मलवे, जाणुं छु जे कारणता ते कार्यनो हेतु छे, माटे कारण मले कार्यनी निष्पत्ति थशे. एहवो आगमिक भव्यताद्योत उपयोग थयो, तेहथी जाणुं जे ए परमपुरुषोत्तम देव श्री वीतरागनी इष्टता जो उपनी, तो कोइ दिवसें ए आत्मा गुणी थनार छे, ए अनुमानें जाण्यो जे कारण मनुं तो कार्य निपजशे अने भवभ्रमण पण टलशे, ए हर्षनुं वचन छे, भवभ्रमणनी मीड मटी, ए कारणे कार्योंपचारी वचन छे, एम मानना करवी जो प्रभुनी प्रभुता इष्ट लागे छे, तो आत्मा सिद्धता वरशे ॥ ६ ॥ इति षष्ठ्याथार्थ ॥

नयर खंभायतें पार्श्वप्रभु दर्शनै,

विकसते हर्ष उत्साह वाच्यो ॥

हेतु एकत्वता रमण परिणामथी,

सिद्धि साधकपणो आज साध्यो ॥ स० ७ ॥

अर्थ:—एहवा अध्यवसाय श्रीखंभायत तीर्थे श्रीसुखमागर पार्श्वजिननुं वंदन करतां, कोइक प्रभुनी प्रभुता ऊपर अपूर्व राग उपनो ते हर्षे ए वचन मांख्यु छे, ते माटे खंभायतनुं नाम आण्यु छे, जे ए खंभायत नगरमां विकसीत हर्षने विकस्वर थवे उत्साह वाच्यो केतां वच्यो, हेतु जे कारण श्री

अरिहंत देव, तेहथी एकत्वपणे अत्यंत रागें रम्यो जे परिणाम,
 एटले प्रभुथी अतिरागी परिणाम थवार्थी, सिद्धि जे मोक्ष तेहनूं
 साधकपणुं ए आत्मामांहे छे, एहवुं अनुमान सध्युं एटले प्रभु-
 रागें अनुष्ठान रहित आशंसारहित परिणम्युं तो जाण्युं जे ए
 जीवमोक्ष निपजाववानी योग्यतावंत छे, माटे एहवुं अनुमान
 कीधुं जे आज केतां जे दिवसें प्रभुने भेट्यो, ते दिवसें माहरुं
 सिद्धिसाधकपणुं सध्युं ।' ७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

आज कृतपुण्य धन्य दीह मारो थयो,

आज नर जन्म में सफल भाव्यो ॥

देवचंद्र स्वामी त्रेवीशमो वंदीयो,

भक्तिभर चित्त तुझ गुण रमाव्यो ॥ सं० ॥ ८ ॥

अर्थ—आज जे वेलायें अनुष्ठानादिक दोष रहित आत्मा
 प्रभुभक्तें परिणम्यो, ते दिवस कृतपुण्य केतां पुण्योदय थयो,
 ए दिन धन्य थयो, ए दिनें जिनभक्ति रत्त अव्यवसाय थवे
 ए नर जन्म सफलपणे विचार्यो जे माहरो ए जन्म सफल छे,
 जे में नीरागी, निस्पृही, परमगुणी, सर्वज्ञ, सर्वदर्शी देव, श्री
 पार्श्वनाथस्वामी त्रेवीशमा तीर्थकर तेने भेट्यो, वांघो, स्तव्यो,
 अने तेहनी भक्तिभरने विषे चित्त केतां मन रमाव्युं, एटले पुद्ग-
 लरमणता तजी, श्रीअरिहंतगुणनी रमणताएं मन रमाव्युं,
 तेहीज दिन कृतार्थ कृतपुण्य सफल मानवो, ए दिन लेखानो
 जाणवो, सर्व देवमांहे चंद्रमा समान अथवा स्तुतिकर्ता जे
 देवचंद्र ते एहवो लाभ पाव्यो ॥ ८ ॥ इति श्रीपार्श्वनाथजिन
 स्तवनं ॥

॥ अथ चतुर्विंश श्रीमहावीरजिन स्तवनं ॥

॥ ढाल कडखानी देशीए चाले छे ॥

तार हो तार प्रभु मुझ सेवक भणी,

जगतमां एटलुं सुजश लीजें ॥

दास अवगुण भयों जाणी पोतातणो,

दयानिधि दीनपर दया कीजें ॥ ता० ॥ १ ॥

अर्थः—कौइक अवसरें श्री जिनागमना अभ्यासें करीने संसार अमण ज्ञानावरणादि आवरणें आवृत पोतानी अनंत आत्मशक्ति जाणीने अनादि परभावानुषंगता दोषने दुःखे उद्विग्न आत्मा ते पोतानी साधकता शक्ति अणदेखतो परम-निर्यामक समान चोवीशमा श्रीवीरनाथना चरण शरण निर्धारीने, श्री वीरप्रभुनी आगल प्रार्थना सहित, विनंति करे छे. जे हे नाथ ! हे दीनदयाल ! हे प्रभुजी ! मुज सरीखो जे तत्त्वसाधन तथा आज्ञा निर्माहमा असमर्थ, तेने मात्र नामधी सेवक जाणी तार तार ! ! ! ए गुणरोधक रूप दुःखधी निस्तार ! ! ! तुज सरीखा प्रभु जिना बीजा कोने कहु ? जगत्मां एटलु सुजश लीजें, यद्यपि प्रभु तो जशना कामी नथी, परंतु उपचारें भक्ति आतुरताए कहे छे, जे मुज सरीखो दास ते यद्यपि राग, द्वेष, असंयम, अनुष्ठानाशमादि दोष, एकांतादिदोष, अनादरादिदोषरूप अवगुणें करी भयों छें. तो पण ताहरो कहे-वाय छे, ते माटे हे दयानिधि ! केतां भावकरुणाना निदान ! दीन जे हुं रंक, अशरण, दुःखित, तत्त्वशून्य, ज्ञानादि संपदारहित, भावदरिद्री, मार्गनो विराधक, असंयमसंचारी, महाविकारी, तमारी आज्ञायी विमूख, अनादिनो उद्धत, एहवा मुज ऊपर

दया करीजें, ताहरी कृपा तेहीज त्राण (शरण) थशे. यद्यापि अरिहंत तो कृपावंतज छे, तो कृपा शी करवी छे ? तो पण अर्थी विचारे नहीं माटे अर्थीनुं ए वचन छे, जे दयावंतनेज एम कहेवाय छे, जे हे देव ! तमें दयाना भंडार छो, तमनेज अवलंबे तरीश, एज सत्य छे ॥ १ ॥ इति प्रथम० गाथार्थः ॥

रागद्वेषें भरयो मोह वैरी नडयो,
लोकनी रीतमां घणुंए रातो ॥
क्रोधवश धमधम्यो शुद्धगुण नवि रम्यो,
भम्यो भवमांहे हुं विषय मातो ॥ ता० ॥ २ ॥

अर्थ—दास कहेवो छे, रागद्वेषें भर्यो, जगत्मां पडयो, गुणीथी ईर्ष्या करे छे, मोह जे मुंजितपणुं ते तत्त्वनी अजा-
णता विपर्यासता, हेतुयें मोहवेरी नडयो तेथी दवाणो छे, तथा लोकनी जे रीत केतां चाल तेमांहे घणोज मातो छे, लोकनी चाल मांहे मग्न छे, लोकरंजननो अर्थी छे, क्रोध जे तातां चंडपरिणाम तेहने विषे धमधमी रह्यो छे, जेम धमण धमतां अग्नि तपे, तेम तपी रह्यो छे, शुद्ध गुण जे सम्यग्दर्शन, सम्यक्ज्ञान, शुद्धचारित्र, क्षमा, मार्दव, अर्जिवादि आत्मगुण, तेने विषे रम्यो नहीं, तन्मयी न थयो, ते रूप न ग्रह्युं. वली भम्यो चतुर्गतिरूप भवचक्रमांहे द्रव्य, क्षेत्र, काल, भावरूप संसार तेने विषे हुं विषय जे पंचेंद्रियना स्वाद, तेमांहे मातो केतां मग्न थयो, विषयग्रस्त थयो थको, एम संसारचक्र अनु-
भव्युं ते हवे मुजने तार तार हे नाथ ! दीनबंधु ! निःका-
रण दयाल ! मुजने तार भवदुःखथी उगार ॥ २ ॥

आदरयुं आचरण लोक उपचारथी,
शास्त्रअभ्यास पण कांड कीधो ॥

शुद्ध श्रद्धान वली आत्मअवलंबाविनु,

तेहवो कार्य तेणें को न सीधो ॥ ता० ॥ ३ ॥

अर्थः—कदाचित् कोइ केहेरो जे आवश्यककरणादिक आचरण आदर्यु अंगीकार कर्यु, परंतु ते सर्व लोकोपचारधी एटले त्रिप तथा गरल तथा अन्योन्यानुष्ठानधी भावना धर्म विना उपचारें अंगीकार कर्यु, तथा कोइ कहेशे उच्चगोत्र यशादिक कर्मना विपाकें ज्ञानावरणीय चयोपशमयोगें शास्त्रनो अभ्यास पण कीधो, शास्त्र भणया, शास्त्रना यथार्थ अर्थ पण जाणया, तथा अध्यात्मभावनाएं स्पर्शज्ञानानुभव विना श्रुताभ्यास कीधो, परंतु शुद्ध यथार्थस्याढादोपेत भावधर्म ते विना शेष भावधर्मनी रुचियें जे प्रवर्त्तन दान दयादिक करीयें ते सर्व कारण समजवा, परंतु मूल धर्म नहीं, धर्म ते वस्तुनी सत्ता आत्माने विषे स्वरूपपणें परिणामिकताएं रह्यो छे, तेमाहे जे प्रगटथो ते धर्म, एहवुं शुद्ध श्रद्धान, शुद्धप्रतीति, तथा वली आत्माणी स्वरूप प्रगट करवा रूप रुचि तथा आत्माना स्वगुणने आलंबन विना जे आचरण तेणें आचरणें तथा श्रुताभ्यासें तेहवुं कार्य जे कार्यधी आत्मानुं साधन थाय, ते कोइ नीपन्युं नहीं, जे थकी आत्मगुण कोइ प्रगटे ते थपुं नहीं, तेमाटे अहो परमेश्वर ! ताहरीज कृपा पार ऊतारे, निस्तारे, तेमाटे तार तार ॥ ३ ॥ इति तृतीय गाथार्थ ॥

स्वामिदर्शन ममो निमित्त लही निर्मलो,

जो उपादान ए शुचि न थाशे ॥

दोष को वस्तुनो अहवा उद्यम तणो,

स्वामिसेवासही निकट लागे ॥ ता० ॥ ४ ॥

અર્થ:—સ્વામી શ્રીવીતરાગ જે પરકાર્યના અકર્તા, પર-
ભાવાદિના અમોક્તા, ઇચ્છા, લીલા, ચપલતા રહિત છે એટલે જે
ઇચ્છા તેતો ઝળતાવંતને છે, અને જે પરમેશ્વર તેતો પૂર્ણસુખી
છે, તેમાટે ઇચ્છારહિત, વલી લીલા પણ સુખની લાલચવાલાને
હોય, અને લાલચીપણું નથી, એવા સ્વામીના દર્શન સમાન
નિર્મલ નિમિત્ત લહી કેતાં પામીને જો એ આત્માનું ઉપાદાન
મૂલપરિણતિ તે શુચિ કેતાં પવિત્ર નહીં થાશે તો જાણીયેં છદ્યેં
જે વસ્તુ જે જીવ, તેહનોજ દોષ કેતાં અવગુણ છે, એટલે રહે
એ જીવનો દલ અયોગ્ય હોય ? એ જીવની સત્તા કેવી રીતની
છે ? અથવા પોતાના ઉદ્યમની છામી છે ? કેમકે આકરે પ્રયત્ને
ઉદ્યમ કરી આત્માને સમારવો જોઈયે, તે એ જીવ પોતાની ઝળાશે
આત્માને સમારતો નથી, તેમાટે ક્યે શું કરવું ? જે વીજો ઉપાય
કોઈ નથી, તો શ્રીઅરિહંતની સેવા તેહીજ નિશ્ચેં નિકટ કેતાં
નજીકતા લાસે કેતાં પમાડશે એટલે એ આત્મા દુષ્ટ છે, પરંતુ
શ્રીજિનરાજની સેવનાથી દુષ્ટતા તજશે ॥ ૪ ॥

સ્વામિગુણ ઓલસી સ્વામીને જે ભજે,

દર્શન શુદ્ધતા તેહ પામે ॥

જ્ઞાન ચારિત્ર તપ વીર્ય ઉલ્લાસથી,

કર્મ ક્ષીપી વસે મુક્તિધામે ॥ તા० ॥ ૫ ॥

અર્થ:—સ્વામી જે શ્રીઅરિહંત, તેહના ગુણને ઓલસીને જે
પ્રાણી શ્રીઅરિહંતને ભજે, કેતાં સેવે, તે દર્શન કેતાં સમકિતરૂપ
ગુણ પામે, જ્ઞાન દર્શનની નિર્મલતા પામે, જ્ઞાન તે યથાર્થભાસન,
ચારિત્ર તે સ્વરૂપ રમણ, તપ તે તત્ત્વેકાગ્રતા, વીર્ય તે આત્મ-
સામર્થ્ય, તેહના ઉલ્લાસથી કેતાં ઉલ્લાસવેથી જ્ઞાનાવરણાદિ-
કર્મને ક્ષીપીને વસે કેતાં રહે, મુક્તિ કેતાં મોક્ષ નિરાવરણ

संपूर्ण सिद्धतारूप धामें केतां थानके वसे ॥ ५ ॥ इति पंचम
गाथार्थः ॥

जगत वत्सल महावीर जिनवर सुणी,
चित्त प्रभु चरणने शरण वास्यो ॥
तारजो बापजी विरुद निज राखवा.
दासनी सेवना रखे जोशो ॥ ता० ॥ ६ ॥

अर्थः—जगत्रयवत्सल केतां जगत्रयना धर्महितकारी, एहवा
महावीर श्रीचोवीशमा जिनवर, तेहने सुणी केतां सांमलिने
चित्त केतां मन ते प्रभुने चरणने शरण वास्यो केतां वसाव्यो,
ते माटे हे प्रभु परमेश्वर ! माहरो आत्मा तो पलटीने सर्व-
साधन करे, एहवी शक्ति देखाती नथी, माटे भद्रक भक्तिएं
कहुं छुं जे हे तात ! हे दीनबंधो ! मुज दासने तुमें तारजो,
तमारु तारकतानुं विरुद राखवा माटे दास जे सेवक तेहनी
सेवना भक्ति साधुं जोशो नही, पण तमारे संयोगे तरीयें,
एहीज नियमा आधार छे ॥ ६ ॥

विनति मानजो शक्ति ए आपजो,
भावस्याद्वादता शुद्ध भासे ॥
साधी साधक दशा सिद्धता अनुमची,
देवचंद्र विमल प्रभुता प्रकाशे ॥ ता० ॥ ७ ॥

अर्थः—माहरी एटली विनति मानजो, ए पण भद्रक-
पणाधी भक्तिनुं वचन छे, जे शक्ति सामर्थ्य एवी आपजो,
ते कहे छे, जे भाव केता वस्तुधर्म ते स्याद्वाद रीतें नित्य
अनित्य, एक, अनेक, अस्ति, नास्ति, भेद, अभेदपणे छद्रव्यना
अनता धर्म शुद्ध, शंकादिक दूषण रहित भासे, केतां जाण-
पणामध्ये आवे, साधि केता नीपजापीने साधकदशा ते भेद-

રત્નત્રયી, સિદ્ધતા, નિષ્પન્નતા, અનુભવે કેતાં ભોગવે, સર્વ
દેવ માંહે ચંદ્રમા સમાન સિદ્ધ ભગવાન્ તેહની વિમલ કેતાં
નિર્મલ જે પ્રભુતા તે પ્રકાશે કેતાં પ્રગટ કરે, એટલે સ્યાદ્વાદ
જ્ઞાને સાધકતા પ્રગટે, સાધકતાથી સિદ્ધતા પ્રગટે, એહીજ સાર-
પદ્ધતિ છે ॥ ૭ ॥

એટલે એ ચોવીશ સ્તવન થયાં. પોતાના જાણપણાપ્રમાણે
પરમેશ્વરની ગુણ ગ્રામે સ્તવના કરી, તેમાંહે જે યથાર્થ તે પ્રમાણ,
અને અયથાર્થનું મિચ્છામિ દુકડં. ગીતાર્થે ગુણ લેવો, દોષ
તજવો, મેં ભદ્રકતાયે એ રચના કરી છે, મહોટા પુરુષે હમા
રાખી ગુણ લેવા ॥ ૭ ॥ इति महावीरजिन स्तवनम् ॥ २४ ॥

॥ अथ सामान्यकलशरूप पंचविंशतितम स्तवनम् ॥

॥ काल बोलवानी देशीमां ॥

ચોવીશે જિનગુણ ગાઈયે,

ધ્યાઈયે તત્ત્વસ્વરૂપો જી ॥

પરમાનંદ પદ પાઈયે,

અક્ષય જ્ઞાન અનૂગે જી ॥ ચો० ॥ ૧ ॥

અર્થ:—શ્રીકૃષ્ણભદેવથી માંડીને મહાવીર પર્યંત અવસર્પિણી
કાલે શાસનના નાયક, ગુણરત્નાકર, મહામાદણ, મહાગોપ,
મહાવૈદ્ય, એહવા ચોવીશ તીર્થંકર થયા, તેહને ગાઈયે કેતાં ગુણ-
ગ્રામ કરીયે, અને પોતાના તત્ત્વસ્વરૂપને ધ્યાયીયે, તેહને ધ્યાવે,
તત્ત્વની એકાગ્રતા પામીયે, તેહથી પરમાનંદ અવિનાશીપદ
પામીજે. વલી અક્ષય, અવિનાશી, એહવું ક્ષાયિક જ્ઞાન તે અનૂપ
અદ્ભુત પામીજે ॥ ૧ ॥ इति प्रथम गायार्थः ॥

ચૌદહસેં વાવન મલા,
 ગણધર ગુણમંડારો જી ॥
 સમતામયી સાધુ સાધુણી,
 માવય શ્રાવિકા સારો જી ॥ ચો. ॥ ૨ ॥

અર્થ:—ચોવીશે જિનરાજના ગણધર (૧૪૫૨) મલા
 ગણ ગણિ પિટકના ધણી, ગુણના મંડાર તથા સમતામયી સાધુ
 સાધ્વી, અને શ્રાવક, શ્રાવિકા સાર કેતાં પ્રધાન ધર્મના ઘેરી,
 સમ્યગદર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રના પાત્ર, એ પ્રકારનો સંઘ તે સહિત
 ગાયવો ॥ ૨ ॥ इति द्वितीय गाथार्थः ॥

વર્દ્ધમાન જિનવરતણો,
 શાસન અતિ સુખકારો જી ॥
 ચૌવિહ સંઘ વિરાજતો,
 દુઃખકાલ આધારો જી ॥ ચો. ॥ ૩ ॥

અર્થ:—તથા હમણા શ્રીવર્દ્ધમાન મહાવીરસ્વામીજી
 શાસન અત્યંત સુખલુ કારક છે. એ શાસનમાહે જે પેઠા, તે
 જીવ સસારનો પાર પામે, તથા દુસમ કાલ પાંચમા આરામણ્યે
 મવ્યજીવને આધારભૂત ચતુર્વિધ સંઘ વિરાજે છે, વર્તમાનકાલે
 નવતત્ત્વ પટદ્રવ્યની ઓલણાણ થાય, મિથ્યાત્વ અસંયમનો
 જેથી ત્રાસ આવે, તે ઉપગાર શ્રીગીરપ્રશ્નના શાસનનો છે, તે
 શ્રીવીરનાંજ આગમ છે ॥ ૩ ॥

જિનસેવનથી જ્ઞાનતા,
 લહે હિતાહિત ચોધો જી ॥
 અહિત ત્યાગ હિત આદરે,
 સંયમ તપની શોધો જી ॥ ચો. ॥ ૪ ॥

अर्थः—ए जिनसेवनानुं फल श्रीविशेषावश्यकने अनु-
सारें कहींयें छैयें. जे श्रीवृत्तरागनां उपदेश्यां सूत्रने सांभल-
वाथी जाणपणुं बंधे, ते ज्ञानथी हित अहितनो बोध थाय, पछी
अहितनो त्याग करे, तथा हितने आदरे तेहथी संयम तपनी
शोध केतां शुद्धता थाय ॥ ४ ॥

अभिनव कर्म अग्रहणता,

जीर्णकर्म अभावो जी ॥

निः कर्मीने अबाधता,

अवेदन अनाकुल भावो जी ॥ चो० ॥ ५ ॥

अर्थ—संयम तपनी शुद्धता थवाथी नवां कर्मनी अग्र-
हणता थाय. एटले नवां कर्म न बांधे, अने जीर्ण केतां जूनां
कर्मनो अभाव थाय, एटले पूर्वबंध सत्तागत कर्म निर्जरे अने
नवानो बंध नहीं थाय, तथा मूर्खां सत्तागत चय जाय ते
वारें आत्मा निःकर्मी केतां सर्वकर्मरहित थाय, अबाधता केतां
बाधा रहित थाय, जे बाधा ते आत्मप्रदेशें पुद्गलना संगनी छे,
पुद्गलसंग टले, बाधा मटी गइ, तेवारें आत्मा अवेदन अना-
कुलपणुं पांम्यो ने आकुलता परोपाधिनी हती ते गइ, ते सर्व
प्रभुभक्तियो उपगार जाणवो, ते माटे चोवीशे जिनने स्तवीएँ
एहीज सार छे ॥ ५ ॥ इति पंचम गाथार्थः ॥

भावरोगना विगमथी

अचल अक्षय निराबाधो जी ॥

पूर्णनिंददशा लही,

विलसे सिद्ध समाधो जी ॥ चो० ॥ ६ ॥

अर्थः—पछी भावरोग जे परानुयायीपणुं तेहनो विगम
केतां सर्वथी टलवे करीने अचल केतां चपळता रहित, अक्षय

केतां अविनाशीपणु, निराबाध केतां अव्याबाध पद प्रगटे, ते सर्वनुं मूल कारण जिनराज श्री वीतराग देवनी सेवना भाव रुची, द्रव्य तथा भावयी प्रगटे, माटे सेवना करवी एहीज हित छे, पूर्णानंद परमानंद अनंत गुणना भोगरूप स्वसिद्धता दशा लही केतां पामीने विलसे केतां अनुभवे, सिद्धनिष्पन्न परिनिष्ठितार्थ आत्मिक समाधि, ज्ञानदर्शन समाधि, अव्याबाधानंद-समाधि भोगवे, पामे, ए श्री जिनेश्वरना सेवननुं फल एहीज परम निर्वाणपदनी प्राप्ति छे, तेणें सर्व विकल्प कल्पना निवारीने, सर्वज्ञ सर्वदर्शी शुद्धतत्त्वी परमेश्वर निर्विकारी देवनु सेवन करो. एहीज परमसुखनुं पुष्ट कारण छे ॥ ६ ॥

श्रीजिनचंद्रनी सेवना,

प्रगटे पुण्य प्रधानो जी ॥

सुमति सागर अति उल्लसे,

साधु रंग प्रभु ध्यानो जी ॥ चो० ॥ ७ ॥

अर्थ--श्री जिनचंद्र अरिहंत देव तेहनी सेवना करतां पुण्य प्रधान प्रगटे अने श्रेष्ठ सुमति जे परमानंद साधकमति ते उल्लसे केतां उल्लास पामे, अने प्रभुने ध्याने साधु केतां भलो रंग थाय. बीजो अर्थ श्रीजिनचंद्रस्वरि भट्टारक श्री खरतर गच्छाधीश्वर तेहना शिष्य श्रीपुण्यप्रधानोपाध्याय, तेहना शिष्य श्रीसुमति सागरोपाध्याय, तेहना शिष्य श्रीसाधुरंगवाचक, ए स्तुति कर्त्तानी परंपरामा बहुश्रुत थया, तेहना नाम कहा ॥ ७ ॥ इति सप्तम गाथार्थः ॥

सुविहित खरतर गच्छवरू,

राजसार उवज्झायो जी ॥

ज्ञानधर्म पाठक तणो,

शिष्य सुजस सुजस सुखदायो जी ॥ चो० ॥ ८ ॥

अर्थ—सुविहित कहेतां पंचांगी प्रमाण रत्नत्रयीनी हेतु केतां कारण एहवी जेहनी सभाचारी, ०हवो जे खरतरगच्छ ते मध्ये वर केतां प्रधान सर्व शास्त्र निपुण, मरुस्थळ विषे अनेक जिनचैत्यप्रतिष्ठा कारक, आवश्यकोद्वार प्रमुख ग्रंथोना कर्ता एवा महोपाध्याय, श्रीराजसारजी थया, तेहना शिष्य श्रीज्ञानधर्म उपाध्याय, न्यायादिक ग्रंथाध्यापक, जेणें साठ वर्ष पर्यंत जिव्हाना रस तजी शाक जाति तजी, ने संवेगवृत्ति धरी, तेमना शिष्य रूडा यशना धणी, सुखना देवावाला एहवा ॥ ८ ॥ इति अष्टम गाथार्थः ॥

दीपचंद्र पाठक तणो,

शिष्य स्तवे जिनराजो जी ॥

देवचंद्र पद सेवतां,

पूर्णानंद समाजो जी ॥ चो० ॥ ९ ॥

अर्थ—तथा जेणें श्री शत्रुंजय तीर्थ उपर शिवासोमजी कृत चोमुखनी अनेक बिंब प्रतिष्ठा करी, तथा पांच पांडवना बिंबनी प्रतिष्ठा करी, तथा समोसरण चैत्य तथा श्रीकुंथुनाथ चैत्य प्रतिष्ठा करी, श्रीराजनगरे सहस्रफणापार्श्वप्रभुनी प्रतिष्ठा करी एहवा उपाध्याय श्रीदीपचंद्रजी, तेहना शिष्य पंडित देवचंद्रगणि, तेणें ए चोवीश प्रभुनी स्तवना भक्तिवशें करी, पोतानी भक्ति परिणति महानंद हेतु छे, एहवा गुणना नाथ देवचंद्र पद पूर्णानंद जे सिद्ध अव्याबाध आनंदनो समाज केतां समुदाय ते पामे, ए जिनभक्ति ते मोक्षनो परमोपाय छे ॥ ९ ॥ इति श्री चोवीश जिनस्तुतिनो बालावबोध संपूर्ण ॥

॥ इति श्री देवचंद्रजी महाराजकृत बालावबोध सहित चतुर्विंशतिजिन स्तवनानि संपूर्णानि ॥

अथ श्री देवचंद्रजीकृत विंशति विहर- मानजिन स्तवनानि ॥

॥ तत्र प्रथम श्रीसीमंधरजिन स्तवनं ॥

॥ सिद्धचक्रपद वदो ॥ ए देशी ॥

॥ श्री सीमंधर जिनवर स्वामी, विनतडी अवधारो ॥
शुद्धधर्म प्रगट्यो जे तुमचो, प्रगटो तेह अम्हारो रे स्वामी,
विनवीये मनरंगे ॥ १ ॥ जे परिणामिक धर्म तुमारो, तेहवो
अमचो धर्म ॥ श्रद्धामामन रमण वियोगें, चलग्यो विभाव
अधर्म रे, स्वामी ॥ वि० ॥ २ ॥ वस्तु स्वभाव स्वजाति
तेहनो, मूल अभाव न धाय ॥ परविभाव अनुगत परिणतिथी,
कर्मे ते अवराय रे, स्वामी ॥ वि० ॥ ३ ॥ जे विभाव ते पण
नैमित्तिक, संतति भाव अनादि ॥ परनिमित्त ते विषय सं-
गादिक, ते संयोगें सादि रे, स्वामी ॥ वि० ॥ ४ ॥ अशुद्ध
निमित्तें ए संसरता, अत्ता कत्ता परनो ॥ शुद्ध निमित्त रमे
जव चिदूघन, कर्त्ता भोक्ता घरनो रे, स्वामी ॥ वि० ॥ ५ ॥
जेहना धर्म अनंता प्रगट्या, जे निजपरिणति वरीयो ॥ पर-
मात्म जिनदेव अमोही, ज्ञानादिक गुणदरीयो रे, स्वामी
॥ वि० ॥ ६ ॥ अवलंबन उपदेशक रीतें, श्री सीमंधर देव ॥
मजीये शुद्ध निमित्त अनोपम, तजीये भवभय देव रे, स्वामी
वि० ॥ ७ ॥ शुद्धदेव अवलंबन करता, परहरीये परभाव ॥
आत्मधर्म रमण अनुभवता, प्रगटे आत्म भाव रे, स्वामी ॥
वि० ॥ ८ ॥ आत्मगुण निर्मल नीपजता, ध्यान समाधि

सेवो ध्यावो एहने, देवचंद्र सुखकार ॥ प्र० ॥ ११ ॥ बा० -
इति ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ श्रीसुबाहुजिन स्तवनं ॥

ढाल ॥ माहरो वालो ब्रह्मचारी ॥ ए देशी ॥ श्रीसुबाहु-
जिन अंतरजामी, मुझ मननो विशरामी रे ॥ प्रभु अंतरजामी ॥
आतमधर्मतणो आरामी, परपरिणति निःकामी रे ॥ प्र० ॥
॥ १ ॥ केवल ज्ञान अनंत प्रकाशी, भविजन कमल विकासी
रे ॥ प्र० ॥ चिदानंद धन तत्त्वविलासी, शुद्धस्वरूप निवासी
रे ॥ प्र० ॥ २ ॥ यद्यपि हुं मोहादिकें छलीयो, पर परिणतिशुं
भलीयो रे ॥ प्र० ॥ हवे तुज सम मुज साहिव मलीयो, तिणें
सवि भवमय टलीयो रे ॥ प्र० ॥ ३ ॥ ध्येय स्वभावे प्रभु
अवधारी, दुर्ध्याता परिणति वारी रे ॥ प्र० ॥ भासन वीर्य ए-
कताकारी, ध्यान सहज संभारी रे ॥ प्र० ॥ ४ ॥ ध्याता ध्येय
समाधि अभेदे, परपरिणति विच्छेदे रे ॥ प्र० ॥ ध्याता साधक
भाव उच्छेदे, ध्येय सिद्धता वेदे रे ॥ प्र० ॥ ५ ॥ द्रव्य क्रिया
साधन विधि याची, जे जिन आगम वाची रे ॥ प्र० ॥
परिणति वृत्ति विभावे राची, तिणे नवि थाये साची रे ॥
प्र० ॥ ६ ॥ पण नवि भय जिनराज पसारें, तत्त्वरसाग्रण
पाये रे ॥ प्र० ॥ प्रभुभगते निज चित्त वसाये, भावरोग मिट
जाये रे ॥ प्र० ॥ ७ ॥ जिनवर वचन अमृत अनुसरीयें, तत्त्व
रमण आदरियें रे ॥ प्र० ॥ द्रव्यभाव आस्रव परिहरीयें, देव-
चंद्र पद वरीयें रे ॥ प्र० ॥ ८ ॥ इति चतुर्थ श्री सुबाहुजिन
स्तवनं ॥ ४ ॥

॥ अथ पंचम श्रीसुजातजिन स्तवनं ॥

॥ देहुं देहु नणद हठीली ॥ ए देशी ॥ स्वामी सुजात
सुहाया, दीठा आणंद उपाया रे ॥ मनमोहना जिनराया ॥
जिणें पूरण तच्च निपाया, द्रव्यास्तिक नय ठहराया रे ॥ म० ॥
॥ १ ॥ पर्यायास्तिक नयराया, ते मूलस्वभाव समाया रे ॥
॥ म० ॥ ज्ञानादिक स्व परजाया, निजकार्य करण वरताया-
रे ॥ म० ॥ २ ॥ अंशनय मार्ग कहाया, ते विकल्पभाव सुणा-
या रे ॥ म० ॥ नय चार ते द्रव्य थपाया, शब्दादिक भाव
कहाया रे ॥ म० ॥ ३ ॥ दुर्नय ते सुनय चलाया, एकत्व
अभेदे ध्याया रे ॥ म० ॥ ते सविपरमार्थ समाया, तसु वर्तन
भेद गमाया रे ॥ म० ॥ ४ ॥ स्याद्वादीवस्तु कहिजें, तसु धर्म
अनंत लहीजें रे ॥ म० ॥ सामान्य विशेषनुं धाम, ते द्रव्या-
स्तिक परिणाम रे ॥ म० ॥ ५ ॥ जिनरूप अनंत गणीजें, ते
दिव्यज्ञान जाणीजें रे ॥ म० ॥ अतज्ञानें नयपथ लीजें, अनु-
भव आस्वादन कीजें रे ॥ म० ॥ ६ ॥ प्रभुशक्ति व्यक्ति एक-
भावे, गुण सर्व रक्षा समभावे रे ॥ म० ॥ माहरे सत्ता प्रभु
सरखी, जिनमचन पसार्ये परखी रे ॥ म० ॥ ७ ॥ तुंतो निज
सपत्ति मोगी, हुंतो परपरिणतिनो योगी रे ॥ म० ॥ तिणे
तुम्ह प्रभु माहरा स्वामी, हुं केवक तुझ गुणग्रामी रे ॥ म० ॥
॥ ८ ॥ ए संवर्धे चित्त समवाय, मुझ सिद्धिनुं कारण थाय रे ॥
॥ म० ॥ जिनराजनी सेवना करवी, ध्येय ध्यान धारणा धरवी-
रे ॥ म० ॥ ९ ॥ तुं पूरण ब्रह्म अरूपी, तुं ज्ञानानंद स्वरूपी
रे ॥ म० ॥ इम तच्चालंबन करीयें, तो देवचंद्रपद वरीयें रे ॥
॥ म० ॥ १० ॥ इति सुजातजिनस्तवनं ॥

॥ अथ षष्ठ श्री स्वयंप्रभजिन स्तवनं ॥

॥ मोमनडोहेडाउहोमिसरीठाकुरो महदरो ॥ ए देशी ॥
 स्वामी स्वयंप्रभने हो जाउ भामणे, हरखें वार हजार ॥ वस्तु-
 धर्म पूरण जसु नीपनो, भाव कृपा किरतार ॥ १ ॥ स्वा० ॥
 द्रव्यधर्म ते हो जोग समारवा, विषयादिक परिहार ॥ आतम-
 शक्ति स्वभाव सुधर्मनो, साधनहेतु उदार ॥ २ ॥ स्वा० ॥
 उपशम भावें हो मिश्र क्षायिकपणें, जे निज गुण प्राग्भाव
 ॥ पूर्णवस्थानें नीपजावतो, साधन धर्म स्वभाव ॥ ३ ॥ स्वा० ॥
 समकित गुणथी हो शैलेशी लगें, आतम अनुगतभाव ॥ संवर
 निर्जरा हो उपादान हेतुता, साध्यालंबन दाव ॥ ४ ॥ स्वा० ॥
 सकलप्रदेशें हो कर्म अभावता, पूर्णानंद स्वरूप ॥ आतम गु-
 णनी हो जे संपूर्णता, सिद्ध स्वभाव अनुप ॥ स्वा० ॥ ५ ॥ अचल
 अबाधित हो जे निस्संगता, परमातम चिद्रुप ॥ आतमभोगी
 हो रमता निज पदें, सिद्धरमण ए रूप ॥ ६ ॥ स्वा० ॥ एहवो
 धर्म हो प्रभुने नीपन्यो, भांख्यो तेहवो धर्म ॥ जे आदरतां हो
 भवियण शुचि हूवे, त्रिविध विदारी कर्म ॥ ७ ॥ स्वा० ॥
 नामधर्म हो ठवण धर्म तथा, द्रव्यक्षेत्र तिम काल ॥ भावधर्मना
 हो हेतुपणें भला, भाव विना सह आल ॥ ८ ॥ स्वा० ॥ श्रद्धा
 भासन हो तत्त्व रमणपणें, करतां तन्मय भाव ॥ देवचंद्र जिन-
 वर पद सेवतां, प्रगटे वस्तुस्वभाव ॥ ९ ॥ स्वा० ॥ इति षष्ठ
 श्री स्वयंप्रभजिन स्तवनं संपूर्ण ॥

॥ अथ सप्तम श्रीऋषभाननजिन स्तवनं ॥

॥ वारी हुं गोडी पासने ॥ ए देशी ॥ श्रीऋषभानन
 वंदियें अचल अनंत गुणवास ॥ जिनवर ॥ क्षायिक चारित्र

मोगयी, ज्ञानानंद विलास ॥ जि० ॥ १ ॥ श्री० ॥ जे प्रसन्न
 प्रभु मुख ग्रहे, तेहीज नयन प्रधान ॥ जि० ॥ जिनचरणें
 जे नामीयें, मस्तक तेह प्रमाण ॥ जि० ॥ २ ॥ श्री० ॥
 अरिहापदकज अरचियें, स लहिजें ते हत्य ॥ जि० ॥ प्रभु-
 गुण चितनमें रमे, तेहज मन सुकयत्य ॥ जि० ॥ ३ ॥ श्री०
 जाणो छो सहु जीवनी, साधक बाधक भांत ॥ जि० ॥ पण
 ओमुखयी सांमळी, मन पामे नीरांत ॥ जि० ॥ ४ ॥ श्री० ॥
 तीन काल जाणंग मणी, शुं कहीयें वारंवार ॥ जि० ॥
 पूर्णानंदी प्रभु तणुं, ध्यान ते परम आधार ॥ जि० ॥ ५ ॥
 श्री० ॥ कारणयी कारज हुवे, ए श्रीजिनमुख वाण ॥ जि० ॥
 पुष्टहेतु मुज सिद्धिना, जाणी किष प्रमाण ॥ जि० ॥ ६ ॥
 श्री० ॥ शुद्ध तत्त्व निज संपदा, ज्यां लगे पूर्ण न थाय
 ॥ जि० ॥ त्यां लगे जग गुरु देवना, सेवुं चरण सदाय
 ॥ जि० ॥ ७ ॥ श्री० ॥ कारज पूर्ण कर्या विना, कारण
 केम मुकाय ॥ जि० ॥ कारज रुचि कारणतणा, सेवे शुद्ध
 उपाय ॥ जि० ॥ ८ ॥ श्री० ॥ ज्ञान चरण संपूर्णता, अव्या-
 बाध अमाय ॥ जि० ॥ देवचंद्र पद पामीयें, श्री जिनराज
 पसाय ॥ जि० ॥ ९ ॥ श्री० ॥ इति श्री अष्टमानजिन स्तवनं ॥

॥ अथ अष्टम श्री अनंतवीर्यजिन स्तवनं ॥

॥ चरणांली चामुंडा रण चडे ॥ ऐ देशी० ॥ अनंत-
 वीरज जिनराजनो, शुचि वीरज परम अनंत रे ॥ निज आत्म
 भावें परिणम्यो, गुणवृत्ति वर्तनावंत रे ॥ १ ॥ मन मोहुं
 अम्हारुं प्रभुगुणें ॥ ए आंकणी ॥ यद्यपि जीव सहु सदा,
 वीर्यगुण सत्तावंत रे ॥ पण कर्म आवृतचल तथा, बाल बाधक

लहंत रे ॥ २ ॥ म० ॥ अल्पवीर्य क्षयोपशम अछे, अविभाग
 वर्गणा रूप रे ॥ षड्गुण एम असंख्यथी, थाये योग स्थान
 स्वरूप रे ॥ ३ ॥ म० ॥ सुहम निगोदी जीवथी, जावसन्नीवर
 पज्जत रे ॥ योगनां ठाण असंख्य छे, तरतम मोहे परायत्त रे
 ॥ ४ ॥ म० ॥ संयमने योगे वीर्य ते, तुम्हे कीधो पंडित दक्ष
 रे ॥ साध्य रसी साधक पणें, अभिसंधि रम्यो निज लक्ष रे ॥
 ५ ॥ म० ॥ अभिसंधि अवंधक नीपने, अनभिसंधि अवंधय
 थाय रे ॥ स्थिर एक तत्त्वता वरततो, ते क्षायिक शक्ति समाय
 रे ॥ ६ ॥ म० ॥ चक्रभ्रमणन्याय सयोगता, तजी कीध अयो-
 गी धाम रे ॥ अकरण वीर्य अनंतता, निजसहकार अकाम रे ॥
 ७ ॥ म० ॥ शुद्ध अचल नीजवीर्यनी, निरुपाधिक शक्ति अनंत
 रे ॥ ते प्रगटी में जाणी सही, तिणें तुमहीज देव महंत रे
 ॥ ८ ॥ म० ॥ तुम्ह ज्ञानें चेतना अनुगमी, मुक्त वीर्य स्वरूप
 समाय रे ॥ पंडित क्षायिकता पामशे, ए पूरणसिद्धि उपाय रे
 ॥ ९ ॥ म० ॥ नायक तारक तूं धणी, सेवनथी आत्म सिद्धि
 रे ॥ देवचंद्र पद संपजे, वर परमाणंद समृद्धि रे ॥ १० ॥ म० ॥

॥ अथ नवम श्रीसूरप्रभजित स्तवनम् ॥

॥ देशी कडखानी ॥ सूर जगदीशनी तीक्ष्ण अति
 शूरता, तेणें चिरकालनो मोह जीत्यो ॥ भाव स्याद्वादता शुद्ध
 परकाश करि, नीपनो परम पद जग वदीतो ॥ १ ॥ सू० ॥
 प्रथममिथ्यात्व हणि शुद्ध दंसण निपुण, प्रगट करि जेणें अ-
 विरति पणासी ॥ शुद्ध चारित्र गत वीर्य एकत्वथी, परिणति
 कलुषता सवि विणाशी ॥ २ ॥ सू० ॥ वारि परभावनी कवृता
 मूलथी, आत्मपरिणाम कर्तृत्व धारी ॥ श्रेणि आरोहतां वेद

हास्यादिनी, संगमी चेतना प्रभु निवारी ॥ ३ ॥ सू० ॥ भेद-
ज्ञाने यथा वस्तुता ओलसी, द्रव्य पर्यायमें थह अभेदी ॥ भाव
सविकल्पता छेदि केवल सकल, ज्ञान अनंतता स्वामि वेदी ॥
४ ॥ सू० ॥ वीर्यचायिक बलें चपलता योगनी, रोधि चेतन
कयों शुचि अलेशी ॥ भाव शैलेशीमें परम अक्रिय थह, चय
करी चार तनु कर्मशेपी ॥ ५ ॥ सू० ॥ वर्ण रस गध विनु
फरस संस्थान विनु, योगतनु संग विनु जिन अरूपी ॥ परम
आनंद अत्यंत सुख अनुभवी, तत्त्वतन्मय सदा चित्स्वरूपी
॥ ६ ॥ सू० ॥ ताहरी शूरता धीरता तीक्ष्णता, देखी सेवक-
तणो चित्त राच्यो ॥ राग सुप्रशस्तथी गुणी आश्चर्यता, गुणी
अद्भुतपणे जीव माच्यो ॥ ७ ॥ सू० ॥ आत्मगुण रुचि थये
तत्त्व साधन रसी, तत्त्व निष्पत्ति निर्वाण थावे ॥ देवचंद्र शुद्ध
परमात्म सेवनथकी, परम आत्मिक आनंद पावे ॥ ८ ॥ सू० ॥
इति नवम सूरप्रभजिन स्तवनम् ॥ ९ ॥

॥ अथ दशम श्रीविशालजिन स्तवनं ॥

॥ प्रार्थी वाणी जिनतणी ॥ ए देशी ॥ देव विशाल
जिह्मदनी, तमें ध्यावो तत्त्व समावि रे ॥ चिदानंद रस अनु-
भवी, सहज अकृत निरुपाधि रे ॥ १ ॥ सू० ॥ अरिहत पद
बंदीयें गुणवंत रे ॥ गुणवत अनंत महंत स्त्वो, भवतारणो
भगवंत रे ॥ ए आंकणी ॥ भव उपाधि गद टालवा, प्रभुजी
छो वैद्य अमोघ रे ॥ रत्नत्रायि औपध करी, तमें तार्या भवि-
जन ओध रे ॥ २ ॥ सू० ॥ अ० ॥ भव समुद्र जल तारवा,
निर्यामक सम जिनराज रे ॥ चरण झहार्जे पामीयें, अचय शि-
वनगरनुं राज रे ॥ ३ ॥ अ० ॥ अ० ॥ भव अटवी अति

गहनथी. पारग प्रभुजी सत्थवाह रे ॥ शुद्ध मार्ग दर्शकपणे,
 योग क्षेमंकर नाह रे ॥ ४ ॥ यो० ॥ अ० ॥ रक्षक जिन छ-
 कायना, वली मोहनिवारक स्वामी रे ॥ श्रमण संघ रक्षक सदा
 तेणें गोप ईश अभिराम रे ॥ ५ ॥ ते० ॥ अ० ॥ भाव
 अहिंसक पूर्णता, माहणता उपदेश रे ॥ धर्म अहिंसक नीपनो,
 माहण जगदीश विशेष रे ॥ ६ ॥ मा० ॥ अ० ॥ पुष्ट कारण
 अरिहंतजी, तारक ज्ञायक मुनिचंद रे ॥ मोचक सर्व विभावथी,
 क्षीपावे मोह अरिंद रे ॥ ७ ॥ भी० ॥ अ० ॥ कामकुंभ सुर-
 मणि परें, सहेजें उपगारी थाय रे ॥ देवचंद्र सुखकर प्रभु, गुण
 गेह अमोह अमाय रे ॥ ८ ॥ गु० ॥ अ० ॥ इति श्री विशाल-
 जिन स्तवनम् ॥

॥ अथ एकादश श्री वज्रंधरजिन स्तवनं ॥

॥ नदी यमुनाके तीर ॥ ए देशी ॥ विहरमान भगवान,
 सुणो मुज विनति ॥ जगतारक जगनाथ, अछो त्रिभुवन पति ॥
 भासक लोकालोक, तिर्यें जाणो छती ॥ तो पण वितक वात,
 कहुं छुं तुज प्रति ॥ १ ॥ हूं सरूप निज छोडि, रम्यो पर
 पुद्गलें ॥ भील्यो उलट आणी, विषय तृष्णाजलें ॥ आश्रव
 बंधविभाव, करुं रुचि आपणी ॥ भूल्यो मिथ्यावास, दोष छुं
 परभणी ॥ २ ॥ अवगुण ढांकण काज, करुं जिनमत क्रिया ॥
 न तजुं अवगुण चाल, अनादिनी जे प्रिया ॥ दष्टिरागनो
 पोष, तेह समकित गणुं ॥ स्याद्वादनी रीत, न देखुं निजपणुं
 ॥ ३ ॥ मन तनु चपल स्वभाव, वचन एकांतता ॥ वस्तु अनंत
 स्वभाव, न भासे जे छता ॥ जे लोकोत्तर देव, नम्रं लौकि-
 कथी ॥ दुर्लभ सिद्ध स्वभाव, प्रभो तहकीकथी ॥ ४ ॥ महा-

विदेह मजार के, तारक जिनवरु ॥ श्रीगजंघर अरिहंत, अनंत
गुणाकरु ॥ ते निर्यामक श्रेष्ठ, सही भुज तारशे ॥ महावैद्य गु-
णयोग, रोग भव वारशे । ५ ॥ प्रभुमुख भव्य स्वभाव, सुखुं
जो माहरो, तो पामे प्रमोद, एह चेतन खरो ॥ थाये शिवपद
आश राशि सुखवृदनी ॥ सहज स्वतंत्र स्वरूप, खाण आणंद-
नी ॥ ६ ॥ बलग्या जे प्रभुनाम, धाम ते गुण तणा ॥ धारो
चेतन राम, एह थिरगामना ॥ देवचंद्र जिनचंद्र, हृदय
स्थिर थापजो ॥ जिन आणायुक्त भक्ति, शक्ति भुज आपजो
॥ ७ ॥ इति एकादश श्रीगजंघरजिन स्तवनं ॥ ११ ॥

॥ अथ द्वादश श्री चंद्राननजिन स्तवनम् ॥

॥ वीरा चंदला ॥ ए देशी ॥ चंद्राननजिन, सांभलीएं
अरदास रे ॥ मुझ सेवक भणी, छे प्रभुनो निश्चामो रे ॥ १ ॥
चं० ॥ भरतक्षेत्र मानवपणो रे, लाघो दुःपम काल ॥ जिनपुर-
वधर विरहथी रे, दुलहो साधन चालो रे ॥ २ ॥ चं० ॥ द्रव्य
क्रिया रुचि जीवडा रे, भाव धर्मरुचिहीन ॥ उपदेशक पण
तेहवा रे, शुं करे जोन नवीन रे ॥ ३ ॥ चं० ॥ तत्त्वागम जा-
खंग तजी रे, बहुजन संमत जेह ॥ मूढ हठी जन आदर्शो रे,
सुगुरु कहावे तेह रे ॥ ४ ॥ चं० ॥ आणा साध्य विना क्रिया
रे, लोकें मान्यो रे धर्म ॥ दंसण नाण चरित्तनो रे, मूल न
जाण्यो ममे रे ॥ ५ ॥ चं० ॥ गच्छ कदाग्रह साचवे रे, माने
धर्म प्रसिद्ध ॥ आतम गुण अकपायता रे, धर्म न जाण्यो शुद्ध
रे ॥ ६ ॥ चं० ॥ तत्परसिक जन थोडला रे, बहुलो जन सं-
वाद ॥ जाण्यो छो जिनराजजी रे, सघलो एह विवाद रे, ॥
७ ॥ चं० ॥ नाथ चरण वंदन तणो रे, मनमां घणो उमंग ॥

पुण्य विना किम पामीर्ये रे, प्रभुसेवननो रंग रे ॥ ८ ॥ चं० ॥
 जगतारक प्रभु वांदीए रे, महाविदेह मझार ॥ वस्तुधर्म स्या-
 द्वादता रे, सुणि करिये निर्धार रे ॥ ९ ॥ चं० ॥ तुभ करुणा
 सह उपरे रे, सरखी छे महाराय ॥ पण अविराधक जीवने रे,
 कारण सफलुं थाय रे ॥ १० ॥ चं० ॥ एहवा पण भवि जी-
 वने रे, देव भक्ति आधार ॥ प्रभुसमरणथी पामीर्ये रे, देवचंद्र
 पद सार रे ॥ ११ ॥ चं० ॥ इति ॥

॥ अथ त्रयोदश श्री चंद्रबाहुजिन स्तवनम् ॥

श्री अरनाथ उपासना ॥ ए देशी ॥ चंद्रबाहुजिन
 सेवना, भवनाशिनी तेह ॥ परपरिणतिना पासने, निष्कासन
 रेह ॥ १ ॥ चं० ॥ पुद्गल भाव आशंसना, उद्धासन केतु ॥
 सम्यग्दर्शन वासना, भासनचरण समेत ॥ २ ॥ चं० ॥ त्रिक-
 रण योग प्रशंसना, गुणस्तवना रंग ॥ वंदन पूजन भावना,
 निजपावना अंग ॥ ३ ॥ चं० ॥ परमात्म पद कामना, काम-
 नाशन एह ॥ सत्ताधर्म प्रकाशना, करवा गुणगेह ॥ ४ ॥
 चं० ॥ परमेश्वर आलंबना, राच्या जेह जीव ॥ निर्मळ
 साध्यनी साधना, साधे तेह सदीव ॥ ५ ॥ चं० ॥ परमानंद
 उपायवा, प्रभु पुष्ट उपाय ॥ तुझ सम तारक सेवतां, परसेव
 न थाय ॥ ६ ॥ चं० ॥ शुद्धात्म संपत्ति तणा, तुम्हे कारण
 सार ॥ देवचंद्र अरिहंतनी, सेवा सुखकार ॥ ७ ॥ चं० ॥
 इति चंद्रबाहुजिन स्तवनं ॥

॥ अथ चतुर्दश श्रीभुजंगस्वामी स्तवनम् ॥

॥ देशी लूअरनी ॥ पुष्कलावह विजयें हो, के विचरे तीर्थपति ॥ प्रभुचरणने सेवे हो, के सुर नर असुरपति । जसु गुण प्रगट्या हो, के सर्व प्रदेशमां ॥ आतम गुणनी हो, के विकसी अनंत रमा ॥ १ ॥ सामान्य स्वभावनी हो, के परिणति असहाह ॥ धर्मविशेषनी हो, के गुणने अनुजाह ॥ गुण सकल प्रदेशें हो, के निजनिज कार्य करे ॥ समुदाय प्रवर्त्ते हो, के कर्त्ता भाव घरे ॥ २ ॥ जड द्रव्य चतुष्के हो, के करताभाव नहीं ॥ सर्व प्रदेशें हो, के वृत्ति विभिन्न कही ॥ चेतन द्रव्यने हो, के सकल प्रदेश मिले ॥ गुणवर्त्तना वर्ते हो, के वस्तुने सहज बलें ॥ ३ ॥ शंकर सहकारी हो, के सहजें गुण वरते ॥ द्रव्यादिक परिणति हो, के भावें अनुमरते ॥ दानादिक लब्धि हो, के न हुवे सहाय विना ॥ सहकार अकंपे हो, के गुणनी वृत्ति घना ॥ ४ ॥ पर्याय अनंता हो, के जे एक कार्यपणें ॥ वरते तेहने हो, के जिनवर गुण पभणें ॥ ज्ञानादिक गुणनी हो, के वर्तना जीव प्रतें ॥ धर्मादिक द्रव्यने हो, के सहकारें करते ॥ ५ ॥ ग्राहक व्यापकता हो, के प्रभुतुम धर्म रमी ॥ आतम अनुभवथी हो, के परिणति अन्य वमी ॥ तुष्ट शक्ति अनंती हो, के गाताने व्यातां ॥ मुक्त शक्ति विकासन हो, के थाये गुण रमतां ॥ ६ ॥ इम निज गुणभोगी हो, के स्वामि भुजंग मुदा ॥ जे नित्य बंदे हो, के ते नर धन्य सदा ॥ देवचंद्र प्रभुनी हो, के पुण्यें भक्ति सवे ॥ आतम अनुभवनी हो, के नित्य नित्यशक्ति ववे ॥ ७ ॥ इति ॥ १४ ॥

॥ अथ पंचदश श्री ईश्वरदेवजिन स्तवनम् ॥

॥ काल अनंतानंत ॥ ए देशी ॥ सेवो ईश्वरदेव, जिणें
ईश्वरता हो निज अद्भुत वरी ॥ तिरोभावनी शक्ति, आवि-
र्भावें हो सहु प्रगट करी ॥ १ ॥ अस्तित्वादिक धर्म,
निर्मल भावें हो सहूने सर्वदा ॥ नित्यत्वादि स्वभाव, ते
परिणामी हो जडचेतन सदा ॥ २ ॥ कर्त्ता भोक्ता भाव,
कारक ग्राहक हो ज्ञान चारित्रता ॥ गुणपर्याय अनंत, पाम्या
तुमचा हो पूर्ण पवित्रता ॥ ३ ॥ पूर्णानंद स्वरूप, भोगी अ-
योगी हो उपयोगी सदा ॥ शक्ति सकल स्वाधीन, वरते प्रभु-
नी हो जे न चले कदा ॥ ४ ॥ दास विभाव अनंत, नासे
प्रभुजी हो तुम्ह अवलंबने ॥ ज्ञानानंद महंत, तुझ सेवांथी हो
सेवकने बने ॥ ५ ॥ धन्य धन्य ते जीव प्रभुपद बंदी हो जे
देशन सुणे ॥ ज्ञानक्रिया करे शुद्ध, अनुभव योगें हो निज
साधकपणे ॥ ६ ॥ वारंवार जिनराज, तुम्ह पद सेवा हो होजो
निर्मली ॥ तुम्ह शासन अनुजाइ, वासन भासन हो तत्त्वरमण
वली ॥ ७ ॥ शुद्धातमनिज धर्म, रुचि अनुभवथी हो साधन
सत्यता ॥ देवचंद्र जिनचंद्र भक्ति पसार्ये हो होशे व्यक्तता ॥
॥ ८ ॥ इति पंचदश श्री ईश्वरनामाजिन स्तवनं ॥ १५ ॥

॥ अथ षोडश श्री नमिप्रभजिन स्तवनम् ॥

॥ अरज अरज सुणोने रूडा राजीया होजी ॥ ए देशी ॥
नमिप्रभ नमिप्रभ प्रभुजी वीनवुं हो जी, पामीवर प्रस्ताव ॥
जाणोछो जाणोछो विण विनवे हो जी, तो पण दासस्वभाव
॥ १ ॥ न० ॥ हुं करता हुं करता पर भावनो हो जी, भोक्ता

गलरूप ॥ ग्राहक ग्राहक व्यापक एहनो हो जी, राच्यो जड
भव भूप ॥ २ ॥ न० ॥ आतम आतम धर्म बिसारीयो हो जी,
सेव्यो मिथ्यामाग ॥ आश्रव आश्रव बंधपणुं कर्तुं हो जी,
संवरनिर्झर त्याग ॥ ३ ॥ न० ॥ जडचल जडचल कर्म जे
देहने हो जी, जायुं आतम तत्त्व ॥ बहिरातम बहिरातमता में
ग्रही हो जी, चतुरंगे एकत्व ॥ ४ ॥ न० ॥ केवल केवल ज्ञान
नमहोदधि हो जी, केवल दसण बुद्ध ॥ वीरज वीरज अनंत स्व-
भावनो हो जी, चारित्र चायिक शुद्ध ॥ ५ ॥ न० ॥ विश्रामि विश्रामि
निजभावना हो जी, स्याद्वादी अप्रमाद ॥ परमातम परमातम
प्रभु देखता हो जी, भागि आंति अनाद ॥ ६ ॥ न० ॥ जिन-
सम जिनसम सत्ता ओलखी हो जी, तसु प्राग्भावनी इह ॥
अंतर अंतर आतमता लही हो जी, परपरिणति निरीह ॥ ७ ॥
॥ न० ॥ प्रतिच्छंदे प्रतिच्छंदे जिनराजनें हो जी, करतां माधक
भाव ॥ देवचंद्र देवचंद्र पद अनुभव हो जी, शुद्धातम प्रागभाज
॥ ८ ॥ न० ॥ इति षोडश नमिप्रभजिन स्तवनं ॥

॥ अथ सप्तदश श्री वीरसेनजिन स्तवनम् ॥

॥ लाल्लदे मात मन्हार ॥ ए देशी ॥ वीरसेन जग-
दीश, ताहरी परम जगीश, आज हो दीमे रे वीरजता त्रिभूवन-
धी धणी जी ॥ १ ॥ अणहारी अशरीर, अवय अजय अति-
धीर, आज हो अविनाशी अलेशी ध्रुव प्रभुता बणी जी ॥ २ ॥
अर्तीद्रिय गत कोह, विगतमाय मय लोह, आज हो सोहे रे
मोहे जगजनता भणी जी ॥ ३ ॥ अमर असंख अरूप, पूर्णा-
नंद स्वरूप, आज हो चिहुपे दीपे धिर समता धणी जी ॥ ४ ॥
वेदरहित अकपाय, शुद्ध सिद्ध असहाय; आज हो व्यायके

नायकने ध्येयपदें ग्रह्यो जी ॥ ५ ॥ दानलाभ निज भोग, शुद्ध
स्वगुण उपभोग, आज हो अजोगी करता भोक्ता प्रभु लह्यो
जी ॥ ६ ॥ दरिसण ज्ञान चारित्र, सकल प्रदेश पवित्र, आज
हो निर्मल निःसंगी अरिहा वंदीयें जी ॥ ७ ॥ देवचंद्र जिन-
चंद्र, पूर्णानंदनो वृंद, आज हो जिनवरसेवाथी, चिर आनं-
दीयें जी ॥ ८ ॥ इति ॥

॥ अथ अष्टादश श्री महाभद्रजिन स्तवनम् ॥

॥ तट यमुनानुं रे, अति रलीयामणुं रे ॥ ए देशी ॥
महाभद्र जिनराज, राजविराजे हो आज तुमारडो जी ॥
क्षायिकवीर्य अनंत, धर्म अभंगें हो तुं साहिब वडो जी ॥ १ ॥
हुं बलिहारी रे श्री जिनवरतणी रे ॥ कर्चा भोक्ता भाव,
कारक कारण हो तुं स्वामी छतो जी ॥ ज्ञानानंद प्रधान
सर्व वस्तुनो हो धर्म प्रकाशतो जी ॥ २ ॥ हुं० ॥ सम्यग्-
दर्शन मित्त, स्थिरनिर्धारे रे अविसंवादता जी ॥ अव्याबाधि
समाधि, कोश अनश्वरें रे, निज आनंदता जी ॥ ३ ॥ हुं० ॥ देश
असंख्य प्रदेश, निजनिज रीतें रे गुण संपत्ति भर्या जी ॥ चारित्र
दुर्ग अभंग, आतम शक्तें हो परजय संचर्या जी ॥ ४ ॥ हुं० ॥
धर्मक्षमादिक सैन्य, परिणति प्रभुता हो तुझ बल आकरो
जी ॥ तत्त्व सकल प्राग्भाव, सादि अनंती रे रीतें प्रभु धर्यो
जी ॥ ५ ॥ हुं० ॥ द्रव्य भाव अरिलेश, सकल निवारी रे
साहिब अवतर्यो जी ॥ सहज स्वभाव विलास, भोगी उपयोगी
रे ज्ञान गुणें भर्यो जी ॥ ६ ॥ हुं० ॥ आचारिज उवक्ताय,
साधक मुनिवर हो देश विरत धरु जी ॥ आतम सिद्ध अनंत,
कारणरूपें रे योगक्षेमंकरु जी ॥ ७ ॥ हुं० ॥ सम्यग्दृष्टि जीव

आणारागी हो सहु जिनराजना जी ॥ आतम साधन काज,
सेवे पदकज हो श्री महागजनां जी ॥ ८ ॥ हुं० ॥ देवचंद्र
जिनचंद्र, भगतें राचो हो भवि आतम रुचि जी ॥ अव्यय
अचय शुद्ध, संपत्ति प्रगटे हो सत्तागत शुचि जी ॥ ९ ॥ हुं० ॥

॥ अथ एकोनविंश श्री देवजसाजिन स्तवनम् ॥

॥ महाविदेह चेत्र सोहामणुं ॥ ए देशी ॥ देवसजा दरि-
सण करो, विघटे मोह विभाव लाल रे ॥ प्रगटे शुद्ध स्वभा-
वता, आनंद लहरी दाव लाल रे ॥ १ ॥ दे० ॥ स्वामी वसो
पुष्कर वरें, जंबूभरतें दास लाल रे ॥ चेत्र विभेद घणो पढ्यो,
किम पोहोंचे उच्चास लाल रे ॥ २ ॥ दे० ॥ होवत जो तनु
पांखडी, आवत नाथ हजूर लाल रे ॥ जो होती चित्त आ-
खडी, देखत नित्य प्रभु नूर लाल रे ॥ ३ ॥ दे० ॥ शासन-
भक्त जे सुरवरा, विनवुं शीप नमाय लाल रे ॥ कृपा करो
मुझ उपरें, तो जिनवंदन थाय लाल रे ॥ ४ ॥ दे० ॥ पूछुं
पूर्व विराचना, शी कीधी इणें जीव लाल रे ॥ अविरति मोह
टले नहीं, दीठे आगमदीव लाल रे ॥ ५ ॥ दे० ॥ आतम
शुद्ध स्वभावने, बोधन शोधनकाज लाल रे ॥ रत्नत्रयि प्राप्ति
तणो, हेतु कहो महाराज लाल रे ॥ ६ ॥ दे० ॥ तुम्ह स-
रिखो साहिब मिन्यो, भाजे भवभ्रम टेव लाल रे ॥ पुष्टालंघन
प्रभु लहि, कोण करे परसेव लाल रे ॥ ७ ॥ दे० ॥ दीन-
दयाल कृपालुभो, नाथ भविक आधार लाल रे ॥ देवचंद्र जिन
सेवना, परमामृत मुखकार लाल रे ॥ ८ ॥ दे० ॥ इति श्री
देवजसाजिन स्तवनं ॥

॥ अथ विंशति श्री अजितवीर्यजिन स्तवनम् ॥

॥ अजितवीर्यजिन विचरता रे ॥ मनमोहनां रे लाल ॥
 पुष्कर अर्द्धविदेह रे ॥ भविबोहनां रे लाल ॥ जंगम सुरतरु
 सारिखो रे ॥ मन० ॥ सेवे धन्य धन्य तेह रे ॥ भवि० ॥ १ ॥
 जिनगुण अमृत पानथी रे ॥ म० ॥ अमृतक्रिया सुपसाय रे ॥
 ॥ भ० ॥ अमृतक्रिया अनुष्ठानथी रे ॥ म० ॥ आतम अमृत
 थाय रे ॥ भ० ॥ २ ॥ प्रीति भक्ति अनुष्ठानथी ॥ म० ॥
 वचनअसंगी सेव रे ॥ भ० ॥ कर्तातन्मयता लहे रे ॥ म० ॥
 प्रभुभक्ति नित्यमेव रे ॥ भ० ॥ ३ ॥ परमेश्वर अवलंबने रे
 ॥ म० ॥ ध्याता ध्येय अभेद रे ॥ भ० ॥ ध्येय समाप्ति हुवे
 रे ॥ म० ॥ साध्यसिद्धि अविच्छेद रे ॥ भ० ॥ ४ ॥ जिन-
 गुण राग परागथी रे ॥ म० ॥ वासित मुझ परिणाम रे ॥
 ॥ भ० ॥ तजशे दुष्टविभावता रे ॥ म० ॥ सरशे आतम काम
 रे ॥ भ० ॥ ५ ॥ जिनभक्तिरत चित्तने रे ॥ म० ॥ वेधकरस
 गुण प्रेम रे ॥ भ० ॥ सेवक जिनपद पामशे रे ॥ म० ॥ रस-
 वेधित अय जेम रे ॥ भ० ॥ ६ ॥ नाथ भक्तिरस भावथी रे ॥
 ॥ म० ॥ तृण जाणुं परदेव रे ॥ भ० ॥ चिन्तामणि सुरतरु
 थकी रे ॥ म० ॥ अधिकी अरिहंत सेव रे ॥ भ० ॥ ७ ॥
 परमातम गुण स्मृतिथकी रे ॥ म० ॥ फरशयो आतमराम रे ॥
 ॥ भ० ॥ नियमाकंचनता लहे रे ॥ म० ॥ लोह ज्युं पारस
 पाम रे ॥ भ० ॥ ८ ॥ निर्मल तत्त्वरुचि थइ रे ॥ म० ॥ करजो
 जिनपति भक्ति रे ॥ भ० ॥ देवचंद्र पद पामशो रे ॥ म० ॥
 परम महोदय युक्ति रे ॥ भ० ॥ ९ ॥ इति ॥ २० ॥

॥ कलश ॥ राग धन्याश्री ॥

॥ वंदो वंदो रे जिनवर विचरंता वंदो ॥ कीर्त्तन स्तवन
नमन अनुसरता, पूर्वपाप निकंदो रे ॥ जिनवर विचरंता वंदो
॥ १ ॥ जंबू द्वीपें चार जिनेश्वर, घातकी आठ आणंदो ॥
पुष्कर अर्धे आठ महामुनि, सेवे चोसठ इंदो रे ॥ जि० ॥ २ ॥
केवली गणधर साधु साधवी, श्रावक श्राविका वृंदो ॥ जिन-
मुख धर्मअमृत अनुभवतां, पामे मन आणंदो रे ॥ जि० ॥ ३ ॥
सिद्धाचल चौमास रहीने, गायो जिनगुण छंदो ॥ जिनपति
भक्ति मुगतिनो मारग, अनुपम शिवसुखकंदो रे ॥ जि० ॥
॥ ४ ॥ खरतर गच्छ जिनचंद सूरिवर, पुण्यप्रधान
मुण्ढो ॥ सुमति सागर साधु रंग सुवाचक, पीधो श्रुतम
करंदो रे ॥ जि० ॥ ५ ॥ राजसार पाठक उपगारी, ज्ञानधर्म
दिणंदो ॥ दीपचद सद्गुरु गुणवंता, पाठक धीर गयंदो रे ॥
॥ जि० ॥ ६ ॥ देवचंद्र गणि आतम हेतें, गाया वीश जिणंदो ॥
अद्वि बृद्धि सुखसंपत्ति प्रगटे, सुजस महोदय वृंदो रे ॥ जि० ॥
इति पंडितश्री देवचंद्रजीकृत विंशति विहरमान जिनस्तवनानि
संपूर्णानि ॥

जे कारण कारज भावे,
वरते पर्याय प्रभावे ॥
प्रति समये व्यय उत्पादि,
ज्ञेयादिक अनुगत सादि ॥ सु० ४ ॥

अविभागी पर्यय जेह,
समवारी कार्यना गेह ॥
जे नित्य त्रिकाली अनंत,
तसु ज्ञायक ज्ञान महंत ॥ सु० ५ ॥

जे नित्य अनित्य स्वभाव,
ते देखे दर्शन भाव ॥
सामान्य विशेषनो पिंड,
द्रव्यार्थिक वस्तु प्रचंड ॥ सु० ६ ॥

ईम केवल दरशन नाण,
सामान्य विशेषनो भाण ॥
द्विगुण आतम श्रद्धाए,
चरणादिक तसु व्यवसाए ॥ सु० ७ ॥

द्रव्य जेह विशेष परिणामी,
ते कहीए पज्जव नामी ॥
छती सामर्थ्य दुभेदे,
पर्याय विशेष निवेदे ॥ सु० ८ ॥

तसु रमणे भोगनो वृंद,
अप्रयासी पूर्णानंद ॥
प्रगटी जस शक्ति अनंती,
निज कारज वृत्ति स्वतंती ॥ सु० ॥ ९ ॥

गुण द्रव्य सामान्य स्वभावी,
तीरथपती त्यक्त विभावी ।
प्रभु आणा भक्ते लीन,
तिथे देवचंद्र पद कीन ॥ सु० ॥ १० ॥

॥ अथ चतुर्थ श्री महाजस जिन स्तवन ॥

आतम प्रदेश रंगथल अनुपम,
सम्यकदर्शन रंगरे, निज सुखके सधैया ॥
तुं तो निज गुण खेल वसंतरे ॥ निज० ॥
पर परिणति चिंता तजी निजमें,
ज्ञान सखाके सगरे ॥ नि० ॥ १ ॥

वास बरास सुरुचि केशर घन,
छांटो परम प्रमोदरे ॥ नि० ॥
आतम रमण गुलालकी लाली,
साधक शक्ति त्रिनोदरे ॥ निज० ॥ २ ॥

ध्यान सुधारस पान मगनता,
भोजन सहज स्वमोगरे ॥ निज० ॥
रिझ एकत्वता तानमें वाले,
वार्जित्र सनमुख योगरे ॥ निज० ॥ ३ ॥

शुक्लध्यान होरीकी ज्वाला,
जाले कर्म कठोररे ॥ निज० ॥
शेष प्रकृति दल खिरण निर्झरा,
भस्म खेल अति जोररे ॥ निज० ॥ ४ ॥

જે કારણ કારજ ભાવે,
વરતે પર્યાય પ્રભાવે ॥
પ્રતિ સમયે વ્યય ઉત્પાદિ,
જ્ઞેયાદિક અનુગત સાદિ ॥ સુ૦ ૪ ॥

અવિભાગી પર્યાય જેહ,
સમવાયી કાર્યના ગેહ ॥
જે નિત્ય ત્રિકાલી અનંત,
તસુ જ્ઞાયક જ્ઞાન મહંત ॥ સુ૦ ૫ ॥

જે નિત્ય અનિત્ય સ્વભાવ,
તે દેખે દર્શન ભાવ ॥
સામાન્ય વિશેષનો પિંડ,
દ્રવ્યાર્થિક વસ્તુ પ્રચંડ ॥ સુ૦ ૬ ॥

ઈમ કેવલ દરશન નાણ,
સામાન્ય વિશેષનો ભાણ ॥
દ્વિગુણ આતમ શ્રદ્ધાણ,
ચરણાદિક તસુ વ્યવસાણ ॥ સુ૦ ૭ ॥

દ્રવ્ય જેહ વિશેષ પરિણામી,
તે કહીણ પજવ નામી ॥
છતી સામર્થ્ય દુભેદે,
પર્યાય વિશેષ નિવેદે ॥ સુ૦ ૮ ॥

તસુ રમણે ભોગનો વુંદ,
અપ્રયાસી પૂર્ણાનંદ ॥
પ્રગટી જસ શક્તિ અનંતી,
નિજ કારજ વૃત્તિ સ્વતંત્રી ॥ સુ૦ ॥ ૯ ॥

गुण द्रव्य सामान्य स्वभावी,
तीरथपती त्यक्त विभावी ।
प्रभु आणा भक्ते लीन,
तिणे देवचद्र पद कीन ॥ सु० ॥ १० ॥

॥ अथ चतुर्थ श्री महाजस जिन स्तवन ॥

आतम प्रदेश रंगथल अनुपम,
सम्यकदर्शन रंगरे, निज सुखके सधैया ॥
तुं तो निज गुण खेल वसंतरे ॥ निज० ॥
पर परिणति चिंता तजी निजमें,
ज्ञान सखाके संगरे ॥ नि० ॥ १ ॥

वास बरास सुरुचि केशर घन,
छांटो परम प्रमोदरे ॥ नि० ॥
आतम रमण गुलालकी लाली,
साधक शक्ति विनोदरे ॥ निज० ॥ २ ॥

ध्यान सुधारस पान भगनता,
भोजन सहज स्वभोगरे ॥ निज० ॥
रिझ एकत्वता तानमें वाले,
वार्जित्र सनमुख योगरे ॥ निज० ॥ ३ ॥

शुक्रध्यान होरीकी ज्वाला,
जाले कर्म कठोररे ॥ निज० ॥
शेष प्रकृति दल खिरण निर्झरा,
भस्म खेल अति जोररे ॥ निज० ॥ ४ ॥

देव महाजस गुण अवलंबन,
निर्भय परिणति व्यक्तिरे ॥ निज० ॥
ज्ञाने ध्याने अति बहुमाने,
साधे मुनि निज शक्तिरे ॥ निज० ॥ ५ ॥

सकल अजोग अलेश असंगत,
नाहि होवे सिद्धरे ॥ निज० ॥
देवचंद्र आणामें खेले,
उत्तम युंहीं प्रसिद्ध रे ॥ निज० ॥ ६ ॥

॥ अथ पंचम श्री विमलजिन स्तवन ॥

॥ राग—कडखो ॥

धन्य ! तुं धन्य तुं ! धन्य जिनराज तुं,
धन्य ! तुज शक्ति व्यक्ति सनूरी ॥
कार्य कारण दशा सहज उपगारता,
शुद्ध कर्तृत्व परिणाम पूरी ॥ धन्य० ॥ १ ॥

आत्म प्रभाव प्रतिभास कारज दशा,
ज्ञान अविभाग परजय प्रवृत्ते ॥
एम गुण सर्व निज कार्य साधे प्रगट,
ज्ञेय दृश्यादि कारण निमित्ते ॥ धन्य० ॥ २ ॥

दास बहु मान भासन रमण एकता,
प्रभु गुणालंबथी शुद्ध थाये ॥
बंधना हेतु रागादि तुज गुण रसी,
तेह साधक अवस्था उपाये ॥ धन्य तुं० ॥ ३ ॥

कर्म जंजाल युंजनकरण योग जे,
स्वाभी भक्ति रम्या धिर समाधि ॥
दान तप शील व्रत नाथ आखा विना,
थईय बाधक करे भव उपाधि ॥ धन्य० ॥ ४ ॥

सकल परदेश समकाल सवि कार्यता,
करण सहकार कर्तृत्व भागो ॥
द्रव्य परदेश पर्याय आगमपणो,
अचल असहाय अक्रिय दावो ॥ धन्य० ॥ ५ ॥

उत्पत्ति नाश ध्रुव सर्वदा सर्वनी,
पद्गुणी हानिवृद्धि अन्यूनो ॥
अस्ति नास्तित्व सत्ता अनादि थको,
परिणमन भावयी नही अजूनो ॥ धन्य० ॥ ६ ॥

ईणी परे विमल जिनराजनी विमलता,
ध्यान मन मदिरे जेह व्यावे ॥
ध्यान पृथक्त्व सविकल्पता रंगथी,
व्यान एकत्व अविकल्प आवे ॥ ७ ॥

बीतरागी असंगी अनंगी प्रभु,
नाण अप्रयास अविनाश धारी ॥
देवचंद्र शुद्ध सत्ता रसी सेवता,
संपदा आत्म शोभा वधारी ॥ धन्य० ॥ ८ ॥

॥ अथ षष्ठम श्री सर्वानुभूति जिन स्तवनं ॥

॥ जगजीवन जगवाल हो ॥ ए. देशी ॥

जग तारक प्रभु वीनबुं,
विनतडी अवधार रे ॥
तुज दरशन विण हुं भम्यो,
काल अनंत अपार रे ॥ जग० ॥ १ ॥

सुहम निगोद भवे वस्यो,
पुद्गल परिअट्ट अनंत रे ॥
अव्यवहारपणे भम्यो,
लुल्लक भव अत्यंतरे ॥ जग० ॥ २ ॥

व्यवहारे पण तिरिय गते,
ईग वण खंड असन्नी रे ॥
असंख्य परावर्त्तन थयां,
भमियो जीव अधन्नेरे ॥ जग० ॥ ३ ॥

सूक्ष्म थावर चारमें,
कालह चक्र असंख्यरे ॥
जन्म मरण बहुलां कर्यां,
पुद्गल भोगनी कंखरे ॥ जग० ॥ ४ ॥

ओधे बादर भावेंम,
बादर तरु पण ईमरे ॥
पुद्गल अढी लागट वस्यो,
नाम निमोदे प्रेमरे ॥ जग० ॥ ५ ॥

स्थावर धूल परितमै,
 सीत्तर कोडाकोडीरे ॥
 आयर भम्यो प्रभु नवि मिन्या,
 मिथ्या अविरती ज़ोडिरे ॥ जग० ॥ ६ ॥
 विगलपणे लागट वस्यो,
 सखिज वास हजाररे ॥
 बादर पञ्ज वणस्सई,
 भू जल वायु मझाररे ॥ जग० ॥ ७ ॥
 अनल विगल पञ्जतमै,
 तस भव आयु प्रमाण रे ॥
 शुद्ध तत्त्व प्राप्ति विना,
 मटक्यो नव नव ठाणरे ॥ जग० ॥ ८ ॥
 साधिक सागर महम दो,
 भोगवीथो तम भावेरे ॥
 एक सहस साधिक दधी,
 पंचेंद्रि पद दावेरे ॥ जग० ॥ ९ ॥
 पर परिणति रागीपणे,
 पर रस रंगे रक्करे ॥
 पर ग्राहक रचकपणे,
 पर भोगे आशक्तरे ॥ जग० ॥ १० ॥
 शुद्ध स्वजाति तत्त्वने,
 बहुमाने तल्लीनरे ।
 ते विजाती रसता तजी,
 स्वस्वरूप रस पीनरे ॥ जग० ॥ ११ ॥

॥ अथ अष्टम श्रीदत्तप्रभु स्तवन ॥

॥ राग धमाल ॥

जिन सेवनथें पाईये हो,
शुद्धातम मकरंद ॥ ए आंकणी ॥

तत्त्व प्रतीत वसंत श्रुतु प्रगटी,
गई सिसिर कुप्रतीत ॥ ललना ॥
दुरमती रजनी लघु भई हो,
सदबोध दिवस वदीत ॥ ललना ॥ जिन० ॥ १ ॥

साध्य रुचि सुसखा मिलीहो,
निज गुण चरचा खेल ॥ ललना०
बाधक भावथी नंदना हो,
बुध मुख गारिको मेल ॥ ललना० ॥ जि० ॥ २ ॥

प्रभु गुण गान सुखंदशुं हो,
वाजित्र अतिशय तान ॥ ललना०
शुद्ध तत्त्व बहुमानता हो,
खेलत प्रभु गुण ध्यान ॥ ललना० ॥ जि० ॥ ३ ॥

गुण बहुमान गुलालसो हो,
लाल भए भवि जीव ॥ ललना०
राग प्रशस्तकी धूममें हो,
विभाव विडारे अतीव ॥ ललना० ॥ जिन० ॥ ४ ॥

जिन गुण खेलमें खेलते हो,
प्रगट्यो जिन गुण खेल ॥ ललना० ॥

आतम घर आतम रमे हो,
 समता सुमति के मेल* ॥ ललना० ॥ जि० ॥ ५ ॥
 तत्त्व प्रतित प्याले भरे हो,
 जिन वाणी रसपान ॥ ललना० ॥
 निर्मल भक्ति लाली जगी हो,
 रिद्धे एकत्वता तान ॥ ललना० ॥ जिन० ॥ ६ ॥
 भव वैराग अविरशुं हो,
 चरण रमण सुमहत ॥ ललना० ॥
 समिति गुपति वनिता रमे हो,
 खेले हो शुद्ध वसंत ॥ ललना० ॥ जि० ॥ ७ ॥
 चाचर गुण रसिया लिये हो,
 निज साधक परिणाम ॥ ललना० ॥
 कर्म प्रकृति अराति गई हो,
 उलसीत अमित उदाम ॥ ललना० ॥ जि० ॥ ८ ॥
 थिर उपयोग साधन मुखे हो,
 पिचकारीकी धार ॥ ललना० ॥
 उपशम रस भरी छांटतां हो,
 गई तताई अपार ॥ ललना० ॥ जि० ॥ ९ ॥
 गुण पर्याय विचारतां हो,
 शक्ति व्यक्ति अनुभूति ॥ ललना० ॥
 द्रव्यास्तिक अवलवतां हो,
 ध्यान एकत्व प्रसूति ॥ ललना० ॥ जि० ॥ १० ॥
 राग प्रशस्त प्रभावनाहो,
 निमित्त करण उपमेद ॥ ललना० ॥

निरविकल्प सुसमाधिमें हो,
 भये हे त्रिगुण अभेद ॥ ललना० ॥ जि० ॥ ११ ॥
 ईर्म श्रीदत्त प्रभु गुणे हो,
 फाग रमे मतिमंत ॥ ललना० ॥
 पर परिणति रज धोयके हो,
 निरमल सिद्धि वसंत ॥ ललना० ॥ जि० ॥ १२ ॥
 कारणर्थे कारज सधे हो,
 एह अनादिकी चाल ॥ ललना० ॥
 देवचंद्र पद पाईयें हो,
 करत निज भाव संभाल ॥ ललना० ॥ जि० ॥ १३ ॥

॥ अथ नवम श्री दामोदर जिन स्तवन ॥

॥ मोरा साहेव हो श्री शीतलनाथ के ॥ ए देशी ॥
 सुप्रतीते हो करि थिर उपपोग के,
 दामोदर जिन वंदीये ।
 अनादिनी हो जे परिणति दुष्ट के,
 टाली थिरता साधीए ।
 कषायनी हो कसमलता कापी के,
 वर समता आराधीए ॥ १ ॥
 जबूने हो भरते जिनराज के,
 नवमा अतित चोवीशीये ॥
 जस नामे हो प्रगटे गुण राशि के,
 ध्याने शिव सुख विलसीये ॥

अपराधी हो जे तुजथी दूर के,
 भूरि भ्रमण दुःखना घरी ॥
 ते माटे हो तुज सेवा रंग के,
 होजो ए इच्छा घरी ॥ २ ॥
 मरुघरमें हो जिम सुरतरु लुनके,
 मागरमें प्रवहण समो ॥
 भव्र भमता हो भविजन आधार के,
 प्रभु दर्शन सुख अनुपमो ॥
 आत्मनी हो जे शक्ति अनतके,
 तेह स्वरूप पदे घर्या ॥
 पारिणामिक हो ज्ञानादिक धर्म के,
 स्व स्वकार्यपणे चर्या ॥ ३ ॥
 अविनाशी हो जे आत्मानंद के,
 पूर्ण अखंड स्वभावो ॥
 निज गुणनो हो जे वर्त्तन धर्म के,
 सहज विलासी दावनो ॥
 तस भोगी हो तु जिनवर देव के,
 त्यागी सर्व विभावो ॥
 श्रुतज्ञानी हो न कही शके सर्व के,
 महिमा तूज प्रभावो ॥ ४ ॥
 निःकामी हो निकपाई नाथ के,
 साथ होजो नित तुम तणो ॥
 तुम आणा हो आराधना शुद्धके,
 साधुं हूं साधकपणो ॥

वीतरागथी हो जे राग विशुद्धके,
तेहीज भवभय वारणो ॥
जिनचंद्रनी हो जे भक्ति एकत्वके,
देवचंद्र पद कारणो ॥ ५ ॥

॥ अथ दशम श्री सुतेज जिन स्तवन ॥

अति रुडीरे अति रुडी जिनराजनी थिरता
अति रुडी ॥ ए आंकणी ॥
सकल प्रदेश अनंती,
गुण पर्याय शक्ति महंती लाल ॥ अ० :
तसु रमणे अनुभववंती,
पर रमणे जे न रमंती लाल ॥ अति० ॥ १ ॥
उत्पाद व्यथे पलटंती,
ध्रुव शक्ति त्रिपदी संती लाल ॥ अ० ॥
उत्पादे उतपतमंती,
पूरव परिणति व्ययपंती लाल ॥ अ० ॥ २ ॥
नव नव उपयोगे नवली,
गुण छतिथी ते नित अचली लाल ॥ अ० ॥
परद्रव्ये जे नवि गमणी,
क्षेत्रांतरमांहि न रमणी लाल ॥ अ० ॥ ३ ॥
अतिशय योगे नवि दीपे,
परभाव भणी नवि छीपे लाल ॥ अ० ॥
निज तत्त्व रसे जे लीनी,
बीजे किणही नवि कीनी लाल ॥ अ० ॥ ४ ॥

मंग्रह नयथी जे अनादि,
 पण एवंभूते सादि लाल ॥ अ० ॥
 जेहने बहुमाने प्राणी,
 पामे निज गुण सहनाणी लाल ॥ अ० ॥ ५ ॥
 थिरताथी थीरता वाधे,
 साधक निज प्रभुता साधे ॥ लाल ॥ अ० ॥
 प्रभु गुणने रगे रमता,
 ते पामे अविचल समता । लाल ॥ अ० ॥ ६ ॥
 निज तेजे जेह सुतेजा,
 जे सेवे धरि बहु हेजा लाल ॥ अ० ॥
 शुद्धालवन जे प्रभु ध्यावे,
 ते देवचंद्र पद पावे लाल । अ० ॥ ७ ॥

॥ अथ एकादशम श्री स्वामीप्रभजिन स्तवन ॥

रहो रहो रहो रहो बालहा ॥ ए देशी ॥

नमि नमि नमि नमि वीनबुं,
 दुगुण स्वामी जिणद नाथरे ॥
 ज्ञेय सकल जाणग तुमे,
 प्रभुजी ज्ञान दिणद नाथरे ॥ नमि० ॥ १ ॥
 वर्तमान ए जीवनी,
 एहवी परिणति केम नाथरे ॥
 जाणु हेय प्रिमावने,
 पिण नवि छूटे प्रेम नाथरे ॥ नमि० ॥ २ ॥

पर परिणति रम रंगता,
पर ग्राहकता भाव नाथरे ॥
पर करता परभोगता,
श्यो थयो एह स्वभाव नाथरे ॥ नमि० ॥ ३ ॥

विषय कषाय अशुद्धता,
न घटे ए निरधार नाथरे ॥
तो पण वंछुं तेहने,
किम, तरिये संसार नाथरे ॥ नमि० ॥ ४ ॥

मिथ्या अविरति प्रमुखने,
नियमा जाणुं दोष नाथरे ॥
नंदू गरहूं वली वली,
पण ते पामे संतोष नाथरे ॥ नमि० ॥ ५ ॥

अंतरंग पर रमणता,
टलश्ये किश्ये उपाय नाथरे ॥
आणा आराधन विना,
किम गुण सिद्धि थाय नाथरे ॥ नमि० ॥ ६ ॥

हवे जिन वचन प्रसंगथी,
जाणी साधक नीति नाथरे ॥
शुद्ध साध्य रुचिपण्ये,
करिए साधन रीति नाथ रे ॥ न० ॥ ७ ॥

भावन रमण प्रभु गुणे,
योग गुणी आधीन नाथ रे ॥
राग ते जिन गुण रंगमें,
प्रभु दीठां रति पीन नाथरे ॥ नमि० ॥ ८ ॥

हेतु पलटारी सने,
जोड्या गुणि गुण भक्ति नाथरे ॥

तेह प्रशस्तपणे रम्या,
साधे आतम शक्ति नाथरे ॥ नमि० ॥ ६

घन तनु मन वचना सने,
जोड्या स्वामी पाय नाथरे ॥

बाधक कारण वारता,
साधन कारण थाय नाथरे ॥ न० ॥ १० ॥

आतमता पलटावता,
प्रगटे संवर रूप नाथरे ॥

स्वस्वरूप रसी करे,
पुरणानंद अनूप नाथरे ॥ नमि० ॥ ११ ॥

विषय कपाय जहर टले,
अमृत थाये एम नाथरे ॥

जे परमिद्ध रुचि हुवे,
तो प्रभु सेवा धरी प्रेम नाथरे ॥ नमि० ॥ १२ ॥

कारण रंगी कार्यने,
साधे अवसर पामि नाथरे ॥

देवचंद्र जिनराजनी,
सेवा शिष्यसुख धाम नाथरे ॥ नमि० ॥ १३ ॥

॥ અથ દ્વાદશમ મુનિસુવ્રત જિન સ્તવન ॥

॥ નમણી સ્વમણી ને મન ગમણી ॥ એ દેશી ॥

દિઠો દરિશણ શ્રી પ્રમુજીનો,
સાચે રાગે મનસું મીનો ॥
જસુ રાગે નિરાગી થાયે,
તેહની ભક્તિ કોને ન સુહાયે ॥ ૧ ॥

પુદ્ગલ આશા રાંગી અનેરા,
તસુ પાસે કુણે યાચે ફેરા ॥
જસુ ભગતે નિર્ભય પદ લહિયે,
તેહની સેવામાં થિર રહિયે ॥ ૨ ॥

રાગી સેવકથી જે રાચે,
બાહ્ય ભક્તિ દેહીને માચે ॥
જસુ ગુણ દાણે તૃષ્ણા આંચે,
તેહનો સુજસ ચતુર કિમ વાચે ॥ ૩ ॥

પૂરણ બ્રહ્મને પૂર્ણાનંદી,
દર્શન જ્ઞાન ચરણ રસ કંદી ॥
સકલ વિભાવ પ્રસંગ અપંદી,
તેહ દેવ સમરસ મકરંદી ॥ ૪ ॥

તેહની ભક્તિ ભવભય ભાજે,
નિગુણ પિણ ગુણ શક્તિ ગાજે
દાસ ભાવ પ્રમુતાને આપે,
અંતરંગ કલિમલ સવિ કાપે ॥ ૫ ॥

અધ્યાતમ સુખ કારણ પૂરો,
સ્વસ્વભાવ અનુભૂતિ સનુરો ।

तसु गुण वल्लगी चेतना कीजे,
परम महोदय शुद्ध लहीजे ॥ ६ ॥

मुनिसुव्रत प्रभु प्रभुता लीना,
आतम संपत्ति भासन पीना ॥
आणा रगे चित्त घरीजे,
देवचंद्र पद शीघ्र परीजे ॥ ७ ॥

॥ अथ त्रयोदशम श्री सुमतिजिन स्तवन ॥

॥ कन्हैयालाल ए देशी ॥

प्रभुस्यु हस्युं विनवुरे लाल,
मृज विभाव दुःख रीतरे साहबिया लाल ।
तिन कालना ज्ञेयनीरे लाल,
जाणो छो सहु नीतिरे साहबिया लाल ॥ प्रभु० ॥ १ ॥
ज्ञेय ज्ञानस्युं नवि मिलेरे लाल,
ज्ञान न जाये तथ्यरे ॥ सा० ॥
प्राप्त अप्राप्तमेयनेरे लाल,
जाणो जे जिम जथ्यरे ॥ सा० ॥ प्रभु० ॥ २ ॥
छवि परजाय जे ज्ञाननारे लाल,
ते तो नवि पलटायरे ॥ सा० ॥
ज्ञेयनी नवनवि वर्त्तनारे ला न,
मवि जाणो असहायरे ॥ मा० ॥ प्रभु० ॥ ३ ॥
धर्मादिक सहु द्रव्यनारे लाल,
प्राप्त भणी सहकाररे ॥ साहि० ॥

રસનાદિક ગુણ વર્તતારે લાલ,
 નિજ દેવે તે ધારે ॥ સા૦ ॥ પ્રભુ૦ ॥ ૪ ॥
 જાણંગ અભિલાષી નહિરે લાલ,
 નવિ પ્રતિવિંદે જ્ઞેયરે ॥ સા૦ ॥
 કારક શક્તે જાણવુંરે લાલ,
 ભાવ અનંત અમેયરે ॥ સા૦ ॥ પ્રભુ૦ ॥ ૫ ॥
 તેહ જ્ઞાન સત્તા થકેરે લાલ,
 ન જણાયે નિજ તત્ત્વરે ॥ સા૦ ॥
 રુચિ પણ તેહવિ નવિ વધેરે લાલ,
 એ અમ મોહ મહત્ત્વરે ॥ સા૦ ॥ પ્રભુ૦ ॥ ૬ ॥
 મુજ જ્ઞાયકતા પર રસારે લાલ,
 પર તૃષ્ણાએ તપ્પરે ॥ સા૦ ॥
 તે સમતા રસ અનુભવેરે લાલ,
 સુમતિ સેવન વ્યાપ્પરે ॥ સા૦ ॥ પ્રભુ૦ ॥ ૭ ॥
 વાધકતા પલટાવવારે લાલ,
 નાથ ભક્તિ આધારે ॥ સા૦ ॥
 પ્રભુ ગુણ રંગી ચેતનારે લાલ,
 એહીજ જીવન સારરે ॥ સા૦ ॥ પ્ર૦ ॥ ૮ ॥
 અમૃતાનુષ્ઠાને રહ્યોરે લાલ,
 અમૃત ક્રિયાને ઉપાયરે ॥ સા૦ ॥
 દેવચંદ્ર રંગે રમેરે લાલ,
 તે સુમતિ દેવ પસાયરે ॥ સા૦ ॥ પ્ર૦ ॥ ૯ ॥

अथ चउदशम श्री शिवगति जिन स्तवनम् ॥

॥ यारा मेहेला उपर मेह झबुके वीझली हो लाल ॥ ए देशी ॥

शिवगति जिनवर देव सेव आ

दोहिली हो लाल ॥ मे० ॥

पर परिणति परित्याग करे तसु

मोहिली हो लाल ॥ करे० ॥

आश्रव सर्व निवारि जेह

संवर धरे हो लाल ॥ जेह० ॥

जे जिन आणा लीन पीन

मेवन करे हो लाल ॥ पीन० ॥ १ ॥

बीतगग गुण राग भाक्ति रुचि

नैगमे हो लाल ॥ म० ॥

यथाप्रवृत्ति भव्य जीव

नय सग्रह रमे हो लाल० ॥ नय० ॥

अमृत क्रिया विवि युक्त वचन

आचारथी हो लाल ॥ वचन० ॥

सोद्वार्थी जिन भक्ति करे

व्यवहारथी हो लाल० करे० ॥ २ ॥

गुण प्राग्भावी कार्यतणे

कारणपणे हो लाल ॥ तणे० ॥

रत्नत्रयी परिणाम ते अजुसूत्रे

भये हो लाल ॥ ते अजु० ॥

जे गुण प्रगट थयो निज निज

कारज करे हो लाल के ॥ निज० ॥

साधक भावे युक्त शब्दनये

ते धरे हो लाल ॥ शब्द० ॥ ३ ॥

पोते गुण पर्याय प्रगटपणे

कार्यता हो लाल ॥ प्र० ॥

उणे थाए जाव ताव

संभिरूढता हो लाल ॥ ताव० ॥

संपूरण निज भाव स्वकारय

कीजते हो लाल ॥ स्व० ॥

शुद्धातम निजरूप तणे

रस लीजते हो लाल ॥ त० ॥ ४ ॥

उत्सर्गे एवंभूत ते

फलने नीपने हो लाल ॥ ते० ॥

निसंगी परमातम रंगथी

ते बने हो लाल के ॥ रं० ॥

सहज अनंत अत्यंत महंत

सुखे भरया हो लाल ॥ म० ॥

अविनाशी अविकार अपार गुणे

वरया हो लाल ॥ अ० ॥ ५ ॥

जे प्रवृत्ति भव मूल छेद

उपाय जे हो लाल ॥ छे० ॥

प्रभु गुण रागे रक्त थाय

शिवदाय ते हो लाल ॥ था० ॥

अंश थकी सरवंश विशुद्धपणुं

ठवे हो लाल ॥ वि० ॥

शुकल बीज शशि रेह तेह

पूरण हुवे हो लाल ॥ तेह० ॥ ६ ॥

तिम प्रभुशी शुचि राग करे

बीतरागता हो लाल ॥ करे० ॥

गुण एकचे थाय स्वगुण

प्राग्भावता हो लाल ॥ स्वगुण० ॥

देवचंद्र जिनचंद्र सेवा माहि

रहो हो लाल ॥ सेवा० ॥

अव्याबाध अगाध आतम सुख

मग्रहो हो लाल ॥ आ० ॥ ७ ॥

॥ अथ पंचदशम श्री आस्तागजिन स्तवन.

॥ मन मोह्यु अमारु प्रभु गुणे ॥ ए देखी ॥

करो माचो रंग जिनेश्वरू,

संसार विरग सहू अन्यरे ॥

सुरपति नरपति संपदा,

ते तो दुरगधी कदन्नरे ॥ करो० ॥ १ ॥

जिन आस्ताग गुण रस रमी,

चल त्रिपय विकार विरूपरे ॥

विण समकित मते अभिलखे,

जिणे चारुयो शुद्ध स्वरूपरे ॥ क० ॥ २ ॥

निज गुण चितन जल रम्या,

तसु क्रोध अनलनो ताप रे ॥

नवि व्यापे कापे भवस्थिति,
जिम शीतने अर्क प्रतापरे ॥ क० ॥ ३ ॥

जिन गुण रंगी चेतना,
नवि बांधे अभिनव कर्मरे ॥

गुण रमणे निज गुण उल्लसे,
ते आस्वादे निज धर्मरे ॥ क० ॥ ४ ॥

पर त्यागी गुण एकतत्त्वता,
रमता ज्ञानादिक भावरे ॥

स्वस्वरूप ध्याता थई,
पामे शुचि क्षायिक भावरे ॥ करो० ॥ ५ ॥

गुण करणे नव गुण प्रगटता,
सत्तागत रस थीती छेद रे ॥

संक्रमण उदय प्रदेशथी,
करे निर्भरा टाले खेद रे ॥ करो० ॥ ६ ॥

सहज स्वरूप प्रकाशथी,
थाए पूर्णानंद विलासरे ॥

देवचंद्र जिनराजनी,
करज्यो सेवा सुख वासरे ॥ करो० ॥ ७ ॥

॥ अथ षोडशम श्री नमिश्चर स्वामी जिन स्तवन ॥

॥ हो पीउ पंखीडा ॥ ए देशी ॥

जगत दिवाकर श्री नमिश्चर स्वामजो,
तुज मुख दीठे नाठी भूल अनादिनीरे लो ॥

जाग्यो सम्यग् ज्ञान सुधारम धामजो,

छांडी दुर्जय मिथ्यानींद प्रमादनीरे लो ॥ज०॥१॥

सहजे प्रगट्यो निज पर भाव विवेक जो,

अंतर आतिम ठहर्यो साधन साधवेरे लो ॥

साध्यालबी थई क्षायकता छेक जो,

निजपरिणति थिर निज धर्म रसे ठवेरे लो ॥ज०॥२॥

त्यागीने सवि पर परिणति रस रीक जो,

बागी छे निजआत्म अनुभव इष्टतारे लो ॥

महजे छूटी आश्रव भावनी चालजो,

जालम ए प्रगटी संवर शिष्टतारे लो ॥ज०॥३॥

बंधना हेतु जे छे पापस्थानजो,

ते तुज भगते पाग्या पुष्ट प्रगस्ततारे लो ॥

ध्येय गुण्ये बलग्यो परण उपयोग जो,

तेहथी पामे ध्याता ध्येय समस्ततारे लो ॥ज०॥४॥

जे अति दुस्तर जलधि समो मंसारजो,

ते गोपद सम कीघो प्रभु अवलंननेरे लो ॥

जाण्यो पूर्णानंद ते आतम पास जो,

अवलव्यो निर्विकल्प परमातम तत्त्वनेरे लो ॥ज०॥५॥

स्याद्वादी निज प्रभुताने एकत्वजो,

चायिक भावे थाए निज रत्नत्रयीरे लो ॥

प्रत्याहार करी धारे धारण शुद्ध जो,

तत्त्वानंदी पूर्ण समाधि लय मईरे लो ॥ज०॥६॥

अव्याबाध स्वगुणनी पूरण रीत जो,

कर्त्ता मोक्ता भावे रमणपणे धरेरे लो ॥

सहज अकृत्रिम निर्मल ज्ञानानंदजो,

देवचंद्र एकत्वे सेवनथी वरेरे लो ॥ ज० ॥ ७ ॥

॥ अथ सप्तदशम श्री अनीलजिन स्तवन ॥

॥ देखो गति दैवनी रे ॥ ए देशी ॥

स्वार्थ विणु उपगारता रे,

अद्भुत अतिशय रिद्धि ॥

आत्म स्वरूप प्रकाशता रे,

पूरण सहज समृद्धि ॥

अनील जिन सेवीणरे,

नाथ तुमारी जोडि न को त्रिहुं लोकमेंरे ॥

प्रभुजी परम आधार अछो भवि थोकनेरे ॥१॥

परकारज करता नहिरे,

सेव्या पार न हेत ॥

जे सेवे तनमय थईरे,

ते लहे शिव संकेत ॥ अ० ॥ २ ॥

करता निज गुण वृत्तितारे,

गुण परिणति उपभोग ॥

निप्रयास गुण वर्त्तितारे,

नित्य सकल उपयोग ॥ अनील० ॥ ३ ॥

सेव भक्ति भोगी नहीं रे,

न करे परनो सहाय ॥

तुज गुण रंगी भक्तनारे,

सहजे कारज थाय ॥ अनील० ॥ ४ ॥

किरिया कारण कार्यतारे,
 एक समय स्वाधीन ॥
 वर्त्ते प्रति गुण सर्गदारे,
 नसु अनुभव लयलीन ॥ अनील० ॥ ५ ॥
 ज्ञायक लोकालोकनारे,
 अनील प्रभु जिनगय ॥
 नित्यानन्द मयी सदारे,
 देवचंद्र सुखदाय ॥ अनील० ॥ ६ ॥

॥ अथ अष्टादशम श्री यशोधर जिन स्तवन ॥

॥ राग मारू ॥

वदन पर वारिहो जशोधर वदन पर वारिहो ॥
 मोह रहित मोहन जयाको उपशम रस क्यारिहो ॥
 अहो उपशम रस क्यारिहो ॥ व० ॥ १ ॥
 मोही जीन लोहको कंचन,
 करवे पारम भारि हो ॥
 समकित सुरतरु उपवन भिचन,
 वर पुष्कर बलधारि हो ॥ अहो० ॥ व० ॥ २ ॥
 सर्व प्रदेश प्रगट सम गुणधी,
 प्रवृत्ति अनंत अपहारी हो ॥
 परम गुणी सेवनर्थे मेवक,
 अप्रशस्तता चारी हो ॥ अहो० ॥ व० ॥ ३ ॥
 पर परिणति रुचि रमण ग्रहणता,
 दोष अनादि निवारी हो ॥

देवचंद्र प्रभु सेवन ध्याने,

आतम शक्ति समारी हो ॥ अहो० ॥ व० ॥ ४ ॥

॥ अथ एकोनविंशतितम कृतार्थ जिन स्तवन ॥

॥ अधिका ताहरो हुं अपराधि ॥ ए देशी ॥

सेवा सारज्यो जिननी मन साचे,

पण मत मागो भाई ॥

महेनतनो फल मागी लेतां,

दास भाव सवि जाई ॥ से० ॥ १ ॥

भक्ति नहि ते तो भाडायत,

जे सेवा फल जाचे ॥

दास तिके जे घन भरि निरखी,

कैकीनी परे माचे ॥ सेवा० ॥ २ ॥

सारी विधि सेवा सारंतां,

आण न कांइ भाजे ॥

हूकम हाजर खिजमति करतां,

सहजे नाथ निवाजे ॥ सेवा० ॥ ३ ॥

साहिब जाणो छो सहु वाते,

शुं कहीए तुम आगे ॥

साहिब सनमुख अमे मागणनी,

वात कारमी लागे ॥ से० ॥ ४ ॥

स्वामि कृतार्थ तो पण तुमथी,

आश सहुको राखे ॥

नाथ विना सेवकनी चिंता,
 कोण करे विणु दाखे ॥ सेवा० ॥ ५ ॥
 तुज सेवा फल माग्यो देतां,
 देवपणो थाये काचो ॥
 विण माग्यां वंछित फल आपे,
 तिणे देवचंद्र पद साचो ॥ से० ॥ ६ ॥

॥ अथ विंशतितम श्री धर्मीश्वर जिन स्तवन ॥

अखीया हरखन लागी हमारी अखीया ॥ ए देशी ॥
 ॥ राग प्रभाती ॥

हु तो प्रभु वारि छु तुम मुखनी,
 हुं तो जिन बलिहारी तुम मुखनी ॥
 समता अमृतमय सुप्रसननी,
 त्रेय नही राग रूखनी ॥ हु० ॥ १ ॥
 अमर अधर शिष घनु हर कमल दल,
 कीर हीर पुनम शशीनी ॥
 शोभा तुज प्रभु देखत याकी,
 कायर हाथे जिम असिनी ॥ हुं० ॥ २ ॥
 मन मोहन तुम सनमुख निरखत,
 आंख न तृपति अम्हची ॥
 मोह तिमिर रवि हरण चंद्र छनी,
 मुरत ए उपशमची ॥ हुं० ॥ ३ ॥
 मननी चिंता मटी प्रभु ष्यावत,
 मुख देखत तुम जिनजी ॥

इंद्रि तृषा गई जिनेश्वर सेवतां,
गुण गातां वचननी ॥ हुं० ॥ ४ ॥

मीन चकोर मोर मतंगज,
जल शशी घन नीचनथी ॥
तिम मो प्रति साहिब सुरतथी,
और न चाहुं मनथी ॥ हुं० ॥ ५ ॥

ज्ञानानंदन जाया नंदन,
आस दास नीयतनी ॥
देवचंद्र सेवनमें अहनिश,
रमज्यो परिणति चित्तनी ॥ हुं० ॥ ६ ॥

॥ अथ एकविंशतितम श्री शुद्धमति जिन स्तवन ॥

श्री जिन प्रतिमा हो जिन सरखी कही ॥ ए देशी ॥

श्री शुद्धमति हो जिनवर पूरवो,
एह मनोरथ माल ॥
सेवक जाणी हो महेरबानी करी,
भव संकटथी टाल ॥ श्री० ॥ १ ॥

पतित उद्धारण हो तारण वच्छलुं,
करे अपणायत एह ॥
नित्य निरागी हो निस्पृह ज्ञाननी,
शुद्ध अवस्था देह ॥ श्री० ॥ २ ॥

परमानंदी हो तुं परमात्मा,
अविनाशी तुज रीत ॥

ए गुण जाणी हो तुम वाणी थकी,
 ठहराणी मुज प्रीत ॥ श्री० ॥ ३ ॥
 शुद्ध स्वरूपी हो ज्ञानानदनो,
 अव्याबाध स्वरूप ॥
 भवजल निधि हो तारक जिनेश्वरु,
 परम महोदय भूष ॥ श्री० ॥ ४ ॥
 निरमम निसर्गी हो निरभय आविकारता,
 निरमल सहज समृद्धि ॥
 अष्ट करम हो वन दाह्थी,
 प्रगटी अन्वय रिद्धि ॥ श्री० ॥ ५ ॥
 आज अनादिनी हो अनत अक्षता,
 अक्षर अनक्षर रूप ॥
 अचल अकल हो अमल अगमनुं,
 चिदानंद चिद्रूप ॥ श्री० ॥ ६ ॥
 अनत ज्ञानी हो अनंत दर्शनी,
 अनाकारी अविरुद्ध ॥
 लोकालोक हो ज्ञायक मुहकुरु,
 अनाहारी स्वय बुद्ध ॥ श्री० ॥ ७ ॥
 जे निज पासे हो ते शु मागीए,
 देवचंद्र जिनराय ॥
 तो पण मुजने हो शिवपुर साधतां,
 होजो सदा सुसहाय ॥ श्री० ॥ ८ ॥

आवती चोवीशीना प्रथम जिनेश्वर पद्मनाभ स्वामीनुं स्तवन. ॥

—❀❀❀—

॥ पंथडो नीहालुं रे ॥ ए देशी ॥

वाटडी वीलोकुरे भावी जिन तणी रे, पद्मनाभ जसु नाम;
दूसम दोषीरे भरत कृपाकरुरे, उपशम अमृत धाम ॥

वाटडी० ॥ १ ॥

वीर निमित्ते श्रेणीकने भवेरे, तुमे वांध्युं जिन नाम;
कन्याणक अतिशय उपगारतारे, वीर समान सभाव ॥

वाटडी० ॥ २ ॥

सुदि असाढे छठीने दिनेरे, उपजशो जगनाथ,
चैत्र धवल तेरस प्रभु जनमशोरे, थाशे मेरु सनाथ ॥

वाटडी० ॥ ३ ॥

मागसीर वदी दसमी दीक्षा ग्रहीरे, वरशो चरण उदार;
सुदी वैशाख दसमे केवलीरे चौविह संघ आधार ॥

वाटडी० ॥ ४ ॥

समवसरण सींहासन बेसिनेरे, प्रभु करशो व्याख्यान;
आतम धर्म सुणी ते अवसरेरे, धरतो प्रभु गुण ध्यान ॥

वाटडी० ॥ ५ ॥

संमुख त्रिपदी पामी गणधरारे रचशे द्वादश अंग;
ते वेला हुं प्रभु चरणे रहुंरे, जिनधरमे द्ढरंग ॥

वाटडी० ॥ ६ ॥

दीवाळी दिन शिवपद पामशोरे सुद्धातम मकरंद;
देवचंद्र साहेबनी सेवनारे, करतां परमानंद ॥

वाटडी० ॥ ७ ॥

—❀❀❀—

